DE AMERICAENSCHE ZEE-ROOVERS

A. O. EXQUEMELIN

DE AMERICAENSCHE ZEE-ROOVERS

DE AMERICAENSCHE ZEE-ROOVERS

door A. O. EXQUEMELIN

naar de eerste uitgave van 1678

met een inleiding door CONSTANT VAN WESSEM

en illustraties van FRANCIS ANDRÉ

« DE SIKKEL », ANTWERPEN. MCMXXXI
DE SPIEGHEL, AMSTERDAM

INLEIDING

Het boek, dat hier voor het eerst sinds 1709 herdrukt wordt, is de Hollandsche « oer-tekst » van het over de geheele wereld vermaarde werk, door Exquemelin over de bedrijven der vrijbuiters in de West-Indische wateren geschreven, een tot op heden nog veel gelezen, in de Fransche, Engelsche, Duitsche en Spaansche vertalingen nog steeds herdrukt avonturen-boek, dat in de latere jaren de stof heeft geleverd voor tallooze piraten- en avonturen-romans. De populariteit van dit boek maakte het des te opvallender, dat van de oorspronkelijke, door een Hollander in het Hollandsch geschreven uitgave, nog steeds geen nieuwe herdruk bestond, te meer waar die oorspronkelijke eerste uitgave vrijwel onvindbaar is geworden en slechts enkele bibliotheken ten onzent er een exemplaar van bezitten.

Onder den titel « De Americaensche Zeeroovers, behelsende een pertinente en waerachtige Beschrijving van alle de voornaemste Roveryen en onmenschelijcke wreedheden, die de Engelse en Franse rovers tegens de Spanjaerden in America gepleeght hebben, beschreven door A. O. Exquemelin », verscheen de oorspronkelijke eerste uitgave in 1678 bij Jan ten Hoorn, boekverkooper te Amsterdam, « over 't Oude Heeren Logement ».

In zijn boek beschreef de schrijver zijn eigen lotgevallen onder de zeeroovers (1). Naar men uit zijn verhaal kon opmaken was hij in 1666 als werkkracht « verkocht » door de Fransche West-Indische compagnie aan een planter op Tortuga : vervolgens werd hij overgedaan aan een wondheelmeester (chirurgijn) bij de boekaniers, als wiens helper hij vele van hun tochten meemaakte, totdat hij in 1672, na zijn losprijs te hebben opgebracht, uit de West terugkeerde. Echter maakte de schrijver zich in zijn te boek gestelde avonturen nergens nader bekend noch noemde hij zijn ware naam en sinds dien is het de vraag gebleven : Wie was A. O. Exquemelin?

Reeds de vroegste vertalers van zijn boek erkennen zoowel

(1) Alleen deze « Beschrijving » wordt hier nagedrukt, niet de « korte verhandeling van de Macht en Rijkdommen... » die op het oorspronkelijk titelblad (zie blz. 1) vermeld staat.

omtrent zijn naam als zijn afkomst in het duister te tasten. Aangezien in een tijd, dat er nog geen Berner Conventie bestond, boeken vrijelijk konden worden vertaald en « verbeterd », hadden zij het ook niet noodig gehad zich nader met uitgever of auteur in verbinding te stellen.

De Engelsche vertaler verklaart in zijn voorrede « The translator to the reader », dat hij niet weet wie « John Esquemeling (zooals hy hem noemt), the first author of the story » was. Hij houdt hem voor een Hollander of tenminste een Vlaming (1), « hoewel de Spaansche uitgave hem tot een onderdaan van het Fransche koninkrijk maakt »; maar het feit, dat zijn boek in het Hollandsch verscheen overtuigt hem van zijn Hollandsche afkomst. De Fransche vertaler, een zekere de Frontignières, vermeldt zelfs niet eens, dat men met een vertaling te doen heeft : hij spreekt van een manuscript (van een zekeren A. O. Oexmelin), dat men hem gebracht heeft en dat hem hoogst interessant leek, doch voor den lezer moeilijk te begrijpen, weshalve hij het omgewerkt heeft, daarbij tevens de duistere plaatsen toelichtend en de slechte uitdrukkingen verbeterend. Ook gaf de Frontignières toevoegingen, het historische gedeelte betreffend. De tekst werd bij nieuwe drukken nog meer uitgebreid (zooals trouwens ook bij de volgende Engelsche edities) en behandelde figuren uit veel lateren tijd dan die Exquemelin beschrijft : de Fransche « Oexmelin » vindt op zijn naam een boek staan, dat hij nooit geschreven heeft. Toegegeven moet worden, dat Exquemelin of zijn uitgever zelf aan dit verstoppertje-spelen wat betreft zijn ware naam heeft meegedaan : althans, de Spaansche uitgave, waarvan vaststaat, dat zij niet bij L. Struickman te Colonia Agrippina (Keulen), zooals vermeld, maar bij den zelfden Jan ten Hoorn te Amsterdam, die ook de eerste Hollandsche editie uitgaf, verscheen, noemt als schrijver van het boek een zekeren Don Antonio

---

(1) De veronderstelling, dat Exquemelin een Vlaming zou zijn (wat sommige der latere Engelsche en Fransche historici nog aannemen) houdt na de kennisname van het Hollandsche origineel al geen stand meer : het Hollandsch is vrij van Vlaamsche uitdrukkingen en zinswendingen, ook kent de schrijver Holland en de gesteldheid aldaar te goed, maakt vergelijkingen met de welden in Holland, met de hoeren te Amsterdam en is goed op de hoogte van Hollandsche scheepsgebruiken.

Freyre! En in de eerste Duitsche vertaling, een jaar na de verschijning van het Hollandsche origineel, heet Exquemelin A. O. Nürnberg... Inderdaad, een aardiger puzzle over een schrijversnaam kan hij, die naar een oplossing zoekt, zich moeilijk denken.

Op het oogenblik is de meening vrij algemeen, dat Exquemelin een pseudoniem zou zijn van dienzelfden Hendrik Smeeks, die in 1708 bij den zoon van Jan ten Hoorn, Nicolaas, (die ook den tweeden en derden druk van het Amerikaansche zeerooversboek bezorgde) een boekje uitgaf, getiteld « De beschrijvinge van het Magtig koningrijk Krinke Kesmes », een boekje, dat behalve dat het een voorlooper lijkt van Daniel Defoe's «Robinson Crusoe» en waarschijnlijk ook bekend is geweest aan den Engelschen schrijver, die vertrouwd was met de Hollandsche taal — in zijn nalatenschap werd o. a. een Hollandsch woordenboek gevonden — voor ons speciaal zijn belang heeft om het feit, dat Smeeks er zijn eigen avonturen in vertelt van vóór 1666. Volgens het meegedeelde in « Krinke Kesmes » kwam hij als 12-jarige jongen, « die lezen kon en schrijven », in 1657 (hijzelf geeft op 1655, doch dat is, naar uit de documenten blijkt, een vergissing) in dienst van de Oost-Indische Compagnie te Batavia aan, vanwaar hij in 1658 uitvoer met de « Waekende Boey » om het goud-schip « De Gulden Draeck » dat op de Westkust van Australië schipbreuk had geleden, te zoeken. Aldaar aan land gekomen, dwaalde hij af en vond bij terugkeer zijn schip reeds vertrokken. In « Krinke Kesmes » beschrijft hij zijn Robinson Crusoe-avonturen, die in de werkelijkheid maar enkele dagen geduurd hebben. Ten slotte behouden op Java teruggekeerd, verliet hij, vermoedelijk in 1665, Indië, daar hij contractueel verplicht was 2 × 4 jaren bij de Oost-Indische Compagnie «voor de mast» te dienen. Wat er voorviel tusschen 1665 en 1673, het jaar dat hij als hulp-heelmeester op 's lands vloot kwam en o. a. op het oorlogschip « Het wapen van Essen » en het schip « De Prins te paard » voer, is onbekend.

Een der argumenten vóór Smeeks 's auteurschap van « De Americaensche zeeroovers » betreft het feit, dat Smeeks' onbekende jaren juist die zijn, welke hij in de West bij de boekaniers zou hebben voorgebracht, en die een hiaat vullen in zijn levensgeschiedenis, waarvan wij het verdere verloop nauwkeurig kennen,

daar Smeeks zich, na zijn dienst op de vloot (tot 1678), in 1680 te Zwolle vestigde als chirurgijn, waar hij tot zijn dood, in 1721, bleef en zich als lidmaat van de Hervormde Kerk liet inschrijven. Het argument, dat de naam van Smeeks als student in de medicijnen aan geen enkele universiteit voorkomt, zoodat ook dit er voor pleit, dat hij, gelijk in het boek van Exquemelin beschreven staat, zijn handwerk als chirurgijn's helper bij de boekaniers heeft geleerd, is minder overtuigend : Prof. Valkhoff heeft in een artikel in het Haagsch Maandblad er op gewezen, dat de chirurgijn zijn opleiding niet aan een universiteit kreeg, maar als barbier en heelmeester in een chirurgijns-winkel en aldaar een chirurgijns-examen aflei, waarna hij in de chirurgijnsgilde werd opgenomen (1).

Hoe het ook zij, of Exquemelin Smeeks is geweest of niet, hij heeft ons in ieder geval een belangrijk werk overgeleverd, dat, hoewel toen ter tijd al niet eenig in zijn soort — de Fransche missionarissen Lepers en Labat schreven begin 18e eeuw ieder in hun boeken, betreffende de Fransche eilanden in de West, over het bedrijf der boekaniers — zeker het oudste en het uitvoerigste is.

In 1700 verscheen van « De Americaensche zeeroovers » bij Nicolaas ten Hoorn, den zoon van Jan ten Hoorn, te Amsterdam een nieuwe uitgave, die omgedoopt werd tot « Historie der Boecaniers of Vrybuiters van America ». zonder schrijversnaam. In de inleiding vermeldt de uitgever Nicolaas ten Hoorn, dat het eerste deel de reisbeschrijving bevat van Joan Esquemeling (zoo wordt Exquemelin nu genoemd) en de twee volgende deelen

(1) De argumenten, die Dr. Hoogewerff voor Smeeks 's vereenzelving met Exquemelin aanvoert, zijn in het kort deze :

1. De levensbijzonderheden van beiden liggen nauwkeurig in elkaars verlengde.
2. Beiden, van Nederlandsche nationaliteit, zijn scheepsheelmeester geweest.
3. Beiden hebben hun werken bij Jan ten Hoorn en diens zoon uitgegeven.
4. Smeeks onderhield te Zwolle relaties met personen die in de West thuis waren en Spaansche namen hadden of aannamen.
5. Evenals Krinke Kesmes een omzetting is van de naam Hen(d)rik Smeeks, met verandering van de « h » in een « k », blijkt Exquemelin gelezen als Eksquemelin, samengesteld uit de letters van de naam Enrique Smeeks, met verandering van « r » in « i » en de samentrekking van de dubbele e tot één. Smeeks zou zijn pseudoniem opzettelijk zoo onontcijferbaar mogelijk gemaakt hebben, omdat hij het gewenschter vond bij zijn terugkeer in de geordende maatschappij zijn zeerooversverleden te verbergen.

de reisbeschrijvingen zijn van den Engelschen boekanier Bazil Ringrose, loopend van 1680-1684 en de daden van de kapiteins Sharp, Coxon en Sawkins vermeldend, en die van Raveneau de Lussan, een Fransch vaandrig, die tusschen 1684 en 1689 met de vrijbuiters de « Zuydzee » bevoer. Het geheel wordt besloten met de lotgevallen van Kapitein Montauban op de kust van Guinea, in 1695. Het verhaal van Ringrose was in 1684 verschenen als tweede deel van de nieuwe Engelsche editie van Exquemelin, bij Thomas Malthus, nadat een vonnis van den Engelschen rechtbank den uitgever William Crooke, die de eerste Engelsche vertaling naar den oorspronkelijken Hollandschen, voor den inmiddels in den adelstand verheven boekanier Henry Morgan weinig vleienden tekst in het licht gaf, had veroordeeld tot 200 pond en herroeping. In 1699 werd het, nu omgewerkte, boek nogmaals herdrukt. Dat Nicolaas ten Hoorn in 1700 deze nieuwe, uitgebreide Engelsche editie moet hebben gebruikt, is te concludeeren uit het feit, dat hij behalve de Engelsche schrijfwijze van de naam van den auteur : John Esquemeling, ook een aldaar voorkomende uitbreiding van het door Exquemelin geschreven gedeelte heeft overgenomen. Bovendien is de tekst van dat gedeelte stylistisch op vele plaatsen niet gelijkluidend met de uitgave van 1678. In 1709 werd het geheele werk — en nu voor het laatst — nogmaals herdrukt.

Exquemelin's boek werd vrij spoedig na het verschijnen in andere talen vertaald. In 1679 kwam reeds een Duitsche vertaling uit, « Americanische Seeraüber von A. O. Nürnberg », in 1681 « Piratas de la America » van A. Freyre, in 1684 de eerste Engelsche vertaling « Bucaneers of America by John Esquemeling », in 1686 de eerste Fransche vertaling « Histoire des avanturiers, des flibustiers et des boucaniers d'Amérique par Alexandre Olivier Oexmelin », bewerkt door de Frontignières. En sindsdien verschenen vrij geregeld nieuwe herdrukken, vooral Fransche, o. a., in 1744 de z. g. Trévoux-editie in 4 deelen (waarin ook Johnson's « Pirates anglais » werd opgenomen). De laatste herdruk van de Fransche bewerking is die van de Editions de la Sirène, in 1920.

CONSTANT VAN WESSEM

De AMERICAENSCHE ZEE-ROOVERS.

Behelsende een pertinente en waerachtige Beschrijving van alle de voornaemste Roveryen, en onmenschelijcke wreedheden, die de Engelse en Franse Rovers, tegens de Spanjaerden in America, gepleeght hebben.

Verdeelt in drie deelen :

Het Eerste Deel verhandelt hoe de Fransen op Hispanjola gekomen zijn, de aerdt van 't Landt, Inwoonders, en hun manier van leven aldaer.
Het Tweede Deel, de opkomst van de Rovers, hun regel en leven onder malkander, nevens verscheyde Roveryen aen de Spanjaerden gepleeght.
Het Derde 't verbranden van de Stadt *Panama*, door d'Engelsche en Franse Rovers gedaen, nevens het geen de Schrijver op sijn Reys voorgevallen is.

Hier achter is bygevoeght,

Een korte verhandeling van de Macht en Rijkdommen, die de Koninck van Spanje, Karel de Tweede, in America heeft, nevens des selfs Inkomsten en Regering aldaer.

Als mede een kort begrijp van alle de voornaemste Plaetsen in het selve Gewest, onder Christen Potentaten behoorende.

Beschreven door A. O. Exquemelin.

Die self alle dese Roveryen, door noodt, bygewoont heeft.

Met schoone Figuren, Kaerten, en Conterfeytsels, alle na't leven geteeckent, versien.

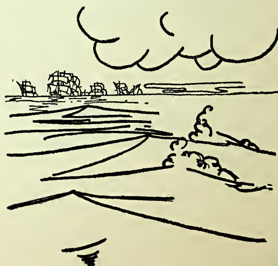

t'AMSTERDAM.
By JAN ten HOORN, Boeckverkoper, over 't Oude Heeren Logement. Anno 1678.

EERSTE DEEL

I. HOOFT-STUCK.

VERTREK VAN DE REYS-BESCHRIJVER NAAR HET WESTELIJCKE DEEL VAN AMERICA, IN DIENST VAN DE FRANSCHE WEST-INDISCHE COMPAGNIE, RESCONTRE IN ZEE MET EEN ENGELSCH OORLOGH SCHIP. AENKOMST OP HET EYLANDT TORTUGA.

Vertrek van de Reysbeschrijver naer 't westelijcke deel van America.

IN 't Jaer sestien hondert ses en sestigh, op den tweeden May, vertrocken wy uyt Hable de Grace, met het Schip genaemt de St. Jan (resorterende onde de directie van de Gecommitteerde der Westindische Compagnie) gemonteert met acht en twintigh stucken Canon, twintigh Bootsgesellen, en twee hondert en twintigh passagiers, soo dienaers van de Compagnie, als vrije persoonen met hun dienaars.

Wy zijn ten ancker gekomen onder de Caep de Borfleur, om ons aldaer te conjungeeren met noch seven Compagnies scheepen, die van Diepe daer by ons souden komen, en noch een Oorlogh schip gemonteert met seven en dertigh stucken canon, ende twee hondert vijftigh man.

Engelsche scheepen passen op de Fransche West-Indisch vaerders.

Twee scheepen waren gedestineert na Senegal, en vijf naer de Caribische Eylanden, ende wy na het Eylandt Tortuga. Daer quamen noch omtrent twintigh Terraneufs vaerders by ons, met eenige Hollandtsche scheepen, die de wil naer Rochelle, Nantes en St. Maerten, hadden, soo dat wy een Vloot uytmaekten van in de dertigh Scheepen, en maeckte met een ons klaer om te vechten, alsoo wy bevreest waren, dat

Op den tweeden Mey, vertrocken wy uyt Hable de Grace.

vier Engelsche Fregatten (elck van sestigh stucken Canon) by het Eylandt Ornay, op ons kruysten.

Na dat onse Commandeur, de Ridder de Sourdis, sijn orders gegeven had, gingen wy onder zeyl met een goede windt, en mistigh weder, dat ons gunstigh was, om van d'Engelschen niet gesien te worden, zeylende dicht onder de Fransche wal, om de vyandt te mijden; ende wy rescontreerden een Vlaems schip van Ostende, die klaegde aen onsen Commandeur, dat hy 's morgens van een Fransche Zee-roover geplondert was geweest. Het Oorlogh schip maeckte terstont jacht daer op, maer konde hem niet bezeylen. De Fransche boeren waren de heele kust langs in alarm, alsoo sy meenden dat wy Engelsche waren, die landen wilden. Wy toonden onse vlaggen, maer sy vertrouden haer daer niet op. Daer na zijn wy ten ancker gekomen op de Reede van Conquet in Britannie, (by het Eylandt Hysant) om aldaar verversingh en soet water in te neemen. Hebbende ons van alle noodtsaeckelijckheyt voorsien, vervolghden wy onse cours, om door het Ras van Fonteneau te passeeren, alsoo wy de Sorlinges niet dorsten naerd'ren, om d'Engelsche kruyssers. Dit Ras is een seer stercke stroom, die door menighte van klippen passeert, ende wordt genoemt Ras, het is gelegen in de mondt van de bocht van Vranckrijck, op de hooghte van acht en veertigh graden en tien minuten, noorder breedte; 't is een seer gevaerlijcke passagie, alsoo de klippen, eenige nevens, en sommige boven 't water haer vertoonen; daerom alle die op ons schip waren, die daer noyt gepasseert hadden, wierden gedoopt op dese volgende manier.

Fransche Roovers in de Canael van Engeland.

Periculause passagia.

De hoogh Bootsman van het schip verkleedt hem met een lange rock, en een vremde muts op sijn hooft, met een houte swaerd in sijn rechter, en een pot met swartsel in sijn lickerhandt, sijn aensicht met swartsel vermomt, heeft een krans om den hals van blocken, ende ander scheepstuygh; alle die noyt daer gepasseert zijn, moeten voor hem knielen, ende hy maeckt een kruys voor haer voorhooft, ende geeft haer een slagh in de neck met sijn houte swaert, ende daer na werden sy met water begooten van andere die daer toe gestelt zijn, ende moeten nog boven dien een fles wijn of brandewijn by de groote mast brengen, doch die

Franse Ceremonien in Zee.

niet en heeft is vrij. Het schip als het noyt daer is gepasseert, moet oock betalen, als dit alles gedaen is, so haelt men het geen by de mast gevonden wordt, van wijn en brandewijn, en dat werd dan by de back omgedeelt.

Hollandse Ceremonien in Zee. Klippen genaemt Barlingos.

De Hollanders werden oock voor die Klippen gedoopt, en oock voor de klippen die Barlingos genaemt zijn, die dicht

... alwaer wy een zeer swaere storm kreegen.

aen de Kust van Portugael leggen, op de hoogte van negen en dartigh graden veertigh minuten noorder breedte ; het zijn seer periculeuse klippen, want sy konnen by nacht niet wel gezien worden, om het hooge landt. De manier van doopen by de Hollanders is heel anders als van de Fransen ; want als yemandt gedoopt wordt, soo moet hy drie mael van de groote Ree in 't water vallen, als een misdadiger, en soo sy hem op het schip wat gunstigh zijn, laten hem sleepen tot achter het Schip, 't is een groote Eer voor sijn Hoogheydt noch eens te vallen, of ter eeren van de Capiteyn; D'eerste die valt, krijght een Canon schoot ter eeren, met het wayen van de vlagge, die niet vallen willen, zijn gehouden, volgens hun wetten, twaelf stuyvers te geven, ende als 't een Officier is, soo moet hy een halve Rijcksdaelder geven; zijder eenige passagiers, die moeten zoo veel geven als 't hen belieft; en als het schip daer noyt gepasseert is, soo moet de Schipper een Oxhooft wijn geven, of anders souden sy 't Galjoen van 't Schip afsagen, sonder dat de Schipper of Capiteyn eenige pretensie daer van soude konnen maeken; en alles wat daer af komt, wordt in handen van de hoogh Bootsman gegeven, tot dat sy in een haven komen, dan word'er wijn voor gekoft, ende aen 't heele scheeps volck by de back omgedeelt. Niemand van beyde natien kan reeden geven waerom sy het selve doen, als dat sy seggen dat het een oudt gebruyck is van Zee-lieden. Sommige seggen dat Keyser Karel de vijfde dit soo geordineert heeft, maer 't en wordt in sijne Wet-boek niet gevonden. Dit heb ick hier so ter loops geschreeven, om dat 't te pas quam van de Ceremonien der Zee-lieden, nu sullen wy onse voyagie vord'ren.

Opinie van sommige, dat Keyser Carel dess Ceremonien opgericht heeft.

Doen wy 't Ras gepasseert waren, kregen wij een favorable windt, tot de Caep Finis Terre, alwaer wy een zeer swaere storm kreegen, en raeckten van malkander; dese storm duerde acht dagen; het was elendigh op ons Schip te zien hoe de menschen wierden van stuurboort aen backboort door de Zee gespoelt, ende hadden de moedt niet om op te staen, zoo zee-sieck waren zy; de Matroosen moesten over hun treeden om haer werck te doen. Daer na kregen wy bequaem weder, en volghden onse cours, soo

Swsare storm. Ongemak van onbevaren volck.

dat wy quamen onder de Circkel genaemt Tropicus Cancri : dit is een Cirkel van de Sterrekijckers geimagineert, de welcke is als een bepalingh van de Son na 't noorden, ende leydt op de hooghte van drie en twintigh graden en dartigh minuten benoorden de Linie. Wy wierden daer wijder gedoopt op de manier als ick boven

De Franse doopen onder de linie ende onder Tropicus Cancri ende Capricorni. Gebreck van water in Zee.

verhaelt heb, want de Fransse doopen altijdt onder de Linie en onder de Tropicus Capricorni bezuyden de Linie : wy hadden een voorspoedige windt, die ons seer noodigh was, alsoo wy gebreck van water hadden, werdende gerantsoeneert op twee mutsjens daeghs. Wy kregen (omtrent de hooghte van de Barbados) een Engelsch Koninghs schip in 't gesicht, dat jacht op ons hadt, met vier en twintigh stucken; doen hy geen voordeel en sagh, liep hy van ons af, doch wy volghden hem, en schooten op hem met onse acht ponders, maer hy was beter bezeylt als wy, waer door wy hem moesten verlaten. Daer na hernamen wy onse kours, ende kregen het Eylandt Martenique in 't gesicht; wy deeden al wat

Aenkomst in de Caribische Eylanden.

wy konden om op de Reede van St. Pieter te komen, maer wierden door de sware stroom belet; daer na wilden wy naer Guarde Lupe, maer door de stroom konden wy die oock niet krijgen; soo setten wy ons naer het Eylandt Tortuga, alwaer wy gedestineert waren. Wy zijn langhs de Kust van het Eylandt Punta Rica gepasseert, het welck een seer schoon ende vermakelijck Eylandt is, bedeckt met schoone boomen, tot aen den top van de bergen. Daer nu kregen wy het Eyland Espaniola in 't gesicht, van het welcke wy hier na een beschrijvinge sullen maeken. Wij zeylden langhs de

Aenkomst op het Eylandt Tortuga.

Kust, tot dat wy eyndelijck aen het Eylandt Tortuga, den sevenden July des selven jaers quamen, sonder de geheele Reys een man verlooren te hebben; de goederen van de Compagnie wierden daer gelost, ende het schip wierdt naer Cal de Sac gestiert, om aldaer de passagiers te brengen die daer wesen moesten.

II. HOOFT-STUCK.

BESCHRIJVINGH VAN HET EYLANDT TORTUGA. DESSELFS GEWAS EN VRUCHTEN. HOE DE FRANSEN DAER GEKOMEN ZIJN. TWEEMAEL DOOR DE SPANJAERDEN WEDER UYTGEDREVEN, ENDE HOE DE REYS-BESCHRIJVER ALDAER DRIE MAEL IS VERKOCHT GEWEEST.

HET Eylandt Tortuga leght aen de Noordt-zijde van het groote en vermaerde Eylandt Espaniola, omtrent twee mijlen van 't vaste Landt, op de hoogte van twintigh graden, dertigh minuten, Noorder breette, ende heeft omtrent sestien mijlen in de rondte. 't Heeft de naem van Tortuga gekreegen, om dat het de gedaente van een Schildtpad heeft, die de Spanjaerden Tortuga noemen. Het is seer klipachtigh, en evenwel bedeckt met groote Boomen, die op de klippen wassen, sonder dat men eenige aerde sien kan, want de wortelen van de Boomen leggen op de klippen bloot. De Noordtzijde is onbewoont, en seer ongemackelijck, door dien dat'er geen Haven noch Stranden zijn, als eenige plaetsen tussen de klippen; soo dat de Zuydzijde alleen bewoont is, en heeft maer een Haven, daer de Schepen aen konnen komen. Het geen dat bewoont is, is in quartieren verdeelt, en worden aldus genaemt; la Basse Terra is het voornaemste, van wegen de Haven, het Dorp is genaemt Cayone, een plaets daer de voornaemste Planters zijn. Lemiplantage is noch nieuw, en seer vruchtbaer in Taback; als mede la Ringot : dese plaetsen leggen aen het Westeynde van het selve Eylandt. La Montagne zijn d'eerste Plantagien, die op het Eylandt Tortuga gemaeckt werden. De haven is redelijck goet, en bevrijt van een Rif; daer zijn twee gaten om in te zeylen. Daer konnen Schepen met 70 Stucken in leggen, en is een seer schoone santgrondt.

Beschrijvinge van Tortuga.

Haven.

Plaetsen die bewoont zijn.

Van Houten en Medicinele Kruyden, die op Tortuga wassen.

Wat de Gewassen van het Eylandt Tortuga aengaet, daer groeyt veel schoon Hout, als Sackerdaenen, Stockvis-hout, Sandel, roodt, wit en geel. Het geel Sandel-hout wordt by d'Inwoonderen Bois de Chandelle genoemt, dat is Kaers-hout te seggen, om dat het soo licht brandt als een kaers, ende dient haer om toortsen van te maken, waer mede sy 's nachts gaen vissen. Daer wast oock het Lignum Sanctum, het welck in dese Landen Pock-hout genoemt wordt. De Boomen, die de Gom. Elemni draegen, wassen daer by menighte; van gelijcken de Radix China, maer is soo goet niet als d'Oost-Indische, is heel wit en sacht, soo dat de wilde Swijnen, niet anders vinden om te eten als desen Radix China. Men vindt daer oock het Kruydt, Aloë genaemt, en veel meer andere Medicinale Kruyden en Houtgewas; en oock seer bequaem Hout om Schepen en Huysen van te bouwen. Men vindt hier allerley Vruchten, gelijck men in de Caribes Eylanden vind, als Magniot, Patates, Igniamos, Water-Meloenen, Spaensche Meloenen, Goyaves, Banannes, Bacovens, Paquaies, Carosols, Mamains, Ananas, Acajous Appelen, en menighte andere vruchten, die ick (om den Lezer niet moeilijk te vallen) nu niet noemen sal. Daer wassen oock menighte van Palmite Boomen, om Wijn van te maecken, en met de Bladeren werden de Huysen gedeckt.

Vruchten.

Wilde Swijnen.

Daer zijn veel wilde swijnen, maer het jagen met Honden wordt verbooden, om dat men deselve niet uytroejen sal, uyt oorsaeck het Eylandt soo kleyn is : en soo de Vyandt quam, men soude sich in 't Bosch konnen retireeren, en leven van de jacht: nochtans is daer seer qualijck te jagen, om de klippen, die altemet bedeckt zijn van kleyne Bosschagien; en men valt daer in, eer men het gewaer wordt : op soo een manier zijnder verscheyde persoonen vermist. Men heeft oock veel geraemte gevonden, maer evenwel en kon men niet oordeelen, of sy onlangs gestorven waren, of niet.

Groote menighte van wilde Duyven.

De wilde Duyven komen daer in sekere tijt van 't jaer met sulcken groote menighte, dat d'Inwoonders daer van konnen leven, sonder ander vleesch te gebruycken; maer als die tijdt verloopen is, soo en zijn sy niet meer goet, om gegeten te worden; worden dan mager, en bitter, ter oorsaeck van zeecker zaet, dat sy eten, het welck seer bitter is. Aen de Zee-kant vindt men groote menighte

van Zee- en Landt-krabben, die seer groot zijn, en goet om te eten. De Slaven en Dienaers eten die dickwijls, en zijn goet van smaeck, maer seer schadelijck aen het gesicht; want door het dickmaels eten daer van krijght men duyselinge, dat men altemets een quartier uurs is, sonder te konnen sien.

Krabben verswecken het gesicht.

De Fransse eenige Colonien op het Eylant St. Christoffel geplant hebbende, en daer redelijck sterck zijnde, hebben eenige Vaertuygen uytgerust, en Westwaert aen gestuurt, om iets te ontdecken, soo dat sy de kust van het Eylandt Espagniola aengedaen hebben. Aldaer aen Landt gekoomen zijnde, hebben sy het selve seer vruchtbaer gevonden, en vermenighvuldight van alderhande wildt Gedierte, als wilde Stieren, Koeyen, Swijnen en Paerden; maer siende dat sy daer geen profijt mee souden konnen doen, sonder eenige schuylplaets te hebben, (om dat het Eylandt Espagniola wel bewoont is van de Spaense Natie) soo vonden sy goet het Eylandt Tortuga in te nemen, het geen sy deden, verjagende tien of twaelf Spanjaerden, die daer op waren, en bleven daer omtrent een half jaer, sonder dat iemandt haer moveerden; sy voeren over met haer Canoos na het groote Landt, en begonnen op het Eylandt Tortuga Plantagies te maecken, en ontbooden noch meer Volck van boven. Ondertusschen de Spanjaerden dit niet wel aensien konnende, rusten eenige Vaertuygen uyt, en quamen om Tortuga weder in te nemen, het geen haer wel geluckt is; want soo dra sy van de Fransen gesien wierden, vluchten sy met haer Goedt in 't Bosch, en voeren 's nachts met haer Canoos na 't vaste Landt; en hadden het voordeel, dat sy niet belemmert waren met Vrouwen en Kinderen, soo dat een ieder boschwaert in liep , om de kost te soecken, en oock haer mackers te waerschouwen, om geen tijd aen de Spanjaerden te geven, op Tortuga eenige Fortificatien te maecken. De Spanjaerden voeren mee over en meenden haer te verdrijven, en van honger te doen sterven, gelijck sy de Indianen gedaen hadden, maer het wilde haer niet wel gelucken; want de Fransse waren wel voorsien van Kruyt, Loot, en goede Vuur-roers. Sy namen de gelegentheydt op een tijdt waer, wanneer de Spanjaerden meest na 't groote Landt gevaren waren, met hun geweer, en veel volck, om de Franssen te soecken, soo keerden deselve

De Franse rusten eenige Vaertuygen uyt, om Westwaert aen te gaen ontdecken.

Komen aen het Eylandt Espagnola.

Nemen Tortuga in.

De Franse hernemen het Eylant Tortuga.

met haer Canoos weder nae Tortuga, en verjoegen alle de Spanjaerden, die daer noch waren, beletten de ander weder te komen, en bleven meester van het Eylandt.

Ontbieden een Gouverneur, om een Colonie te planten.

De Fransse weder meester van het Eylandt zijnde, ontbooden secours van boven, en versochten aen de Gouverneur of Generaal van St. Christoffel, dat hy haer geliefde een Gouverneur te senden, om het volck beter onder gehoorsaemheydt te brengen, en aldaer een Colonie te planten. Den

... eenige Fortificatien te maecken.

Het verzoek aan den Gouverneur van St. Christoffel.

Generael, die sulcks wel aenstondt, gaf terstondt ordre aen een Schip, het welck op de Reede lagh om het selve klaer te maecken, en sondt tot Gouverneur van Tortuga, Monsr. le Vasseur, met veel Volck, en alderhande noodige behoeften. Dese Gouverneur aldaer gekomen zijnde, liet een Sterckte op werpen op een klip, die de Haven kond bevrijden voor Vijandtlijcke Scheepen. Dit Fort is ongenakelijck, als van een zijde, noch en konnen niet meer, als twee persoonen nevens malkanderen in gaen. In 't midden van het selve is een holligheydt in de klip, dat tot een Amnonitie-huys dient : en daer boven een bequame

De Gouverneur van Tortuga bouwt een Fort.

gelegenheydt, om een Batterye te maecken. De Gouverneur liet op het Fort een Huys bouwen, en plante daer twee Metale Stucken op, en gebruyckte een ladder, om op te klimmen, welcke ladder konde opgehaelt worden. In het Fort komt een spruyt soet water, dat bequaem is om duysent menschen dagelijcks te voeden, en kan niet afgesneeden worden ; want het komt uyt de klippen. Rontom het Fort zijn Plantagies, die seer vruchtbaer zijn in Taback en andere vruchten. Doen de Fransse aldaer hun Colonie geplant hadden, en redelijck sterk wierden, begon Elck sijn heyl te soecken; eenige voeren over nae 't groote Landt, om te gaen jagen, om Huyden te bekoomen; andere, die niet geneegen waren om sulcks te doen, begaven haer op de roof, en gingen op de Spaensche kunsten kapen, gelijck sy noch heeden doen; de overige, die wijven hadden, bleven op het Eylandt, sommigen maeckten Plantagies, en planten Taback; andere gingen tappen, soo dat ieder een gelegentheydt vondt om sich t' onderhouden.

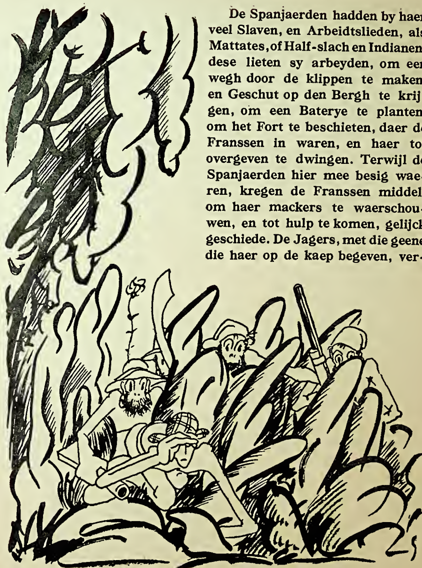
De Spanjaerden en konden dat werck met geen goede oogen aensien, oordeelende dat de Franssen daer soo machtigh soude worden, dat sy op het laatste haer uyt het groote Eylandt souden doen verhuysen; namen de gelegenheydt waer, wanneer veel Fransse in Zee, en eenige op de jacht waren. Sy rusten dan hunne Canoos toe, en landden voor de tweede mael op Tortuga, met gelegentheydt van eenige Fransse gevangens, die sy by hen hadden; de Spanjaerden waren 800 man sterck. De Franssen en konden hun het landen niet beletten, begaven hun derhalven in het Fort. Den Gouverneur liet al de boomen omtrent het Fort afkappen, om den Vyandt beter te konnen sien; de Spanjaerden siende dat 'er geen kans was, sonder Geschut het selve te dwingen, raetslaegden hoe sy het best souden aenleggen. Sy sagen dat alleen de hooge boomen, die het Fort bedeckten, afgekapt waren, en dat het selve van den Bergh kon beschooten worden, maeckten een wegh, om het Geschut op deselve te brengen. Dese Bergh is tamelijck hoogh, en kan, als men daer boven op is, het geheele Eylandt rondt sien; hy is vlack, en rontom met klippen, soo dat het ongenaeckelijck is om te konnen komen, als door een wegh, die de Spanjaerden gemaeckt hebben, gelijck ick vervolgens verhalen sal.

Nieuwe aenslagh der Spanjaerden op Tortuga.

Onvoorsichtigheyt der Fransse.

Krijgen bystandt van hun mackers.

De Spanjaerden hadden by haer veel Slaven, en Arbeidtslieden, als Mattates, of Half-slach en Indianen, dese lieten sy arbeyden, om een wegh door de klippen te maken, en Geschut op den Bergh te krijgen, om een Baterye te planten, om het Fort te beschieten, daer de Franssen in waren, en haer tot overgeven te dwingen. Terwijl de Spanjaerden hier mee besig waeren, kregen de Franssen middel, om haer mackers te waerschouwen, en tot hulp te komen, gelijck geschiede. De Jagers, met die geene die haer op de kaep begeven, ver-

Om van de noordtzijde op den Bergh te klimmen...

voeghden sich te samen, en by nacht op Tortuga gelandt hebbende, kregen middel om van de noordtzijde op den Bergh te klimmen, dewijl sy daer wel bedreeven waren. De Spanjaerden hadden met groote moeyte twee Stucken Geschuts op den Bergh gekreegen, om des anderen daeghs op het Fort te cannonneeren, en wisten van de komste der Franssen niet ; maer des morgens, wanneer de Spanjaerden besigh waren om hun Geschut in orde te stellen, quamen de Franssen van achteren, en deeden het meeste deel der Spanjaerden van boven neder in de steylte springen, daer sy hals en beenen braken, so dat daer niet een is van te recht gekoomen; d'overige sloegen sy doodt, sonder quartier te geven. De andere Spanjaerden, die beneeden waren, en het geschreeuw hoorde, oordeelden dat het boven op den Bergh niet wel geschapen stondt, gingen nae de Zeekant, en voeren terstondt over, wanhoopigh zijnde van ooyt Tortuga te bemachtigen.

Gouverneur Monsieur Ogeron.

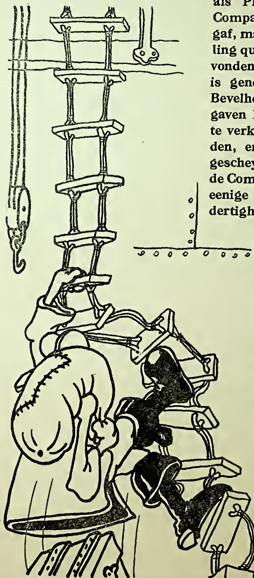
De Spanjaerden geslagen.

De Gouverneurs van het Eylandt Tortuga hebben altijdt als Eygenaers geweest van het Eylandt, tot het Jaer sestien hondert vier en tsestigh, wanneer de Fransse West-Indische Compagnie het in het besit heeft genoomen, en aldaer Monsr. Ogeron, als Gouverneur, op gestelt, en hebben hun Colonie geplant, met haer Gecommitteerde en Dienaers, in meeninge om met de Spanjaerden eenige negotie te drijven, gelijck de Hollanders in Curassouw doen, doch sulcks is niet geluckt; sy wilden met vreemde Natien handelen, maer konden sulcks met hun eygen niet doen; want doen de Compagnie sijn begin nam, yder een, zoo wel Kapers, Jagers

als Planters, kochten van de Compagnie, die alles op crediet gaf, maer wanneer het tot betaling quam, wierdt niemandt gevonden, soo dat de Compagnie is genootsaeckt geweest, haer Bevelhebbers t' ontbieden, en gaven last aen de selven, alles te verkoopen, het geen sy konden, en soo zijn sy daer uyt gescheyden. Alle Dienaers van de Compagnie wierden verkocht, eenige voor twintigh en andere dertigh stucken van achten. Ik wierdt mede verkocht, als Dienaer van de Compagnie, en hadt juyst het ongeluk, dat ick by de snoodste schelm van het geheele Eylandt geraeckte : hy was als Onder-Gouverneur, of Luytenant Generaal, en deed my alle quaet, dat hy kon bedenken, ja deed my groote honger lijden, beletten my mijn konst te gebruycken, en wilde hebben, dat ick my voor drie hondert stucken lossen soude, gelijck hy presenteerden my daer voor vry te laten. Eyndelijck door al 't geleeden ongemack, viel ick

De Fransse Compagnie handelt in menschenvlees.

De Rijsbeschrijver verkocht.

... nam ik een besluit om op een kaperschip dienst te nemen.

in een sware sieckte, en mijn Meester, vresende dat ick sterven soude, verkocht my aen een Chirurgijn voor 70 stucken van achten. Soo dra ick gesont begon te worden, had ich niet om my te kleeden, als een oudt hemdt, en onderbroeck : mijn nieuwe Meester was vrij beter, als de eerste; want hy gaf my kleeding, en alles wat ick van nooden hadt, en wanneer ick hem een jaer gedient hadt, presenteerde hy my voor hondert vijftigh stucken van achten vry te laten, en soude soo lang met de betaling wachten, tot ick het gelt gewonnen hadde.

Wordt ten tweede mael verkocht.

Maeckt sich vry.

Soo dra ick vry waer, was ick als Adam, doen hy eerst geschapen was. Ik en hadt niet, derhalven soo resolveerde ick my onder de Kapers of Rovers te begeven, alwaer ick gebleven ben tot het jaer sestienhondert en tseventig, en heb met haer verscheyde tochten bygewoont, en veel voorname Roofstucken bedreeven, gelijck hier nae beschreeven sal werden, naer eerst sal ick iets van het Eylandt Espagnola beschrijven, om den nieuwsgierigen Leser te voldoen, in alles, het geen aenmerckens waerdigh voorgevallen is in het Westelijcke deel van America.

III. HOOFT-STUCK.

BESCHRIJVING VAN HET GROOTE ENDE VERMAERDE EYLANDT ESPAGNIOLA.

HET Eylandt Espagnola is meest Oost en West geleegen, op de hooghte van seventien en een halve graed, tot twintigh graden, noorder breette, en heeft omtrent drie hondert mijlen in de rondte, en hondert twintigh in de lengte, en omtrent vijftigh in de breedte, in sommige plaetsen smalder. Ick sal den Leser niet moejelijck vallen, met het verhalen van het ontdecken van dit vermaerde Eylandt, wijl yder een bekent is, dat in 't Jaer veertien hondert twee en tnegentigh, Christophorus Columbus wierdt uygestuurt, van Don Fernand, Koning van Spangien, ende heeft dit Eylant ontdeckt, na welcke tijt de Spanjaerden het tegenwoordigh noch besitten. Daer zijn verscheyde Steden op, die de Spanjaerden gebouwt hebben, als mede veel schoone Dorpen. De Hooft-Stadt hier van is Sant Dominicus toege-eygent, en na sijn name genoemt, en in de Spaensse Tale Santo Domingo. Dese Stadt is geleegen aen de zuydtzijde van het Eylandt, op de hooghte van achtien graden, en dertien minuten, noorder breette, en leydt omtrent veertigh mijlen van de oostzijde van het Eylandt, genaemt Punta de Espada; de Stadt is rontom bemuurt, ende heeft een sterck Kasteel, 't welck de haven bevrijdt. Daer is een schoone haven, waer in meenighten van Scheepen konnen leggen, zijnde bevrijdt voor alle winden, behalven een zuydelijcke; rontom de Stadt zijn seer schoone plantagien, daer alderhandt vruchten wassen, na d'aerdt van 't landt. De Gouverneur van het Eylandt, die sy President noemen, onthoudt sich aldaer, uyt dese plaets werden alle de Landtsteeden ende dorpen gevoedt; want de Spanjaerden handelen in geen andere Zee-haven als daer; de meeste part van 't volck die daer woonen,

Beschrijving van het Eylant Espagnola.

Gelegentheydt van Sant Domingo.

Van de Stadt St. Jago Cavallero.

zijn meest kooplieden en winckeliers. De Stadt St. Jago Cavallero, is St. Jacob de Ridder toege-eygent, en na syn naem genoemt. 't Is in 't landt gelegen, open sonder muuren, en leydt omtrent op de hooghte van negentien graden noorder breedte; de lieden die daer woonen, zijn meest jagers en planters; het is tot dien eynde wel geleegen, en heeft rondtom schoone weyden, daer seer veel wild ende tam Vee haer onthoud, soo dat die plaets seer schoone huyden uytlevert. Aen de zuydzijde van de Stadt St. Jago, is een schoon Dorp, genaemt el Cotui, of Nuestra Senora de alta gracia, dat is, onse Lieve vrouw van hoogen zeegen : omtrent dit Dorp zijn schoone landsdouwen, alwaer veel Cacao, of Chocolate, Gengber, Taback en Talck

De Spanjaerden zijn zeer genegen tot de Swartinnen,

van daen komt. De Spanjaerden vaeren, ende om Schildpatten te vangen, die op de strand aenkomen om haer eyeren te leggen. Op dit Eyland is niets waerdigh om te beschrijven, het is sand achtigh, en geeft veel pocken-hout; de Spanjaerden hebben Koeyen en Stieren daer op gebracht om te teelen; maer als de kapers daer quamen, verdelghden het alles. Aen de westzijde van de Stadt Santo Domingo leght noch een schoon Dorp, genaemt El Pueblo de asso; die van dit Dorp gaen negotieeren op een ander Dorp, het welck recht in 't midden van het Eylandt leght, ende wordt genaemt, San Juan de Goave, leght aen de kant van een seer groote weyde, dat wel twintigh mijlen groot is 't rondte, en is vol wilde Koeyen en Stieren. Op dit dorp woonen anders geen menschen als Koe vilders, of Jagers, ende de meeste part zijn van gemengt bloedt, te weten, menschen, die van Negers en van blancke geteelt zijn, ende werden Mulatos genoemt; als die van Indianen, en van witte menschen geteelt worden Mestices genaemt; en worden die van Negros en van Indianen komen, werden genaemt Alcatraces, ende meer ander slagh die daer zijn, want de Spanjaerden zijn zeer genegen tot de Swartinnen, meer als tot hun eygen vrouwen : van dit dorp komt een groote menighte van Huyden en Talck aldaer wordt oock anders niet gemaeckt, want het aerde en kan niet gebouwt worden, door de groote drooghte die daer is. Dit is alles wat de Spanjaerden besitten op dit Eylandt van Cabo de Lobos, na St. Joan de Guave, tot de Caep van Samana, in de noord-zijde ende aen de zeekant van het oost-eynde, genaemt Punta de Espade tot Cabo de Lobos. De rest van het Eylandt wordt beseten door de Franse boschloopers en planters. Dit Eylandt is mede versien met seer schoone havens, van Cabo de Lobos, tot Cabo del Tibron, het welcke is het west-eynde van het Eylandt, zijn vier a vijf seer schoone havens, die de havens van Engelandt ver overtreffen, met seer schoone lansdouwen, daelen, en Rivieren met het schoonste water dat in de gantsche wereldt gevonden kan werden, daer zijn mede schoone stranden, daer de Schildpaden aen komen, om haer Eyeren te leggen. Van Cabo de Tibron, tot Cabo dogna Maria, zijn twee schoone havens; ende van Cabo dogna Maria, tot Cabo

De kapers verderven alles daer sy komen.

Van de dorpen die westwaert van de Stadt Santo Domingo leggen.

Vermengt bloedt geeft verscheyden geslachten van menschen.

Gelegenthsyt van de Haven van Eylant Espagnols.

Jan Nicolas, zijn wel twaalf schoone havens, ende van Cabo San Nicolas tot Punta del Espade, zijn wel twintigh schoone havens, ende yder have is voorsien van twee of drie schoone Rivieren, daer overvloedt van visch in is. Aen de noordzijde van het Eylandt zijn verscheyden steeden en dorpen geweest, maer zijn door de Hollanders verwoest, en de Spanjaerden hebben deselve verlaten.

Dorpen en Steden door de Hollanders verdistrueert.

IV. HOOFT-STUCK.

VAN DE VRUCHTEN, BOOMEN EN GEDIERTEN, DIE OP HET EYLAND ESPAGNOLA GEVONDEN WORDEN.

HET Eylandt Espagnola is seer vruchtbaer in allerhande vruchten, men vind daer groote vlacktens van vijf of ses mijlen in 't rondt, waer van sommige geheel met soete, en andere met suure Oranje boomen beset zijn. Even al eens is het met de Limoen boomen, maer zijn sulcken slagh niet, als hier uyt Espagne gebracht worden, de grootste zijn niet grooter als een kloecke hoender ey, en zijn suurder; men vind daer oock seer groote pleynen van Palmite boomen, de welcke seer hoogh zijn, en vermaekelijck om te aen schouwen : dese boomen zijn omtrent van hondert en vijftigh tot twee hondert voeten hoogh sonder tacken, ende boven hebben sy een struyck, van materie en smaeck als een witte kool, daer spruyten de bladeren ende het zaet uyt; yder boom heeft niet meer als twaalf blaederen, ende alle maenden valt 'er een bladt af, en om de maendt groeyt een ander in de plaets; het zaet komt eens 's jaers uyt de struyck dat ick gesegt heb als een kool van smaek is, en is seer goedt om te eten, wanneer dat het by vleesch gekoocht is, smaeckt het soo wel als witte Warmoes kool, het zaet is dienstigh tot voedsel de wild swijnen; de steelen van de bladeren, zijn omtrent drie of vier voeten breedt, en seven of acht voeten langh, dit zijn oock wel van de kloeckste, en werden gebruykt om huysen mede te decken, en geroock vleesch in te packen (als ick hier na verhalen sal) de steelen van dese bladeren zijn van buyten groen, ende van binen seer wit, soo dat men van het binnenste een seker vel af kan schille, omtrent de dickte van een parkement, daer men so op schryven kan als op papier, men hoeft by regen-

Groote 'quantiteyt van Orangie en Limoen bomen.

Van de Palmite boomen.

Stelen van Palmiste bladeren seer dienstig.

achtigh weder, in het bosch niet nat te worden, als men die bladeren bekomen kan, ende nochmael dienen sy om water te vangen om te drincken, in tijdt van noodt, want men kan der emmeren van maecken, daer men water in dragen kan, maer en dueren niet langer als seven of acht dagen. Dese boomen zijn seer hart, ende van binnen is seecker specy die men met een mes snyden kan, het hout is niet dicker als drie of vier duym, en de boomen zijn omtrent twee vadem dick, ende over al meest even dick. dese boomen vallen in platte Landen, in de bracke gronden; men kan oock van dese boomen wijn maecken op volgende manier. Als de boom afgekapt is, omtrent drie of vier voeten van de wortel, soo wordt dan vier-kante holligheyt gemaeckt boven in de struyck, daer sachtjes met'er tijdt de wijn komt indruypen, ende wort soo sterck dat men daer van droncken kan worden.

Wijn van Palmiste boom.

Dese Palmiste boomen worden by de Franse genaemt Palmiste Frans.

Behalven dese Palmiste boomen, zijn daer noch vierderhande Palmisten, ende worden aldus genaemt Latanier, Palmiste epinu, Palmiste a vin, ende Palmiste a chapelat, ou Palmist de montagne. Deze Palmist genaemt Latanier en wast soo hoog niet als de Palmiste vin, ende hoe wel dat hy de selve gedaente heeft, behalven de blaederen die de gedaente hebben van een wayer, ende zijn seven of acht voeten in 't ront, met punten rontom, omtrent van een halve voet langh : dese boom werpt zijn zaedt als de andere boomen boven genoemt, maer is grooter en dicker, en dient mede tot voedsel voor de Wilden, de blaederen van dese boom worden alleen gebruyckt, om huysen mede te decken. Dese boom wast selden in goede gronden, maer altijdt in santachtige ende klipachtige plaetsen.

De Palmiste Epinu wordt soo genaemt, om dat hy van de wortel af tot boven aen de bladeren vol doornen is, die omtrent drie of vier duymen langh zijn : seeker natie van Indiaenen in het zuydelijcke dal van America, gebruycken dese doorne, om haer Oorloghs gevangens te tormenteren of te pynigen als op dese manier: Sy maecken de gevangens vast aen een boom, ende nemen desen doorne en maecken aen yder een poppetje van Catoen, gedoopt

Groote wreetheyd van Indiaenen aen haer Vyanden.

in oly Palm, ende steken dat in 't vlees van den patient, soo dicht, als de doorns wassen aen de boomen, ende daer na steken sy daer de brant in, ende soo de Patient singht, soo wordt hy geacht als een genereus Soldaet, die zijne vyanden te kleyn acht om hem seer te doen, maer soo hy klaeght of kermt, soo wordt hy geacht, als een flaeuwhertigh mensch. Dese historye heb ick van een Indiaen, die het selve dickwils aen zijne vyanden gedaen heeft; het is oock gesien van Christenen die by haer gewoont hebben : doch om ons verhael te vervolgen, sal ick seggen dat dese Palmist niet verscheelt, in de hooghte van de Latanier, maer de blaederen zijn even als die van de Palmiste Vrancks, behalven dat sy geen steelen en hebben als die andere; van deselve Palmist wert oock goede wijn gemaeckt, op de manier als booven. Dese Palmist werpt zijn zaet als d'andere, maer is een ander slagh van zaet, het is ront, en soo dick als een duyt, van binnen heeft het een karn die seer hart is, ende soo goet van smaeck als een Spaense noot. Dese boom vindt men aen de Zee-kant op laege gronden. De Palmiste a vyn, wordt soo genaemt, omdat hy wijn in groote meenighte geeft, en wast niet hooger dan veertigh of vijftigh voeten, ende is van een wonderlijcke groeysel, want onder dicht aen de wortel, tot omtrent de helft of meer van de hooghte, is hy niet dicker als drie of vier spannen, ende boven de helft, of de twee derden van de hooghten, is hy soo dick als een oxhooft, en dese dickte is vol van seecker specye, als in de struyck van een Kool, maer seer vol sap, dat lieflijck van smaeck is, ende wanneer dat gegest heeft, is het soo sterck als wijn, het sap wordt aldus uytgeparst, als de boom afgekapt is, 't geen mackelijck geschiet, want men kan hem kappen met een groot mes dat Machete genoemt wordt : en is van gedaente als een pastey-backers mes. Als de boom dan afgekapt is, soo maeckt men een vierkante openingh, in 't midden van de dickte (die ton genoemt wordt) en men stampt het in tot dat het heel sacht is geworden, en dan parst men het sap met de handen daer uyt, men vindt aen de boom alle gereetschap daer toe van nooden, want men suyvert het sap door de blaederen, ende van d'onderste van de blaederen maeckt men vaeten om de wijn in te doen, en oock om mede te drincken ;

Palmiste a vijn.

dese boom draeght zijn vrucht even als d'andere Palmiste boomen, maer van een ander fatsoen, en van kouleur en dickte als Carssen, en is oock goedt om te eeten, maer veroorsaeckt een seere keel, de selve boom wast op hooge ende klippachtige bergen.

Palmiste a chapelet.

De Palmiste boomen, Palmiste a chapelet genaemt, om dat de Spanjaerden Roose, Kransen, ofte Pater-nosters van het zaet maecken, dat van dese boom komt, dat kleyn ende seer hard is: dese Palmiste wassen seer hoogh en dun met weynigh blaederen, op de toppen van de hooge bergen.

Abelkoosen boomen.

Op dit Eylandt worden oock gevonden groote en hooghe boomen, die een vrucht draeght soo dick als een gemeenen Meloen (die hier in 't Landt wast) ende heeft in 't midden een karn, soo dick als henne ey, en het vlees is van kouleur als een Meloen, en buyten graeuw, ende van smaeck als een Abrikoos, ende wordt oock van de Franse Abricos genaemt, de wilde zwijnen worden seer vet van die vrughten te eeten.

Vrucht genoemt Cayomiete.

Men vindt oock andere boomen, van gewas als een Peere-boom, die seecker vrughten draegen, die Cayemiete genoemt worden; dese vrught is van gedaente als groote swarte Pruymen, als mede van die kouleur, en is vol van sap als mellick, dat seer soet van smaek is, binnen in zijn vijf en sommige drie karnen, van grootte als turckse boonen, de wilde zwijnen eten die oock, maer ten wordt in alle plaetsen niet gevonden.

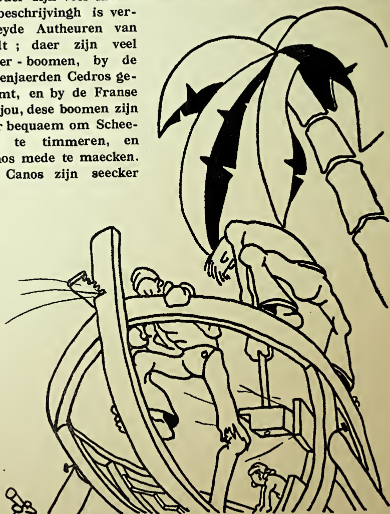
Van de Genipas.

Daer wassen oock groote boomen die een vrucht draeght die men Genipas, noemt, dese boom wast soo hoogh als een kriecke boom, en heeft zijn blaederen op de selve manier, maer spreydt zijne tacken seer breedt uyt, de vrucht is van gedaente als een Slaep-bol, maer omtrent soo dick als twee vuysten, graeuw van kouleur, ende in 't midden vol kleyne karnen, met een vlies dat alleen de karnen in sluyt, dit vliesken is seer scharp, soo dat wanneer de vruchten met het vlies gegeten worden, veroorsaecken verstoptheyt in 't lijf ende groote pijn in de stoel-gangh : als de vrucht onrijp is, ende dat het sap geparst wordt, werdt het soo swart als roet, men kan daer oock mede schrijven als op papier, maer in de tijdt van negen daegen gaet het uyt, en 't papier blijft of daer niet op geschreeven was geweest, het hout

van dese boom wordt gebruyckt om te bouwen, alsoo het vast en schoon hout is, het sou goedt wesen om Schepen te timmeren, want het duurt wel in het water.

Van de Canos.

Daer zijn veel meer andere vrucht-boomen, daer van men de beschrijvingh is verscheyde Autheuren van vindt ; daer zijn veel Ceder - boomen, by de Spaenjaerden Cedros genoemt, en by de Franse Acajou, dese boomen zijn seer bequaem om Scheepen te timmeren, en Canos mede te maecken. De Canos zijn seecker

Het sou goed wesen om schepen te timmeren.

Vaertuygen van een boom gemaeckt, sonder eenige inhouten als de Zitbancken, en konnen zeylen tegens de beste Boot of Sloep die daer is. D' Indiaenen konnen dese Canos maken sonder eenige ysere Instrumenten; als op dese maniere, branden de boomen by de wortel af, en weeten het vuur soodanigh te regeeren dat 'et niet verder brandt als sy het hebben willen, ende als de boom neder gevallen is, soo maecken sy een groot vuur daer op, staen en daer rontom met water om te dempen, andere hebben steene bylen, ende schrapen het verbrandt hout af, ende weten soo het fatsoen te geven aen haer Canos, en konnen met die Canoos twintigh, tachentigh ja hondert mijlen toe Zeewaert in roeyen. Men vindt daer groote menighten van andere boomen, soo vruchtboomen als die bequaem zijn tot het bouwen van Huysen en Schepen, als Mapou boom Acoma, Eyck-boom, Brisillet, of stockvis houdt, Mancinille-boom, de boom die de Gom. Elem draegt met seer groote quantiteyt van pocken houdt, ende meer andere medicinale boomen, als Lignum-aloes de drie santale houten, Cassia Ligna, als mede de Radix Chinae, maer soo goedt niet als die uyt Oost-Indien komt, de Rookou soude daer oock wel wassen.

d'Indianen kunnen Vaertuygen maecken sonder ysere Instrumenten.

Medicinalle en verw houten.

Van de Mapou.

De Mapou is een boom die geweldigh dick groeyt, ende wordt mede gebruyckt om Canoos van te maecken, maer is soo goedt niet als de Acajou of Ceder-boom, want dit hout is seer voos ende wordt in korten tijdt swaer van het water dat daer in dringht.

Van Acoma.

Het hout Acoma genoemt is een seer swaer hout, en van kouleur gelijk Palmhoudt, dat hier in 't Landt gebruyckt wordt, en is seer dienstigh tot het timmeren, ende om wieken tot suycker Moolens te maecken, om dat het seer hardt is.

Van Eyckeboom.

D'eycke-boom wordt gebruyckt als tot het timmeren, aen huysen, maer het soude seer dienstigh wesen om Scheepen te timmeren : want dit hout is seer durabel in het water, ende wat meer is, is de Zee-wormen niet onderworpen, gelijck als andere houten.

Brisillet

Het Brisillet-hout is hier genoegh bekent, ende wordt genoemt stockvis houdt, het is seer bequaem, en word oock veel gebruyckt tot het verwen : dit wast daer in groote quantiteyt aen de Zuydt-kant van het Eylandt, in een plaets genaemt Jackmel,

ende noch in een ander plaets genaemt Jaquine, dese twee plaetsen zijn bequaem om groote Scheepen te komen.

De Mancinille-boom, wast aen de Zeekant, soo dat de tacken hangen op het water, draeght een vrucht die even gelyck is van ranck als de Reynette appelen dese vrucht is seer vergiftigh, soo drae als ymandt daer van gegeten heeft, die wordt brandigh, dorstigh, verandert van kouleur, ende wordt krancksinnigh, en daer nae sterft hy: wat meer is, de visschen die van dese vrucht eeten, zijn vergiftigh: dese boom geeft een sap als melck die uyt de Vyge- Mancinille - boom vergiftight.

Het hout Acoma is een seer swaar hout.

boomen komt, ende als iemandt die aen raeckt, koomen daer voort blaeren op, als of het gebrandt was, en veroorsaeckt een groote pijn; het is my gebeurt dat ick een tackje van dese boom nam, om de Mosschieten van mijn aengesicht af te jaegen, ende mijn aengesight waer 's anderendaeghs seer ontsteeken, ende vol blaeren, ick was drie dagen sonder te konnen sien. Daer wassen oock aen de strandt seeckere boomen die een vrught draeght als Pruymen van Damast, ende hebben mede een steen als die Pruymen, daer zijn tweederhande witte en swarte, de wilde zwijnen koomen aen de strandt als dese boomen haer vrughten geven, en eeten die, en worden seer vet daer van; dese boomen wassen in het sant en spreyden haere tacken op het selve, en zijn niet hooger van gewas als Kreupel-bosch, dat op de Duynen hier te Lande wast : dese boomen worden van de Spaenjaerden Icacos

Abelkoose boomen.

genaemt : daer zijn andere Vrught-boomen genaemt Abelkoose-boomen, die haer vrught geven als d'Icacos boomen niet meer geven; dese soort van boomen zijn heel hoogh en dick, de blaederen zijn als de blaederen van een Peer-boom, de vrughten zijn soo groot als een Meloen, met een steen in 't midden ontrent soo groot als een ey, het vlees is geel, en omtrent soo hardt als van een Meloen, met een lieffelijcke reuck en smaeck, de Franse Kockilders eeten dese vrucht tot vleesch, in plaets van broodt.

Nadat wy een korte beschryvinge gegeven hebben van de Bomen en Vruchten die op het Eylandt Espaniola wassen, sullen wy oock hier spreecken van d'ongedierten die daer op sijn, hoe wel dat 'er geen fenynige gedierten, op het gantsche Eyland ge-

Van Musculo.

vonden word : doch zijn hier driederhande muggen die de mensche sodanig plagen, dat men het qualijk harden kan, uytgesondert voor de nieuwe aenkomelingen : de eerste slagh van muggen zijn soo groot als de muggen die wy hier te Lande, by soomer dagh hebben, en komen op het lijf ende suygen het bloet tot dat sy vol zijn, en dat sy niet meer vliegen konnen, soo dat men in die plaetsen daer sy soo abondant zijn, genootsaekt is een tackjen van een boom te nemen, en geduurigh mede te speelen als een Koe met haer start om de vliegen te jagen, de tijdt dat sy de menschen meest plagen is smorgens ende savonds, en het geen dat

het meest verdriet, is, dat sy een geraes aen de ooren maecken dat men niet duuren kan; dese muggen werden van de Spanjaerden Masquitos genoemt, ende van de France Maringuins. De tweede slagh van muggen is een seecker specie die niet grooter zijn als sant, en geven geen geluyt, soo dat sy noch slimmer zijn als de Musquitos, want sy konnen door het Linne kruypen, de Jagers die in 't Bosch zijn smeeren haer aengesicht met verkens reusel, om haer te bevryden van dit verdrietig goet, des avonts branden sy Toeback in hare Tenten, of anders en souden sy niet kunnen rusten, haer tijdt is smorgens ende savonds, en de geheele nacht, maer by dagh is men daer vry van, als het maer een weynigh waeyt; want de minste koelte drijft se wegh. De derde slagh van Musquitos, zijn van gedaente als een mostert zaet, ende zijn root, sy steken niet, maer bijten een stuck van de huyt af, soo dat 'er een roofje blijft ter plaets daer sy gebeten hebben, het aengesicht swelt soodanigh daer van, dat een persoon heel mismaeckt daer door wordt, die dueren de gantsche dagh, van het opgaen tot het ondergaen der Zon, maer men is de gantse nacht daer vry van, dese werden by de Spanjaerden Calarodes genaemt ende by de Franse Rogados. Daer is noch seker ongedierte, van kouleur en gedaente als een Kever Worm, behalven dat sy wat kloecker ende wat langer zijn, die hebben twee stippeltjes aen het hooft, die by nacht licht geven, dat wanneer sy met hun drie of vieren by malkanderen zijn in een Boom, niemant anders soude konnen oordeelen of het was een vuur. Ick heb 'er drie gehadt in een Tent, ende ick konde mackelijck, door het licht dat sy van hun gaven, in een boeck leesen, ick heb van dese vliegen willen in Europa brengen, maer sy zijn in de kou gestorven, ende soo dra sy doot zijn of geparst worden, verdwijnt het licht terstondt, dit ongedierte wordt by de Spanjaerden genaemt Moscas de Fulgo, daer zijn oock veel van die vliegen die men noemt krekels, als 'er ymandt voorby passeert schreeuwen sy tot dat sy borsten. Daer zijn oock veelderhande kruypende dieren als Slangen, maer niet venynigh, die doen alleen schaden aen de Hoenders, Duyven ende andere Vogelen, die sy begaen konnen, andere zijn oock seer dienstigh om een huys van rotten en muysen te suyveren,

Tweede slegh van Masquitos.

Ongedierte ven Kever Wormen.

Ven Krekels.

ende sy zijn soo snoot dat sy piepen als een rot die genepen wordt, om de rotten des te beter te konnen locken, sy en knauwen geen pitten, maer suygen het bloedt eerst van alle gedierten, ende daer na swelgen sy 't geheele lichaem op, ende het blijft soo langh in haer lijf tot het heel verrot is. Daer is noch een ander slagh van kruypende gedierten, die vliegevangers genoemt worden, die leven van de vliegen die sy vangen, en doen geen andere quaedt, daer sijn veel aerdse Schillepaden die seer goedt sijn om t'eeten, en onthouden haer in poelen en waterachtige plaetsen, daer zijn oock seer veel Rupsen in de tijd van de Taback, ende wanneer sy in een acker Taback komen, kan die naderhand qualick schoon gemaeckt worden, men is somtijts gedwongen alle de Taback af te snijden, ende weg te werpen, zijn groen ende soo dick als een vinger. Daer zijn oock Spinnekoppen die seer afgrijselijck zijn, haer lijf is soo groot als een ey, ende haer pooten zijn soo groot als de pooten van een kleyne Krabbe en zijn over al ruygh, sy hebben vier tanden die swart zijn, en soo groot als de tanden van een kleyn konijn, en bijten seer fel, maer evenwel niet venynigh, sy onthouden haer in de dacken van de huysen; en in 't riet langhs de wateren, daer zijn mede duysent bienen, diemen in 't Latijn Scholopendria noemt, als mede Schorpioenen, maer sonder venyn, want als yemant van een Schorpion gebeten wordt, behoeft men daer geen raet toe te doen, het swelt in het eerst, ende daer na vergaet het van selver, soo dat op dit gantsche Eylandt geen dier is, dat door venijn schadelijck aen de mensch kan wesen. Terwijl dat wij hier besigh zijn om van d'ongedierte te spreecken, sullen wy hier oock spreecken van de Cayaman dat een slagh van Crocodillen is, die zijn op dit Eylandt bij groote menighte, en van een wonderlijcke langhte en dickte, men heeft'er gevonden van ses en t'seventigh voeten lang, ende twaelf voeten dick, dese dieren gebruyken eene wonderlijcke loosheyt om haer kost te soecken, sy liggen en dryven op het water, in de monden van de Rivieren, als het een verrotte boom is, die op het water drijft, en houden haer meest aen de kant van 't water, ende als'er een wildt zwijn of een wilde koe komt om te drincken, die weten sy te vatten, en halen de selve in de grondt, en doen haer verdrincken, en om meer

Van Slange.

Vliegevangers.

Van Ripse.

Monstreuse spinnen.

Duysent bienen. Schorpioenen.

Loosheyd van de Kayamannen.

kracht daer toe te hebben, swelgen sy hondert pond of twee steenen in; want zy sijn soo licht dat zij anders de grondt niet soude konnen krijgen? ende wanneer sy een dier in de grondt gehaelt hebben, laten sy het drie of vier dagen leggen eer dat sy het selve eeten, want sy kunnen daer niet in bijten of het moet half vergaen zijn, als de Cockilders, huyden hebben te droogen op het velt, omtrent eenige wateren daer de ongedierte haer onthouden, soo komen sy en slepen de huyden in 't water na de grond, en leggen steenen daer op, ende laten die soo langh leggen tot dat'er het haar af is, dit heb ick selver gesien : hier sal ick eenige aenmerkinge schrijven die ick op de Cayaman gedaen heb, eenige der Schrijvers zijn die daer oyt van geschreven hebben, ick en weet niet dat die sulke ervarentheyt daer van gehad hebben als ick. Een lofwaerdige persoon heeft my verhaelt, dat hij eens in een revier geweest was om zijn Tent te wassen, en daer quam een Cayaman naer hem toe, die na de Tent vatte ende haelde de selve na de grond, dese Persoon die nieuwsgierig was om te sien wat dit hier doen wilde, liet de Tent volgen tot het ent toe, maeckte sich gereet om de Tent te volgen, nam derhalven een scharp mes in sijn mont, ende hielt de Tent soo vast als hy konde, konde het niet houden, soo dat de Cayaman hem mede in de grondt haelden, ende verlatende aldaer de Tent, toen taste hy de Man aen, en trapten hem met de pooten, om hem te doen verdrincken, het was een heldere grondt, soo dat de man sien konde al wat de Cayaman deed, en doe hy niet langer onder water harden kon, stack hy de Cayaman met het mes onder in zijn buick dat hy hem terstont verliet en van de wont stierf, dese persoon haelden hem op, ende vont in sijn buyck wel meer als hondert pont steenen, allegaer kleene steenen omtrent soo dick als een vuyst, dese dieren konnen haer niet verbergen, want al kan men haer niet sien, men kan haer ruycken, alsoo sy seer sterck naer muscus ruycken, sy hebben klieren tusschen vel en vlees die gemusqueert zijn, twee daer van zijn aen de keel, twee onder de voorste pooten, en twee tusschen d'achterste pooten; de Jagers bewaren de klieren om in Europa te brengen en te verhandelen.

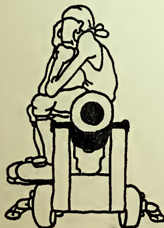
Seecker actie van een Cayaman.

Caymans ruycken naer Muscus.

De Caymannen worden uyt eyren geteelt, sy leggen eens 's jaers omtrent de maendt van May, en leggen haer eyren in 't zandt

Cayaman teelen uyt eyren.

aen de strand, en deckense weder toe met hare pooten, en broeyen soo in het zandt uyt. Haer eyren zijn van gedaente als Ganse eyren, de schil, die rondom is, is ongelijck, sy zijn van binnen met een doorn, ende wit als Vogels eyren, ende zijn goedt van smaeck: als d'eyeren van de Cayman gebroeyt zijn, komen de Jonge daer uyt kruypen als jonge kieckens, ende gaen stracks in het water, ende blijven boven drijven d'eerste negen dagen; en de moeder, om haer te bevrijden dat sy niet gepickt worden van de vogels die sich daer omtrent houden, swelgen de selve op, en gaen by dagh, als het moy weder is, op het sant in de zon leggen, dan loopen de jongen uyt, ende kruypen en speelen rondtom; maer als'er iemand komt, soo kruypen sy weder in haer moeders lijf. Dit heb ick selver gezien, dat een Cayman op het zant in de son by een Rivier lagh, en soo als ik van d'ander kant hem met een steen gooyde, soo sagh ick alle de Jongen weder in sijn buyck kruypen. Dese Cayamannen, daer wy hier van gesproken hebben, werden in 't gemeen, Krokodillen genaemt.

V. HOOFT-STUCK.

VAN ALDERHANDE GEDIERTEN DAT OP HET EYLAND ESPAGNIOLA GEVONDEN WORD, ALS OOCK MENIGERLEY SOORTEN VAN VOGELEN, EN VANDE FRANSE BOEKANIERS EN PLANTERS ALDAER.

DIT Eylandt heeft haere bequaemheydt niet alleen in de menighte van vruchten, die daer in 't wildt groeyen, en in de goetheyt van de gront, bequam tot allerley gewas dat men daer op zayen, of planten wil ; maer oock door de menigthe van viervoetige dieren, als paerden, wilde zwijnen, wilde stieren ende Koe-Beesten, die bequaem zijn om de menschen te voeden, ende het Landt te helpen bouwen ; men vindt daer oock groote menighte van wilde honden, die het wild heel verdelgen, want soo haest als een Koe of een Merry geworpen heeft, eten de honden de jongen op, ten zy dat'er geen hulp ontrent is. Zy loopen met troppen van vijftigh of sestigh tegelijck, ende derven een trop wilde zwijnen aendoen, ende scheyen niet uyt voor dat zij twee of drie daer van doot gebeten hebben. Een Boekanier heeft my eene wonderlijcke geschiedenisse van wegen de wilde honden laten zien, en by aldien de selve my verhaalt was geweest, ick en soude het niet hebben konnen gelooven. Op een seecker dagh dat ik met die man ter Jacht gegaen was, hoorde wy een partye wilde honden die een wildt zwijn beset hadden, wy lieten onse honden by een knecht die wy hadden in bewaring, en gingen elk met een roer op onse schouders daer na toe, en omtrent de plaets gekomen zijnde, klommen wy elck op een boom, soo dat wy die wilde honden konden zien, die het wildt Zwijn beset hadden, tegens een boom aen, ende stonden rontom te blaffen, doch dorsten 't evenwel niet aendoen, 't wildt Zwijn stondt op zijn achterste

Wilde honden.

Aanmerkingh van den Autheur op de wilde honden.

pooten tegens de boom, ende als een hondt hem aendeet, en hy hem met zijn slaghtanden begaen kon, quam de hondt de tweede mael niet weder: na dat zy het Zwijn aldus omtrent een uur opgehouden hadden, stont het op, ende wilde wegh loopen, maer daer quam een hondt van achteren, die het de ballen met een beet afscheurde : terstont sprongen alle d'andere honden daer op aen, en beten het zwijn doot; soo dra het wilde Zwijn sich niet meer beweegden, weecken al de honden te rugh, en gingen daer rontom liggen, maer de brack, die 't gevonden had, begon er aen te eten, en wanneer hy genoegh gegeten hadt, soo quamen sy met hun alle daer by, en in minder als een half uur was het geheele wilde zwijn verslonden, (hier soude men konnen seggen) dat de beesten seeckere kennis hebben, leerende de menschen, d'eere te bewijsen aen die die sy schuldigh zijn, 't geen hier blijkt aen dese honden, die seecker eer bewesen aen de hondt die wilde Zwijn gevonden hadt. De Persoon die met my was, heeft het selve verscheydemael ghesien, ende onder elcken troep van honden is'er een die voor uyt gaet en soeckt, ende soo dra hy yets ontdekt heeft, doet hy anders niet als vijf of ses mael te blaffen, ende soo dra als d'ander daer by zijn, siet hy het werk aen, het selfde heb ik gesien onder de tamme honden, en al de Jagers hebben altijt een brak by haer, om het wild op te soeken, ende soo dra de selve yets gevonden heeft, gaet hy liggen rusten, tot dat het beest van de Jagers gedoodt is, dan geeft de Jager hem een stuck, daer na loopt hy weder wegh om een ander op te soeken, en alle d'andere honden blijven ondertussen by de Jagers, tot dat sy de brack weder hooren blaffen.

De Gouverneur van Tortuga wil de wilde honden met vergift verdistrueeren.

Mr. Bertrandt Dogeron, Gouverneur van Tortuga, siende dat de wilde honden groote schade deeden aen de wilde zwijnen, en dat de Jagers groote moeyte hadden om vleys te krijgen tot onderhoudingh van 't volck dat op de plantagien waren, heeft middel gesoght om die t'eenemael te verdelgen, en tot dien eynde ontboot hy in het jaer acht en sestigh, vergift uyt Vranckrijck, en het selve bekomen hebbende, liet hy eenige paerden doodt schieten, en openen, en daer na overstroyen met vergift, dat duurden wel ses maenden sonder dat men konde aenmerken dat de wilde honden daer door verminderden. Dese honden konnen tam gemaeckt worden,

gelijck dickwijls gebeurt is dat de Jagers nesten van haer vinden, en nemen de jongen daer uyt, ende brengen die op, daer na konnen sy daer mede jagen. De Leser sal misschien nieusgierigh zijn om te weten hoe dat de wilde honden op dat Eylandt gekomen zijn, ick sal hier reden van geven, voor soo veel als my bekent is, doen de Spanjaerden haar meester gemaeckt hadden van het Eylandt Espagniola, was het selve vol Indianen, dese siende dat de Spanjaerden haer wilden overmeesteren onder protext van vriendschap, soo rebelleerden sy tegens de Spaensche Regeeringe, ende dede de selve veel afbreuck; soo dat sy genootsaeckt wierden alle d'Indianen uyt te roeyen, maer om dat de Indiaenen sich in't bosch verborgen hadden, vonden de Spanjaerden geen beter middel, als honden te nemen om d'Indianen te gaen op soecken, en als syse gevonden hadden, kapten syse aen stucken, om haer honden daer mede te spijsen, daer door wierden d'Indiaenen soo vervaert, dat sy sedert die tijdt niet te voorschijn dorsten komen, soo dat de meeste part van haer van honger vergaen zijn, hebbende sich uyt vrees in de klippen verborgen. Ick heb selve onder eenige bergen hollen gesien, die vol menschen beenen waren, daer by gissingh de gebeente van meer als hondert menschen waren : ick hebbe op de jacht veel diergelijke hollen by geval gevonden. Als nu d'Indianen niet meer en verscheenen, soo hebben de Spanjaerden een party van haer honden laten loopen, waer van de wilde honden gekomen zijn, het is wel te gelooven dat het soo geschiet is. Want in 't volle Landt vindt men geen wilde honden. De paerden die op het Eylandt Espagniola zijn, zijn kleyn van gestalte, kort van lijf, ende met een dicke kop, ende langh van hals, mede dick van beenen, soo dat sy geen mooyigheyt en hebben, sy loopen by troppen van twee of drie hondert te gelijck, ende wanneer sy yemant sien, soo loopter een altijt voor af als Capiteyn, ende vijf of ses hondert treden van de menschen zijnde, soo snuyft hy, en keert wederom, ende soo dra hy wederom gekeert is, soo loopen sy met haer allen weder te rugh. Zy zijn seer gemakkelijk te temmen. De jagers vangen van die paerden, om haer vleys, of haer huyden aen de Zee-kant te brengen, sy spannen een touw in kleyne wegen daer de paerden passeeren, en als sy daer in treden, dan springt

Wilde honden werden tam gemaeckt.

De Spanjaerden hebben d'Indianen van Espaniola met honden verdistrueert.

Van de wilde Paerden.

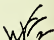
De wilde Paerden werden tom gemaeckt.

het boompje op, daer het touw aenvast is, en 't paert blijft daer aen vast, ende als sy gevangen zijn, worden sy vast gemaekt ende geslagen, men laet haer yets dragen om haer te temmen, hier door worden sy in de tijdt van acht dagen soo tam, ende tot last dragen gewent als een Boere paert dat nooyt anders gedaen heeft, ende als de jagers dit gedaen hebben, laten syse loopen. De wilde Stieren ende Koe-beesten zijn daer by menighten geweest, maer tegen-

Van wilde Stieren ende Koe-beesten.

De Spanjeerden verdelgense soo veel ale sy konnen.

woordigh beginnen sy schaers te worden, door de groote verwoestinge die van alle kanten onder haer gedaen wordt. De Spanjaerden tot spijt van de Fransen, verdelgense soo veel als sy konnen, aen de eene kant, ende de wilde honden aen haer kant, want sy daer menigh kalf verslinden, ende aen d'ander sijde de Franse Boekeniers. Dese Stieren zijn seer kloeck, ende wreed, wanneer sy geterght ofte gequelt worden, maer anders, loopen sy voor de menschen; de huyden die daer van komen, zijn elf, tot dertien of veertien voeten langh, het is wonder dat'er noch eene Stier of wild zwijn op het Eylandt Espagniola te vinden is, want sedert een en tachentigh jaren, werden alle dagen meer als vijftien hondert wilde zwijnen verdelght, soo van de Spanjaerden als van de Fransen; ja ick soude derven seggen, door d'ervarenheyt die ick'er van heb, dat de Franschen alleen dagelijks meer verdelgen, en nochtans zijn daer de wilde Zwijnen by soo groote menighte dat het ongelooflijck is. Zy zijn middelmatigh van gestalte, en sijn in 't gemeen zwart van verw, soo dat'er selden van andere koleuren gevonden werden, sy loopen somtijts by troppen van vijftigh a sestigh, de mannekens loopen altijdt vooruyt, en de jongen met de wijfjens blijven achter, wanneer sy dan aengerant worden van de honden loopt yder al zijn best, daer zijn altijdt partyen die alleen lopen, en die zijn altijdt de beste : de wilde zwijnen konnen tam gemaeckt werden, als ik by ervarentheyt gesien heb : wy hebben kleyne biggetjes gevangen in 't Bosch, en die met vleys opgevoedt, ende doen sy groot wierden, volghden sy ons als honden, en liepen voor uyt ende wanneer sy wilde zwijnen vonden, begonnen sy die in haer talen t'onthalen, ende daer op liepen de honden dadelijck daer by, wanneer dan de wilde zwijnen doodt waren, soo aten sy rauw vlees als de honden, daer na volgden sy ons weder.

Van de wilde zwijnen.

Wilde zwijne konnen tam gemaekt werden.

Op het Eylandt Espaniola zijn oock menighderhande soorten van vogelen, bequaem tot voedinge van de menschen, als boschhoenders, genaemt van de Spanjaerden Pintados, Pappegayen, wilde Duyven, Crabiers, Reygers, Ravens, West-Indische Calkoenen, Flamencos, Visschers, Fregatten, Mallemeeuwen, Grangesiers, Poel-snippen, Endvogels, Gansen, Talingen, Colibris en meer ander gevogelt, daer van de naemen my onbekent zijn. De

Van de Pintados.

boschhoenders zijn van de Spanjaerden Pintados genaemt, dat is te seggen geschildert, om dat hare vederen seer geestigh geschildert zijn met wit en swart, als het vel van een Tyger, ende op het hooft hebben sy geen kam gelijck andere hoenders, maer een seecker hardigheyt als Eelt, dat tamelijck hardt is; sy zijn ontrent van grootte als een van de grootste hoenders die wij hier hebben, en van smaeck even als andere hoenders, sy loopen in 't bosch by troppen van vijftigh sestigh te gelijck, ende ymandt gewaer wordende, vliegen sy terstondt met een groot geraes in de boomen, sy leggen haar eyeren op de aerde, die dickwils gevonden werden; dese eyeren konnen oock van een gemeene hen uytgebroeyt worden, maer als de jonge kieckens beginnen groot te worden, en hooren het geraes van d'andere in het bosch, soo loopen sy terstond in 't bosch, en werden weder wildt. De Papegayen zijn daer oock by groote menighte, sy onthouden haer meest omtrent de velden daer sy oock gewoon zijn te nesten, in oude Palmistboomen, daer eertijdts andere vogelen genestelt hebben, en die een hol in de boom gemaeckt hebben, want de Papegayen hebben een kromme beck, ende en konnen geen openingh booren om haer nest te maecken, het schijnt dat de natuer om haer gebreecken te vergoeden, haer kleyne vogelen toe geschickt heeft; welke vogelkens worden Carpenter genoemt, dat is te seggen Timmerman, om dat sy met haer bek den boom doorboren konnen, daer de scherpste bijlen op stomp worden : dese vogelen zijn omtrent soo groot als een mos, en hebben een beck omtrent anderhalve duym langh, ende sulcken kracht daer in, dat sy in de tijdt van acht dagen een gat konnen maecken daer sy in nestelen konnen : de wilde Duyven zijn over al in groote menighte, maer hebben een seecker tijdt, gelijck hier vooren, van het Eylandt Tortuga geschreeven is; dese duyven zijn grooter als die van Tortuga, ende op de tijdt dat de boomen haer zaedt geven, werden dese duyven soo vet, dat sy, wanneer sy geschoten worden, in het vallen van vettigheydt barsten. De Crabiers zijn seekere vogelen van gedaente als een rijger, en leven van krabben die sy in de poelen vinden, daer van hebben sy de naem van Krabier, sy zijn goedt om t'eeten, hebben seven gallen, op seven plecken, op het lijf vol van seecker materie als gal, en oock

Van de Papegajen.

Van seker vogel Carpenteros genaemt.

Van de Crabiers.

soo bitter. De Rijgers die daer zijn, en verschillen niet van die wy hier in 't Landt hebben. Daer zijn oock groote menighte van Ravens die leven van 't overschot van de wilde honden, ende van 't geen dat de Bockaniers verwerpen, ende wanneer daer geschooten wordt, vergaderen sy aldaer soo dick, ende maecken sulck een geschreeuw dat men malkanderen niet kan hooren spreecken. Dese Ravens zijn even eens als die wy hier hebben, ende in tijdt van noodt zijn sy goedt om t'eeten. De West-Indische Kalckoenen zijn groote vogelen van lijf, soo groot als een Kalckoen, maer het hooft en de voeten en de pluymagie verschilt, want sy hebben een beck en voeten als een Oyevaer, ende zijn heel wit, hebbende maer twee swarte placken aen de wieken. De Flamencos zijn seecker vogelen die haer in de zoutplaetsen onthouden, en zijn van lijf als een Oyevaer, ende hebben een hals van by na een vadem langhte, en de beenen naer proportie, sy zijn root en wit van vederen, hebben een beck als een Gans, maer krommer en dicker, haer tongen zijn soo dick als een duym, en seer lecker om t'eeten, sy vliegen by troppen van vijftigh en sestigh te gelijck, en wanneer sy aen de strand sijn om haer kost te soecken, soo is 'er altijdt een die wacht houdt; en wanneer hy iets siet, soo geeft hy eenigh geluyt, en vliegt wegh, werdende terstond van de gantsche troep gevolgt. De Visschers zijn vogelen, die haer in de kant van de Rivieren onthouden en leven anders niet als van visch, werdende daerom Visschers genoemt; sy zijn soo dick als een Endtvogel, en heel wit, hebbende een roode bek, omtrent een span lang, booghsgewijs, haer voeten zijn mede root. De Vogelen Fregatten, worden soo genoemt om haer snelheyt in 't vliegen want sy vliegen soo subtijl, dat onmogelijck is eenige beweginghe te bemercken : dese vogelen vliegen seer wijdt in Zee, en leven anders niet als van visch, sy zijn omtrent soo groot van lijf als een Kalckoen, haer vleesch is gelijck Osse vleesch, en seer voedsaem : niemandt heeft dese Vogelen ooyt op het landt gesien, sy maken haer nesten op sekere boomen, die op 't water wassen, die hebben soo veel tacken in het water als boven water, sy voeden haer jongen van visch, ende wanneer sy niet genoegh gevangen hebben, gaen sy omtrent de klippen daer seeckere vogelen haer onthouden, en slaen dese vogelen met haer wiecken, soo dat d'anderen genood-

Van de Rijgers.

Van de Ravens.

Kalckoenen.

Van de Flamencos.

Van de Vogelvisschers.

saeckt zijn te vluchten; en om lichter te zijn om haer te ontvliegen, soo spouwen sy alles uyt het geen sy die dagh gevangen hebben, maer de Fregatten zijn soo snel in 't vliegen dat sy van onderen vliegen, en vangen het eer 't in 't water gevallen is, soo dat dese arme vogelen dickwils moeten slapen, sonder iets in den krop te hebben; dese vogelen worden malle Meeuwen genoemt, omdat sy haer laten overmeesteren van vogelen die soo veel macht niet en hebben als sy, want haer bek is stercker dan die van de Fregatten : dese malle Meeuwen zijn omtrent soo groot als Endtvogels, en hebben een beck als een Rijger, aen beyde zijden als een zaegh, sy leven van visch, en onthouden haer op diergelijcke boomen als de Fregatten, en laten haer van de menschen nemen, sonder tegenweer als het schreeuwen. Wanneer der scheepen komen omtrent Eylanden daer malle Meeuwen zijn, soo komen sy op de Raa van 't Schip en werden dickwils van de Matrosen gevangen; sy zijn niet goedt om t'eeten, door dien sy alle na de Traen van de Grangeziers ruycken en smaken. Dese Grangeziers werden soo genoemt om dat zy groot van keel zijn, soo dat sy een visch, soo dick als een menschen hooft, t'effens konnen inswelgen, nochtans zijn sy niet grooter dan een Gans, haer beck is omtrent acht duymen langh, ende vier dick, sy blijven altijdt aen de kant van de Revieren, en aen de strandt, ende op Eylandekens die omtrent klippen zijn, sy smaken oock na de Traen. De Poelsnippen verschillen niet van die wij hier te lande hebben, maer zijn wat grooter en vetter. d'Endtvogels zijn daar ook by seer groote menighten, en hebben een tijdt des jaers gelijck sy hier te lande hebben, maer zijn soo vet dat men genoodsaeckt is het vet eerst te laten afbraden, om die t'eeten; het selve is oock met de Talingen. De Gansen komen hier oock eens des Jaers, en blijven omtrent drie of vier maenden, sy eten van seker zaedt daer sy soo vet van werden, dat sy niet meer vliegen konnen, en werden gemackelijck gevangen op de loop, 't geen ick dickwijls gedaen heb, wanneer ons een troep Gansen in een vlak veldt ontmoeten, vervolgde wij se soo lange, dat sy noch vliegen noch loopen konden, dan sloegen wy se ghemackelijck met stocken doodt; sy blijven een maendt langh in het landt, dat men niet mercken kan dat sy iets eeten, maer werden alleen van haer

Van de Fregatten.

Van de malle Meeuwen.

Van de Grangeziers.

Van de Poelsnippen.

De Stieren jagers, Boekaniers genaemt...

vet gevoedt, ende worden lichter om te konnen vliegen. De Colibri is d'alderkleynste vogel die op den aerdbodem bekent is, ende is seer schoon van pluymagie, hy voedt sich alleen van bloemen van kruyden en boomen, d ' Indianen hebben alleen de snelheydt, om die met haer pijlen te schieten, die sy dan droogen, en aen de Christenen verkoopen; wanneer sy die vogeltjens willen schieten, soo nemen sie een stuck wasch, en doen dat aen het endt van haer pijl, en schieten de selve met groote subtiliteyt, dat sy heel blijven. Ressteert nu ons te spreken van de Franschen, die op het Eyland Espagniola zijn : ick heb hier vooren verhaelt hoe sy op het Eylandt gekomen zijn, ende hoe sy dienstboden uyt Vranckrijck krijgen, en de selve drie Jaren in dienst houden. Nu sullen wy verhalen van haer oeffeningen, manieren van leven, ende van 't landt te bouwen. De Fransen die op het Eylandt Espagniola zijn, hebben driederhande oeffeningen, te weten, het jagen, planten, ende het Caep varen, soo dat, wanneer een knecht vrij is van sijn dienst, soeckt hy een macker, ende brengen het geen sy hebben by malkanderen, ende passeeren een

Van de Colibri.

schrift, waer in eenige maecken dat die geen die 't langst leeft, het alles heeft; andere maken een accoort, dat de langhstlevende verplicht is des anders deel te geven aen sijn vrienden of aen sijn vrouw, als hy getrouwt is : als dan haar accoort dus gemaekt is, gaet desen te kaep, en den ander gaet jagen, of Taback planten, na dat sy 't beste oordeelen; daer zijn tweederhande Jagers, d'eene gaen Stieren jagen om de huyden, d'andere jagen wilde Swijnen, om het vleesch aen de planters te verkoopen : de Stieren jagers werden Boekaniers genaemt; sy zijn eertijds wel vijf of zes hondert sterck op het Eyland geweest maer tegenwoordigh zijnder geen drie hondert, alsoo de Stieren soo schaers zijn geworden, dat sy seer gaeuw moeten wesen om iets op te doen; sy blijven een gantsch jaer, somtijdts wel twee, sonder uyt het bosch te komen, en gaen op het Eylandt Tortuga om haer noodtdruft te halen, van kruyd en loot, roers, linnen enz. En daer gekomen zijnde,verteeren sy in den tijdt van een maendt, 't geen sy in een jaer of anderhalf gewonnen hebben, sy drincken brandewijn als water, en koopen een heel vat wijn, dat sy dan de boom inslaen, en drincken soo langh tot dat'er niet meer in is; sy loopen nacht en dagh langhs het dorp, en vieren het feest van Bachus, soo langh sie dranck voor geldt krijgen konnen, en ondertusschen wordt Venus dienst mede niet vergeten, soo dat de tappers ende hoeren haer gereedt maecken tegens de komst van de Boeckaniers ende Kapers, gelijck als de tappers ende hoeren van Amsterdam doen, tegen de komst van d'Oost-indisch- ende oorloghs-vaerders. Als het dan altemael op is, ende een party geborght, gaen sy weder in 't bosch, ende blijven daar weder een jaer of anderhalf. Nu sullen wy hier oock beschrijven wat voor een leven sy daar houden. Als sy op de rendevous plaats gekomen zijn, soo verdeelen sy haer in troepen, yeder troep van vijf of ses, die geen, dien geen knechts hebben, gaen alleen met hun knechts, en soecken een welgelegen plaets omtrent eenigh veldt, spannen aldaer hun tenten, en maeken een huysjen om haer huyden te bergen als sy droogh zijn. 's Morgens, soo drae als 't begint te daegen, roepen sy haer honden by malkanderen, gaen boschwaert in, en ter plaets, daer sy vermoeden de

Van de Boeckaniers.

... en drincken soo langh tot dat'er niet meer in is.

De Sondagh besteeden sy om haer huyden aen strandt te dragen.

meeste Stieren te sullen ontmoeten : de eerste die sy doodt schieten, neemen sy hun brandewijn op, dat is al de mergh van de pijpen te slurpen eer dat het koudt werdt, daer nae wordt het beest gevilt; dan neemt een van haer de huyd, en gaet daer mede na de rendevous plaetsen, soo gaen sy voort tot dat sy elck eene huyt gekregen hebben; ende dat duurt tot omtrent 's middaghs, altemet later, altemets vroeger. Als sy altegaer op de rendevous plaets gekomen zijn, soo sy knechts hebben, moeten die de huyden spannen om te droogen, en de kost gereedt maken, dat is vleesch; want sy eeten anders niet als vleesch : als sy dan gegeten hebben, neemt ieder sijn roer, ende gaen paerden schieten om playsier, of sy gaen vogels schieten met een enckelde koegel, of sy schieten om prijs in 't wit, 't geen gemeenlijck gheschiedt aen een Oranje-

boom, wie de meeste Oranje appels sal af schieten, sonder die te beschadigen, als alleen aen de steelen, met een enckelde koegel, om de prijs, 't geen dickwils gebeurt, als ick selver gesien heb.

Boeckeniers sijn geeuw in 't schieten.

De Sondagh besteeden sy om haer huyden aen strandt te dragen, en barqueren. Daer was eens een knecht, die gaern soude gerust hebben, ende seyde tegen sijn meester, dat Godt seven dagen in een weeck gestelt hadde, van de welcke ses waren om te arbeyden, en de sevende om te rusten : sijn meester, die het soo niet verstondt, sloegh hem seer ongenadigh met een stock, seggende : Alon bougre, mijne gebooden zijn soo, ses dagen sult ghy Huyden vergaderen, en de sevende sult ghyse aen de strand brengen : dese lieden zijn wreed ende onbarmhertigh over hun knechts, soo dat het gemackelijcker is drie jaren op een Galey door te brengen, als een in dienst van een Boeckanier te zijn.

Godloosheyt van de Boeckaniers.

Daer was een Boeckanier, die sijn knecht soo qualijck gehandelt hadt, dat hy meende hem doodt geslagen te hebben; ende doen hy wegh gegaen was, stond de knecht op, en volghde sijn meester na, maer konde sijn meester, noch de rendevous plaets niet vinden, soo dat hy genoodsaeckt was in 't bosch te blijven, sonder eenigh geweer daer hy sijn kost mee konde soecken; hy en hadt geen mes, noch iets ter wereld als een hond die by hem gebleven was. Na dat hy twee of drie dagen sonder eeten in het bosch geweest was, gebeurde het dat hy by een troep wilde Swijnen quam, en de hondt, die hy by hem hadt, kreegh een jonge van de troep, doch de knecht hadt niet daer hy vuur mee konde maken, om het varcken te braden; noch wat meer was, en had niet om het selve open te snijden, als een vuur steen, daar hy sich mede behielp, en het varcken geopent hebbende, at hy sijn bekomst daer van soo rauw als het was, ende gaf een gedeelte aen sijn hondt, ende 't ander bewarende soo langh als hy konde, niet wetende wanneer hy weder iets krijgen moght, alsoo hy in 't bosch liep sonder eenige menschen te konnen vinden : het gebeurde eens, dat hy met sijn honden ter jacht was, en een wilde Teef sagh, die een stuck vleesch in sijn bek had, om aen haer jongen te brengen, hy volgden de wilde Teef tot dat sy omtrent haer nest was, begon doe met steenen in het nest te gooyen, soo dat hy eyndelijck de

History van groote wreedtheyt van een Boeckenier.

Dese lieden zijn wreed ende onbarmhertich over hun knechts.

Teef doodt gegooyt hadt, doe nam hy het vleesch, at het op, ende nam twee van de jongen mede, ende de hond die hy by hem had, was oock een teef, de welcke kort te voren jongen gehadt hadde, soo dat die noch soo veel sogh hadt, om daer mede dese jonge honden te konnen opbrengen; ondertusschen raeckte hy op een plaets, daer hy alle dagen soo veel kleyne verkens krijgen konde, als hy met sijn drie honden kost op eeten; hy wierd dat leven so gewent, dat hy daer een tijd lang bleef, hopende de Jagers t'eeniger tijt daer komen souden, en dorst de selve plaets niet wel verlaten, alsoo hy vreesde die niet weder te sullen konnen vinden, en alsdan gebreck te moeten lijden; ondertusschen wierden sijne honden groot, en bequaem om te jagen, soo dat hy niet meer om de kost verleegen was, door dien hy het raeuw vleesch gewendt wierdt, dat hy naer geen ander kost en trachte, maer sijn meeste verlegentheydt was dat hy geen mes hadt om het vleesch te snijden : als hy ter jacht was, als sijne honden iets opgedaen hadden, moest hy soo langh wachten, tot dat sy eerst gegeten hadden, om openingh aen het beest te maken, daer na scheurden hy de stucken vleesch met sijn handen af, ende at die soo smaeckelijck als de beste kost die hy sijn leven gegeten hadt : dit leven duurde omtrent veertien maenden, wanneer hy by geval by een troep Boeckaniers quam; die, als sy hem sagen, vervaert wierden; want hy sagh 'er seer wildt uyt, door dien hy in al die tijdt niet geschooren was, en geheel naeckt zijnde, behalven een stuck bast van een boom, die hy voor sijn schamelheydt gehangen hadt, ende een stuck raeuw vleesch op sijn zy. Hy verhaelden haer hoe hy van sijn meester afgeraeckt was; sy wilden hem mede nemen, maer hy antwoorden haer, dat sy hem dan van sijn meester moesten bevrijden, of anders was hy geresolveert liever alsoo te leven, als hy een jaer en meer geleeft hadde, als wederom by sijn Meester te komen. Sy beloofden hem dat, en brachten hem mede, en verschooten hem doe soo veel geldt, als hy van noode hadde om sijn Meester te voldoen. Ick was doen ter plaets, daer hy gebracht wierdt, en sagh hem met verwonderingh aen; want hy was vet en glad, en gesonder als doen hy van sijn Meester af hingh, en was het raeuwe vleesch soo gewent, dat hy geen gaer vleesch eten,

noch verdragen konde; want soo drae als hy sulcks gegeten had, klaeghde hy een uur of twee daer na over sijn maegh, en spoogh het vleesch weder uyt, soo heel als hy het gegeeten had; maer wanneer hy raeuw vleesch at, was hy altijdt wel te pas : wy onthielden hem soo veel van raeuw vleesch als wy konden, maer hy en liet nochtans niet het selve te eten, wanneer wy 't niet en sagen. Het selfde heb ick bemerckt aen wilde honden, die een maent of twee oudt waren, dat sy geen gaer vleesch en wilden eten. Dese Historie heb ick hier by gebracht, om de wreedtheydt en onbarmhertigheydt te toonen, die dese lieden tegens hun knechts gebruycken; ende hier uyt is mede te sien, hoe dat de natuur van een mensch sich tot alle spijsen kan gewennen; ja ick geloof dat een mensch van gras soude konnen leven, soo wel als de beesten : en ick sal meer exempelen daer van te berde brengen op andere plaetsen. De Boeckaniers wierden altemets verspied van de Spanjaerden, ende somtijds om hals gebracht, gelijck verscheyden mael geschiedt is; want daer zijn vijf Compagnien Spanjaerden, die uyt St. Domingo komen aen de noordkant om de Boeckaniers op te soecken (maer bidden dat sy se niet vinden sullen) want sy hebben de couragie niet, dat sy haer in een vlack veldt wachten, maer sy soeken haer te verspieden, ende om hals te brengen als sy in slaep zijn. Ick sal hier eenige korte geschiedenissen verhalen, namelijck van een Boeckanier, die 's morgens uytgegaen was om te jagen met sijn knecht, soo waren daer twaelf

Moedigheyt van een Boeckanier.

Spanjaerden te paert, die hem wachten op een passagie daer hy voorby moest, maer eenige voetstappen van de paerden gesien hebbende, nam hy een andere wegh, nochtans en konde hy haer niet ontgaen; want door het blaffen van de honden, quamen sie by hem in een vlack veldt. De Boeckanier siende dat hy 't niet ontkomen konde, bleef staen, ende storte sijn kruydt en loodt in sijn hoedt voor sijn voeten neer; sijn knecht gingh achter hem rugh aen rugh, en dede het selve : in dit postuur wachten sy de Spanjaerden in; de twaelf Spaensche Ruyters quamen rontom haer met haer Lansen, ende riepen haer toe, dat sy het opgeven souden, en dat sy goedt quartier souden hebben (maer de Boeckanier betrouwde haer niet, want hy hadt de Spanjaerden me-

nigen part ghespeelt, en hy wist wel, dat sy hem levendigh souden verbrandt hebben, als sy hem gekreegen hadden) hy antwoorde haer, dat hy geen quartier begeerde, maer dat de eerste die op hem aenquam, het gelach soude betalen; daer mede viel hy met een knie op de aerde, ende begon sijn Roer te stellen als of hy schieten wilde. Als de Spanjaerden dit sagen, liepen sy van hem, ende lieten hem gaen. Ick sal noch een ander exempel te berdt brengen van een Boeckanier alleen : dese sich verrascht siende van een troep Spanjaerden, begon na haer toe te loopen, en te roepen, als of hy noch meer volck omtrent hem gehadt hadde, en toonde sich of onder haer schoot. De Spanjaerden dit siende, wierden vervaert, en liepen van hem wegh, en daer door raeckte hy vry. d'Andere Jagers doen anders niet als wilde Swijnen te dooden, en souten het vleesch, om aen de Planters te verkoopen. Daer is geen onderscheydt tusschen haer manier van leven, en die van d'anderen. Om de nieuwsgierige Leser te voldoen sal ick hier haer manier van jagen verhalen, alsoo 'er groot verschil is tusschen die Jagers, en die men hier te lande heeft, om wilde Swijnen te vangen. Dese hebben vaste plaetsen, daer sy drie a vier maenden, ja somtijds wel een Jaer blijven, ende noemen die in haer tael Boulan; sy zijn ordinaer met hun vijf of sessen by malkanderen, ten zij dat een Jager sich verbindt (gelijck daer de manier is) aen een Planter, om sijn huys een gantsch Jaer van vleesch te versien; ende als yemandt sich verbindt, so windt hy 's jaers twee a drie duysent pondt Taback; daer en boven krijght hy een knecht om hem te helpen, maer de Planter is gehouden hem te onderhouden van kruydt, loodt, en honden; doch de Jager moet sich van al de rest dat hy daer boven van nooden heeft, self versien : sy hebben noch daer buyten eenigh verval; want wanneer sy 's morgens haer dingen gedaen hebben, gaen sy 's achtermiddaghs, en schieten paerden, daer sy het vet van nemen, ende smelten dat, om lamp-oly van te maken, dat sy aen de Planters voor 100 pondt Taback de potjes verkoopen. Noch meer winst hebben sy, als sy honden opvoeden, want die verkoopen sy tot hun eygen profijt, yder hondt die bequaem is om te jagen, wordt voor ses stucken van achten verkocht, zijnde een gesette prijs

Loosheyd van een Boeckanier om sijn leven te salveren.

Van de Jagers die wilde Swijnen jagen.

by haer. d' Andere, die niet verbonden zijn als ick geseydt hebbe, gaen met hun seven of achten, ende een van haer draeght alle de Roers, en een ander leydt de honden; een alleen blijft in de plaets die sy Boukan noemen, om op het goed te passen, het vleesch te rooken, sout te malen, en te kooken, tegen dat d'andere van de

Groote distructie van wilde Zwijnen door de Boeckaniers.

Jacht komen. Sy dooden veel wildt; somtijdts sullen sy wel op een ochtent hondert wilde Zwijnen doodt schieten, om seven of acht daer van te hebben; want sy hebben ordinaris de seugen liever als de beeren, door dien die altijdt vetter zijn, of ten zy dat het een bysonder Varcken is, dat 's te seggen dat alleen sijn kost soeckt; die doen ordinary groote schaede aen honden en menschen, wanneer sy onvoorsichtigh zijn, men moet sich altijdt versien met een boom, en of het gebeurde dat het wildt Zwijn maer gequetst wierd, dat men hem ontgaen kan, maer wanneer dat sy gepasseert zijn, heeft men geen noodt daer van; want sy komen niet wederom, maer loopen altijdt recht uyt. Als sy van

Manier van het vleesch toe te maecken om te bewaren.

de Jacht gekomen zijn, vilt yder sijn verken, ende scheydt de beenen van het vleesch, en snijt het vleesch in riemen als van een vadem langhte, somtijds langer, somtijds korter, na dat het valt; daer na werdt het gesneden vleesch met gemaelen sout bestrooyt, en laeten het selve drie of vier uuren in het zout blijven, hanghen het dan op stocken en Raemen (ghelijck men de kaerssen doet) in een huys dat dicht toe is, dan stoocken sy daer vuur onder en roocken het droogh en hardt als sy oordeelen dat het wesen moet, dan werdt het gepacht; ende als sy twee of drie duysent ponden vergadert hebben, brenght een van haer het by de Planters, om te verkoopen, en krijgen twee ponden Taback voor een pondt vleesch. Terwijl wy hier het leven van de Boeckaniers beschreven hebben, sal het niet ongevoelijck zijn tot voldoeninge van den Lezer, dat wy oock het leven van de Planters beschrijven.

Eerste aenkomst van de Planters op het Eylandt Tortuga.

De Planters hebben het Eylandt Tortuga beginnen te bouwen, omtrent het Jaer 1598, ende de eerste koopmanschap die sy daer op geplant hebben, is Taback geweest, die seer goedt was, maer alsoo het Eylandt seer kleyn is, hebben sy niet veel plantagien konden maecken, als mede om dat 'er weynigh bouwlandt is; sy hebben oock suycker willen planten, maer 't en heeft geen voort-

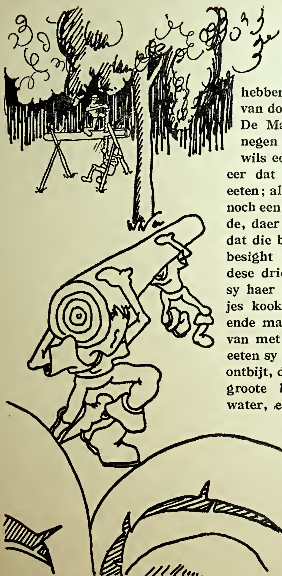
gangh genomen, alsoo der geen lieden waren, die d'onkosten konden uytvoeren, die tot de Suycker-maeckery van nooden is, soo dat het meeste volk (gelijck ick hier voor verhaelt heb) zich tot de Jacht en Kaepvaert begeven heeft, maer doen de Jacht op het Eylandt gemindert was, hebben een party de Landtbouwery ter handt genoomen, kiesende de bequaemste plaets tot haer gelegentheydt van het geheele Eylandt Espagniola, om aldaer Taback te planten. De eerste plaetsen die sy genomen hebben is de Culsack geweest, aen de noordweste kant van het Eylandt Espagniola, aldaer hebben sy verscheyden quartieren gemaeckt, als namentlijck, La grande Amee, Niepe, le Rochelois, le petit Garve, le grand Garve, le Auganne, ende zijn metter tijdt in soo grooten getal geworden, dat sy nu wel twee duysent sterck zijn; sy zijn bevrijdt van de Spanjaerden, want die konnen by haer niet komen : en hebben groot ongemack gehadt om het Landt eerst te bouwen, door dien sy in haer werck zijnde, de kost niet en konden soecken; want doen was het bosch, daer sy nu haer plantagien hebben, vol wilde Zwijnen : dit was haer eenigste middel om te beginnen, alsoo sy geen andere levens middelen hadden daer sy van bestaen konden, gelyck sy nu noch doen, wanneer sy 't land beginnen te bouwen, verdelen het in quartieren, die van d'andere gelegen zijn, beginnen haer plantagien met kleyne middelen, en maecken compagnie met hun twee of drien en koopen het gereedtschap dat sy van nooden hebben, te weten eenige Bijlen, Houwelen, Messen en Houwmessen, ende maeken provisie van vijf a ses hondert pond, met wat boontjes, die de Hollanders Facioli noemen; dan gaen sy in het bosch, en bouwen daer een hut van tacken van boomen, daer sy in woonen tot beter gelegentheydt. Het eerste werck dat sy doen, is het kreupelbosch af te kappen, dat leggen sy in kleyne hoopjens, ende daer na kappen sy de hooge boomen af, en ontblooten die van haer tacken, die sy verbranden met het kreupelbosch dat van te vooren gekapt, en droogh geworden is : de stroncken van de boomen laten sy leggen. Het eerste goedt dat sy planten, is van die boontjes, hier voor genoemt, die in de tijdt van ses weecken rijp en droogh zijn; daer na planten sy seeckere wortelen, die men Patatos noemt,

Veel Planters ende Boeckaniers hebben haer tot Kaepvaert begeven.

Eerste plaets van de Planters genomen op het Eylandt Espagniola.

Hoe de Planters haer Plantagien beginnen te maeken.

Earste vruchten die de Planters plantan.

als mede Maniock ; ende als dat geplant is, dan planten het Koorn daer sy van leven. De Patatos hebben vier a vijf maenden van doen eer dat die rijp is. De Maniock moet acht a negen maenden, en dickwils een heel Jaer hebben eer dat hy goed is om te eeten; als hy rijp is, blijft hy noch een Jaer goedt in d'aerde, daer na verderft hy, soo dat die binnen het Jaer gebesight moet werden. Van dese drie gewassen moeten sy haer spijsigen. De boontjes kooken sy met vleesch, ende maecken pottagie daer van met eyeren ; de Petatos eeten sy 's morgens tot den ontbijt, die kooken sy in een groote ketel met weynigh water, ende dicht met een doeck toe gedeckt,

... en bouwen daer een hut.

in de tijdt van een half uur zijn sy gaer, ende soo droogh als Castanien, maer eeten die met boter, maecken een sauce met Limoen sop, Varckens reusel, en Spaense Peper; sy neemen oock een deel van die gekookte Patatos, ende maecken daer een dranck van op dese manier : De Patatos werden gesneeden in een trock, ende daer wordt heet water opgedaen, dan door een doeck gegoten, en in Spaense potten gedaen; aldus laten sy 't twee a drie dagen leggen, dan begint het te rijsen, en krijght een suure smaeck, die niet onaengenaem is, zijnde seer goed en voedsaem; dese dranck noemen sy Maby, dit hebben sy van d' Indianen geleert. De Maniock dient tot broodt, 't welck sy Casave noemen, ende werdt op dese manier gemaeckt; sy hebben koopere of blicke Raspen, daer sy de wortelen van de Magniock op raspen, gelijck als men de Miericks-wortelen in Hollandt doet; ende als sy soo veel geraspt hebben, als sy van nooden hebben, doen sy die in sacken van grof doeck ghemaeckt, en parssen het water daer uyt, tot dat het heel droogh is; daer na wordt het gesift door een groote seef van Perkament, dus gesift zijnde, gelijckt het wel saeghsel van hout te wesen, het welcke sy op een heete ysere plaet leggen, ende dan backt het aen malkanderen, en wordt gelijck een koeck, daer na droogen sy die in de Son op de huysen : misschien dat het spreekwoord daer van daen komt, van 't Landt daer de huysen met panne-koeken gedeckt worden. Ende om niet te verliesen, van het siftsel of het grof dat door de seef niet en kan, backen sy koecken van vijf of ses duymen dick, en daer na laten sy die op malkanderen rotten, en maken daer een dranck van, die sy Wy cou noemen : Dit is als bier, heel goedt van smaeck, en seer voedsaem, sy hebben oock verscheyde boomvruchten, als de Bananos, ende Gineesvygen, die koocken sy met vleesch, en maken daer oock een dranck van, met water, op de selve manier als van de Patatos : de dranck die van de Bananos gemaeckt wordt, is soo sterck als wijn, ende als men te veel daer van drinckt, veroorsaeckt die groote hooftpijn en dronckenschap. Wanneer dan haer plantagie voorsien is met alderhande wortelen ende andere gewassen, dienende tot spijse, soo beginnen sy het Land te bouwen en bewercken tot het Taback planten,

Spyeen van de Planters.

Dranck van Patatos genaemt Maby.

Dranck genaemt Wy cou.

gelijck ick verhaelt heb van de preparatien om het ander goedt te planten. Wat de Taback aengaet, die wordt aldus bewerckt : Eerst wordt een vierkante plaets van omtrent twaelf voet in 't vierkant bearbeyt, en rontom geslooten, en soo nau bedeckt met Palmiste-bladeren dat de selve van de Son niet bescheenen kan worden, daer wordt het zaet van de Taback gesaeyt, ende alle avonden met water besproeyt, wanneer dat het niet en reegent, ende als de Taback soo groot is als Salaa, soo wordtse verplant by ryen, die drie voet van malkanderen zijn, ende yder Tabacks plant drie voeten van malkanderen : De tijdt die sy hebben om de Taback te planten, is van January tot het laetste van Maert, want dit is de tijdt dat het reegent, en de bequaamste om te planten. De plaets daer de Taback geplant wordt, moet gesuyvert worden van allerhande onkruyt want de Taback wil geen ander kruyt hebben : als hy gewassen is tot de hooghte van ontrent anderhalve voet, na dat de struyck dick is, soo snijense de punten daer af om te beletten dat sy niet meer wassen sal, ende al het voedstel treckt in de blaederen, dan geeft die de dickte, ende kracht. Terwijl dat de Taback in zijn wasdom is, soo maecken sie huysen om die in te doen droogen : dese huysen zijn vijftigh a sestigh voeten langh, ende dertigh a veertigh wijdt, en zijn versien van stocken die op raemen leggen van onder tot boven om de Taback te doen droogen, als de Taback zijn volkomen wasdom heeft, wordtse gesneeden ende gedrooght in die huysen, ende gedrooght zijnde, worden de steelen daer afgenomen, ende alsdan wordt deselve, door seeckere Arbeydtslieden die anders niet en doen, gesponnen; dese trecken tot haer zalaris of loon, de tiende van het geen dat sy spinnen. Als de Taback gesneden is, wort de struyck weder een ander spruyt daer een volkomen plant van komt, ende dit wordt gedaen tot viermael toe in een Jaer. Dese Taback wordt vervoert naer Vranckrijck ende andere Landen, ende wordt meest gebruyckt tot knauw Taback ende tot verf. Ick soude hier mede wel verhalen hoe de Suycker, Indigo, ende Gimbes gemaeckt worden, maer terwijl hier diergelijcke dingen niet bereydt worden in die quartieren die wy beschreeven hebben, soo soude sulcks hier niet te pas komen. De Franse Plan-

Manier van Tabak planten.

Taback wil by geen onkruyt geplant zijn.

Hoe de Taback gearbeyt wordt.

ters van Hispaniola hebben altijdt onder den Gouverneur van Tortuga gestaen, gelijck sy oock noch doen, nochtans is het sonder onlust niet geweest.

De Franse West-Indische Compagnie plant Colonie in Tortuga. De Plantere en willen onder de Compagnie niet staen.

In het Jaer sestien hondert vier en sestigh heeft de Franse West-Indische Compagnie mede eene Colonie op Tortuga geplant, waer onder de Planters van Hispaniola mede begrepen waren. Dese wierden moeyelijck dat men haer in subjectie brengen wilden : in een Landt dat de Koningh noch de Compagnie niet toebehoort, soo dat sy resolveerden liever niet te wercken als onder subjectie van de Compagnie te staen : de Compagnie daer dan geen voordeel doende (maer ter Contrary groote schaede) is daer wel haest uyt gescheyden.

De Gouverneur van Tortuga meent met facillteyt de Planters onder gehoorsaemheyt te brengen.

De Gouverneur van Tortuga, die wel bemindt was van de Planters, meende beter middel te sullen vinden om haer te dwingen als de Compagnie, hy maeckten haer dan wijs dat hy haer alderhande goed dat sy van nooden hadden, veel beter koop souden geven als de vreemde Natien die met haer quamen handelen, ende dat hy tot haer genegen was, dat hy oock maecken soude dat sy viermael 's Jaers Scheepen souden krijgen om haer Koopmanschap naer Vranckrijck te senden, om haer nootsaeckelijckheden daer van daen, door dat middel te beter te krijgen, ende dat het alsoo beeter soude zijn, als haer goedt aen vreemde Natien te verkoopen; ondertussen maeckte hy dat hy de voornaemste op sijn zijde kreegh, ende liet doe d'andere toesien; sy en konden niet een elle linnen krijgen als met bidden en smeken; ende haer goederen konden sy niet wegh senden, de Scheepen die daer quamen, waren aen de Gouverneur gerecommandeert, ende hy was daer selve een Reder van, sijn goedt wierd eerst ingescheept, en daer na de goederen van sijn vrienden; en was 'er noch plaets, soo wierden Billetten gegeven aen die geenen die de plaets vergunt was.

Doet haar groote belofte. Groote Extremiteyt van de Planters om haar goedt te Schepen.

Ondertusschen kregen de Planters tijdingh in het Jaer negen en tsestigh, dat 'er twee Hollandtsche Scheepen op de Kust van Hispagniola waren. Sy resolveerden dan met hun te handelen, en de Gouverneur de schop te geven, het geen sy oock deden : de Gouverneur quam korts daar na met een schip, doch sy verbooden hem het landt, en schooten op hem, soo dat hy niet aen landt dorst komen, ende wierdt gedwongen weder te rugge naer

De Planters willen met de Hollanders handelen.

De Officiers van de Gouverneur willen de handel verbieden.

Tortuga te keeren, ende sijn Scheepen half geladen naer Vranckrijck te senden, ondertusschen quamen de Hollandtsche Scheepen by de Planters. De Vrienden en Officiers van de Gouverneur wilden de handel verbieden, maer sy moesten swijgen, of anders soude men haer de neck gebroken hebben; midderwijl hebben de Planters met de Hol-

... dat 'er twee Hollandtsche scheepen op de kust waren.

landers gehandelt, en beyde de Scheepen zijn daer van daen gegaen met haer volle ladingh van Huyden en Taback, met beloften dat sy weder komen souden, het geen sy buyten twijfel wel gedaen souden hebben, ten waer den oorlogh het niet belet hadt. De Planters waren soo verbittert op de Gouverneur van Tortuga, dat sy een vergadering maeckten, van yder huys een man, ende maeckten hun reys naer Tortuga met Canoes, en over landt, van voornemen zijnde het Eylandt in te neemen, en de Gouverneur om den hals te brengen, vertrouwende dat sy altijdt bystandt van de Hollanders souden krijgen, om haar

De Planters maeckten hun reijs naer Tortuga om de Gouverneur om den hals te brengen.

nooddruft van haar te hebben, helijck ick wel vertrouwe dat sy gekreegen souden hebben, hadt den Oorlogh sulcks niet belet. Dit gedurende hadt de Gouverneur van Tortuga yemandt naer Vranckrijck gesonden, om assistentie te versoecken, ende den Koningh voor te houden, dat dese moeytemakers bequaem waren, om alle sijn Eylanden te doen afvallen. Dit wierd wel eens soo slim aengebracht als het in der daed was; hy kreegh dan van den Conigh twee Oorloghs Scheepen, om het Eylandt Tortuga te bewaren. Dese twee Oorloghs scheepen daer gearriveert zijnde, gingen naer de Rebellen, om haer weder onder gehoorsaemheyd te brengen; maer in plaets van gehoorsaemheydt te toonen, wanneer sy d'Oorloghs scheepen gewaer wierden, vluchten sy met alle man in 't bosch, verlatende haer huysen, die van het Oorloghs volck in de brandt gestooken wierden; de Gouverneur liet haer evenwel met sachtmoedigheydt weder aen spreecken; en de Planters, siende dat sy van haer kant van niemandt onderstandt te verwachten hadden, begaven haer weder op seeckere conditie onder gehoorsaemheyt, de Gouverneur liet evenwel een of twee van de voornaemste belhamels ophangen, pardonnerende vorders alle de andere, en gaf haer permissie om met alle Natien naer haer wel gevallen te mogen handelen; en hebben haer plantagien weder opgericht, en maecken groote quantiteyt goede Taback, soo dat sy met hun alle wel vijf en twintigh a dertigh duysent Rollen Taback jaerlijcks uyt leveren; De Planters hebben daer weynigh slaven, sy arbeyden meest selver met knechts die aen haer voor drie jaren verbonden zijn, en Koopmanschappen daer met de menschen als men in Turkyen doet, want sy verkoopen hun knechts aen malkanderen, als men in Europa de Paerden doet, daer zijn d'er oock die haer Negotie daer van maecken; sy gaen in Vrankrijck ende soecken volck in de Land-Steden, ende by de Boeren, doende groote beloften, maer wanneer sy daer komen worden sy verkocht, ende moeten wercken als Paerden, ja slimmer als Negers; want de Planters seggen dat sy een Neger meer moeten sparen als een blanck mensch, omdat een Neger haer al sijn leven langh moet dienen, ende een blanck mensch is maer voor een tijdt; sy handelen alsoo qualijck met hun knechts

De Gouverneur versoeckt assistentie uyt Vrankrijk.

Twee Oorloghscheepen komen uyt Vrankrijk.

De Planters verkopen de menschen aen malkander.

Wreedheydt van de Planters aen hun dienaers.

als de Boeckaniers, want sy hebben geen medelijden of sy sieck zijn of niet, sy moeten evenwel in de hitte van de Zon wercken, dat altemets onverdraeghlijck is; ja dat de rugge van die ellendige menschen dickwils vol korsten is van 't brande van de Zon, gelijck de Paerden die alle zwaere lasten gedraegen hebben; de knechten zijn daer seecker sieckten onderworpen, door de quade spijsen ende veranderingh van lucht. Sy worden slap, watersuchtigh en kort van adem, dat noemen sy Mal Deskomack; ten komt anders niet als van quaed voedtsel en melankoly wegens 't quade tractement dat sy lijden; daer komen menigmael lieden van goeden huyse, die door de zieleverkoopers verleydt werden, ende als sy in sulck een elende komen, worden sy datelyck sieck van de Landt-sieckte, en nochtans worden sy van haer sieckte niet verschoont noch geholpen, ter contrary worden sy tot het werck gedwongen met slagen, tot dat sy dickwils doot ter neer vallen, dan seggen sy den schelm heeft liever willen sterven als wercken, dit heb ick met groote droefheyt dickwils gesien. Hier sal ick eenige exempelen van verhalen : Seeker Jongman van goeden huyse, door quade bejegeningen van sijn Oom, die Vooght over hem was, hier gekomen zijnde, quam onder de handen van een van dese Planters, die hem seer wreedt handelde, ende werck van hem hebben wilde, dat hy onmogelijck doen konde; daer en boven gaf hy hem geen eten : den ander wierdt daer over soo desperaet, dat hy in 't bosch liep, en aldaer van honger stierf : ick heb hem selve doodt gevonden, half van de honden gegeeten. Ick sal hier noch van een ander verhalen, dat niet minder aenmerckens waerdig is, te weten, van een Planter, welckers knecht door quade bejegeninge in 't bosch liep, doch wierdt weder gekregen; sijn Meester maeckten hem aen een boom vast, ende sloegh hem tot dat het bloedt tappelings van sijn rugh af liep; daer na liet hy hem smeeren met een sause, toegemaeckt van Limoen-sap, Spaense Peper, en Sout, en liet hem alsoo aen de boom vierentwintigh uren gebonden blijven staen, daer na sloegh hy hem weder op nieuw, tot dat hy onder sijn handen stierf. De laetste woorden, die hy sprack, waren dese : Godt geef, dat de Duyvel u mach quellen soo langh voor u doodt, als ghy my voor

Historie.

Een wreed mensch door Gods oordeel gestraft.

de mijne gequelt hebt. En drie of vier dagen na dese knecht sijn doodt, wierdt dien Tyran (soo moet ick hem noemen) gequelt van een quade Geest, die hem nacht en dagh quelde, en noch queldt, soo hy niet doodt is. Hy wierd altemets geslagen en gekrabt, dat hy geen mensch geleeck : ick geloof, dat Godts rechtvaardigh oordeel dat toe liet, om die misdaediger te straffen van alle de moorden, die hy in diergelijcke gelegentheden gedaen heeft. Ick heb noch drie jongelingen gesien die door desperaetheydt hun Meester om hals brachten, om dat sy nacht en dagh wercken mosten, en geen eten kregen, soo dat sy genoodtsaeckt waeren by haer buuren te gaen om een stuk Casave te bidden : dese jongelingen wierden opgehangen, ende verklaerden voor haer doodt, dat hun Meester oock een van hare mede-mackers doodt geslaegen hadde. Dese gruwelijcke wreedtheden werden meest gepleeght van de Planters, die van de Caribes Eylanden komen, want sy handelen daer noch onbarmhertiger met haer knechts, als op het Eylandt Espaniola. Tot St. Christoffel is eene, Belteste genaemt, die over de hondert knechts doodt geslagen heeft; en om te toonen dat hyse wel bejegent hadde, liet hy, wanneer sy doodt waren, versch vleesch, eyeren en wijn by haer setten, om dat men seggen soude, dat hy sijn knechts wel versorghden. Dese dorst seggen, dat het hem niet en scheelde, of hy verdoemt of salig was, als hy maer soo veel goedt konde nalaten, dat sijne kinderen een Koets met Paerden konden houden. De man daer ick hier van spreeck, is heel wel bekent geweest van de Hollandtsche Kooplieden, die daer gewoont hebben. Ick soude hier meer exempelen van te berde brengen; maer de Leser sal hier aen dese staeltjes van het geheele werck wel konnen oordeelen. d'Engelsche bejegenen haer knechts niet beter, maer noch wel slimmer, want die houden haer ordinary voor seven jaren; en wanneer sy ses jaren gedient hebben, worden soodanigh bejeegent, dat sy het niet harden konnen; sy sijn genootsaeckt haer Meester te versoecken, om aen een ander verkocht te werden, 't geen haer niet geweygert werdt, dan worden sy weder voor seven jaeren verkocht, of ten minsten voor drie jaren. Ick hebbe gesien, die vijftien, twintigh, andere acht en twintigh jaeren Slaef geweest

Wreedheyd van een Planter in de Caribes Eylanden.

Van d'Engelsche Planters, en bejegeningen van haer knechts

waren. Dese Slaven zijn veel soo onnoosel, dat sy haer selver verkoopen een heel jaer, voor een goede maeltijdt. Gelijck by d'Engelse Kerstijdt hoogh geviert wordt, (te weten met eeten ende drincken) dan geven de Meesters aen haer Slaeven 't geen sy van hun eyschen, doch daer na brengen sy het haer ten duurste op reeckeninge, d'Engelsche hebben een strenge wet onder haer in d'Eylanden, te weten, soo wanneer iemandt de somma van vijf en twintigh Engelsche schellingen schuldigh is, ende niet en heeft om te betalen, sal hy verkocht werden voor Slaef voor eenige tijt, als voor een jaer, of ses maenden. Heb nu verhandelt van de Landtgewassen, Inwoonderen, en haer leven, sal den Leezer niet meer ophouden; maer om tot ons ooghwit te komen, van de Zeerovers verhalen.

VI. HOOFT-STUCK.

HANDELENDE VAN DE ZEE-ROOVERS.

ICK heb hier vooren verhaelt, op wat manier ick gedwongen ben geweest, om my onder de Zee-Rovers, niet wetende dat haer eenige andere Titul of naem toe komt, alsoo sy van geen Potentaten gestut werden; het geen gebleecken is, wanneer de Koningh van Spanjen sijn Ambassadeurs verscheyden reysen gesonden heeft aen de Fransse en Engelsche Hooven, om over dese slag van menschen te klaegen, alsoo het doen geen oorlogh en was : ende evenwel lieten sy niet na de Spanjaerden te nemen, en haere Steden en Dorpen te plonderen. De Ambassadeurs kreegen van de Koningen tot antwoort, dat die lieden sijn Onderdanen niet en waren, ende dat sijn Catholijcke Majesteyt met haer doen konde, 't geen dat hy begeerde, wanneer sy gekreegen wierden. Den Koning van Vranckrijck excuseerde sich van het Eylandt Espaniola op dese manier: dat hy aldaer geen Fortificatien hadt, ende dat hy daer geen tribuyt van trock. De Koning van Engelandt seyde: dat hy nooyt patenten aen die van Jamaica gegeven hadt, om op de Onderdanen van sijn Catholijcke Majesteyt eenige hostiliteyt te gebruycken : ende om het Spaensche Hof in vrede te stellen, heeft hy den Gouverneur van Jamaica op ontbooden, ende een ander in sijn plaats gestelt; ondertusschen hebben de Roovers haer Rooveryen niet konnen nalaten. Maer sal hier een korte Historie beschrijven, van haer omkomst, en hun voornaemste Rooveryen die sy gedaen hebben, als mede het leven en bedrijf van de voornaemste Roovers, haer manieren van leeven onder malkanderen, ende van Scheepen in Zee toe te rusten. Dese Roover, die op het Eylandt Tortuga geweest is, was een Pieter de Groot, van Diepe, dewelcke in 't jaer 1602, met een Barck, op hebbende achtentwintigh Eters,

De Koning van Spanjen klaeght over de Roveryen der Fransen en Engelsche.

Eerste Rover van Tortuga.

de Vice-Admiraal van de Spaense Vloot verovert heeft by Cabo del Fibrum aen de West-hoeck van het Eylandt Espagniola, (want doen hadden de Spanjaerden het canal van Baham noch niet gevonden, soo dat sy in Zee gingen door de Cayacos, ende aldaer heeft hy de Spanjaerden aen Landt geset, en heeft het Schip in Vranckrijck gebracht. In Zee zijnde, ontboot hy sijne Commissie, om in een haven te mogen komen. Nu staet te weten, op wat manier dat hy hem nam, (na 't schrijven van een loofwaerdig persoon in sijn Journael) dese Rover hadt een geruyme tijdt in Zee geweest sonder iets op te doen, ende viel in gebreck van victualie, daer benevens was sijn vaertuygh soo onbequaem geworden, dat hy qualijck Zee konde houden; hy kreegh dan dit schip in 't gesicht, 't welck van de Vloot afgedwaelt was; hy leyde naer hem toe, om hem te kennen, en soo dicht by gekomen zijnde, dat hy hem niet ontloopen konde, resolveerde hy met syn volk om hem aen boort te klampen, oordeelende dat hy hem onversien soude vinden; het volck resolveerde om hun hoofdman te gehoorsamen, seggende dat hy geen meer advantagie en hadde als sy, om 'er af te komen; daer op swoeren sy malkanderen trouwigheyt. De Geneesmeester kreegh last van de Hooftman, om de Barque met een koevoet in de grondt te booren, en mede aen boort te komen. Het was omtrent doncker avondt wanneer sy by 't schip quaemen, en sonder te preyen, liepen sy hem op zy, en enterde hem, sonder ander geweer mede te hebben als elck een pistool en een houwer; en sonder tegenweer liepen sy naer de Kajuyt, alwaer de Capiteyn nevens eenige andere met de kaerten speelde; aenstonds wierd hem een pistool op de borst geset, en gedwongen om sijn schip over te geven, andere waren ondertusschen naer de Konstapels kamer gegaen, en hadden aldaer het geweer genomen. Eenige Spanjaerden die haer daer tegens wilden stellen, wierden doodt geschooten. De Capiteyn was die dagh gewaerschout gheweest, dat het vaertuygh 't geen sy sagen, een Roover was, en dat hy eenigh quaed soude konnen doen : de Capiteyn gaf quaed bescheyd aen die hem sulcks seyde, seggende dat hy sijns gelijcken niet soude vreesen, veel minder een kleyne barque, ende nochtans wierdt hem door sijn onachtsaemheydt sijn schip schandelijck ontnoomen. De Barque

Groote buyt gedaen.

Een Zeeroover door gebreck in zee, neemt een vreemde resolutie.

De Vice-Admiraal van de Spaense Silver-vloot wert verovert door een Roover.

5

was gesoncken op de ly van het groote Schip ; ende sommige Spanjaerden sulck vreemdt volck in haer Schip siende, meende dat sy uyt de lucht gevallen waren, seggende, Jesus sons demonios estos. De Roover hiel doen soo veel volck van de Spaensche Matroosen, als hy van nooden hadde om het Schip te regeeren, en de rest liet hy aen landt setten, met het schip liep hy selfs naerVranckrijck, alwaer hy gebleeven is, ende sedert noyt weder op Zee gekomen.

De Spanjaerden wierden genootsaeckt eenige Schepen toe te rusten.

De Planters en Jagers van Tortuga siende de fortuyn van dese Rovers, verlieten haer Jachten en plantagien, en sochten middelen om Schepen te krijgen, om mede op de Spanjaerden te gaen rooven. En om tot haer voornemen te komen, namen sy van haer Canoes, ende liepen daer mede aen de noordkant van het Eylandt van Cabo Alwaars. De Spanjaerden negotieerden met Barquen van de eene stadt tot den ander, als oock om de Huyden en Tabak die sy daer maecken, en naer Havana brengen; want de Spaensche Scheepen en komen niet verder als Havana, dat de Hooftstadt is van het geheele Eylandt, dese Roovers namen verscheyde Barquen van de Spanjaerden, met Huyden en Taback geladen, ende brachten die in Tortuga, alwaer sy haer Roof verkochten aan Koopvaerders die daer op de Reede lagen, ende kochten voor het geldt andere noodtsakelickheden, als kruydt, loot, ende ander amonitie dat haer dienstig was. Daer na maeckten sy haer Barquen weder gereed, en liepen daer mede in de Golf van Campische, en in de Golf van Nieu Spangien, alwaer de Spanjaerden sterck negotieerden, ende veel Scheepen hadden. Dese Roovers tardeerden niet langh om buyt te maecken, want een maend daer na quamen sy weder in Tortuga met twee Scheepen, die naer de Kust van Caraco bescheyden waren geweest, om daer haer negotie te doen, haer ladingh bestondt in silver. Ende ten duurde niet langh, naer haere aenkomst, of sy liepen weder in Zee met dese twee Scheepen, ende begonnen in 't kort soo sterck te werden, dat sy in de twintigh Roof-scheepen konden uytmaken, en dat in de tijdt van twee jaren. De Spanjaerden dat siende, wierden genootsaeckt eenige Fregatten toe te rusten, om haer Schepen te bevrijden, en op dese Rovers te kruysen.

Op wat manier de Rovers eerst aen Scheepen zijn gekomen.

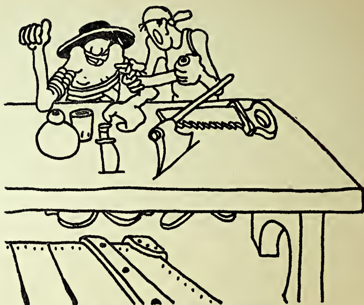

VII. HOOFT-STUCK.

HOE DE ZEE-ROOVERS HARE SCHEEPEN TOERUSTEN, ENDE HAER MANIERE VAN LEVEN.

Toemakingh van de Roofscheepen.

DESE Rovers konnen haer Scheepen goedt koop in zee rusten, ende komen daer oock gemackelijck aen, gelijck als ick hier vooren verhaelt heb. Wanneer een Zee-Rover in Zee gaet, doet hy alle die met hem varen willen, wa erschuwen; en als sy dan altemael klaer zijn, gaen sy scheep, ende yder brenght het geen dat hy van nooden heeft van geweer, kruydt en loodt met haer. Als sy gescheept zijn, raedslaen sy met malkanderen waer dat sy heen sullen om victualie te gaen opsoecken, te weten van vleesch ; want sy eeten anders niet op hare Scheepen als vleesch tot vleesch, ten zij dat sy andere Eetwaren van de Spanjaerden afneemen; somtijds maecken sy haer victualie van verckens en somtijds van schilpadt vleesch, dat sy oock souten; somtijds gaen sy Corallen plonderen van de Spanjaerden, dat zijn hocken, daer de Spanjaerden altemets een duysent stucks tamme zwijnen in hebben: sy gaen 's nachts, ende bespieden het huys van de boer die daer op past, en lichten hem uyt sijn bedt; dan moet den boer haer soo veel verkens geven, als sy van hem eyschen, of anders hangen sy hem op sonder quartier. Wanneer sy selver moeten gaen jagen, nemen sy een Jager van haer eygen natie, die een trop honden heeft, ende geven hem so veel van yder wild Zwijn als haer goed dunkt; een deel van haer gaen met hem om het vleesch te helpen souten ende roocken, als ick van te vooren verhaelt heb, ende het ander deel van het volck blijft scheep om het schip toe te maken, kielhalen, en smeeren, en vorders te doen al wat van nooden is, als sy dan soo veel vleesch gesouten hebben als haer dunkt dat genoegh is, soo brengen sy het scheep, ende stapelen het in

Het geldt van de Chirurgijn voor zijn Medicamenten...

't ruym op de ballast, ende koocken daer van twee mael daeghs, sonder rantsoen; ende als het gekookt is, werdt het vet, dat op de ketel drijft, afgeschept, ende in soo veel kleine kalbasjes gedaen als daer backen zijn om het vleesch daer in te doopen, ende alsoo werdt de maeltijdt gedaen met een schootel, het smaeckt dickwijls beter als de beste Gerechten, die men op Heere Tafels vindt : de Capiteyn magh geen beter schootel hebben als de slechtste die der is; of als sẏ 't bemercken, brengen sy haer back, en setten die in de plaets van die van de Capiteyn. Als het Schip toegemaeckt, en de victualie daer in gebracht is, soo werd met gemeene stemmen geresolveert, waer dat men sal gaen kruyssen, als mede een accoort gemaeckt, dat sy Chase partye noemen; daer werdt in gespecifieert wat de Capiteyn hebben sal voor sijn Schip ende voor hem. Gemeenlijck werdt dit accoort onder haer aldus gemaeckt : als 'er iets op gedaen werdt, sal voor eerst van 't geheel Capitael afgetrocken worden het geld van de Jager, dat ordinaris twee hondert stucken

van achten bedraeght; het salaris van de Timmerman, die het Schip gebouwt en klaer gemaeckt heeft, dat bedraegt hondert, of hondert en vijftigh stucken van achten, na dat het accoort ghemaeckt is; het geldt van de Chirurgijn voor sijn Medicamenten, twee hondert, of twee hondert en vijftigh stucken van achten, nae dat het Schip groot is; daer na de vergeldinge van de gequetsten die eenige leeden verlooren hebben, of van de gewoonlijcke beding-ging van die gequetst zijn, ende werden gerecompenseert als volght : voor een rechter arm ses hondert stucken van achten, of ses slaven; voor een slincker arm vijf hondert stucken van achten, of vijf slaven; voor een rechter been vijf hondert stucken van achten, of vijf slaven; voor een lincker been vier hondert stucken van achten, of vier slaven; voor een oogh hondert stucken van achten, of een slaef; voor een vinger hondert stucken van achten, of een slaef; voor een stijve arm soo veel als wanneer dat hy af is; voor eene wondt in 't lijf daer een pijp in gedragen wordt, vijf hondert stucken van achten, of vijf slaven. Dit wordt dan eerst van het Capitael afgetrocken, daer na wordt de rest eenparigh gedeelt in soo veel deelen als 'er mannen op het Schip zijn. De Capiteyn treckt vier a vijf mans parten voor sijn Schip, altemet wel meer, ende voor sijn persoon twee parten; de rest van 't volck deelen eenparigh; de jongens trecken de helft van een mans deel; het gebeurt oock wel dat 'er slechte maets zijn, die noyt meer gevaren hebben, van dese werd yder van haer part soo veel afgetrocken, en onder d'andere gedeelt. Wanneer dat 'er een Schip door haer genomen wordt, staet het in haer wil om dat aen den Capiteyn te geven of niet; ende soo het schip dat sy genoomen hebben beter is als het geen dat sy hebben, soo nemen sy het beste van de twee, ende steken het ander in de brandt. Wanneer sy oock een Schip komen te veroveren, mach niemandt plonderen, of iets neemen om te houden, maer alles dat genomen wordt van gelt, juweelen, kostelijcke steenen, goederen, wordt allegaer onder haer gedeelt, sonder dat 'er d'een een penningh meer van geniet als d'ander; en om dat 'er geen bedrogh onder soude schuylen, werdt een ieder, eer dat het goedt gedeelt wordt, gehouden op de Bijbel een Eedt te doen, dat hy de waerdye van een schellingh, het zy van Zy, linnen, wolle,

goud, silver, juweelen, kleederen, of loot, van alle het geen dat genoomen is, voor zich gehouden heeft : Ende sooder iemandt een valschen eedt doet, die soude van haer verbannen worden, en noyt meer in haer geselschap mogen komen, sy zijn malkanderen seer getrouw en behulpsaem ; is' er iemandt die niet heeft, d'andere setten hem iets by en borgen hem soo langh tot dat hy het heeft om te betalen: sy doen oock recht onder malkanderen; soo wanneer yemandt een neerlagh doet, en sijn partye als een verrader

Sy eyschen malkanderen licht in duel.

doodt geschooten heeft, wordt hy tegens een boom aen geset, en mede doodt geschooten van een die hy daer toe kiest; maer soo wanneer hy sijn partye als een eerlick man geschooten heeft, te weten als hy hem tijdt gegeven heeft om sijn Roer te laden, en hem van achteren niet gheschooten heeft, soo wordt hy vry gekent van sijn

medemackers: sy eyschen malkanderen licht in duel. Wanneer sy een Schip verovert hebben, setten sy de gevangens aen landt, soo dra als het mogelijck is, behalven twee of drie die sy houden om te kooken, ende andere dingen te doen, die sy selver niet doen willen; ende als sy die twee of drie jaeren gehouden hebben, dan laten sy se weer loopen, dickwils gaen sy haer vervarschen op het eene of het ander Eylandt, en veeltijdts op Eylanden die in de zuydkant van het Eylandt Cuba liggen, halen het Schip tegen het landt aen, om schoon te maken, en yder een gaet na landt en spant sijn Tent, en gaen dan op de Roof met haer Canoes beurt om beurt, sy neemen de Schillepadt vangers van Bayame : Dit zijn arme Visschers die Schildpadden vangen, om te verkoopen, en haer vrouwen en kinderen mede t'onderhouden, en wanneer sy van dese Rovers genoomen zijn, moeten sy voor haer Schildpaden vangen, soo langh als sy daar stil zijn; en soo het gebeurt dat sy gaen kruyssen op een Kust daer Schildtpadt te vangen is, soo neemen sy se mede, en dan moeten sy altemets vier a vijf jaeren van haer vrouwen en kinderen afblijven, soo dat men niet eens weet, of sy doodt of levendigh zijn. Terwijl wij hier van de Schildpadden gesproken hebben, en dat 'er veel lieden zijn die niet weten wat Schildpaden zijn, ende hoe veelderhande dat'er zijn, soo sal ick hier een kleyne beschrijvingh daer van doen. In America zijn vierderhande Zeeschildpaden, die van d'eerste slagh zijn seer groot, soo datter een drie a vier duysent ponden weeght, sy zijn sonder harde schil, soo dat men met een mes gemackelijck daer in snijden kan, sy zijn vol traen, en onbequaem om t'eeten; de tweede slagh zijn de groene Schildpadden : dese zijn van middelmatige grootte, daer zijnder oock die wel vier voeten breedt zijn, haer schil is harder als die van d'eerste, en gedeckt van een kleyne schil, omtrent soo dick als het hoorn dat tot de Lantaerns gebruykt wordt; dese Schildpadden zijn seer goedt om t'eeten, het vleesch daer van is seer soet van smaeck, het vet groen en aengenaem, en soo doordringende, dat wanneer men drie of vier weecken niet als Schildpadde vleesch gegeete heeft, de hemden soo vet van het sweet worden, dat men de oly daer uyt parssen kan, de leeden werden daer oock seer swaer van. De derde soorte van Schildpadden zijn gelijck de tweede slagh van

Bayame, een Vlaschera Dorp op het Eyland Cuba.

Van Schildpadden.

Vierdehande soorten van Schildpadden.

grootte, maer hebben een dicker kop, en werden van d'Engelse genaemt Lager het, ende van de Fransse Cawane, zijn niet bequaem om t'eeten, want sy stincken mede na de Traen. De vierde slagh is kleynder als d'andere, ende wat langer na haer grootte, dese werden Caret genaemt, en dragen sulcken schil als men in Europa gebruyckt, en aldaer Schildpadt genoemt wordt; dese Schildpadden houden haer in de klippen onder water, en leven van de mos die daer op wast, en de Zee appelen die daer ontrent zijn, d'andere Schildtpadden leven van gras dat onder water wast; daer zijn eenige bancken die soo groen, en soo vol gras zijn, als de Weyen in Hollandt, de Schildpadden gaen daer 's nachts om t'eeten; sy konnen niet langh op de grondt blijven, of moeten boven komen om lucht te scheppen, en soo dra als sy geblazen hebben, dalen sy weder neder na de grondt, sy leggen Eyren als de Krocodillen, maer sonder schil, en alleen gedekt van een dun vlies, als het binnenste vlies van een hen ey, sy vermeenighvuldighen soo veel, dat, wanneer sy niet van de vogels vernield wierden, men in die gewesten qualick soude konnen varen, sonder de Schildpadden aen te raecken, sy leggen haer Eyeren drie mael 's jaers in May, Juny, July, en elcke reys dat sy liggen, leggen sy hondert en vijftigh Eyeren, en hondert en tnegentigh oock wel; als sy leggen sullen komen sy aen de strandt, en graven een kuyl in het sandt, daer sy haer Eyeren in leggen, en decken die dan met sandt weder toe : door de hitte van de Son worden de Eyeren in de tijdt van drie weken uytgebroeyt, en de jonge Schildpadden komen daer uyt, en loopen in Zee; maer soo drae als sy in het water zijn, werden sy van de Meeuwen opgeslockt, want sy konnen de grondt niet krijgen als negen dagen na haer geboorte, soo dat het een geluck is, wanneer dat'er van hondert twee of drie afkomen. De schildpadden hebben plaetsen daer sy alle jaren komen om haer Eyeren te leggen. De voornaemste plaets die sy hebben, dat zijn d'Eylanden Caymannes genoemt; dese Eylanden zijn drie in getal, een groote en twee kleyne, aen de welcke de Schildpadden meest komen; sy leggen op de hooghte van twintigh graden ende vijftien minuten noorder breedte, omtrent vijf en veertigh mijlen bezuyden het Eylandt Cuba; sy komen is soo grooten getale in dese Eylanden,

Schildpadden leven van gras.

Leggen haer Eyren driemael 's jaers.

Eylanden, daer de Schildpaden komen om haer Eyren te leggen.

dat 'er jaerlijcks wel twintigh Scheepen, soo Engelse als Franse, daer haer lading mee nemen van Schildpadde vleesch, het welck sy souten; de mannekens komen daer oock, om de wijfjens te bereyen, en wanneer dat twee Schildpadden met malkanderen speelen, blijven een dagh of twee op malkanderen. Het is onbegrijpelick hoe dat dese dieren het Eylandt weten te vinden, daer sy andere Landen verlaten om daer te komen, want sy komen uyt de Golf van Hunduras, dat omtrent hondert en vijftigh mijlen daer van daen is : daer zijn Scheepen geweest, die door de stroomen het Eylandt gemist hebben, ende konden geen hooghte nemen, noch wisten het niet te vinden; sy setten ten laetsten haer kours op het blasen van de Schildtpadden, en hebben alsoo het Eylandt gevonden; daer komen geen ander slagh van Schildpadden als de groen die goedt zijn om t'eeten; de Scheepen , die daer komen, hebben geen instrumenten van doen om de Schildpadden te vangen, want sy komen alle nachten aen land om haer Eyeren te leggen, dan worden sy van twee mannen met een handtspaeck omgekeert, en als sy op haer rugh leggen, konnen sy haer niet verroeren. Wanneerder veel Scheepen leggen om te laden, wordt de strandt gedeelt, soo dat yder Schip een seker lenghte van de strand heeft om Schildpadden te konnen keeren; in de lenghte van vijf hondert treeden konnen wel hondert Schildpadden omgekeert worden. De karet Schildpadden leggen haer Eyeren over al, en hebben geen vaste plaets; de Cawane komen aen een Eylandeken, geleegen by Cabo Catoche om haer Eyeren te leggen; de Engelse Rovers hebben de naem daer aen gegeven van het Eylandt Logerhet. Als de tijdt van de Schildpadden gepasseert is op het Eylandt Cayaman, soo begeven sy haer naer het Eylandt Cuba, alwaer schoone gronden zijn, daer de Schildtpadden dan gaen eeten, want al de tijdt datse op Cayaman zijn, eeten sy niet. Als soo een Schildpadt ghevangen is, kan hy wel een maend aldus op sijn rugge leggende, in 't leven blijven, maer sijn vet sal in slijm veranderen, en het vleesch smaeckloos worden. Als de Schildpadden omtrent een maendt aen het Eylandt Cuba geweest, en weder vet geworden zijn, dan komen de Spaensche Visschers, om die te vangen, en haer Steden en Dorpen daer mede te spijsen. Sy worden op dese manier

Scheepen door Schildpadden te recht geholpen.

Schildpadden konnen lang leeven sonder eten.

gevangen: sy gebruycken een vierkante spijcker, omtrent van twee duym lenghte, en aen 't eene eyndt ghemaeckt als een harpoen, aen een stock, die twee of drie vadem langh is. Wanneer dan de Schildpadt boven komt om te blaesen, soo waerpen sy hem de stock als een Harpoen in 't lijf, dat de spijcker daer in steecken blijft, dan vieren sy omtrent vijftien of sestien vadem lijn uyt, en als de Schildpadt weder boven komt om lucht te scheppen, smijten sy hem noch een spijcker in sijn huydt, en wordt alsoo in de Canao gehaelt. Sy worden ook wel meestendeel in de grond op vier vadem waters geschooten, hoe duysterder weder hoe beter; want in donckere nachten als een Schildpadt swemt, geven sijn vier poten een flickeringh van sich, en de schildt is heel blanck, soo dat sy gemackelijck gesien konnen worden. Dese Schildpadden zijn seer scherp van gesicht, maer konnen niet hooren, doch soo sy ietwes hooren, kan men haer onmogelijck niet krijgen. Op deze manier worden d'arme Visschers van de Roovers gevangen, en blijven soo langh in slaverny by haer, als sy begeeren. Haer gemeene oeffeninge is in 't wit te schieten, en haer geweer schoon te houden : sy gebruycken goet geweer, als Roers en Pistoolen; haer Roers zijn omtrent vier en een halve voet langh, en schieten een kogel van sestien in een pondt; sy gebruycken Cardoesen, en hebben een kardoes-kasjen, daer dertigh schooten in zijn; die dragen sy altijdt by haer, soo dat sy nooyt onvoorsien zijn. Als sy lang genoegh op een plaets vertoeft hebben, overleggen sy met malkanderen, waer dat sy heen sullen, om haer avontuur te soecken; is 'er dan iemandt, die eenige Kusten bekent zijn, daer de Koopvaerders haer negotie doen, die presenteert sijn dienst. Sy hebben verscheyde plaetsen daer sy kruyssen, na te tijden des jaers! want die Gewesten en kunnen niet altijdt bevaeren worden, uyt oorsaeck der vaste winden en stroom, daerom is het dat de Koopvaerders haer tijden hebben, om op yder Kust haer Negotie te drijven. Die van Nova Espagne en van Campesche, doe de meeste negotie met Scheepen, die van Campesche komen by winterdagh naer de Kust van Caraco en het Eylandt Trinidades en Margarita, alsoo de ooste en noordooste winden niet toelaten dat sy by somer dagh komen, want sy hebben als dan windt en stroom tegen; en als

Hoa die van Spanjaerden in Zee gevangen wordan.

Roovers altijdt versien van goet geweer.

Ordinare plaets daer de Roovers kruyssen.

de somer komt, soo keeren die Scheepen weder na huys : de Kapers weten de passagie daer sy passeeren moeten, kruyssen dan op haer. Wanneer dese Rovers eenige tijdt in zee zijn geweest, sonder iets opgedaen te hebben, ondernemen sy altemets desperate aenslagen, die haer somtijds oock wel gelucken. Ick sal hier eenige exempelen daer van verhalen. Seker Rover, Pieter Frans genaemt, van Duynkerken, was langh in Zee geweest met een barque en ses en twintigh eeters daer op, en hadt gekruyst by Cabo de la Vala, om eenige Scheepen te wachten die van Maracaibo souden komen, om naer Campesche te gaen, doch die Scheepen gemist hebbende, resolveerde hy met sijn volck naer de Rancherie te gaen, (dit is een plaets daer een paerlbanck is, omtrent geleegen by Rio de la Hache, op de hooghte van twaalf en een halve graed noorder breedte, daer komt alle jaren een Vloot van tien a twaelf Barquen, ende een Convoyer met vier en twintigh stucken van Cartagena, om te visschen met duyckers, yder Barque heeft twee Neegers d'Oesters duycken op vier tot ses vadem water) en de paerlvisschers aen te doen, gelijck hy oock deed op dese manier. De Barquen lagen ten anker op de banck, en het Oorlogs schip lagh onder de wal, omtrent een halve mijl van haer, het was stil weder, derhalven kost den Rover zonder zeylen langhs de wal roeyen, als of hy een Spanjaert was geweest die van Maracaiba quam, maer doen hy de paerlbank op zy hadt, roeyde hy na den Admirael van de Barquen, die gemonteert was met acht stucken Canon, en sestigh welgewapende mannen; als hy by haer quam, gebood hy haer te strijcken, maer in tegendeel begonnen sy op hem gelijckerhandt te schieten, de Rover wachte soo langh tot dat sy haer chargie gedaen hadden, en doen begon hy op haer te schieten, treffende soo wel dat 'er een party van de Spanjaerden onder de voet raeckten, ende eer dat sy gereedt waren om op hem de tweede chargie te doen, klampte hy haer aen boort, en dwong de Spanjaerden om quartier te roepen, 't geen sy haest deden, op hoop dat haer Oorloghs schip haer te hulp soude komen; maer de Roover, om het Oorloghs schip te bedriegen, boorde sijn Barque in de grondt, en liet de Spaensche vlagge waeyen op het Schip dat hy verovert hadt, tot dat hy klaer

Desperate ondernemingen van de Roovers.

Listigheyt van een Rover.

En hy gef de buyt over met groot leetwesen.

was om zeyl te maecken. Sy lieten terstond de Spanjaerden in 't onderste van het Schip gaen, en staeken soo in Zee : het Oorlogs schip schoot al victorie, meenende dat de Roover verovert was; maer siende dat het schip zeewaert in liep, kapte terstond sijn Tou af, en setten hem na tot dat het doncker avondt wierdt, beginnende alsdoen op de Roover te winnen, die soo veel zeylen by maeckte als hem mogelijck was; de windt begon te harden, en de Roover liet sijn zeylen staen, om het Oorloghs schip t' ontloopen; maer het ongeluck quam hem over dat sijn groote mast van boven neder viel, door de kracht van al de zeylen die hy by setten om t' ontloopen; evenwel liet hy de moed niet sacken, maer maeckte sijn stucken klaer, en deed de Spanjaerden twee en twee te samen binden, en maeckte hem gereed om tegen het Oorloghs schip te vechten, met twee en twintigh man, want de rest van sijn volck waren gequetst en onbequaem om te vechten; hy liet sijn groote mast slippen, en maeckte met de fockemast en boeghspriet soo veel zeyls voor de windt als hy konde; maer eyndelijck quam het Oorloghs schip by hem, en tasten hem soo dapper aen dat hy gedwongen wierd sich over te geven, maer met bedingh dat hy,

Ongeluck van een Rover.

Een Rover geeft hem over met accoort.

Bejegeningen van de Spanjaerden aen de Roovers, als sy gevangen hebben.

noch sijn volck geen kalck of steenen dragen souden, (want wanneer de Spanjaerden eenige Rovers komen te veroveren, doen sy haer kalck en steenen dragen, als slaven, en houden haer drie of vier jaren, ende als sy haer niet meer van doen hebben, soo stueren sy se met de Gallioenen naer Hispanien) ende dat hy hem met de eerste gelegentheydt met al sijn volck nae Spanjen soude senden; dit wierdt hem toegestaen, en hy gaf de buyt over met groot leetwesen, alsoo daer meer als hondert duysent stucken van achten aen paerlen in was, want de vangst van alle de Barquen was daer in. Dit soude een groote buyt geweest hebben voor desen Rover hadt hy die mogen behouden, het welck buyten twijffel geluckt soude hebben, hadt de groote mast niet gebroocken. Siet hier noch een exempel, dat niet min stoutmoedigh begonnen en niet min ongeluckigh geëyndight is. Seeker Bartholomeus de Portugees, Portugees van geboorte, gingh van Jamanique met een Barque, gemonteert met vier stucken en dertigh koppen; komende omtrent Cabo de Coriente, aen het Eylandt Cuba, quam hem een Schip te moet, dat van Maracaibo en Cartagena quam, willende naer Havana, ende vorder na Espagniola; dit Schip was gemonteert met twintigh stucken Canon, ende seventigh mannen, soo passagiers als scheepsvolck, ende ander ammonitie naer advenant; de Roovers resolveerden met malkanderen om hem te abordeeren, het geen sy met groote couragie deeden, doch wierden van de Spaenjaerden dapper afghestagen : sy hervatten 't dan voor de tweede mael, en namen het Schip wegh, met verlies van tien mannen en vier gequetsten, soo dat sy het Schip met hun vijftienen veroverden, zijnde de Spanjaerden als doen noch veertigh in 't leven, met gesonden en gequetsten. De windt contrary zijnde om naer Jamaica te zeylen, soo resolveerden sy naer Cabo St. Antonio te gaan (dit is de westelijcke hoeck van het Eylandt Cuba) alsoo sy water gebreck hadden. Omtrent Cabo St. Anthonio gekomen zijnde, vonden sy daer drie Scheepen, die van Nova Spanjen quamen, en naer Havana ginghen; dese Scheepen by haer gekomen zijnde, dwongen haer den buyt af, en wierden daer en boven alle gevangen genomen. Dit moeide haer niet weynigh, sulck een kostelijcke buyt soo over te moeten

Historie van een ander Zeerover.

Veroveringe van een Spaens Schip door een Roover.

De Rover wordt gedrongen en gevangen genoomen.

De Roovers resolveerden om hem te abordeeren.

geven, want het Schip was geladen met hondert en twintigh duysent ponden Cacao, en had omtrent de seventigh duysent stucken van achten in. Twee dagen nae dat sy genoomen waren, quam 'er een groote storm, soo dat de Scheepen van malkanderen raeckten, het groote schip, op het welcke de Roovers gevangen waren, raeckte in Campesche; daer quamen verscheyde Koop-lieden aen boort van dese Koopvaerder, om de Kapiteyn welkoom te heeten, van welcke de Capiteyn van de Roover bekent wierdt, alsoo hy op die kust veel quaedt ghedaen hadt met moorden en branden. 's Anderdaeghs quam de Justitie aen boort, om aen de Capiteyn te versoecken, dat hy hem dese Rovers in handen wilde stellen, 't geen hy dee, alsoo hy 't haer niet dorst weygeren; maer om dat sy hem niet vertrouwden in de Stadt, vreesende dat hy haer ontsnappen soude, als hy dickwils gedaen had, lieten sy hem aen boort blijven, en deden 's anderen daeghs een galgh oprechten, om hem daer aen te hangen, en alsoo hy goedt Spaens sprack, hoorden hy dat verhalen van de Spaensche Matrosen, begon derhalven iets te practiseesen om sijn leven te behouden. Hy nam twee potten daer wijn in geweest was, en vulde die met kurck, soo dat sy dicht waren; ende 's nachts doen sy altemael sliepen, behalven de wacht, die by hem stond, en op hem pasten, deed hy al wat hy konde om de wacht na de koy te krijgen, maer alsoo hy niet en wilde, resolveerde hy hem de keel af te snijden, 't geen hy deed sonder dat de wachter eenigh geluydt gaf. Terstondt liet hy hem soetjens in 't water sakken met sijn twee potten, ende swom daer mede nae landt, en begaf sich boschwaert in, alwaer hy drie dagen verborgen bleef eer hy eenighe wegh koos. Daer wierden 's anderen daeghs 's morgens vroegh soldaten langhs de zeekant gestuurt, daer sy vermoeden dat hy wesen mocht, maer hy was subtijlder als sy; want hy bespiede haer, ende doen sy weer naer de Stadt keerden, soo nam hy sijn wegh langhs de strandt, naer een plaets genaemt Elgolto de Triste, (omtrent dertigh mijlen van de Stadt Campesche) alwaer hy eyndelijck na veertien dagen reysens aenquam, niet sonder veel geleeden te hebben, soo van honger als van dorst, en ongemack van de wegh; want hy en dorst de rechte wegh niet nemen, uyt

Practijck van de Roover om sijn leven te behouden.

Loopt weg en word vervolght.

Lijdt veel eer hy tot verseekeringh van sijn leven komt

vreese van in de Spaensche haer handen te vallen; hy marcheerde vier dagen over de boomen heen, sonder een voet op het landt te setten : dit zijn kreupel boomen die aen de strandt wassen, en hebben soo veel wortelen in 't water, als tacken om hoogh, soo dat men daer door loopen kan evenwel niet sonder moeyte; hy hadt niet meer als een kalbasje met water in die vier dagen, en at niet als Schulpvisch dien hy vongh op de Klippen, zijnde van gedaente als seker spetie van Alykruiken. Onder des moest hy eenige Rivieren passeeren, daer hy nochtans niet wel swemmen konde, (doch iemand die in groote benautheyt sijn leven soeckt te salveeren, onderneemt 't geen een ander niet dencken soude) hy vondt aen de strand een oude planck, die door de zee daer aengespoelt was, daer eenighe spijckers aen waeren; dese spijkers klopte hy met steenen plat, doen sleypte hy die soo langh, tot dat sy soo scherp waren dat hy daer mee snijden konde, en sneedt doen eenige rancken, om eenighe houten, dien hy vergadert hadden, aen malkanderen te binden, en daer van een vlot te maecken om de Rivier te passeeren. Eyndelijck quam hy tot Triste, alwaer hy een Roofschip van Jamaica vondt. Na dat hy haer sijn avontuur verhaelt hadt, moedighde hy haer aen, om hem een Canoes met twintigh man te willen geven, om dat Schip, 't welck voor Campesche lagh, en daer hy in gevangen was geweest, by nacht te gaen overvallen : sy resolveerden hem een Canoes te geven met twintigh man : acht dagen daer nae quam hy met een donckere nacht voor de Stadt Campesche, ende gingh aenstondts sonder te spreecken aen boort van het Schip; die van het Schip meenden dat het een Canoes was die van landt quam, en die iets geslooken had; maer sy bevonden wel haest anders, wanneer dese Rovers met alle man in het Schip sprongen, en het veroverde : so kapten sy datelijck het Ancker touw af, en liepen onder zeyl; daer was noch veel koopmanschap in 't Schip, maer het geld was 'er uytgelicht. Dese Roover hadt doen al het quaed dat hy geleeden had, al vergeten, ziende dat hy weer een goed Schip hadt, daer hy groot fortuyn mee hoopte te maecken. Maer doen hy meende dat hy d'er boven op was, deed hem sijn quade fortuyn, die hem gestadigh volghde, weder in een korte tijdt t' onderkomen; want

Komt by sijn medemackers.

Nieuwe aenslagh van de Roover.

De Rover verovert het Schip daer hy gevangen geweest was.

sijn koers naer Geomaica ghestelt hebbende, wierdt hy ontrent het Eylandt Pines, dat in de zuydkant van het Eylandt Cuba gelegen is, van een zuydelijcke wind aengevat, die sijn Schip tegen de klippen of bancken de Jardines henoemt, deedt stranden : Aldus moest hy met sijn volk het Schip met hertseer verlaten, en vluchten met sijn Canoes, aen het Eylandt Geomaica. Sy vertoefden daer niet langh, maer maeckten haer weder uyt te gaen om buyt; doch het liep hem altijdt tegen.

Verliest sijn Schip, en komt in Iamaica met een Canoes.

Dese Rover heeft veel Tyrannyen ghepleeght omtrent de Spanjaerden sonder veel vrucht van sijn Roveryen te hebben; want ick heb hem sien sterven in de grootste elende van de wereld.

Verhael van een andere Rover. Sijn afkomst.

Capiteyn Rok.

Nu sal ick hier eenige stucken verhalen van een Rover die noch op Jamaica is, die niet minder gedaen heeft, als die daer hier vooren van verhaelt is. Dese is een Groeninger van geboorte, en heeft lang in Brazil gewoont, ende doen de Portugesen Brazil wederom kregen, waren daer verscheyden Familien, die daer van daen vertrocken; eenighe quamen in Hollandt, andere in de Fransche, en andere in de Engelsche Eylanden, ende in de Virginien. Dese dan quam in Geomaica, en niet wetende wat hy doen soude, alsoo hy niet wercken en kost, begaf sich onder de Roovers, en wierdt by haer ghenoemt Rock de Bresiliaan: dese Rock voer eerst voor gemeen man, en deed sich beminnen van al het volck: ondertusschen kreegh hy een party op sijn zijde, die moeyte maeckten tegens haer Capiteyn, en van hem afliepen, nemende een Barque, van de welcke sy dese Rock Capiteyn maeckten. In korten tijdt veroverden sy een Schip, dat van Nova Hispania

Word van de Rovers als hooftman aengenomen.

quam, daer veel geldt in was, ende brochten het in Geomaica. Hier door quam dese Rock in groot aensien, en wierdt ten laetsten soo stout, dat hy heel Geomaica deed beven; evenwel sonder eenigh beleyd, en anders niet als door een domme furie : als hy droncken was, liep hy als een dol mensch langhs de Stadt, ende d'eerste die hem tegen quam, kapten hy een arm of een been af, sonder dat hem iemandt dorst berispen als met goede woorden, want hy was als een uytgelaten mensch; hy heeft de grootste tyrannye aen de Spanjaerden gedaen, die gepractiseert konnen worden, eenige van haer heeft hy aen houte spitsen gesteecken, of gebonden, ende tusschen twee vuuren levend doen braden, gelijck men een Varcken doodt, alleen omdat sy hem de rechte wegh niet aengewesen om eenige Varckens hocken te gaen plonderen. Dese Rock is eens geweest langhs de Kust van Campesche, om aldaer sijn fortuyn te soecken, ondertusschen gebeurde het dat door storm sijn Schip aen strandt wierd gesmeten, soo dat hy met sijn volck het schip verlaten, ende aen landt moest vluchten, sonder dat sy iets mede konde nemen als haer geweer, met wat kruyt en loodt : het was tusschen Campesche en Triste daer sy stranden. Stracks spoeden sy haer wegh naer de Golfe van Triste, (alsoo daer altijdt Rovers sijn om haer Scheepen te repareren) na drie of vier dagen waren sy seer afgeslooft door honger en dorst, en moeyelijckheyt van de wegh, dat sy qualijck langer voort konden, maer het erghste voor haer was, dat sy van hondert Spaensche Ruyters wierden waerghenomen, die haer ontmoeten : Capiteyn Rock moedighde sijn medemackers aen, ende seyde, dat hy niet gesint was sich selven over te geven, maer dat hy voor sijn part liever wilde sterven, als van de Spanjaerden gevangen te worden. Sy waren dertigh man sterck, altesamen wel gewapent, en siende dat sy een Capiteyn hadden die haer goede moedt gaf, resolveerden derhalven liever met hem te sterven als haer over te geven : ondertusschen quamen de Spanjaerden geweldigh op haer aen, doch de Rovers lietense soo na komen, datse niet missen konden, soo dat yder schoot een man was. Het gevecht hadt omtrent een uur geduurt, wanneer d'overgeblevene Spanjaerden de vlucht namen. De Rovers plonderden doen eenige paerden, en

Groote wreedheyt tegen de Spenjaerden.

De Spanjeerds sneken de Rnvers te vernielen.

De Rovers blijven nverwinners van het gevecht.

Sy dobbelen soo lang als sy wat hebben.

de gequetste Spanjaerden sloegen sy voort doodt, metsich nemende de Paarden en de mond-kost die de Spanjaerden by sich gehadt hadden, soo dat sy gemackelijck haer wegh konde vervorderen, sonder dat sy meer als twee van hun mackers verlooren, en twee gequetst hadden. Sy quamen te paert langhs de zeekant door de groote wegh, en eer sy tot de Golf gekomen waren, vonden sy een Spaensche Barque, die aen de kust was om Campesche hout te kappen. Doen keerden sy te rugge, en stuerden ses man

Sy nemen een Spaenach Vaertuyg.

voor uyt, om haer Canoes te bespieden. 's Morgens, wanneer sy aen landt quamen, veroverden sy de Canoes, en liepen met hun sessen aen boort, en veroverden de Barque mede ; maer alsoo der weynigh victualy in de Barque was, slachteden sy eenige van haere Paerden, en souten het vleesch met dat sout datse in de Barque vonden, om van te leven tot dat sy beter bequamen. Weynigh tijds daer na nam dese Rover een Schip dat van Nova Spanja quam, dat gheladen was met meel, en veel stucken van achten, om naer Maracaibo te gaen, en Cacao te koopen. Hy quam in Geomaica met sijn prijs, en domineerde daer met sijn mackers

Veroveren een Spaensch Schip.

soo lang, tot dat alles op was; want het is de manier van dese Roovers, wanneer sy iets opgedaen hebben, zijn daer niet lang meester van, sy dobbelen, hoereeren en drincken soo lang als sy wat hebben; eenige van haer hebben op een dag wel twee of drie duysent stucken van achten doorgebracht, dat hy 's anderen daegs geen hembt aen sijn lijf behielt. Ick heb 'er een gesien op Jamaica, die vijf hondert stucken van achten aen een hoer gegeven heeft, om alleen haer schamelheydt te sien. Ja doen noch veel meer andere godtloosheden. Mijn eygen meester heeft dickwils een pijp wijn gekocht, en op 't midden van de wegh geset, de boom ingeslagen; gingh daer dan in staen, en alle die daer voorby passeerden, moesten met hem drincken, of hy soude haer dood geschooten hebben met een Roer dat hy ten dien eynde by hem hadde : hy heeft oock Tonne boter gekocht, ende nam de boter uyt de ton, en gooyde elck een die daer voorby passeerde, daer mee op sijn kleederen, of op het hooft, daer hy maer best raken konde. De Rovers zijn barmhertigh onder malkanderen, want die niet heeft, word van een ander geassisteert, sy hebben goedt credit by de Tappers; maer in Geomaica moet mense niet veel vertrouwen, want sy verkoopen u dickwils, gelijck ick menighmael gesien heb, selfs aen die, daer van ick verhaelt heb, die soo veel geldt gaf om een hoer haer schamelheydt te sien, hy hadt doen wel drie duysent stucken van achten, ende drie maenden daer na wierd hy om sijn schulden verkocht, van een man in wiens huys hy meest al sijn geldt verteert hadt.

Een Rover werdt om sijn schulden verkocht.

Maer om weder tot ons verhael te komen. Dese Rover hadt in korten tijdt al sijn geldt verteert, ende moest met syn mackers weder in Zee. Hy ging weer naer de Kust van Campesche, (dit was sijn ordinare Roofplaets) en hadt daer qualijck veertien dagen geweest, of hy begaf sich in een Canoes, om de Reede van Campesche te gaen verspieden, of hy geen Schepen konde wegh nemen; maer sijn ongeluk wilde, dat hy selve van de Spanjaerden genomen wierdt met sijn Canoes, en noch tien van sijn medemackers. Hy wierdt terstondt na de Gouverneur gebracht, die hem in een doncker gadt liet setten, en weynigh te eeten gaf : de Gouverneur soude hem gaern hebben doen ophangen, maer hy dorst niet,

Capiteyn Rock word van de Spanjaerden gevangen.

Lietigheyt om sijn leven te salveren.

door dien de Rover een slimme vond bedacht hadt. Hy hadt een brief doen schrijven, als of het van sijn medemackers quam, aen de Gouverneur, dreygende dat by aldien den Gouverneur hem eenigh quaed aen deed, dat sy soo meenigen Spanjaerd als sy kreegen, geen quartier souden geven. De Gouverneur door dese brief, vreesde dat het hem selver mocht te beurt vallen ; want de Rovers hadden byna Campessche ingenomen onder beleydt van een seecker Mansveldt, die een vermaarde Roover in Geomaica geweest was. De Gouverneur resolveerde dan hem met de Gallioenen naer Spanjen te stueren, ende deed hem met Eede belooven, dat hy noyt meer rooven soude, dreygende hem, soo hy hem weder gevangen kreegh, dat hy hem sonder genae soude ophangen. Dese Rover was niet lang in Spanjen, of socht gelegentheydt om weder naer Geomaica te komen. Hy hadde onder de Spanjaerden op de Reys van

Word na Spanjen gesonden.

Hy wierdt terstondt na de Gouverneur gebracht.

West-Indien, vijf hondert stucken van achten gewonnen met visschen, het welck hy besteede om kleederen en andere noodsakelickheden te koopen, en keerde daer mede naer Giomaica; aldaer gekomen zijnde, heeft hy sijn Roveryen slimmer als ooyt te voren in het werck gestelt, en waer hy eenige Spanjaerden quaed doen konde, daer besteede hy al sijn macht toe.

De Spanjaerden, siende dat sy van dese Rovers niet konden bevrijdt worden, zijn gedwongen geweest om soo sterck niet te varen als sy plachten; maer dat heeft haer niet geholpen; want de Rovers in Zee geen Scheepen konnende krijgen, zijn met malkanderen vergadert, en tsamen gelandt, alwaer veel Steeden en Dorpen door haer zijn geplondert. D'eerste Rover die dese landing eerst heeft opgebracht, is geweest eenen Louis Schot, die de Stadt Campesche ingenoomen, geplondert, en gerantsoeneert heeft, doch daer na weder verlaten. Na hem is eenen Mansveld geweest, die ondernomen had te landen in Nieu Granada, en tot in de Zuydzee te gaen rooven, 't geen oock deed hy, maer door gebreck van victualie wierd hy gedwongen weder te rugh te keeren. Hij nam eerst het Eyland Santa Catalina, en op de selve eenige gevangens, die hem brachten aen de wegh van de Stadt Cartago, geleegen in het Rijck van Nieu Granada.

De Rovers trachten te landen.

Ondernemingen van een Rover, by gebreck van victualie te niet geworden.

Zeecker Roover, genaemt Johan Davids van Geomaica, heeft in dit selve Rijck een stoute daedt gedaen : Hy hadde langen tijdt in de Golfo van Poca Tauro geweest, om op eenighe Scheepen te passen die van Cartagena naer Nicaragna komen souden, en die gemist hebbende, resolveert hy met sijn volck, naer de Rivier van Nicaragna te gaen, en het Schip aen de mond van de Rivier te laten, en met Canoes naer boven te gaen, ende alsoo by nacht in de Stadt te komen, om de Kercken, en de voornaemste Kooplieden te plunderen. Hier toe waren sy met hen tnegentigh sterck op het Schip, en hadden drie Canoes mede. Sy begaven haer met hun alle in de Canoes, en lieten tien man op het Schip; doen roeyden sy de Rivier op by nacht, en des daeghs verborgen sy haer onder de boomen (gelijck sy oock met haer Schip gedaen hadden, om dat het niet gesien soude werden van d'Indianen die aen de mondt van de Rivier komen visschen) soo dat sy den derden nacht

Stoute daed van een Rover.

omtrent ter middernacht aen de Stadt quamen; de Schildwacht nam haer voor visschers aen die in de Lagon visschen, alsoo 'er een party van haer seer goedt Spaens spraecken, oock hadden sy een Indiaen die daer gewoont hadde, en van daer gevlucht was, om dat de Spanjaerden hem slaef hadden willen maecken : dese Indiaen sprongh op het landt, ende gingh na de schildwacht, die sy Vigia noemen, en vermoorde hem. Daer na gingen sy met alle man, en gingen drie of vier van de voornaemste Burgers op kloppen, daer sy alle het geld namen, dat sy in huys vonden, sy beroofden oock eenige Kercken; maer door sommige vluchtelingen die uyt haer handen ontquamen, wierdt een geschreeuw gemaeckt door de geheele Stadt. De Burgerye, en het guarnisoen begon op de been te komen, waer door de Roovers genoodsaeckt wierden te vluchten, die soo veel van haer buyt mede namen, als sy konden. Sy namen oock eenige gevangens mee, of het gebeurde dat sy achterhaelt wierden, om quartier te konnen krijgen. Soo dra als sy beneden quamen aen de strand, maekten sy haer Schip op het spoedighste gereed, en staecken in Zee, en de gevangens, die sy mee hadden, moesten haer soo veel vleesch van boven ontbieden, voor haer losgeld, als sy van doen hadden om op Geomaica te komen. Terwijl sy noch voor de mond van de Rivier waren, soo quamen wel vijf hondert man in 't geweer, alwaer sy lustigh met haer Canon op schooten, en de Spanjaerden moesten haer sien wegh gaen met haer goed tot haer groote schande, en lijden dat tnegentig Roovers daer landen dorsten, en aen een Stadt komen, die meer als veertigh mijlen van de Zee-kant gelegen is, en ruym acht hondert mannen tot besetting in had, en in soo een korte tijd sulck een schoonen buyt daer van daen haelden. De Rovers hadden over de veertig duysent stucken van achten aen gemunt geld, en gewerckt silver en juweelen mee genomen. Een korten tijd daer na quam dese Rover met haer buyt in Geomaica, alwaer het alles in korte tijdt verteert wierdt, soo dat sy weder uyt moesten om een ander avontuur te soecken; hy dan kreegh eenige Roovers, die hem tot Opperhooft stelden van haer seven of acht Scheepen, alsoo hy een goedt voorganger was : sy resolveerden te gaen langhs de Noord-kust van Cuba,

om de Vloot van Nova Hispania waer te nemen, en, soo het mogelijck was, eenige van die Scheepen daer van te rooven, maer het misluckte haer; doch om evenwel sonder buyt niet thuys te komen, soo resolveerden sy naer de Kust van Florida te gaen, alwaer sy landen, ende namen een Stedeken in, genaemt S. Augustin de la Florida. Dit Stedeken was voorsien met een Kasteel, daer twee Compagnien Soldaten op waren, nochtans tegens danck van het Casteel plonterden sy de Stadt, en liepen wegh, sonder dat de Spanjaerden haer eenig leedt konden doen.

Landingh van de Rovers aen de kust van Florida.

Eynde van het eerste Deel, waer in meest verhandelt is van des Landts eygenschap, vruchten en Inwoonders; Nu sullen wy komen tot de Zee-Rovers in 't gemeen, waer mede ick het tweede Deel begin.

Piraticae Americae,

Of de

AMERICAENSCHE ZEE-ROVERS.

TWEEDE DEEL

Behelsende

De opkomst der vermaerde Zee-Rovers Francois Lolonois, en Joan Morgan, nevens der selver vermaerdste Roveryen in America, op de Spanjaerts gepleegt, als mede het leven en bedrijf van eenige andere Zee-Rovers, die sich in, en omtrent die Gewesten onthouden hebben.

I. HOOFT-STUCK.

OPKOMST VAN FRANCOIS LOLONOIS, EN BEGIN VAN SIJN ROVERYEN.

FRANCOIS LOLONOIS, was uyt Vrankrijk van geboorte, van een plaets genaemt Es sables Dolonne, in de bocht van Vranckrijck geleegen. Hy wierdt in sijn jonge tijdt naer de Caribische Eylanden gescheept, (als knecht of slaef, gelijck ick in 't Eerste Deel verhaelt heb, dat sulcks haer ge-

woonte is) ende na dat hy al daer sijn tijdt uytgedient hadde, quam hy op het Eylandt Espagniola by de Jagers, alwaer hy een tijdt langh bleef; daer na begaf hy sich tot het rooven op de Spanjaerden, alwaer hy groote buyt maeckte, en onuytspreeckelijcke wreedtheden gepleeght heeft. Ick sal hier de voornaemste stucken beschrijven, die hy bedreeven heeft tot sijn doodt toe.

Na dat hy twee a drie Reysen gedaen hadde met de Rovers sonder schip, ende sich altijdt seer moedigh getoont hadt, gaf de Gouverneur van Tortuga, genaemt Mr. de la Place, hem een Schip om mede te gaen rooven en sijn avontuur te soecken, alsoo 't doen oorlogh was tusschen Vranckrijck en Spanjen. Hy deed daer mede grooten buyt op, maer sijn wreedheden maeckten hem soo bekent onder de Spanjaerden, dat sy een geroep van hem maekten langs de gantsche Kust, die van de Spanjaerden bewoont is, ende wanneer sy in Zee ontmoeten, vochten sy soo langh tot dat sy niet meer konden, want hy gaf weynigh quartier aen de Spanjaerden. De Fortuyn, die hem langen tijdt gedient hadde, begon hem de rugh te keeren, door dien hy een groot ongeluck kreegh, want hy verloor sijn Schip met een storm uyt den noorden, aen de Kust van Campesche, soo dat hy met sijn volck gedwongen wierdt aen landt te gaen om haer leven te salveren, hy wierdt aldaer van de Spanjaerden waergenomen, die de meeste part van sijn volck doodt sloegen; hy, siende dat 'er oock geen quartier voor hem over was, alsoo hy 't niet ontloopen konde, door dien hy alreede gequetst was, bemorste hy hem met bloedt, en kroop onder de dooden die daer lagen; ende doe den vyandt wegh was, liep hy boschwaert in, om aldaer te bedencken hoe dat hy sijn leven best soude salveeren. Nu weder tot sijn selven gekomen zijnde, ende sijne wonden verbonden hebbende, soo begaf hy zich omtrent de Stadt Campesche, in Spaensche kleederen, ende sprack aldaer eenige slaven aen, beloovende haer in vryigheydt te stellen, soo sy sijn raedt wilden volgen. Dese slaven, luysterende nae sijn woorden, stallen een Canoes van haer meester, ende begaven haer met dese Rover op Zee, om naer Tortuga te varen. De Spanjaerden die eenige van sijn mackers in de gevangenis hadden geworpen, vroegen naer hem, maer kregen tot antwoordt van

haer, de welcke oock niet beter wisten, als dat hy dood was; sy deden een dancksegging, en branden victorie daer over, danckende Godt dat hy haer hadde gelieven te verlossen van soo een wreeden Rover.

Ondertusschen dese Rover, die sich met de Canoes ende de slaven op reys begeven hadde, was in Tortuga gearriveert, ende inplaets van sich tot een ander ampt te begeven, om diergelijcke perijckelen, als hy nu uytgestaen hadt, t' ontloopen, socht hy middel hoe hy best weder een Schip soude bekomen. Hy begeeft sich weder op Zee met een en twintigh man, wel gewapent, met een Scheepje dat hy door list bekomen hadt, nae de noordkant van het Eylandt Cuba, voor een Stedeken genaemt La villa de los Cayos, alwaer negotie geschied op Havana, van Huyden, Taback, en Suycker; ende alsoo het daer seer ondiep is langhs de Kust, soo gebruycken de Spanjaerden anders geen vaertuygen als barquen. Lolonois meende aldaer een partye van die barquen te rooven; maer hy wierdt gesien van eenige visschers, die tot haer geluck hem ontliepen, ende gingen over landt naer Havana, klaegende aen de Gouverneur, dat de Fransche Roover, Lolonois genaemt, op de Kust was met twee Canoes om haer te plagen, en dat sy haer negotie niet dorsten vorderen. De Gouverneur geloofde dat niet; want hy hadde schrijvens gekregen van Campesche, dat dese Rover doodt was. Nochtans op het versoeck van de Spanjaerden die hem tijdingh brachten, liet hy een scheepje toemaecken, ende monteerde het selve met tien stucken Canon, en tnegentig weerbare mannen, wel gewapent, en stuerde het uyt, met ordere, niet binnen te komen, sonder de Rovers verdistrueert te hebben; en tot die intentie hadt hy haer een Neger mede gegeven, die beul sou wesen om de Rovers op te hangen, behalven haer Hooftman, die sy in Havano moesten brengen. Doen dit vaertuyg van de Spanjaerden gearriveert was voor de Stadt la Villa de los Cayos, maer in plaets dat hy de Rovers soude opsoecken, soo sochten sy hem; want sy hadden tijding bekomen door eenige Visschers (die sy genomen hadden) dat het Schip op sulcken plaets, en tot soodanigen intentie gekomen was, meenende de Rovers daer mede vervaert te maken, en van de kust te verdrijven ; maer ter contrary,

want door de begeerte die hy hadt een Schip te hebben, om meer quaed te konnen doen, of om grooter fortuyn te konnen maecken, resolveert hy met sijn volck dat Schip aen te tasten. Het selve lagh in een soute Rivier (die de Spanjaerden Estera noemen). De Rovers dwongen een van dese visschers haer daer by te brengen : omtrent twee uren in de nacht quamen sy aen het Schip; gingen haer voort verbergen on-

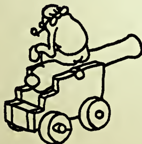

Lolonois liet haer een voor een boven komen, en sloegh se het hooft af.

der de boomen ter zijden van het Schip. Het Schip prayde haer, en sy deden antwoordt door den gevangen man, die sy by haer hadden ; vroegen of sy de Rovers niet gesien hadden, deden antwoordt van neen, ende sy meenden dat de Roovers van hun komst verwittight, ghevlucht waren ; maer sy wierden 's anderen daeghs 's morgens wel anders gewaer, wanneer sy begroet wierden van de Rovers, sonder dat sy haer sien konden. De Spanjaerden stelden haer terstondt in postuur om te slaen, ende schooten met haer Canon, en alsoo aen elcke zijde van de Rivier een Canoes van de Rover lagh, soo schooten de Spanjaerden aen beyde zijde; na dat sy op de Rovers twee a drie mael gechargeert hadden, namen de Rovers hun tijdt wel waer, en quamen haer te gelijck aen boort met de houwers in de vuyst, en joegen alle de Spanjaerden om laegh. Lolonois liet haer doe een voor een boven komen, en als sy het luyck doorquamen, sloegh hyse het hooft af. Doen hy een party om hals gebracht had, soo quam de Neger, die de beul over de Rovers geweest soude hebben, ende riep Senor Capitan no me matta is os dire la verdad. Dat is, ick ben haer Capiteyn, doodt my niet, ick sal u de waerheydt openbaren. Lolonois deed hem opbiechten, en daer na gingh hy weer sijn voorige gangh, slaende alle d'overgebleven Spanjaerden doodt, behalven een, aen wien hy een brief gaf voor de Gouverneur van Havana, ende belaste hem mede mondelingh te seggen, dat hy soo meenigen Spanjaerd als hy kreegh, geen quartier soude geven. Hy deed oock ter selver tijd een belofte, sich liever selver te vermoorden, als dat hy sich in handen van de Spanjaerden soude overgeven. De brief was mede van den selven inhoudt, en onder anderen oock, dat hy hoopte het selfde aen de Gouverneur van Havana noch eens soo te sullen doen, als hy hem had willen doen. De Gouverneur van Havana de tijdinge ontfangen hebbende van het quade succes, wierdt daer over seer gram, ende swoer de doodt aen alle de Rovers die in die gewesten gekreegen souden worden; maer hy wierdt versocht van alle d' Inwoonders van het Eylandt Cuba, sulcks niet te doen, alsoo de Rovers hondert van haer konden krijgen, tegen dat sy een van de Rovers souden krijgen, ende dat sy alle dagen

moesten op Zee zijn om haer kost te soecken, daerom versochten sy instantelijck aen de Gouverneur, diergelijcke hostiliteyt niet te willen in 't werck stellen.

Dese Rover hadt nu wel een Schip gekreegen, maer weynigh buyt daer by gevonden, soo dat hy resolveerde hier en daer wat volck te vergaderen, ende met sijn Schip te gaen kruyssen, 't geen hy deed met goed succes, want hy nam een Schip in de Bay van Maracaibo, dat veel geldt, en koopmanschap in hadde, en naer Maracaibo gingh om Cacao te koopen; doen quam hy in Tortuga met groote vreught. Hy hadt daer niet langh geweest, of hy nam resolutie een Vloot te formeeren, om daer mede op de Spaensche kust te landen, hadt oock eenige gevangens die hem beloofden daer te brengen, mits dat hy een macht van vijf hondert man mede moest hebben, sijn voornemen was om Maracaibo in te nemen, en vorder het gantsche Meyr om te varen, en alle de Dorpen en Steeden te plonderen, de gevangens die hy had waren daer seer wel bekent, namentlijck een Fransman die aldaer getrouwt was.

II. HOOFT-STUCK.

LOLONOIS EQUIPEERT EEN VLOOT, OM OP DE SPAENSCHE KUSTEN VAN AMERICA TE GAEN LANDEN.

Lolonois vergadert een Vloot om op de Spaensche Kust te landen.

LOLONOIS deedt alle de Rovers, die in Zee waren, van sijn voornemen verwittigen, soo dat hy in de tijdt van twee maenden in de vier hondert koppen by een vergadert hadt, en hy tot sijn voornemen gheraeckte. Daer was oock op het Eylandt Tortuga een Rover, genaemt Michiel de Basque, die met sijn Roverijen soo veel gewonnen hadde, dat hy niet meer in Zee voer, en was Majoor op het Eylandt Tortuga. Dese siende apparentie van groote buyt, indien het voornemen van Lolonois wel quam uyt te vallen, maeckte derhalven vriendschap met Lolonois, en presenteerde hem sijn dienst, seggende dat hy bequaemheyt hadt om te landt het volck te commanderen, in wat gelegentheydt het soude mogen zijn; ende alsoo hy in Europa het Leger gevolght hadde, maeckte hem Lolonois Hooftman van sijn macht te landt. Sy Embarqueerden haer volck in acht vaertuygen, daer het Scheepje van Lolonois het grootste van was, zijnde gemonteert met tien stucken.

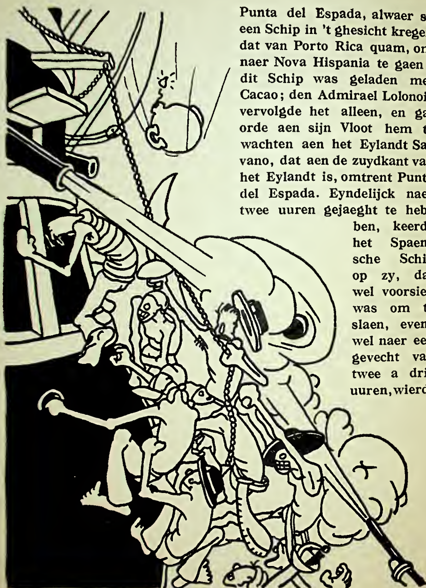
Zijn vertrek uyt Tortuga.

Doen sy nu alle gereedt waren, gingense t' zeyl van het Eylandt Tortuga, op het laetste van April, sterck sestien hondert en sestigh man, ende zeylden naer een plaets genaemt Bayaha, geleegen aen de noordkant van het Eyland Espagniola, alwaer sy noch een party Jagers mede namen, nevens alle de victualie, die sy van nooden hadden, om ter plaetse, daer sy landen wilden, te konnen komen.

Vertrek van Lolonois van Espagniola.

Den laetsten July des selven Jaers, zijn sy onder zeyl gegaen, settende haer cours naer de oost-punt van het Eylandt, genaemt

Verovering van een Spaens Schip seer rijck geladen.

Punta del Espada, alwaer sy een Schip in 't ghesicht kregen dat van Porto Rica quam, om naer Nova Hispania te gaen ; dit Schip was geladen met Cacao; den Admirael Lolonois vervolgde het alleen, en gaf orde aen sijn Vloot hem te wachten aen het Eylandt Savano, dat aen de zuydkant van het Eylandt is, omtrent Punta del Espada. Eyndelijck naer twee uuren gejaeght te hebben, keerde het Spaensche Schip op zy, dat wel voorsien was om te slaen, evenwel naer een gevecht van twee a drie uuren, wierdt

Naer een gevecht van twee a drie uren wierdt het schip verovert.

het Schip verovert; het was gemonteert met sestien stucken Canon, en hadt vijftigh weerbare mannen op : daer wierd in gevonden hondert en twintigh duysent ponden Cacao, en veertigh duysent gemunte stucken van achten, nevens wel tien duysent stucken van achten in Juweelen. Het Schip wierdt door Lolonois naer Tortuga gesonden om te lossen; met order, soo dra als hy gelost was, weder te keeren naer het Eylandt Savona, alwaer de Galjoot naer hem soude wachten. Doen sy met de Vloot aen het Eylandt Savona arriveerden, vonden sy daer een Schip dat van Comana quam, met amonitie van oorlogh, en geld, tot betaling van het guarnisoen van St. Domingo lag : dit Schip kreegen sy sonder een schoot te schieten; 't was gemonteert met acht stucken Canon, en hadde in seven duysent ponden boskruyd, met een party musquetten, lont, en twaelf duysent gemunte stucken van achten. Dit was een seer goedt beginsel, en gaf groote couragie aen die Rovers, door dien haer Vloot hier door ten eersten soo veel versterkt was. Doen het Schip met Cacao aen Tortuga quam, liet de Gouverneur het terstond lossen, ende liet op 't spoedigste ververssing daer in laden, en zond het alsoo naer Lolonois, die het was wachtende; ten eynde van veertien dagen quam het selve weder by Lolonois, alwaer hy sich op het selve embarqueerde, en gaf sijn Schip aen sijn maet, Antony du Puis genaemt : hy hadde mede eenige Recreuten van volck gekreegen, in plaets van die gedood en gequetst waren in 't veroveren van 't schip; soo dat sijn Vloot nu in goede stand was, ende elk een even moedigh was te vechten om den buyt. Na dat sy gereedt waren, maecktense zeyl, ende setten haer cours naer de Bay van Maracaibo. Dese Bay is gelegen aen de vaste Kust van Nueva Venezuela, op de hooghte van twaelf graden, en eenige minuten, noorder breedte; diep omtrent twintig mijlen, en twaelf mijlen breedt. Voor de Bay leggen d' Eylanden Oneba ende Monges; de oosthoeck van de Bay ghenaemt Cabo San Roman, ende westhoek Cabo Caquibacoa. Dese Bay wordt gemeenlijk Golfo de Venezuela genaemt, maer by de Rovers Baye van Maracaibo. In het eerste van dese Bay zijn twee Eylanden, leggende meest oost en west, d'Oosterse is genaemt Isla de la Vigia, alsoo op een hooge duyne, die in 't mid-

Veroveringh van een ander Schip met Amonitie van oorlog geladen.

Beschrijvinge van de Bay van Maracaibo of Golfo de Venezuela.

den van het Eyland is, een huys staet, alwaer een wachter nacht en dagh waeckt. Het ander Eylandt werdt genaemt Isla de Palomas, dat is Duyven Eylandt : binnen dese twee Eylanden leyd een Meer van soet water, die sestigh mijlen diep in 't land is, en dertigh mijlen wijdt : dit Meer komt in Zee loopen tusschen die twee Eylanden heen, en achter de selve om; maer d' inkomste van het Meer voor de Scheepen is tusschen bey d' Eylanden omtrent een Canon van acht pond wijdt. Op het Duyven Eylandt, leydt een Kasteel, om 't inkomen te beletten, alsoo dat de geene die in dit Meer willen, dicht onder het Duyven Eylandt moeten loopen : aen de mondt is een bare, of banck, daer altijd veertien voeten waters is; omtrent een mijl innewaert leydt noch een banck, genaemt El Tablasso, daer maer tien voet waters is : en binnen die banck, tot aen de Rivier de las Espinas, (die omtrent veertigh mijlen binnen de Lagon is) is het ses, seven en acht vadem diep. Omtrent ses mijlen in het Meer, aen de westzijde, leydt de Stadt Maracaibo, de welke seer vermakelijk is, alsoo de huysen langhs het water zijn getimmert, ende hebben een seer vermakelijcke uytsicht, en is redelijck bevolkt; men rekent dat sy bewoont is wel van drie a vier duysent zielen met de slaven, daer onder zijn acht hondert weerbare mannen, altemael Spanjaerden, daer is een groote Parochie Kerck, met vier Kloosters en een Gasthuys. Desе Stadt wordt geregeert door een onder Gouverneur van de Gouverneur van Caraco, onder de welke het Gouvernement van Caraco is : de negotie die daer gedaen word, bestaet in Huyden, en Talck : de Burgers zijn rijck in vee, en hebben oock Plantagien aen d'overzijde, omtrent dertigh mijlen van Maracaibo, aen een groot Dorp genaemt Gibralter; daer wordt groote quantiteyt van Cacao gemaeckt, ende alderhande aerdtgewas, tot spijsing van die van Maracaibo; want het landt van Maracaibo is heel droogh, en brenght niet voort, soo dat 'er alle dagen Barquen komen van Gibralter, geladen met allerhande verversingen, als Limoenen, Oranjen, Meloenen, alderhande Warmoes en andere vruchten meer : dese Barquen nemen weder vleesch van Maracaibo, alsoo tot Gibralter geen Koeyen noch Schapen konnen leven : voor de Stadt is een seer goede haven, alwaer sy gelegent-

Beschrijvinge van de Stadt Maracaibo.

heyt hebben om Scheepen te timmeren soo veel als sy willen, maer het hout moet van boven komen. Voor de Stadt leydt een Eylandeken, genaemt Isla Borica, daer werden veel Geyten op geweydt, om te vermenighvuldigen, daer zijn oock seer groote quantiteyt van Geyten en Bocken, die voeden sy alleen om de vellen ende talk, want het vleesch werdt weynigh gegeten, of het moet van de jongens zijn; sy hebben mede veel Schapen omtrent Maracaibo; landtwaert in sijn veel velden, evenwel dor en droogh; het vee is daer kleyn, dat een teeken is van weynigh voedsel : in dit Meer zijn Indianen, die noch niet getemt zijn, en worden van de Spanjaerden Indios Bravos genaemt; dese mogen geen Spanjaerds lijden, en hebben haer wooninge aen de westzijde van het Meyr; haer huysen staen op boomen, die in 't water wassen, 't welk gedaen word om van de muschitus niet geplaegt te worden; daer zijn ook aen d' oostzijde van de selve geheele Visschers dorpen van Spanjaerden, die mede in het water op sparren gebouwt zijn, om dat het landt daer soo laegh is, dat sy niet duuren konnen van de Musquitos, en om het water dat haer quelt : wanneer het hardt reegent, want dit Meyr is geformeert van vijf en tseventigh Rivieren en spruyten, die daer in komen, werdt het water soo hoogh, dat het landt wel twee a drie mijlen verr' overstroomt wordt; het Dorp van Gibralter komt dickwils soo diep onder water, dat d' inwoonders gedwongen zijn haer huysen te verlaten, en landtwaert in op de Plantagien te gaen.

Indianen die tegen de Spanjaerden oorlogen.

Gibralter is gelegen aen de kant van het water, veertigh mijlen diep in 't Meyr, en werdt van Maracaibo gespijst, als hier voor verhaelt is; daer woonen omtrent vijftien hondert zielen, waer onder vierhondert weerbare mannen zijn, meest winckeliers en ambachts-lieden; rondtom het Dorp zijn veel Plantagien van Cacao, en Suycker-rieten; het landt is seer vruchtbaer en vermakelijck vol boomen, die seer bequaem zijn tot het timmeren, soo wel van Scheepen als Huysen; men vind daer Cederboomen die seven vadem dick zijn; sy maecken van sulcke boomen Vaertuygen, die van een stuck zijn, en Marszeyls voeren konnen, die sy Piraguas noemen.

Beschrijvinge van Gibralter.

Het landt is oock versien met schoone Rivieren, die dit gantsche landt doorvloeyen; de Plantagien van Cacao zijn omtrent de Rivieren, en wanneer het niet en reegent, soo laten sy het water door de Plantagien loopen, door eenige Slooten, daer sy sluysjes aen hebben, om het water te konnen stutten, als sy genoegh hebben. Daer werdt oock redelijcke quantiteyt van Taback ghemaeckt, die in Europa in groote achtinge is; dit is d' oprechte Virginis Taback, die men noemt Pape Taback. Dit Landschap is omtrent twintigh mijlen in de rondte groot, en bepaelt met bergen en moerassen, de bergen zijn seer hoogh, en altijdt met sneeuw bedeckt : aen d' ander zijde van de bergen, is een groote Stadt, genaemt Merida, daer Gibralter onder hoort; de Koopmanschappen worden van Gibralter aldaer met Muyl-ezels vervoert over de bergen heen, en dat maer eens in 't jaer, om dat het daer soo kout is, dat men 't qualijck harden kan; sy brengen weder van Merida Meel, dat van Peru over Sta fé komt. Een Spanjaerd heeft my verhaelt van seker soort van menschen, die haer in dese bergen onthouden; sy zijn van gestalte als Indianen, behalven dat sy kort gekrult hair hebben, en lange klaeuwen aen de voeten, gelijck als Apen, sy zijn hardt tegen pijlen, en alle scherpe Instrumenten, en seer gaeuw in 't klimmen, hebbende een groote kracht. De Spanjaerden hebben eenige van dat slagh willen dooden met haer lanssen, maer seyden dat sy haer huydt soo dicht aen malkanderen krompen, dat het yser daer niet door konde, maer van de Spanjaerden gevangen wierden, en boven op een boom gebracht, die sy daer nae van boven neder lieten vallen. Sy hebben dit volck nooit hooren spreeken; altemets komense aen de plantagien, die naest aen de bergen leggen, ende nemen de slavinnen wegh, als sy se krijgen konnen, doch doen se geen quaedt, behalven dat sy haer wil met de selve doen. Ick heb verscheyde beschrijvingen van America gelesen, maer nooyt van diergelijk slagh van menschen daer in gevonden, daerom geloof ick dat het een seker soort van Barbarijnen moet zijn, die daer omtrent gevonden worden; want in 't bosch heb ick veel Apen gesien, nochtans hebben my verscheyde Spanjaerden verseekert dat het menschen waren, en dat syse dickwils gesien hadden :

Wonderlijck slagh van menschen.

ick geve het hier voor de selve prijs als het my gekost heeft. Het is waer, de wercken van Godt zijn groot, en het soude in der daedt alsoo wel konnen zijn. Het heeft ons goedt gedacht dese beschrijvinge, als ter loops, te doen, van de geleegentheyt des Meyrs van Maracaibo, om dat den Leeser beter begrijp, van alle 't geene daer voorgevallen is, soude moogen hebben.

Aenkomst van Lolonois in de Golfe van Venezuele.

Lolonois met sijn Vloot in de Golf van Venezuela gekomen zijnde, gingh ten ancker leggen, buyten 't gesicht van de Spaensche Vigia : 's anderen daeghs vroegh was hy met sijn Vloot voor de mondt van het Meyr, genaemt Lagon de Maracaibo, alwaer hy voor de Baare sijn ancker liet vallen, ende sette al sijn volck aen landt, om een Fort, genaemt El Fuerte de la Bare, te attaqueren, alsoo hy daer niet in kost, sonder dicht onder het Fort te komen. Dese Fortres bestondt anders niet als uyt eenige Schanskorven, die rontom een Batterye met sestien stucken Canon waren geset, met eenige aerde daer tegen aen geworpen, om die van binnen te bedecken. De Rovers waren omtrent een Spaensche mijl daer van daen gelandt, ende stelden haer in ordere om het Fort te bestormen. De Commandant van het Fort hadt eenige Soldaten in een hinderlage geleght, om de Rovers van achteren te bespringen, en, waer 't mooghlijck, in disordre te brengen : ondertusschen sou hy van vooren een uytval op haer doen. Maer de Rovers hadden omtrent vijftigh man voor uyt gesonden, die de hinderlage gewaer wierden, en de selve sloegen, belettende haer oock dat sy niet in 't Casteel konden retireren. Ondertusschen quam het gros daer op aenvallen, en in de tijdt van drie uren hadden sy het Fort, sonder ander geweer als met haer Roers, verovert.

Verovert het Fort dat in de mond van het Meyr leydt.

Middelerwijl waren de Spanjaerden, die in embuscade gelegen hadden, naer de Stadt Maracaibo gevlucht, en hadden aldaer de Burgers seer verbaest gemaeckt, seggende dat de Rovers aenquamen met een macht van by de twee duysent mannen. Dese Stadt was tien of twaelf jaren te vooren door de Rovers geplundert geweest, waer van de burgers het geheugen noch hadden. Sy begonnen dan met alle man haer spillen te packen, om te vertrecken; die vaertuygen hadden, scheepten haer goedt daer in, en stuerden 't naer Gibralter, daer sy terstondt oock advijs gaven

De Spanjaerts verlaten de Stadt Maracaibo.

van de komst der Rovers, segghende dat het Fort van de Bare al ingenomen was, en die geen gelegentheyt hadden om met vaertuygen haer goedt te salveeren, stuerden het in 't landt met paerden en muyl-ezels weg.

De Roofscheepen komen binnen 't Meyr.

De Roovers die nu het Fort ingenoomen hadden, lieten terstond een vlagh waeyen, tot een teecken dat haer Scheepen inkomen souden. Sy besteedden de rest van den dagh om het Fort te slechten, en de ropaerden te verbranden, de stucken te vernagelen, haer gequetsten aen boort te brengen, en haer dooden te begraven. 's Anderendaeghs vroegh gingen sy onder zeyl, met de Vloot, om naer de Stadt Maracaibo te gaen, die omtrent ses mijlen daer van daen leyd. Het wierdt den heelen dagh stil, en sy konden daer niet aenkomen als met het ty, soo dat sy dien dagh niet veel konden voortgaen. 's Anderen daeghs 's morgens vroegh waren sy voor de Stadt Maracaibo, en stelden terstondt haer Scheepen in order, om onder faveur van het Canon te landen, want sy meenden dat de Spanjaerden eenigh volck achter het kreupelbosch, dat aen de strand lagh, verborgen hadden. Alle het volck wierdt in de Canoes gevoert, om naer landt ghevoert te worden. Doen sy de strandt begonden te naderen, losten de Scheepen haer Canon; en als het volck landen soude, sprongh de helft van yder Canoes op het landt, terwijl dat d' ander helft, die in de Canoes gebleven waren, in 't bosch schooten, maer wierden van niemand beantwoord. Doen sy in de Stadt quamen, vonden se niemandt daer in, want alle de Spanjaerden waren gevlucht met vrouwen en kinderen, maer de huysen waren noch evenwel versien van alderhande spijsen, als Wijnen, Brandewijnen, en quantiteyt van Hoenders, Verckens, Broodt, Meel, etc. Doen begonnen sy lustigh vrolik te wesen, want sy hadden in geen maendt in diergelijcke kooken geweest, maer een tijdt langh in tegendeel een sober leven gehad : yder Compagnie nam sijn besetting in de beste huysen die op de Markt staen; daer wierdt datelijck wacht opgeset, en de groote Kerck wierdt gestelt als een generael Corps de guarde. 's Anderendaeghs 's morgens wierd'er een party van hondert en vijftigh man uytghesonden, om te sien ofse eenige gevangen konden krijgen, om uyt haer te vernemen waer

Aenkomst aen de Stadt Maracaibo.

het goedt van de Burgers verborgen lagh. Des avonts quam de party weder in de Stadt, met omtrent twintig duysent stucken van achten, en eenige Muyl-ezels, geladen met verscheyde goederen, ende omtrent twintigh gevangen, soo vrouwen, mannen, als kinderen. Dien volgenden dagh leydemen eenige van de gevangens op de pijnbanck, om te weten, of sy geen meer verborgen goedt wisten, maer niemandt wilde klappen. Lolonois, (die om de doodt van tien of twaelf Spanjaerden niet veel en gaf, trock sijn sabel uyt de schee, en kapte een Spanjaerd aen stucken, in tegenwoordigheydt van alle de gevangens, seggende tegens d'andere, soo sy niet seggen wilden 't geense wisten, dat hy aen haer alle het selve doen soude; soo dat hy met sijn dreygementen een van haer soo ver kreegh, dat hyse brengen soude daer haer volck was : maer die geene die gevlucht waren, siende dat verklickt waren door de gevangens, begroeven een party van haer goedt onder d' aerde, en veranderden alle dagen van plaets, soo dat de Rovers haer qualick konden vinden, als by geval door het soecken; want sy waren soo bangh voor malkanderen, dat de Vader de Soon in die gelegentheydt niet en vertrouwde.

Lolonois slaet eenigo Spanjaerden dood, om andere te doen klappen.

Eyndelijck naer dat de Roovers aldaer veertien dagen vertoeft hadden, soo resolveerden sy naer Gibralter te gaen. De Spanjaerden, die haer macht verspiedt hadden, hebben stracks met een barque aen die van Gibralter gesonden, en maeckten hun wijs dat de Rovers van meeninge waren om naer Merida te trecken, het welck groote ontsteltenis aen die van Gibralter gaf. Sy sonden datelijck een Expresse aen haer Gouverneur om hem kennis te doen hebben van het geen 'er passeerde. De Gouverneur van Merida, die langh in Vlaenderen voor Colonel gedient hadde, hadt moedt, dat hy de Roovers met weynigh moeyte soude t' onderbrengen. Hy quam dan af naer Gibralter, met omtrent vier hondert welgewapende mannen, en gaf terstondt orde aen de Burgers, haer in 't geweer te stellen; daer op monsterde hy de selve, en bevondt haer omtrent vier hondert man sterck te zijn, soo dat hy nu met sijn medegebracht volck acht hondert man konde uyt maecken. Daer na liet hy langhs de strandt een Batterye maecken van twee en twintigh stucken Canon, en deed de selve met Schans-

Nemen voor naer Gibralter te gaen.

Deselve maecken haer gereedt om de Rovers te stutten.

korven bedecken; daer en boven hadde hy noch een Redoute met acht Stucken Geschuts. Langhs de strandt was een groote wegh, deselve liet hy stoppen, en deed een ander maecken in de moerassen, die ongebruyckelijck was, alsoo men de modder daer tot de knyen hadt.

Vertreck van Maricaibo naer Gibralter.

De Rovers, die van alle dese preparatien niet wisten, hadden haer gevangens gescheept, als mede haer roof, die sy in Maricaibo gehaelt hadden, en begaven haer onder zeyl na Gibralter, maer toen sy in 't gesicht van deselve plaets quamen, sagen sy de Vlagge waeyen van het Dorp, en veel Volck op de strandt. Lolonois, als Hooft van dese Rovers, hield raedt met sijn Onder-Hoofden, en daer na met het Volck, en sloegh haer voor, dat het een heet yzer was voor haer aen te tasten, en dat de Spanjaerden daer soo langh van haer komst in 't Meyr verwittight waren geweest, en sich seer sterck gemaeckt hadden : daer op verklaerde hy haer sijn meeninge, seggende : Zijn sy sterck, soo veel te meer buyt hebben wy te verwachten, wanneer wy de overwinningh op haer krijgen. Sy stemden dit altemael met hem toe, seggende, dat sy liever hadden te vechten op hoop van een goede buyt te krijgen, als veel te loopen, sonder niet te vinden. Hy antwoordde haer op dese manier : Ick sal u voor gaen, en de eerste van u allen die sich niet moedig sal toonen in 't gevecht, sal ick onder de voet schieten. Haer voornemen aldus genoomen zijnde, gingen sy met haer Schepen onder de wal ten ancker leggen, omtrent een quartier mijls van de Stadt : des anderen daeghs morgens voor het opgaen der Son, maeckte Lolonois dat al sijn Volck aen landt was, sy waren drie hondert en tachtigh man sterck, en yder was versien met een goedt Roer, en een tas op zy, daer dertigh schooten kruyt in was tot het selve, nevens een pistool of twee, en een brave houwer. Na dat sy aen malkanderen de handt gegeeven hadden, en by eede belooft malkander tot der doodt by te staen, begon Lolonois te marcheeren, en riep : A lon mes Frains, suives moy, et ne faites point les laches : dat is : Mijn Broeders, volgh my, en weest niet flaeuwhertigh : daer op trocken sy voort, en meenden daer op aen te vallen; maer wanneer sy meenden, op de wegh te komen, die haer door haer Gidse geweesen wierdt,

Resolutie van de Rovers te vechten om buyt.

Landing by Gibralter.

vonden sy deselve gestopt, en vonden een andere wegh, die in 't moeras gemaeckt was, en die de Spanjaerden naer haer welgevallen konden beschieten; nochtans lieten sy de moedt daerom niet vallen, sy trocken haer houwers uyt, en kapten tacken van boomen, en vulden de wegh daer mede, om soo diep in de modder niet te sacken; ondertusschen schooten de Spanjaerden met Canon op haer, dat sy van de roock, en 't gedruys, welck de kogels in 't bosch maeckten, noch hooren noch sien konden. Eyndelijck quamen sy op de vaste grondt, aldaer vonden sy ses stucken Canon, die op haer geslost wierden, met schroot en musquet-kogels. Na 't lossen van 't Geschut deden de Spanjaerden een uytval, maer wierden door de Rovers soodaenigh gegroet, dat 'er weynigh weder binnen de Schans quaemen; ondertusschen speelde het Canon geduurigh op de Rovers, waer door sy veel dooden en gequetsten kreegen : sy sochten derhalven middelen om door het bosch te breecken, maer sulcks en wilde niet lucken, alsoo de Spanjaerden groote boomen omver gekapt hadden om de wegen te stoppen: nochtans door alle tegenspoedt, die sy hadden, ver-

Gevecht tusschen die van Gibralter en de Rovers.

Ses stucken Canon...

loorense geen moedt, maer schooten gedurig even sterck. De Spanjaerden dorsten geen meer uytvallen doen, en de Rovers konden over de Schanskorven niet komen. Lolonois dat siende, bedacht een list om de Spanjaerden te bedriegen. Hy begon met sijn volck te rugh te treeden, en soo haest de Spanjaerden dat bemerckten, vielen sy op haer aen met omtrent twee hondert man. De Roovers dit siende, keerden stracks wederom, en na 't lossen van haer Roers, namen sy de sabel in de handt, en vielen op de Spanjaerden aen, en sloegen de meeste part doodt : met dese furie traden sy over de dooden heen, en overweldighden de Schanskorven, drijvende alle de Spanjaerden (die achter de Schans-Schanskorven waren) op de vlucht, die sy vervolgden tot in het bosch, daer sy al doodt sloegen watse vonden. Een party, die haer in de Redout geretireert hadden, gaven haer over, op conditie dat sy quartier souden hebben. De Rovers staecken terstondt de Spaense vlaggen op, en namen alles gevangen dat sy in 't Dorp vonden, die sy in de groote Kerck joegen, alwaer sy een goed deel Canon by brachten, en een borstweeringh maeckten, niet wetende wat haer overkomen konde, also sy meende dat de Spanjaerden eenigh volck by een souden brengen, om haer van daer te doen verhuysen. Maer 's anderen daeghs waren sy niet meer bevreest, wanneer sy de doode lichamen deden by een brengen, om geen stanck te veroorsaken, en bevonden wel vijf hondert Spanjaerden verslagen, sonder die gequetst, en boschwaerdt in ghevlucht waren, die daer na van hare quetsuren gestorven zijn : daer en boven hadden sy noch over de hondert en vijftigh mannen gevangen, en wel vijf hondert soo vrouwen, slaven, als kinderen. Na dat nu alles in stilte was, telden sy mede haer dooden, die sy veertigh bevonden te zijn, en in de dertigh gequetsten, waer van de meeste part stierven, door d' ongelegentheydt des luchts, die haer de koorts veroorsaeckte; het koude vuur quam oock in korten tijdt in haer wonden. De Roovers lieten al de dooden van de Spanjaerden in twee oude Barquen, die aen de strandt lagen, smijten, en voeren daer mede omtrent een quartier mijls in het Meyr, en lieten daer de Barquen in de grondt sincken.

De Rovers krijgen d'overhand.

Doe vergaderden sy alle het geldt en goedt datse in de Stadt

vonden, en bleeven vier a vijf dagen in de Stadt om uyt te rusten, sonder op party te loopen. Ondertusschen verberghden de Spanjaerden haer goedt soo veel als moogelijck was. Daer na begonden de Rovers weder op party te loopen, waer door sy veel goed in de Stad te samen brachten, als mede veel slaven, die sy op de plantagien vonden. Sy hadden daer omtrent veertien dagen geweest, wanneer de gevangens van honger en ongemack begonden te vergaen, alsoo de Rovers daer weynigh victualie van vleesch gevonden hadden, meel was'er genoeg, maer sy waren te luy om brood te backen voor haer selven, ick laet staen voor de Spanjaerden; de hoenders, verckens, schapen en koeyen die daer waren, wierden van haer doodt geslagen, tot hare spijse; en voor de Spanjaerden sloegen sy muylezels en ezels, maer die de selve niet eeten wilden, moest van honger sterven, want sy kreegen anders niet, behalven eenige van de vrouwen, die de Roovers hielden om daer mede te boeleeren, sommige door geweldt, en andere met haer eygen wil, maer veele deeden het door hongers noodt; en de gevangens, die sy vermoedden geldt te hebben, setten sy alle dagen op de pijnbank, en als sy niet wilden bekennen, sloegen sy dese luyden dood.

De Rovers loopen op party.

Eyndelijck, naer dat sy aldaer omtrent een maendt vertoeft hadden, stuerden sy vier Spanjaerden, van haer gevangens, om de burgers te waerschouwen, dat sy tien duysent stucken van achten souden by haer brengen tot brandtschattingh, en soo niet, datse het gantsche Dorp in brandt souden steecken. Sy gaven de Spanjaerden daer toe twee dagen tijdt; na de twee dagen hadden de Spanjaerden de brandtschattingh noch niet gereedt, waerom sy het Dorp dan in de brandt begosten te steecken. Doen de Spanjaerden sagen, dat de Rovers het geheele Dorp tot assche wilden laten verbranden, baden sy haer, datse de brandt geliefden te blusschen, en dat het ge-eyschte geldt soude opgebracht werden. De Rovers bluschten dan het vuer, nochtans niet sonder schade van eenige huysen, en een Klooster Kerck, die tot de grondt afbrande. Na datse de brandschatting ontfangen hadden, brachten sy haer roofgoedt t' scheep, nevens een groote party slaven, die geen ransoen betaelt hadden (want alle de gevangens wierden

Spanjaerden uyt gesonden om brandtschatting.

De Rovers steeken het Dorp in de brand.

Brandt wordt geblust.

gerantsoeneert, en de slaven moesten weder gekocht worden) ende maeckten zeyl naer Maracaibo : alwaer gearriveert zijnde, bevonden dat de Spanjaerden noch even verbaest waren, sy stuerden drie of vier gevangens, die sy van Maracaibo hadden, om de Gouverneur en de Burgers te waerschouwen, dat sy dertigh duysent stucken van achten souden aen boord brengen tot rantsoen van de Stadt, of anders, dat sy de gantsche Stadt souden verbranden. Ondertusschen liepen sy noch al om buyt, met partyen, en namen al de beelden, klocken en schilderyen uyt de Kercken in het land, en brachten die t' Scheep; daer en boven veel scheepsbehoeften, die in verscheyden packhuysen lagen. De Spanjaerden, die uytgesonden waren om de brandtschattingen te eyschen, quamen weder te rug met order om met dese Rovers te accorderen. Eyndelijk wierd het onder haer veraccordeert, dat de Spanjaerden twintigh duysent stucken van achten, ende vijf hondert koeybeesten souden geven, en dat betaelt zijnde, souden de Rovers niet meer op party moogen loopen, maer soo drae als de beesten geslacht waren, soudense vertrecken, het geen sy deeden, tot groote vreught van die ingeseetenen, die haer een beter adieu wenschten als welkomst. Drie dagen naer haer vertreck van Maracaibo, quamen sy weder tot groote verwonderingh van de Spanjaerden, daer door weer nieuwe verbaestheydt veroorsaeckt wierdt. d' Oorsaecke hier van, was, dat sy een Fluyt-schip, 't geen sy mede genomen hadden, niet over de banck, die aen de mondt van het Lagon is, konden krijgen, daerom wierden sy genoodsaeckt weder te komen, om een Lootsman te haelen, die de Spanjaerden haer haest toestonden, omse soo veel te rasser quijt te wesen, gelijck sy ten laetsten, naer dat de Rovers aldaer twee maenden in 't Meyr vertoeft hadden, van de selve geheel ontslagen wierden. De Golfe uyt zijnde, setten sy haer cours naer 't Eylandt Espagniola, alwaer sy acht dagen daer na quamen aen een plaets, genaemt Isla Baca, (dit is een plaets daer eenige Fransse koey keelders haer onthouden, en het vleesch verkoopen aen de kapers die daer of en aen komen) alwaer sy haer goedt aen landt brachten, om (volgens haer manier) onder haer gedeelt te werden. Hier telden sy haer goedt, 't welck bevonden wierdt in contant silverwerck

Eysch van brandtschattingh van Maracaibo.

Accorderen met de Rovers over de selve.

Vertrek van de Rovers uyt het Meyr van Merecaibo.

en juweeles twee hondert en sestigh duysent stucken van achten waerdigh zijn. Buyten dat kreeg yder man noch wel hondert stucken van achten in lijwaet en zijde goederen, met noch andere kleynigheden meer. De gequetsten wierden voor eerst gerecompenseert volgens 't gene ick in 't eerste deel verhaelt heb. Daer na wierdt het silverwerk gewoogen, ende gerekent tot tien stucken van achten het pondt; de Juweelen wierden ongelijck gewaerdeert, alsoo sy geen naeuwe kennis daer van hadden. Na dat sy altemael een Eedt gedaen hadden, dat sy niet achter gehouden hadden, soo wierdt yder een sijn geldt gegeven dat hem toequam. Die geene die in 't gevecht gestorven waren, diens part wierd aen haer mackers of vrienden gegeven. Als het goed nu gedeelt was, gingen sy van daer, en setten haer cours na Tortuga, alwaer sy een maendt daer na met groote vreughde aenquamen, doch voor d'een meer als voor d'ander, want meenighten van haer die geen drie dagen meester van hun geldt hadden geweest, of het was altemael verdobbelt; doch die het hare verlooren hadden, wierden van d'andere geassisteert. Daer waren korts te vooren drie Schepen uyt Vranckrijck gekomen, met Wijn en Brandewijn, soo dat die dranck daer seer goed koop was; maer ten duerde niet lang, want wierde wel haest duerder, sy gaven hier na vier stucken van achten voor een stoop brandewijn. Yder een was doen een koopman in Tortuga, en begonnen hun oock tot visschen te begeven. De Gouverneur kreegh het Schip vol Cacao voor de twintigste part dat het waerdigh was. De Tappers kreegen mede een gedeelte van het geld, en de Hoeren de rest; soo dat de Rovers weder moesten sien wat wegh datse neemen souden om ander geld en buyt te soeken, selver Lolonois ook die haer hooft was.

Vertreck naer Tortuga.

III. HOOFT-STUCK.

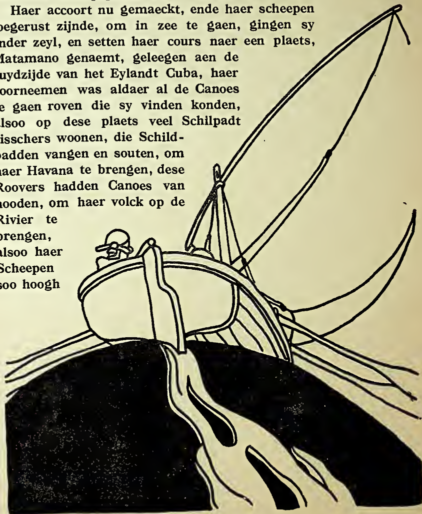
NIEUWE EQUIPAGE VAN LOLONOIS, OM DE STADT ST. IAGO DE LEON, EN NIKARAGUA TE GAEN INNEEMEN, ALWAER HY IN GROOTE ELENDE STIERF.

Lolonois rust een nieuwe vloot toe, om aen de vaste kust te landen.

LOLONOIS hadt sich onder die van Tortuga in goede faem gebracht door de laetste tocht die hy gedaen hadde, en die hem soo wel gheluckt was, hebbende een goede buyt gemaeckt; maer het gingh met hem gelijck het spreeckwoordt seydt, al wat met vloedt komt, gaet met ebbe weder uyt; soo dat hy genoodtsaeckt wierdt wederom een andere tocht aen te vangen. Hy hadt geen moeyten, om het volck daer toe te doen resolveren, want de voorgaende reys hadt haer soo aengelockt, dat sy geen swarigheydt vonden, om een andere tocht aen te nemen, en daer en boven het vertrouwen dat sy hadden op Lolonois, was soo groot dat sy hem gevolght souden hebben, al hadt hy haer in het grootste perijckel des wereldts gebracht. Eyndelijck Lolonois resolveert met sijn mede hooftlieden, om in het Meyr van Nicaragua te gaen rooven, en aldaer alle de Steeden en Dorpen te gaen plonderen. Maer om den Leser te voldoen, sal ick hier een beschrijvinghe van het Meyr Nicaragua doen, op dat dit verhael des te beter verstaen sal werden, doch sal in het Derde deel beter te pas komen, in 't verhael van het inneemen van Panama, alwaer ick een beschrijvinge van Costa Rica, met verscheyde landt-teekeningen sal toonen. Na dat Lolonois doen vast beslooten hadt, om in het Meyr van Nicaragua te gaen rooven, soo bracht hy te samen een macht van omtrent seven hondert man, en liet dat Fluytschip (dat hy in Maracaibo genoomen hadde) gereed maken, het welcke hy met drie hondert man bemande, de rest begaven haer op an-

dere kleyne Scheepen, die vijf in 't getal waren, makende een Vloot van ses scheepen uyt : haer rendevous was aen het Eylandt Espanjola, aen een plaets genaemt Bajaha, alwaer sy vleesch voor haer scheepsprovisie souten en in namen.

Haer accoort nu gemaeckt, ende haer scheepen toegerust zijnde, om in zee te gaen, gingen sy onder zeyl, en setten haer cours naer een plaets, Matamano genaemt, geleegen aen de zuydzijde van het Eylandt Cuba, haer voorneemen was aldaer al de Canoes te gaen roven die sy vinden konden, alsoo op dese plaets veel Schilpadt visschers woonen, die Schildpadden vangen en souten, om naer Havana te brengen, dese Roovers hadden Canoes van nooden, om haer volck op de Rivier te brengen, alsoo haer Scheepen soo hoogh Sijn vertreck naer Cuba.

Dese Roovers hadden Canoes van nooden.

niet konden komen door d' ondiepten. Eyndelijck, na dat sy dese arme lieden van haer noodtsakelijckste gereedtschap berooft, ende noch een party van haer meedegenoomen hadden, staecken sy in zee, en setten haer cours naer Cabo gratia a Dios, geleegen aen de vaste kust, op de hooghte van vijftien graden noorder breedte, omtrent hondert mijlen van het Eylandt Pines, noord en zuyden van het selve Eylandt; maer sy raeckten in de stilte, ende de stroomen deeden haer drijven in de Golfe van Honduras : sy deeden haer beste om weder naer boven te komen, maer hadden windt en stroom tegen, en het Schip van Lolonois konden de anderen niet volgen; maer het slimste was dat de victualie haer begon t' ontbreeken, soo dat sy genoodtsaeckt wierden eenige plaets te soecken alwaer sy weer de kost mochten vinden. Ten laetsten dwongh haer de honger het landt te kiesen, om met haer Canoes in d' eerste Rivier te gaen, om victualie te soecken. Sy quamen met eenige Canoes in de Rivier van Xagua, die van Indianen bewoont werdt, plonderden daer alle d'Indiaanse wooningen die sy daer vonden, en brachten naer beneden aen haer scheepen eenige quantiteyt van Spaensche Tarw, die sy Mais noemen, met verckens, hoenders, kalkoenen, en alles wat sy hadden konnen krijgen. Maer dit was noch niet genoegh om tot die plaets te komen, daer sy heen wilden; sy hielden derhalven weder raedt met malkanderen, ende beslooten datse de quade tijdt souden laten passeeren, en dat sy ondertusschen souden sien alle de Steeden en Dorpen die in de Golfo waren, te plonderen. Sy zeylden dan langhs de kust, en sochten doenmaels anders niet als de kost, en over al daer sy aenquamen, maecktense 't soo schoon, datse d' inwoonders selver in hongersnoodt brachten; want sy aten alles op watse krijgen konden; wanneer dat sy aen landt quamen, schootense d'Apen in 't bosch om 't eeten, dood. Daer na quamen sy in Puerto Cavallo, alwaer eenige Spaense Packhuysen zijn, daer in de goederen van boven gebracht worden, tegen dat de Scheepen komen om die af te halen. Daer vondense een Spaensche Koopvaerder, gemonteert met vier en twintigh stucken, en sestien bassen; die namen sy wegh, en gingen aen landt, plonderde al wat sy

En van Cuba naer de vaste Kust.

Plonderen d'Indianen.

Landing aen Puerto Cavallo in de Golfe van Honduras.

vonden, verbrandende de packhuysen, en de huyden die daer laegen : sy maeckten oock een party gevangens, die se seer qualijck tracteerden, soo dat dese arme lieden alle dagen gepijnight wierden met alle soorten van tormenten die men bedencken kost. Wanneer Lolonois yemandt op de pijnbanck liet stellen, en hy niet datelijck antwoorde als hy hem yets vroegh, soo kapten hy de selve met sijn houwer aen stucken, en lickte het bloedt met sijn tong van de houwer, wenschende dat het de laetste Spanjaerdt mocht zijn, dien hy alsoo doodt geslagen hadde; en wanneer yemandt van d'arme Spanjaerden, door benautheydt, of door de sware tormenten die hy haer aendede, seyden dat sy haer by volck souden brengen, en dat hy dan door verbaestheydt altemets de wegh niet wel konden vinden, die deeden sy duysentderhande tormenten aen, en ten laetsten sloegense hem dan noch doodt.

Wreedheyt van Lolonois.

Na dat sy de meeste van haer gevangens door de allerwreedtste pijnen en tormenten om 't leven gebracht hadden, vonden sy 'er op 't laetste twee die haer aen een Spaensche Stadt souden brengen, St. Pedro genaemt, en omtrent tien a twaalf mijlen van Puerto Cavallo gelegen. Lolonois maeckte sich selver gereedt om met drie hondert man daer na toe te gaen, en liet als hooft van de rest van sijn volck Moyse van Wijn, en begaf sich op de wegh met sijn twee Gitsen : naeuwelijcks drie mijlen geavanceert zijnde, vond in embuscade eenige Spanjaerden, die hem wacker tegenstand deeden; maer nochtans in korten tijdt verwon hy de selve, drijvende de Spanjaerden op de vlucht. Alle de gequetsten, die de Spanjaerden achter lieten, vroegh hy na de macht der Spanjaerden, en daer na sloegh hy se doodt, op dat sy hem niet verklicken souden. Hy had oock eenige gesonde gevangens bekomen; dese vroeg hy naer de wegh, en of 'er noch eenige Spanjaerds in embuscade lagen, sy antwoorden hem ja. Doen nam hy haer een voor een apart, en vroegh haer of 'er geen andere wegh en was te vinden om die te mijden, de selve seyden van neen. Daer op bracht hy deselve voor alle d'andere gevangens, en vroeg haer naer de weg, sy antwoorden datse geen andere weg en wisten. Lolonois daer over met een duyvels boosheyt ingenoomen zijnde, opende een van de selve gevangens levendig, en sneed hem het

Veel gevangens door sware pijniging gestorven.

Noyt gehoorde wreedheyt.

hert uyt het lijf, beet daer in, en gooyde het een ander in sijn aengesicht, seggende : Soo ghy my geen andere wegh wijst, soo sal ick u hetselfde doen. Dese arme lieden in groote benautheydt zijnde, beloofden, dat sy hem een andere wegh souden brengen, maer dat de selve seer moeylijck was om te gebruycken : evenwel om hem te voldoen, brachten sy hem door een andere wegh; maer de selve niet konnende gebruycken, wierdt hy gedwongen de groote wegh te neemen, seggende met een groote boosheydt : Mordieu les bougres de Espagnols mele payeront. 's Anderendaeghs quam hy weder by een embuscade, die hy met sulck een

... en smerd hem het hert uyt het lijf.

geweldt aentaste, dat de Spanjaerden geen uur standt hielden. Hy gaf last aen syn volck geen quartier te geven, seggende, hoe meer sy onder weegh doodt sloegen, hoe minder resistentie sy in de Stadt souden vinden. De Spanjaerden meenden dat sy desen Roovers met haer embuscades moe souden maecken, derhalven retireerden sy al van d'een op den ander.

Eyndelijck quam Lolonois by de derde embuscade, die hy niet meerder verschoonde als de twee andere, hoewel dat die vry stercker was, maer met het werpen van eenighe handt-granaten, dwongh hy de Spanjaerden de vlucht te nemen, maer hy vervolghde haer soodanigh dat hy de meeste doodt sloegh eer dat sy in de Stadt quamen, alwaer dese Rovers verwacht wierden : de wegh daer sy door moesten, was wel voorsien van goede Baricades, en daer was oock geen andere wegh te vinden, om dese te mijden, alsoo de Stad rondtom beplant was met seeckere boomen, die men Raquelte noemt; die soo vol doornen zijn, dat het onmogelijck is om daer door te komen. Het is slimmer als de driehoecken, die men in Europa gebruyckt, daer een Leger passeeren moet.

Als de Spanjaerden, die achter de Baricades lagen, de Rovers in 't gesicht kreegen, begonnen sy lustigh met Canon op haer te schieten. Maer de Roovers gingen plat op haer buyck neder leggen, en doen het geschut gelost was, vielen se daer op aen met haer roers en handtgranaten, en deeden de Spanjaerden groote schaede; evenwel konden sy noch met desen aenval daer niet inkomen, waer door sy gedwongen wierden te retireeren. Daer na quamense daer weder op aen, met weynigh volck, ende schooten niet eer op de Spanjaerden, of sy moesten wis schieten, soo dat yder schoot een man was, doodt, of gequetst. Eyndelijck tegen den avondt wierden de Spanjaerden gedwongen het op te geven. Sy lieten dan een witte vlagh waeyen, om te parlementeren, en gaven de Stadt ten besten, versoeckende quartier, en twee uuren tijdt, om haer met eenige van hare goederen alders heen te begeven, 't geen haer van Lolonois toegestaen wierdt. Hier op quamen de Roovers in de Stadt, ende bleven twee uuren stil, volgens haer belofte, maer dit kost de Spanjaerden weynigh baten, alsoo

Verovering van de Stadt St. Pedro.

de Rovers haer kort achter de hielen waren, en ontnamen al haer goedt, dat sy mee genomen hadden, en daer toe wierden sy noch gevangen genoomen : het meeste goedt was evenwel wegh, soo dat sy in de Stadt anders niet vonden als eenige leederen sacken met Indigo. Eyndelijck, naer eenige dagen aldaer vertoeft en na haer gewoonte veel tyrannien gepleeght te hebben, verbranden sy de Stadt, en vertrocken met de buyt die sy daer vonden. Aen

De Stadt St.Pedro verbrand.

de Zeekant wederom gekomen zijnde, hadden haer mackers, die aen de Scheepen gebleeven waren, langs de kust geweest, en aldaer eenige Indiaensche Visschers gekregen, die haer geseydt hadden, dat in de Rivier van Guatimale een heckboot uyt Spangien verwacht wierdt. Sy resolveerden van aen d' Eylanden die aen d' ander zijde van de Golfe zijn, te gaen, om aldaer haer

De Roovers passen op een Schip.

Scheepen schoon te maecken; en sy lieten twee Canoes voor de mondt van de Rivier van Guatimalle, om op het Schip te passen, dat uyt Spanjen verwacht wierdt; doch de meeste oorsaeck, waerom dat sy naer de Eylanden gingen, was om leeftocht te soecken, alsoo daer veel Schildpadden zijn, seer beqaem om 't eeten.

Aldaer gearriveert zijnde, verspreyden sy haer van malkanderen, ende yder trop hiel sijn plaets daer sy ordinaris gingen visschen. Yder een was besigh met netten te braeyen om Schildtpadden te vangen. Die netten maecken sy van seecker bast van boomen, die sy Makao noemen : daer van maecken sy oock alderhande Touwerck voor haer Scheepen, soo dat sy noyt verleegen zijn; want sy weten door 't een of 't ander middel haer te behelpen. Daer zijn oock seeckere Eylanden die vol pick zijn, dat bequaem is om scheepen dicht van te maecken, ende als sy teer van doen hebben, maecken sy dit pick weeck met Traen van Hayen. Dit Pick wordt door de Zee aengespoelt, altemets in soo grooten meenigte, dat 'er heele Eylandekens van geformeert zijn : dit pick is niet gelijck als het scheepspick dat wy hier gebruycken, maer het is seecker zeeschuym, 't geen de Natuurkenders Bitumen noemen : mijn oordeel is, dat het komt door 't wasch, 't geen door storm en onweder in de zee geworpen, en aldaer aen de strandt ghespoelt wordt, want het is met zandt gemengt, ende het heeft een reuck als swarte Amber de Gris, die uyt het Oosten

komt. Dese gewesten door zijn oock groote quantiteyt van Byen, die hooning in het bosch aen de boomen maecken, en het gebeurt dickwils, dat door groote storm het wasch met de hooning die aen de boom hangt, t' zeewaert ingedreeven wordt. Sommige Naturalisten willen dat uyt dese hooning ende wasch een seder afscheydinge komt door het water, van welcke afscheydinge het Amber de Gris gemaeckt werdt : dit is seer licht te gelooven; want wanneer het Amber de Gris gevonden werd, is het noch weeck, ende ruyckt na het wasch. Amber de Gris waer van het komt.

Dese Roovers maeckten haer Scheepen op het spoedigste weer schoon, ende hielden haer gereedt tegens dat sy tijdingh van d' aenkomst van het Schip krijgen souden. Ondertusschen liepen sy met haer Canoes langhs de kust van Julatam, alwaer veel Indianen haer onthouden, om op d' Amber de Gris te passen, die aen d' Eylanden, langhs de vaste kust geleegen, komt te stranden. Ick sal, terwijl dat de Roovers ons hier gebracht hebben, yets van dese Indianen schrijven, alsoo der yets aenmerckelijcks is, omtrent haer Godtsdienst, en manier van leven.

Deze Indianen zijn over hondert jaren onder de Spaensche dwinglandye gebracht; ende als de Spanjaerden haer van nooden hadden, namen syse wegh, en tracteerden haer seer qualijck : de Spanjaerden stuerden alle half jaer

De Spanjaerden stuerden alle half jaer daer een Priester.

Godtloosheyt van de Spanjaerden omtrent d'Indianen.

daer een Priester, om (soo sy voorgaven) bekeeringh aen haer te doen ; maer het verstreckte meer tot godtloosheydt, als tot Godts eer en dienst ; want sy komen daer niet, als om dese arme onnoosele lieden te berooven van het geene sy besitten ; want als de Priester by haer komt moet d' Opperste van haer, die sy Casico noemen, hem sijn dochter geven, of een ander naer sijn sin, die gebruyckt hy soo langh als hy 'er is: daer en boven moeten alle d' Indianen alle dagen soo veel hoenders, soo veel eyeren, en soo veel katoen, in 't kort geseydt van alles wat sy hebben, geven, als de Priester haer belast; ende soo sy bevonden werden haer eygen Godtsdienst te plegen, soo werden sy van de Priester en sijn medemackers gevangen genomen, en gestraft. Maer als de Spaensche Priester siet dat sy geen meer opbrengen konnen, soo vertreckt hy; en als hy wegh is, pleegen de Indianen weder haer eygen Godtsdienst.

Godtsdienst van d'Indianen.

Yder een van haer heeft een Godt, die sy dienen en aenbidden naer haer welgevallen. Als onder haer een kindt geboren wordt, wordt het stracks in haer Kerck gebracht (alwaer sy dagelijcks aen haer goden offeren) en daer wordt assche in een ronde krans gestrooit, en door een zeef gedaen, op dat 'er geen vuyligheydt by gemenght sal worden; het kindt wordt dan in 't middel van de krans (daer de assche in gestrooit is) neer geleyt, en moet daer de gantsche nacht blijven, ende de Kerck is rontom open, soo dat alle dieren daer in konnen naer haer welgevallen. 's Anderendaeghs 's morgens komen de vrienden van het kindt daer naer kijcken, ende sien of 'er oock eenige dieren 's nachts by geweest zijn, ende soo niet, laten sy het noch al leggen, soo langh tot dat sy bemercken dat 'er eenighe dieren omtrent het kindt zijn geweest. Dit sien sy aen de voetstappen, en het dier dat sy bemercken dat by het kindt is geweest (het zy een kat of hondt, of paerdt, of een leeuw, wat dier het oock soude mogen zijn) die houden sy voor de patroon van het kindt, die hem bewaren, en in alle tegenspoed helpen moet; en hem ter eeren branden sy seeckere ruyckende Gom, die sy Copal noemen, ende by ons Gomma Caragna geheeten wordt. Als 't kindt nu tot sijn jaren gekomen is, geven sijn ouders hem te kennen wie dat hy aenbidden

moet; waer op hy in de Kerck gaet, en offert aen soodanigh beest, als sijn ouders hem aengewesen hebben. Soo wanneer hen eenigh leedt geschiedt is, gelijck als wanneer sy malkanderen iets ontstoolen hebben; die het leedt geschied is, gaet en offert dan aen sijn Patroon, en klaeght aen hem het leedt dat hem aengedaen is, en soeckt daer wraeck van : 't gebeurt oock dickwils dat twee of drie dagen daer naer, die het leedt gedaen heeft, den hals gebrooken is, of geslagen, of gebeten van soodanigen Dier als d' ander aengebeden heeft; soo dat men daer door bemercken kan, hoe die onnoosele lieden van den duyvel misleydt, en geplaeght werden. Een Spanjaerdt heeft my een kleyne geschiedenis daer van verhaelt, die hier niet te onpas sal komen : De selve was aldaer gekomen om eenige handeling met dese Indianen te doen, en terwijl hy daer eenigen tijdt verblijven moet, en de Spanjaerden soo van aerdt zijn, dat sy sonder vrouwen niet leven konnen, soo nam hy een Indiaense vrouw, om op hem te passen, en die hy meerder tot sijn vermaeck (als men dit vermaeck noemen mach) hiel. Het gebeurde dat dese Indiaensche vrouw naer de plantagien gegaen was, om eenige fruyt daer van daen te halen; en wat te lang uytblijvende, gingh den Spanjaert daer na toe, om te sien waer sy soo lang bleef. Als hy omtrent de plantagien quam, sagh hy d' Indiaensche vrouw met een dier, van gedaente als een Leeuw, die sijn wil met haer deede. Hier over wierdt dese Spanjaerdt soo verbaest, dat hy terstondt naer huys liep; en soo dra d' Indiaense vrouw weder thuys gekomen was, vroeg hy haer, wat sy met dien Leeuw, die hy by haer gesien hadt, deede? In 't eerst scheen sy beschaemt te zijn, en wilde sulcks verloochenen; maer op het laetste bekende sy het, seggende dat die Leeuw haer patroon was. De Spanjaerdt joegh haer toen wegh, en wilde na die tijdt niet meer met haer te doen hebben.

Wooninge van dese Indianen.

Dese Indianen onthouden haer op alle de Eylanden leggende in de Golfe van Honduras, als mede aen de vaste kust van Jacatam, alwaer sy verscheyde schoone plaetsen hebben, daer sy haer wooningen houden; sy zijn malkanderen ontrouw, soo dat sy gedwongen zijn haer plantagien diep in de bosschen te maken, buyten weten van haer medemackers. Sy hebben oock besondere

Haer manier van Huwelijken te maecken.

Ceremonien in haer Huwelijken, gelijck als yemand onder haer een dochter ten Huwelijck begeert, soo gaet hy se eerst aen haer ouders versoecken; dan wordt hy door de vader van de dochter ondervraeght, of hy geen ander vrouw getrouwt, en of hy oock een groote plantagie heeft, en of hy wel visschen kan, en veel andere diergelijcke dingen meer. Als hy dan op alles naer des Vaders sin geantwoordt heeft, geeft de Vader hem een pijl met een boogh. Dan gaet hy terstondt na de dochter, en geeft haer een krans van bladeren gevlochten, met eenige bloemen daer in, die moet sy op haer hooft setten, en werpen de andere, die sy te voren gedragen heeft, wegh : (want het is de manier onder de dochters, die noch maeght zijn, een gevlochte krans op haer hooft te dragen) daer na gaet yder een van haer aen sijn patroon offeren, en vragen of het geschieden magh. Dan werdt seecker dranck van Mais gemaeckt in 't huys van des dochters Vader, en al de vrienden vergaderen daer by een : dan geeft de Vader sijn dochter aen die geen, die se versocht heeft; getrouwt zijnde, brenght de Bruydegom de Bruyd wegh. 's Anderen daeghs komt de dochter by haer moeder, en neemt het kransjen van haer hooft, en breeckt het voor haer moeders voeten aen stucken, maeckende een groot geschrey; ende haer man komt met syn wapens en bewijst de Vader groote vriendtschap. Het is de manier onder haer, dat wanneer een maeght beslapen is, dat sy dan haer krans breeckt voor haer moeders voeten, ende aldaer een groot geschrey maeckt. Dit is het geene ick van de manier van leven van dese wilde menschen, den gunstigen Leser te verhalen hadde. Nu sullen wy weder onse Historie vervolgen, en overgaen tot de Rovery.

De Rovers hadden eenige Canoes van de Indianen genoomen aen het Eylandt Sambale, omtrent vijf mijlen van de kust van Jacatam. Op dit Eylandt komt Amber de Gris, als 'er een storm uyt het oosten gewaeyt heeft : de stroomen brengen allerhande dingen nader : men heeft 'er stucken van Canoes gevonden, die van de Caribische Eylanden, door de stroomen zijn aengedreeven, zijnde wel by de vijf hondert mijlen daer van daen. Tusschen dit Eylandt en de vaste Kust is het heel ondiep, soo dat 'er geen groote vaertuygen door en konnen. Op dit Eylandt is veel Cam-

pesche hout, als mede op de vaste kust; en veel andere verwhouten, die hier te lande seer goedt en kostelijk souden konnen zijn, by aldien men de kennisse daer van hadde; d' Indianen weten daer seer schoone verwen van te maken, die niet verblicken gelijck d' onse doen.

Na dat de Roovers aldaer omtrent drie maenden vertoeft hadden, soo kreegense tijdinge van het Spaensch Schip datse verwachtende waren. Sy maeckten haer dan op het spoedighste zeyl-ree, en gingen alwaer het Schip ten ancker lagh, en besigh was om te lossen. Sy maecken haer gereedt om hem aen boort te leggen, ende andere kleyne vaertuygen gingen aen de mondt van de Rivier om eene Barque te verwachten, die seer kostelijcke Koopmanschappen van boven brachten, als Concenille, Indigo en Silver. Het groote Schip was wel voorsien om sich te defenderen, want het was gewaerschout dat dese Rovers op de kust waren, waer tegens het gemonteert was met twee en veertigh stucken Canon, ende andere ammonitie naer advenant, nevens hondert en dertigh man. Lolonois leyde hem met sijn Schip aen boort, op welcke hy acht en twintigh stucken Canon hadde, maer wierdt van de Spanjaerden soodanigh onthaelt, dat hy afwijcken moest, en noch een Schip dat hy by hem hadt. Terwijl dat dese Rovers teghens den Spanjaerdt doende waren, quamen vier Canoes met volck, onder de duysterheydt van de roock, en enterde den Spanjaerd, en dwongen hem tot overgeeven. Maer de buyt en was soo groot niet als sy gemeent hadden; want het Schip was op sijn spoedighste gelost, alsoo de Spanjaerden verwittight waren, en haer meeningh was na 't lossen van het Schip, het selve in de Rivier te halen, en daer soo lang te wachten, tot dat de Rovers gereedt waren om uyt te komen. Sy vonden noch in 't Schip vijftigh lasten yser, vijftigh lasten papier, ende een goede party potten vol wijn, met noch eenige packen, maer van weynigh belangh. Naer 't veroveren van dit Schip, hield Lolonois raedt met sijn gantsche Vloot, om naer Guatimalle te gaen. Sommige stemden dit met hem, doch andere weder niet. Daer waren veele die noyt meer by de Rovers geweest hadden; ende daer by gekomen zijnde, meendense dat de stucken van achten van de boomen te schudden

Resolutie van Lolonois.

Twist onder de Roovers.

Scheyden van malkander.

Het innemen van Veragua door de Rovers.

waren; maer sy wierden bedroogen, so dat sy met malkanderen weder naer huys toe wilden. d' Anderen die dit leven gewent waren, seyden dat sy liever van honger wilden vergaen, als thuys te komen sonder geldt.

Het meeste deel van haer siende dat de tocht van Nicaragua niet lucken wilde, alsoo de meeste part van het volck de moedt opgaf, en resolveerden van Lolonois af te scheyden; een genaemt Moyse Vauklijn, die het Schip hadde dat in Puerto Cavallo genoomen was, ging van haer, ende nam sijn reys naer Tortuga, daer hy gingh kruysen. Een ander, genaemt Pierre le Picart, siende dat d' andere wegh waren, resolveerde van gelijcken te doen. Dese gingh langs de vaste kust, en quam aen Costa Rica alwaer hy een landingh deedt aen de Rivier van Viragua, daer hy met sijn volck naer het Stedeken genaemt Veragua marcheerde, en het selve plonderde, niet tegenstaende het tegenweer dat sy daer vonden van de Spanjaerden, die haer in 't geweer begeven hadden. Sy brachten een party van de burgers op haer schip gevangen; maer de plondering die sy daer deeden, bedroegh seer weynigh, want dese plaets is alleen bewoont van arme lieden, die aen de mijnen wercken; daer zijn eenige goudtmijnen, maer sy zijn niet geopent, als alleen van de slaven, die de aerde uyt de bergen graven, en gaen die aen de Rivier wassen, vinden daer gemeenlijck kleyne stuckjes goud in, als erreweten, eenige grooter en andere oock kleynder, soo dat de Rovers anders niet en vonden, als omtrent seven of acht ponden goudt. Maer haer meeninge was om hooger op te gaen naer een Stadt aen de Zuyd-zee, genaemt Nata, om die te plonderen, alsoo daer meeste de Kooplieden woonen, die hare slaven hebben in Viragua. Maer sy konden tot haer oogwit niet geraken, door de groote meenigte der Spanjaerden die op haer pasten. Lolonois was alleen gebleven in de Golfe van Honduras, met het Heckboot, dat hy met sijn medemaeckers van de Spanjaerden genoomen hadde, en op de welcke hy drie hondert man hadt : hy soude d'andere wel gevolght hebben, maer mits hy een swaer Schip hadt, konde het soo niet tegen de stroomen oplaveeren, als d' andere lichte Schepen deeden; daer by had hy gebreck van mondtkost, soo dat hy meest aen

landt wesen moest om de kost te soecken, sy schooten Apen, ende alderhande dieren, die sy vinden konden om t' eeten. Eyndelijck quam Lolonois, naer veel suckelens, boven Cabo Gratia a Dios, aen seecker Eylandeken genaemt Ilas de Laspertas, alwaer twee redelijcke groote Eylanden zijn, die de Rovers noemen Carneylandt, aldaer omtrent die Eylanden verzeylden Lolonois sijn Schip op een Rif, alsoo het dieper gingh, als hy selver gemeent hadde. Sy gingen terstondt aen landt met alle man, en namen het geschut daer af, ende losten al het yser dat 'er in was, maer dat hielp niet, het Schip bleef echter sitten. Sy resolveerden evenwel onder malkanderen van de nood een deught te maken, en het Schip te sloopen soo veer als sy konden, ende van het hout en yser dat sy daer af kreegen, een Barque Longue te maecken. Terwijl onse Rovers daer mee doende zijn, sal ick een kleyne beschrijvinge doen van dit Eylandt, en van d'inwoonders aldaer.

De Rovers in groot gebreck.

Lolonois verzeylt sijn Schip.

Dese twee Eylanden zijn bewoont van seker soort van volck, die men met groote reden, wilden magh noemen, alsoo nooyt Christen mensch haer gesprooken, noch haer wooningen gevonden heeft. Daer zijn veele lieden geweest, die ses a seven maenden op dese Eylanden gewoont hebben, en evenwel haer wooningen noyt hebben konnen vinden. Dese Indianen zijn kloeck van lichaem, ende seer snel in 't loopen, en in 't duycken. Sy hadden 't ancker van een Roover, dat wel ses hondert ponden woegh, van de grondt afgehaelt, en sijn kabeltouw aen een klip vast gemaeckt; haer geweer, dat sy hebben, is altegaer van hout, sonder yser, somtijds gebruyckense aen 't endt van haer geweer een hay-tandt, schieten met geen boogh, als andere Indianen doen, maer met een seecker fatsoen van Assegayen, die omtrent anderhalve vadem langh zijn. Sy hebben op het Eyland verscheyden plantagien, in het bosch, daer sy verscheyden vruchten van genieten, als Petatos, Bananen, Backoven, Anassen, en meer andere naer 's landts aerdt, maer ontrent hare plantagien en zijn geen huysen. Men seyde dat sy de menschen aeten. Terwijlen dat Lolonois daer was, gingh een van sijn volck in 't bosch met een Spanjaerdt, sonder ander volck by haer te hebben, ende oock sonder ander geweer als een Roer : een mijl of anderhalf in 't bosch

zijnde, wierden sy van een troep Indianen verrast; de Fransman schoot een schoot, en begon het op de loop te stellen, maer de Spanjaerdt bleef achter, alsoo hy soo wel niet loopen konde, d' ander quam weynigh tijds daer na aen de strandt, maer hadden sijn macker verlooren, die oock noyt weder quam. Een wijle tijds daer naer, gingen sy boschwaerdt in met een troep van tien a twaalf mannen, alle wel gewapent; dese Fransman was by haer, ende door nieuwsgierigheydt bracht hy haer weer omtrent daer hy d' Indianen gesien hadde. Sy quamen ten laetsten op een plaets, alwaer d' Indianen vuur aengestoocken hadden, ende vonden aldaer de beenen van de Spanjaerdt die sy gemist hadden, met noch een handt, die gebraden, en half opgegeeten was. Sy bemerckten aen de handt dat hy het was, want hy hadt maer drie vingers aen die hand die sy daer vonden : sy verjaegden d' Indianen terwijl sy daer waren, ende hebben vier vrouwen met vijf mans persoonen ghenoomen. Sy brachtense aen de strandt, ende riepen d' Indianen die sy mede hadden, om by haer te komen spreken (alsoo sy daer omtrent gewoont hadden) maer sy konden malkanderen niet verstaen. De Rovers presenteerden haer coralen, messen en bijlen, 't geen se aennamen; oock bejegenden sy haer seer vriendelijck, geevende haer eeten en drincken, maer sy wilden noch eeten noch drincken hebben : noch men heeft niet bemerckt, dat sy oyt tot malkanderen gesproocken hebben, soo lang als sy gevangen zijn geweest. Doen sy sagen dat d' Indianen soo bevreest voor haer waren, lieten syse loopen, en gaven haer soo wat snorrepijpen mede, om haer aen te locken, waer op sy haer wesen datse wederkomen souden; maer quamen niet weder, noch se hebbense sedert die tijdt oock niet meer op het Eylandt vernoomen, alhoewel sy noyt eenige vaertuygen gevonden hebben, daer sy mede konden overvaren, soo datse niet anders konden oordeelen, of sy waren by nacht naer de kleyne Eylanden over geswommen.

Menschen eeters.

Ondertusschen was Lolonois met sijn volck lustigh doende om het groote Schip af te sloopen; maer siende dat sy eenige tijdt van doen hadden, al eer dat sy met alle man daer van daen konden komen, begonnense te arbeyden, en plantagien te maecken, om aldaer eenige vruchten te planten, om daer van te konnen leven.

De Rovers sloopen het groote Schip om een Barque te maken.

't Eerste dat se planten, waren seeckere boontjes, die de Spanjaerden Friholes noemen, en d' Italianen Facioli : in de tijdt van ses weecken hadden sy een groote meenighte van Spaensche Tarw, als mede Banannes en Backovens, soo datse doen geen nood hadden om van honger te vergaen. Na vijf a ses maenden aldaer vertoeft te hebben, en een Barque Longue van het afloopsel van het groote Schip gemaeckt te hebben, beslooten sy onder malkanderen, dat een partye van haer in de Rivier van Nicaragua soude gaen, om aldaer Canoes sien te krijgen, om de rest van het volck te komen halen : en om dat ' er geen oneenigheydt komen souden, soo speelden sy wie in de Barque, en met eenige Canoes die sy noch hadden, gaen souden. De helft van het volck begaven haer in de vaertuygen, en d' andere helft bleef op het Eylandt. Na weynigh dagen zeylens, quam Lolonois aen de mondt van de Rivier van Nicaragua, alwaer hy het ongeluck, dat hem lange tijdt vervolght hadde, op de hielen quam, alsoo hy ontdeckt wierdt van d' Indianen en van de Spanjaerden, die een groot gedeelte van sijn volck doodt sloegen, en hy selve met het ander gedeelte gedwongen wierdt te vluchten; evenwel konde Lolonois niet resolveeren by sijn mackers sonder Schip weder te komen : hy hield dan raed met sijn volck, dat hy noch hadt, om met de Barque die sy hadden, naer de kust van Cartagena te gaen, en te sien of sy daer geen Schip konden krijgen. Maer het scheen dat Godt niet langer de godtloosheden van desen mensch konde toelaten, maer hem door een wreede doodt straffen wilde voor alle de wreetheden, die hy aen soo veel onnoosele menschen hadde gepleeght; want in de Golfe van Darien komende, is hy met sijn volck vervallen in de handen der Wilden, by de Spanjaerden Indios Bravos genaemt. Sy hebben hem aen stucken gekapt en gebraeden, naer het verhael van een sijner meedemackers, die het selve zoude geleeden hebben, hadde hy sijn leven niet met de vlucht gesalveert. Dit is het endt van een mensch die soo veel onschuldigh bloedt gestort en soo veel gruwelen bedreven heeft.

Lolonois wordt met sijn volck geslagen.

Dood van Lolonois.

Het ander volck, dat op het Eylandt gebleven was, geen tijdinge van Lolonois krijgende, begaven haer op seecker Roover, die van Jamaica quam, van de welcke het voornemen was, aen Cabo Gratia Dios te landen, om van daer de Rivier met hun Canoes

Het volck van het Eylandt wordt door Iamaicos Rovers afgehaelt.

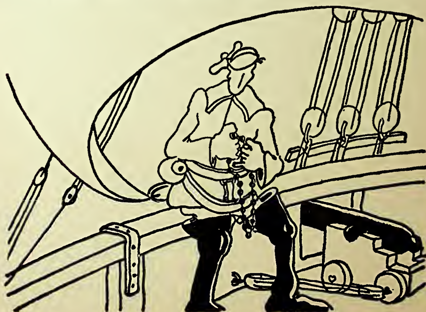
op te roeyen, en de Stadt Cartagi te gaen inneemen. Dese beyde partyen van Rovers waren bly datse malkander gevonden hadden; d' eene om van d' elende verlost te wesen, in de welcke sy omtrent tien maenden hadden geweest, en d' andere, omdat sy soo veel te meerder macht souden hebben om tot haer voorneemen te komen. Eyndelijck aen Cabo Gratia Dios gekomen zijnde, wierdt haer volck in Canoes gescheept, om naer bovente gaen: sy waren omtrent vijf hondert man sterck, met de Rovers die sy van het Eylandt afgehaelt hadden, en lieten haer Scheepen aen de mondt van de Rivier, met vijf of ses man op yder Schip. Dese Rovers hadden geen victualie mede genomen, meenende dat sy genoegh onderwegen souden vinden; maer wierden in haer gissinge bedroogen; want d' Indianen, die haer plantagien langs de Rivier hebben, vluchten, en lieten haer niets; want het weynige datse hadden, namense mede om in het bosch van te leven, terwijl sy vluchtigh waren. Dese Rovers hadden niet langh van de zeekant af geweest, of quamen groote honger te lijden, maer de hoop die sy hadden van goede buyt, stelde haer eenigsins te vreeden, soo datse haer behielpen met eenige vruchten die se langs de Rivier vonden: maer na veertien dagen reysens begonnen sy flaeuw te werden, door gebreck van noodigh voedsel, soo datse resolveerden de Rivier te verlaten, en boschwaert in

Haer voorneemen om te landen.

Het ander volck, geen tijdinge van Lolonois krijgende...

te gaen, om te sien ofse geen Dorp of Stadt vinden souden, alwaer sy eenigh onderhoud bekomen mochten; maer na eenige dagen door het bosch gedoolt te hebben, wierden sy genoodtsaeckt (onverrichter saken) wederom te keeren : ende aen de Rivier wedergekomen zijnde, resolveerden sy doen naer de zee-kant te gaen, alsoo veele van haer door honger stierven, ja sy aten al watse vinden konden, tot de schoenen van haer voeten toe, en de scheeden van haer messen; ja sy quamen in sulcken noodt, datse resolveerden d' Indianen op te eeten, by aldien dat sy se vonden. Maer doen sy by d' Indianen quamen aen de zee-kant, vonden sy mondtkost, alwaer sy haer honger verzadighden. Hier mede eyndigen de daden en wreedtheden van Franciscus Lolonois en sijn aenhang. Nu sullen wy hier beschrijven de voornaemste Roveryen van Johan Morgan, Engelsman, die geen minder wreetheydt omtrent de Spanjaerden gepleeght heeft als Lolonois wel heeft gedaen, maer met meerder geluck.

IV. HOOFT-STUCK.

JOHAN MORGAN, ENGELSMAN, SIJN AFKOMST, EERSTE ROVERYEN, EN OPKOMST.

Afkomst van Iohan Morgan.

JOHAN MORGAN, was uyt Engelant van geboorte, uyt de Provintie van Walles, genaemt Wals Inglandt; sijn Vaders was een Ackerman, nochtans van goede middelen. Dese Morgan geen genegentheydt hebbende tot het Boere-werck, begaf sich aen de Zee; daer na quam hy aen seecker haven, daer Scheepen waren, die naer de Barbados gingen, alwaer hy sich verbondt om mede te gaen; ende aldaer gekomen zijnde, wierd hy verkocht naer d'Engelsche manier : sijn tijdt uytgedient hebbende, quam hy aen het Eylandt Geomaica, alwaer hy eenige Roof-schepen vond, die gereedt waren om in Zee te gaen. Hy embarqueerde sich met haer, en leerde in 't kort haer manier van leven, soo dat na drie a vier tochten met de Roovers gedaen te hebben, hy eenigh geldt met sijn mackers geprospereert hadt, soo met dobbelen, als het geene sy met roven kregen. Sy kochten dan samen een Schip, daer hy Capiteyn van wierdt, en gingh daer mede rooven aen de vaste kust van Campesche, alwaer hy verscheyde Scheepen nam. In die tijdt was 'er een oude Rover aen Geomaica, genaemt d' oude Mansveldt, die nam voor een Vloot toe te maecken, om aen de vaste kust te gaen landen. Dese Rover siende dat Morgan een jongman was, daer couragie genoegh in stack, versocht hem mede te gaen, en maekte hem Vice Admirael van sijn Vloot. Dese Rover stack in Zee met sijn Vloot, bestaende in vijftien Vaertuygen, op de welcke hy omtrent vijf hondert man hadde, Walen en Franssen. d' Eerste plaets daer hy lande, was het Eylandt St. Catalina, geleegen aen de vaste kust genaemt Costa Rica, op de hooghte van twaelf en een halve graedt,

Aenkomst van Morgan in Geomaica.

Werd Vice-Admirael van de Geomaikse Vloot.

noorder breedte, omtrent vijf en dertigh mijlen van de Rivier van Chagre, noord en zuyd. Na dat dese Rovers het Spaensche guarnisoen, dat op het Eylandt lagh, gedwongen hadt alle de Fortificatien van het Eylandt over te geven, liet hy een party van die om ver werpen, en de andere stercker maecken alsse van te vooren geweest waren, en liet aldaer hondert man, met alle de slaven die de Spanjaerden daer hadden. Sijn volck deed hy retireeren op een Eylandtje, soo na by het groote landt, dat men met een brugh daer over loopen konde, al het geschut dat op het groote Eylandt was, liet hy daer op brengen, naer dat hy op alles goede order gestelt hadde; hy deed alle de huysen van het groote Eylandt verbranden, ende stack in Zee met alle de Spanjaerden, die op het Eylandt geweest hadden, die hy aen de vaste kust bracht, aen een plaets Porto Bello genaemt.

Mansfelt laet de Fortificatien repareeren.

Vervoert alle de Spanjaerden.

Na dat de Rovers alle de gevangenen aen landt geset hadden, gingen sy zeylen langhs de kust van Costa Rica : kort daer aen landen sy aen de Rivier van Colle, in meeninge om al de Dorpen te plonderen, en tot aen de Stadt Natta te gaen : maer de President van Panama, van de komst van dese Rover verwittight zijnde, quam hem te gemoet met een bequame macht, soo dat hy gedwongen wierdt met sijn volck te retireeren. De Rover, siende dat hy langhs de heele kust ontdeckt was, en dat hy daer weynigh voordeel soude konnen doen, resolveerde weder naer St. Catalina te keeren, om te sien, hoe het volck, dat hy daer gelaten hadde, het al stelden. Hy hadt daer gelaten als Gouverneur een seker Fransman, genaemt St. Simon, de welcke alle dingen in sulcken goeden ordre hadde gebracht, terwijl dat Mansfelt weg geweest was, dat alle de Fortificatien onwinbaer gemaeckt waren, en het kleyn Eylandeken doen beplanten, soo datse daer soo veel victualie konden vergaderen als sy van nooden hadden, tot datse een nieuw secours van Jamaica souden krijgen. Mansfelt was seer genegen om dat Eylandt te houden, alsoo 't seer wel gelegen was voor de Roovers om haer t' onthouden, soo om de bequaemheyt van de haven, als om dat het na by de Spaensche kust was, en mackelijck te bevaren is, als ick in ons derde deel sal toonen met een schoone Figuer, die ick daer van geven sal.

Landingh aen de vaste kust.

Mansfelt eyscht onderstandt van de Gouverneur van Geomaica, maer wordt geweygert.

Mansfelt resolveerde weder naer Geomaica te keeren, en eenigh secours te senden aen het Eylandt St. Catalina, om voor eerst sich te konnen verweren tegens eenige Spaensche macht, die daer van de vaste kust souden mogen komen. In Geomaica gekomen zijnde, dient hy den Gouverneur aen het voorneemen dat hy hadde van het Eylandt St. Catharina te houden. Maer de Gouverneur, aen d' een zijde, vreesende in ongenade van den Konigh te vervallen, als 'er klachten aen het Hof van Engelandt quamen : aen d' ander zijde, dat hy Geomaica daer door soude verswacken, en tot niet maken, weygerde hem onderstandt. Mansfelt siende, dat 'er van die kant geen apparentie was, om het Eylandt te houden; ende alsoo hy selver geen middelen hadde om het alleen te doen, soo resolveerde hy naer de Gouverneur van Tortuga te gaen, om van de selve onderstandt te vragen; maer hy quam tot sijn voorneemen niet, alsoo de doodt het hem belette.

Mansfelt sterft.

St. Simon, die als Gouverneur op het Eylandt was gebleeven, begon te verlangen naer tijdinge van Mansfelt. Ondertusschen sagh Don Juan Peras de Gusman, die doen eerst in 't Gouvernement van Costa Rica gekomen was, ende die een seer vigilant en gaeuw Soldaet was, dat 'er aen de Kroon van Spanjen veel aen geleegen was, dat men het Eylandt St. Cathalina wederom neemen moest, eer dat de Roovers aldaer versterckt waren. Hy Equipeerden dan een considerable macht, ende sondt die daer na toe, om het Eylandt van de Rovers wederom te neemen, en daer een bequaem guarnisoen in te laten. Don Juan schreef mede een brief aen de Gouverneur van de Rovers, waer in hy hem eenige vergeldinge beloofde, soo hy het Eylandt willigh over gaf. St. Simon, die geen kans sagh om by het Eylandt eenig voordeel te doen, alsoo hy geen secours kreegh, gaf het Eylandt over op soodanige conditien, als hem van de Spanjaerden opgeleydt wierdt. Het Eylandt eenige dagen aen de Spanjaerden over geweest zijnde, quam'er een Engels vaertuygh van Geomaica, dat de Gouverneur onder den duym gesonden hadde, in het welcke veertien mannen, ende eenige vrouwen waren. De Spanjaerden lieten d' Engelsche Vlagge waeyen, en dwongen St. Simon aen de strandt te loopen, en het vaertuygh nae sijn sin in de haven te doen komen, gelijck

het geschiede : het scheepje wierd van haer genomen, ende alle die daer op waren, gevangen. De Spanjaerden deden victorie branden over dese groote overwinningh, die se tegens d' Engelse Rovers bevochten hadde. Zeecker Spaens Ingenieur heeft een verhael daer van gemaeckt, 't geen my ter handt gekomen is, door sijn eygen handt in de Spaense Taele geschreeven, 't welck ick, tot voldoening van de nieuwsgierige Lezer, vertaelt heb. Het selve luyd aldus :

Pertinent verhael van de geluckige Victorie, door de Wapenen van sijne Catholijcke Majesteyt bevochten tegens de Engelsche Rovers, door Don Juan Perez de Gusman, Ridder van de order van St. Jacob, Gouverneur en Capiteyn Generael van het Rijck van Tierra Firma, en de Provintie van Veragua.

Het Rijck van Terra Firma, sich versien en bequaem bevindende om de Rovers van Jamaico tegens te staen, volgens de tijdinge die men gekreegen hadde van veertien Scheepen, diese langs de kust hadden, om aldaer te rooven en te plonderen alle de Onderdanen van sijn Catholijcke Majesteyt. Den veertienden Juny sestien hondert vijf en sestigh zijn tijdingen tot Panama gekomen, als dat d' Engelse Rovers aen Puerto de Naos gekomen waren, en aldaer het guarnisoen van St. Catalina aen land geset hadden, onder de welcke was de Gouverneur Don Steven de Campo, van wien sy het Eylandt gewonnen hadden, met twee hondert man van verscheyde natien. Met dese tijdinge sondt de Heer Veldtmarschalck Don Juan Perez de Gusman, Gouverneur en Capiteyn Generael van dit Rijck, order, om dat gevangen volck binnen de Stadt Puerto Villo in te halen, alwaer sy een pertinent verhael aen sijn Ed. deeden, hoe dat de Rovers op den 27. May omtrent middernacht aen landt gekomen waren, sonder van die van het Eylandt gesien te worden, ende 's anderen daeghs 's morgens ten ses uren, sonder eenige rescontre, sich van alle de Fortificatien meesters gemaeckt, en het volck gevangen genomen hadden. Op den 27. Juny heeft sijn Ed. den Krijghsraedt doen vergaderen, aen wie hy geremonstreert heeft de groote progressen

die de Roovers dagelijcks deeden, ende dat sy haer meesters souden maken van de west-Indien, tot groote schande en schade van de Spaense Natie; en hebbende nu het Eylandt St. Catalina onder haer geweld, souden sy noch meer onderneemen, gelijck se alreeds aen de vaste kust getoont hadden met het plonderen van verscheyden plaetsen; ende dat het noodsakelijckst was, terwijlse noch niet heel sterck waren, dat men eenige macht daer na toe soude stueren tot het hernemen van het selve Eylandt ; doch eenige van de Krijghsraed vonden het niet goed, seggende : dat het niet de pijne waerd was, en dat de Roovers aldaer niet soude vinden om van te konnen subsisteeren, so dat sy het van self souden moeten verlaten. d' Andere vonden het geen den Gouverneur geseydt hadde, seer noodigh voor de Spaense Kroon, en tot reputatie van deselve natie. Sijn Ed. gaf op het spoedighste ordre, als een kloeckmoedigh en wijs Hooftman, om victualie naer Puerto Villo te senden voor de soldaten; maer dit werck aen niemandt vertrouwende, begaf hy sich selver derwaerts, sonder d'ongemackelickheydt van de wegh aen te sien, swemmende door alle de Rivieren die op de wegh waren, niet sonder groot gevaer van sijn leven, maer het selve voor den Koningh als een trouw onderdaen wagende. Hy quam aldaer op den 7. July,

Dat gevangen volck...

en vindende in de haven het Schip de St. Vincent, de Compagnie van de Negros toebehoorende, ende wel met amonitie van oorlogh voorsien, heeft het selve bevracht, en daer op als Commandant gestelt Capiteyn Joseph Sanches Ximenes, Major van de Stadt Puerto Villo, zijnde een moedigh soldaet, ende gaf hem meede twee hondert seven en twintigh man, seven en veertigh van de gevangens van het selfde Eylandt, die, om te toonen dat sy moedige soldaten waren, gingen als Leeuwen om haer eer weder te verkrijgen, vier en dertigh Spanjaerden van 't guarnisoen, negen en twintigh stucks half slagh, of Mulatos van Panama, twaelf Indianen die seer gaeuw waren met pijlen te schieten, seven Constapels seer geoeffent in haer konst, twee Adjutants of helpers, twee Lootsen, een Barbier, ende een Monick van d' order Scoraphica, om haer te biechten. Hy gaf daer na d' instructie aen haer Hooftofficier, hoe dat hy sijn ordere soude volgen : en dat, soo de Gouverneur van Cartagena hem niet by stondt met volck en vaertuygen, als hy het van hem eyschten, dat hy hem dan een Request soude presenteeren in de naem van sijn Majesteyt, en dat hy sijn scheepen voorsien soude met volck soo veel als hy van nooden hadde, ende nochtans belaste hy hem sijn reys te vervorderen naer het Eylandt, ende aldaer de herneming van het selve in 't werck te stellen, dewijl hy een bequame quantiteyt van moedige soldaten mede hadde. Hy gaf hem credijt-brieven voor d' alderrijckste kitsen van Cartagea, en deed het Schip toemaecken, versiende het selve met meer ammonitie van oorlogh. Daer na monsterde hy het volck, en deedse scheep gaen. Op den veertienden dito 's morgens gingh sijn Ed. scheep, om het Schip buyten de haven te brengen, en siende dat de windt goedt was, deede hy het volck vergaderen, die hy aenmoedighde en voorstelden, dat sy schuldigh waren, het heylige Catholijcke Geloof voor te staen, als mede de stoutigheydt der Ketters in 't breecken van de Kercken te straffen; ende dat het scheen dat sy de wapens van sijne Majesteyt niet vreesden, dewijle sy de stoutigheydt hadden om sijne landen in te neemen, 't welck hy, soo langh als hy regeeren soude, niet soude lijden, ende dat hy op de wederkomste met eenige geluckige victorie, alle die soude recompen-

seeren, die haer schuldighe plicht voldaen hadden. Met dese reden, vol van een brandende genegentheydt, die alle de herten doordrongh, nam hy afscheydt, gaende van het Schip af, 't geen aenstonds onder zeyl gingh.

Sy quamen met het Schip in Cartagena, op den 22 dito, alwaer de Majoor sijn order volghde, gevende sijn instructie aen den Gouverneur over. Dese dit kloeckmoedigh voorneemen siende, resolveerde hem te helpen met een Fregat, een Galjoot, en drie Barquen, met hondert ses en twintigh man, te weten ses en sestigh Spanjaerden van sijn guarnisoen, en sestigh halve slachten, of Mulattos, ende als Hooftman, Don Joseph Ramirez de Leyba, evenwel onder het gebiedt van de Major, de welcke voorsien zijnde van alles, uyt Cartagena den tweeden Augustus tzeyl gingen.

Op den tienden dito quamen sy in 't gesicht van het Eylandt St. Cathalina, aen de westpunt, en niet tegenstaende een contrarie windt, quamen sy ten ancker voor de haven, hebbende een Barque verlooren op de Klip Quita Saignos, door een storm. De

Drie schooten, die terstont beantwoord wierden...

vyandt haer siende, schoot drie schooten met scharp, die terstont beantwoord wierden met drie andere schooten. De Majoor stuerde yemandt naer haer toe, om haer te sommeeren en het Eylandt op te geven, terwijl sy het selve tegens d' artijckelen van de vreede, tusschen bey de Kroonen, ingenoomen hadden, ende soo se obstinaet waren, dat hy haer altemael door 't swaert soude doen vergaen. Waer op sy antwoorden, dat het Eylandt eertijds onder de Kroon van-Engelandt hadde geresorteert, en datse liever souden sterven, als het tegenwoordigh wederom te geven.

Op Vrydagh den dartienden dito, quamen drie Swarten van de vyandt, aen boort van den Admirael, brengende tijdinge, dat se niet meer als twee en seventigh sterck op het Eylandt waren, ende dat sy daer bevreest waren sulck een macht voor haer oogen te sien. Met dese tijdinge gingen onse, die naer een geluckige victorie wenschten, wel gepreparecrt zijnde, ten ancker leggen onder de Canon schooten van de Forten, alwaerse sterck op schooten tot in den donckeren nacht toe.

Op Sondagh den seventienden, zijnde Hemelvaerts dagh van onse Lieve Vrouw, het weder wat bedaert zijnde, maeckte het volck haer gereedt om te landen, en de victorie wierdt op dese wijs bevochten.

Het Schip St. Vincent, als Admirael, gaf de geheele dagh vuur op de batterye, genaemt la Conception.

Het Schip St. Pedrito, als Vice Admirael, met de Galjoot, gaven vuur op de batterye genaemt St. Jago.

De Sloepen brachten het volck aen landt, aen de batterye St. Jago, ende daer van daen marcheerden sy naer de post de Cortadura genaemt. d' Adjutant Francisco Carceres, gingh met sijn volck, zijnde vijftien in 't getal, om de vyandtlijcke macht te erkennen, en quam aen het Fort de Cortadura, maer wierdt gecommandeert te retireeren, den vyandt hadde orgels van sestig pijpen, die se in een reys af schooten.

Den Capiteyn Don Joseph Ramirez de Leyba, gingh met sestigh koppen om het Fort la Cortadura te attaqueeren, 't geense naer een seer hard gevecht veroverden.

Capiteyn Juan Galeno, met negentigh koppen, half slachten,

ende Indianos, met drie Swarten, die van de vyandt ghekomen waren, passeerden door het geberghte heen, om van daer het Casteel St. Tereza te bevechten.

De Major Don Joseph Sanchez Ximenes, als Generael ende Gouverneur, quam uyt de batterye van St. Jacob, met de rest van het volck, ende ging de haven door met vier Sloepen, en quam in weerwil van den vyandt (die seer fel schoot met Canon en musquetten) aen landt. Op die tijdt begon de Capiteyn Juan Galeno op het Casteel te stormen, soo dat ons volck op drie plaetsen den vyandt te gelijck aenvielen; en dat soo couragieus, dat 'er ses van des vyandts volck wierden doodt geschooten. Den Vyandt, ziende datse het niet meer konden houden, namen de vlucht, en beslooten haer in het Fort de Cortadura, alwaer sy om quartier riepen; het leven wierdt haer gegunt, ende terstondt gaven sy alle de Fortificatien over. Aenstonds quam Don Joseph Ramirez over de brugh marcheeren, en in die stondt wierdt het gantsche Eylandt overgegeven, alwaer de vlagh wierd opgeheyst in den naem van sijne Majesteyt. Men deed oock datelijck een danck gebedt aen de Goddelijcke Majesteyt, die ons sulck een groote en geluckige victorie op den dagh van de Hemelvaert Maria, hadt gelieven te verleenen.

Het getal van d' Engelsche dooden was ses, en eenige gequetsten, nevens tseventigh gevangens : van d' onse wierdt een doodt geschooten, en vier gequetst.

Daer wierdt op het Eylandt gevonden twee duysent acht hondert ponden buskruydt, twee hondert en vijftigh ponden musquet koegels, acht hondert ponden lont, en meer andere amonitie van oorloge.

's Anderen daeghs deed de Major (volgens sijn schuldige plicht) twee Spanjaerden, die 't met d' Engelsche Rovers gehouden, ende de wapens tegens den Koningh hadden aengenoomen, arquebuseeren.

Den 10. September wierd' er een Engels Scheepje gesien, de Gouverneur gaf last aen Monsieur Simon, een Fransman van geboorte, dat hy seggen soude dat het Eylandt noch Engels was, het geen hy met alle vlijt dee, wanneer het scheepjen in de haven

quam, in hebbende veertien man, een vrouw, met een dochtertje. Dese sestien persoonen wierden by d' andere gevangens geset.

Dese Engelse Rovers wierden naer het Rijck gevoert, alwaer sijn Ed. order gaf datter drie van haer naer Panama souden gebracht worden, ende de rest in Puerto Villo blijven, om aen het Casteel St. Jeronima te wercken, van 't welcke sijn Ed. het bewerp soo sterck als konstigh gemaeckt heeft. Het is gebouwt op een gemaeckte grondt, in 't midden van de haven, en vierkantigh, van kalck en steen : sijn hooghte is 88. Geometrische voeten; de muuren zijn veertien voeten dick, yder Gordijne 75 voeten Diameter, dat samen doet drie hondert voeten Diameter met de Magasijnen, en al de werken die van binnen zijn. Dit Kasteel is gemaeckt buyten kosten van sijn Majesteyt, ende sijn Ed. heeft selver een groote somme geldts daer toe gegeven, etc.

Ick heb dit verhael hier van woordt tot woordt verhaelt, op dat den Lezer sien sou hoe groot geroep de Spanjaerden maecken van een saecke van weynigh belangh, en wat een toestel datse maeckten, om tseventigh man uyt een landt te helpen, daer sy graegh af wesen wilde ; want niet tegenstaende de macht der Spanjaerden, hadden de Roovers het willen houden, sy hadden de Spanjaerden daer wel afkeeren konnen, als ick met de Figuer beter sal toonen in het derde deel van dit verhael.

V. HOOFT-STUCK.

MORGAN WIL HET EYLANDT ST. CATALINA TOT EEN ROOFPLAETS HOUDEN, MAER HET MISLUCKTE HEM. LANDINGH EN INNEEMINGH VAN DE STADT EL PUERTO EL PRINCIPE.

Morgan soeckt het Eylandt St. Catalina tot een Roofnest te houden, maer misluckt hem.

MORGAN siende dat sijn voorganger en Admirael doodt was, hadde op het Eylandt Cuba, het Eylandt St. Cathalina tot sijn Roofnest wel willen houden, en practiseerde daghelijcks op middelen om daer toe te komen, hebbende verscheyde mael de Rendevous met sijn medemackers aldaer gehouden. Hy hadt geschreeven nae Nieuw Engeland aen verscheyde Kooplieden, om aldaer eenige victualie te brengen, en dan soude hy metter tijdt dat Eylandt soo sterck hebben konnen maecken, dat het onmoogelijck was geweest voor de Spanjaerden hem daer uyt te jagen. De macht van den Koningh van Engelandt hadde hem oock niet veel af breuck konnen doen; maer sijne gedachten wierden tot niet, door het verliesen van het selve Eylandt; nochtans liet Morgan de moedt niet vallen, maer ter contrary begon hy nieuwe voorneemens in 't werck te stellen. Hy liet een Schip toerusten, en resolveerde een Vloot te maecken van soo veel Rovers, als hy by een kost brengen, om een aensienlijcke plaets van de Spanjaerden te gaen attaqueren. Hy gaf yder een Rendevous in de Zuydt Kayen van het Eylandt Cuba, alwaer hy sijn Vloot by een soude brengen, en met een sien wat plaets datse aentasten souden. Maer om den Leser volkomen vernoegen te geven van dit verhael, soo sullen wy hier eerst een korte beschrijvinge van het Eylandt Cuba laten voorgaen.

Kayen zijn Eylandekens.

KORTE BESCHRIJVINGE VAN HET EYLANDT CUBA.

Het Eylandt Cuba is gelegen op de hooghte van 20. tot 23. graden noorder breedte, en 300. in de lenghte, leggende Oost en West, zijnde hondert en tsestigh duytsche mijlen lang, en veertigh breedt, het selve is niet minder vruchtbaer als het Eylandt Espagniola, daer wy in ons eerste Deel van gehandelt hebben; het levert groote meenigte van Huyden, die men in Europa noemt Havans Huyden : het is rondtom versien van een ontelbaer getal kleyne Eylandekens, diese daer Cayos noemen, op de welcke de Rovers haer plaetsen meest houden, om de Spanjaerden te plagen. Het is oock versien van verscheyde schoone versche Rivieren, en seer goede Havens, als St. Jago Bayame, St. Maria en St. Spiritu, Trinidades, Xagua, Cabo de Corientes, en meer anderen; dese zijn aen de zuydkant : aen de noordkant is Havana, Puerto Mariano, St. Crus, Mataricas en Baraco. Daer zijn twee Hooftsteeden, onder welcke het geheel Eylandt staet. St. Jago is een Hooftstadt aen de zuydoost kant van het Eylandt geleegen. Dese Stadt regeert de helft van het Eylandt; daer is een Gouverneur en een Bisschop in; de Steeden en Dorpen, daer onder hoorende, zijn dese. Aen de zuydkant is St. Spirita A Puerto del Principa. A Bayame; ende aen de noordkant Baracao, ende la Villa de los Cayos; de meeste negotie die aen de Stadt St. Jago geschiedt, komt van de Canarische Eylanden, en leevert Suycker, Taback en Huyden, die van sijn onderhebbende Steeden komen. Dese Stadt is van de Rovers van Geomaica en Tortuga geplundert en is versien met een Casteel.

De Stadt Havana is aen de noordwest kant van dit Eylandt, en is een van de vermaardste en sterckste Steeden van gantsch West-Indien. Het westelijckste deel van het Eylandt staet onder dese Stadt; en de Steeden daer onder resorteerende, zijn dese, St. Crus, aen de noordkant, en Trinidad aen de zuydkant, in de welcke groote negotie van Taback is; dese Stadt versorght gantsch Nova Hispania, en Costa Rica, tot in de Zuydzee, van seer goede Taback, doch ingesponnen. De Stadt Havana werdt bewaert door drie stercke Kasteelen; twee aen de Haven, en een op een bergh,

die de Stadt dwingen kan. Daer zijn over de tien duysent Inwoonders, de Kooplieden daer woonende, negotieeren op Nova Hispania, Campesche, Honduras en Florida. Alle de Scheepen van Nova Hispania, van Caraco, Cartagena, Costa Rica, Honduras, komen aldaer om vervarsinge om naer Hispanien te komen, alsoo 't op de wegh, die sy passeeren moeten, geleegen is. De silver Vloot komt altijdt daer aen, om de rest van haer lading daer in te nemen soo van Huyden en Campesche hout.

Morgan maeckt een nieuwe Vloot.

Morgan hadde qualijck twee maenden in de Zuydt Kayen van Cuba geleegen, of hy hadt een Vloot by een vergadert van omtrent twaelf vaertuygen met seven hondert man, soo Engelschen als Fransen. Hy hield een generale raedt om te resolveeren wat men aentasten soude; eenige sloegen voor, dat men de Stadt Havana by nacht soude gaen overvallen, ende dat mense gemackelijck konde plonderen, ende een party van de Geestelijckheydt gevangen nemen, eer dat de Kasteelen tot eenige defensie klaer souden zijn. Yder een gaf sijn gevoel hier over, doch dit en wierdt alsoo niet vastgestelt, door dien 'er onder haer lieden waren, die in Havana gevangen geweest hadden, welke seyden, datse niet sterck genoegh waren om Havana te konnen plonderen. Maer als men een Vloot konde formeeren van vijftien hondert man, dat 'er dan goede kans was om Havana op dese wijse in te neemen : Men soude met de Scheepen aen het Eylandt Pinis ten ancker gaen, en met kleyne vaertuygen het volck aen Matamano brengen, alsoo dese plaets maer veertien mijlen van Havano geleegen is; maer siende datse geen middelen hadden om soo veel volck by een te brengen, resolveerdense een andere plaets te gaen aentasten.

Aenslagh om de Stad Havana in te neemen.

Een ander onder de troep sloegh voor van de Stadt El Puerto de Principe, geleegen op het Eylandt Cuba, aen te tasten; seyde daer geweest te hebben, en dat daer veel geldt was, alsoo de Kooplieden van Havana aldaer met geldt quamen, om de Huyden contant te koopen, die daer omtrent bereydt worden, ende dat het noyt geplondert was geweest, alsoo 't wat verr' van de Zee-kant is, en dat sy niet bevreest waren voor d' Engelschen. Dit wierd van Morgan en sijn medehebbende mackers aengenomen en vastgestelt. Hy gaf terstond ordre aen sijn mede onder hebbende

Resolntie om Puerto al Principe te attaqueren.

schepen, om het ancker te lichten, en naer de naest geleegen plaets van de Puerto el Principe te gaen, de welcke een plaets is, nu El Puerto St. Maria genaemt. Eer sy daer quamen, hadt een Spanjaerd, die langen tijdt by d' Engelsche gevangen geweest was, en ondertusschen eenige woorden van haer geleert had, hooren mompelen van del Puerto el Principe, de welcke by nacht over boort spronghh, en swom aen het naeste Eylandt. d' Engelse sprongen datelijck in de Canoes, om hem weder te visschen; maer hy was eerder aen land als een van de hare, verschool hem onder de boomen, soo datse hem niet vinden konden. 's Anderen daeghs swom dese Spanjaerd van dit Eylandt tot het ander, soo langh tot dat hy eyndelijck aen de vaste Kust quam, en alsoo hy op die wegen wel bekent waer, was niet langh doende om aen Puerto el Principe te komen, alwaer hy de Spanjaerden waerschouwde van de dese Rovers, ende van de macht die se by een hadden. De Spanjaerden begonden datelijck hun goedt te bergen, en de Gouverneur van de plaets vergaderde soo veel volck by een, als hy konde, en gingh met een party slaven op de wegh, daer de Rovers komen moesten : hy liet oock een groote party boomen om verr' kappen om de wegh te stoppen; daer en boven deed hy verscheyden Embuscade maecken, alwaer hy oock eenighe stucken Canon liet brenghen. Hy hadt nu omtrent acht hondert man by een ghebracht, soo van de Stadt, als van d' omliggende plaetsen, en versagh alle sijn Embuscades van soo veel volck, als hy oordeelden van nooden te zijn; de rest hield hy in een gros omtrent de Stadt, in een schoon ruym veldt, alwaer hy de vyandt van verre konde sien aenkomen. De Spanjaerden waren noch doende om haer Embuscades te versien tegen de macht des vyandts, wanneer de Roovers haer op het lijf quamen, en de wegen gestopt bevindende, namen sy hun wegh door het bosch heen, waer door sy eenige Embuscades der Spanjaerden meyden. Eyndelijck quamen sy aen het veldt dat van de Spanjaerden Savana genoemt wordt. Als de Spanjaerden haer in 't gesicht kregen, stuerde de Gouverneur terstondt een party Ruyters achter de Rovers om, (meenende dat sy vervaert souden zijn, als sy hem met soo veel volck tegens haer aen sagen komen) om, als sy de vlucht

De Gouverneur versiet sich tegen de Rovers.

Gevecht tusschen de Spanjaerden en de Rovers.

... quamen de Rovers in de Stad.

wilden nemen, door dese Ruytery om hals gebracht te werden: maer het viel anders uyt; want de Rovers, die altijdt in rangh hadden gemarcheert met slaende Trommels en vliegende Vaendels, begonnen haer te verspreyen, en een halve maen te maken, en aldus te gelijck op de Spanjaerden aen te vallen, die haer vry hardt in het eerste toonden; maer 't en duurde niet langh; want doen sy sagen dat de Roovers niet mis schooten, en dat sy geduurigh sonder ophouden op haer charjeerden, soo begonnense te verflaeuwen, voornamentlijck wanneer sy haer Gouverneur onder de voeten sagen vallen, begondense de kant van het bosch te soecken, om met meerder fatsoen t' ontloopen; maer al eerse het bosch konden krijgen, bleef daer de meeste part, doch de overige liepen eyndelijck boschwaerd in. Hier op namen de Rovers hun wegh naer de Stadt, blijvende meester van de victorie en vol couragie ; want se hadden in dit gevecht, dat omtrent vier uuren geduert hadt, seer weynigh dooden en gequetsten gekreegen. Kort naer het gevecht, dat op de Savana geschiede, quamen de Rovers in de Stadt, alwaerse weder op nieuw tegenweer vonden, van een party die by de vrouwen gebleven waren, welcke geholpen wierden door eenige die in de Savana geweest hadden, en die noch

De Stadt wordt door de Rovers ingenoomen.

hoop hadden om de Roovers het plonderen van de Stadt te beletten, eenige slooten haer in de huysen, en schooten door de vensters; maer als de Rovers dit gewaer wierden, dreygden sy de gantsche Stadt in de brandt te steecken, en vrouwen en kinderen om hals te brengen. Op dese dreygementen gaven haer de Spanjaerden over, vreesende voor ongeval, wel wetende dat de Rovers het daer niet lang konden maecken, ende de Stadt onder haer geweld niet kosten houden, het wel gedaen souden hebben, waer voor sy bevreest waren.

De Rovers de Stadt dan aldus ingekreegen hebbende, deeden alle de Spanjaerden, diese gekreeghen hadden, met vrouwen, kinderen en slaven in de Kerck gaen, en vergaderden alles wat sy in de Stadt konden vinden. Na dat sy nu alles by een vergadert hadden, begonnen sy op party te loopen, en brachten noch alle dagen buyt en gevangens in de Stadt, soo dat de tijdt haer niet langh viel; want sy hadden een leven na haer sin, sy aten en droncken soo langh als 'er wat te vinden was. Maer d' arme elendige gevangens, die in de Kerck waren, brachten de tijdt soo gemackelijck niet door, het viel haer vry wat banger als de Rovers, want sy kreegen weynigh eeten, en wierden noch dagelijcks gepijnight en geplaeght met onuytspreekelijcke tormenten, om haer te doen seggen waer haer geld of goed verborgen lagh : meenigh arm mensch wierd 'er gepijnight, die noch geldt noch goedt hadde, maer die alleen van sijn dagelijckschen arbeyd sijn vrouw en kinderen onderhielden, nochtans saegen dese Tyrannen sulcks niet aen, seggende, wil hy niet bekennen, hanght hem op. Daer waren arme vrouwen, die kleyne kinderen aen de borst hadden, en hadde daer niet toe om dese onnoosele schaepjes te voeden, want sy vergingen selver van honger en ongemack : dit gaf evenwel geen medelijden aen dese Rovers. Wanneer dat het haer in de sin quam, schooten sy altemets een Koey of een Bul onder de voet, en naer datse het best daer uyt genoomen hadden, gaven sy de rest aen de gevangens, die mochten daer mee doen watse wilden.

Quade bejegeningh van de Rovers aen de Spanjaerden.

Maer doen 'er niet meer te eeten, noch te drincken, noch te plonderen was, resolveerden de Rovers te vertrecken. Sy lieten

De Rovers willen vertrecken, en eyschen brandtschatting.

de gevangens weten, datse geldt souden soecken tot hun rantsoen, of dat sy haer anders mede na Geomaico souden nemen, ende dat sy oock met een brandtschattingh voor de Stadt souden opbrengen, of dat sy die anders tot assche souden laten verbranden, eer dat sy van daer vertrocken : daer toe stuerdense vier Spanjaerden van de gevangens uyt. En om dat het rantsoen en de brandtschatting te eer gebracht sou worden, deden sy de Spanjaerden noch meer plagen aen.

De vier uytgesonden Spanjaerden quamen weder, en gingen al klagende naer de Generael van de Rovers, seggende datse hun best gedaen hadden om de brandtschattinge te krijgen, maer dat sy geen volck hadden konnen vinden; doch soo de Generaels noch veertien dagen geliefde te wachten, het geldt by een souden krijgen, 't geen de Generael Morgan geëyscht hadde. Terwijl datse doende waren om met Morgan over de brandtschatting t' accordeeren, en het rantsoen van eenighe gevangens, quamen seven of acht van de Rovers, die uyt de Stadt waren geweest om Koey-beesten te schieten, de welcke een Neger gevangen brachten, die brieven hadt voor eenighe gevangens, welcke geopent wierden, en bevonden die van de Gouverneur van St. Jago te zijn, die haer schreef, dat hy in korten tijdt met een bequame macht soude komen, en dat men niet te haestigh wesen moest om aen de Rovers eenigh rantsoen of brandtschattinge te betalen, maer dat men haer noch veertien dagen ophouden moest, soo het mogelick was, gevende hen hoop van het rantsoen dan te sullen betalen. Morgan siende dat de Spanjaerden van meeninge waren om hem daer mede een quade part te speelen, liet sijn geroofde buyt terstondt aen de zeekant dragen, alwaer sijn Scheepen waren, en liet de Spanjaerden aenseggen, indien sy hem 's anderen daegs de brandschattinge niet betaelden, dat hy de Stadt zou in brandt doen steecken. Hy liet haer evenwel niet weten dat hy haer brieven gekreegen hadt. De Spanjaerden gaven hem weder tot antwoordt, dat het onmoogelick was, alsoo het volck hier en daer verspreydt was, en dat het in soo korte tijdt niet konde geschieden. Morgan, die al haer geheymenissen wel wist, accordeerde met haer, datse

De Spanjaerden soeken de Rovers te verschalcken

De Rovers ontdecken de looshsyt der Spanjaerden, en willen vertrecken.

hem vijf hondert koeyen aen de zeekant souden leveren, en sout om die te souten. Dit stonden sy hem toe, doch hy nam ses van de principaelste tot Ostagiers mede, met alle de slaven die hy gevangen hadde, ende marcheerde daer mede naer de Zeekant. 's Anderen daeghs quamen de Spanjaerden daer Morgan met sijn vloot lagh, en brachten de vijf hondert beesten, die sy belooft hadde, ende eyschten haer Ostagiers wederom. Maer Morgan, die haer niet vertrouwde, en geen lust hadde om te vechten, als 'er geen buyt te halen was, weygerde haer de gevangens te geven, voor al eer dat het vleesch in de Scheepen was. De Spanjaerden, om hen medeburgers en Opperhoofden metter haest te verlossen, holpen de

Maer Morgan steldse sich tusschen beyde.

Roovers de beesten slachten, en het vleesch souten. De Rovers stonden dat graeg toe, soo datse anders niet te doen hadden, als het vleesch aen boort te brengen. Ondertusschen ontstond' er onlust tusschen de Fransen en d'Engelsen, en wouden malkanderen te lijf, om dat een Engelsman een Fransman doodt geschooten hadde om een mergh bien. Ick heb in 't eerste deel verhaelt, dat de Boeckaniers, als se een beest geslacht hebben, de merghpijpen in slurpen, dese doen het selfde. De Fransman hadt een beest gevilt, en den Engelsman quam, en ontnam hem de murghpijpen, daer op krijgense questie, en eyschen malkanderen met hun roers. Ter plaets gekomen zijnde, daer geen volck waer, was den Engelsman eer gereedt als den ander, soo dat hy hem van achter door het lijf heen schoot : daer op namen de Franse hun Roers, en wilden op d' Engelschen aenvallen; maer Morgan stelde sich tusschen beyde, en beloofde aen de Fransen, dat hy haer recht soude doen, en dat, soo dra als hy in Geomaica soude komen, hy den Engelsman soude doen ophangen. Sy souden hem wel verschoont hebben, indien hy den ander niet als een verrader hadt doorschooten, want onder haer geschied het dagelijcks datse malkander in duel eyschen, maer het moet oprecht geschieden; wanneer datse malkander dan voor de vuyst dood schieten, word' er niet naer gevraeght. Morgan liet de misdadiger terstondt handen en voeten boeyen, om hem mede naer Geomaica te voeren. Ondertusschen was het vleesch gesouten en gescheept, en doen gaf Morgan d' Ostagiers over, en gingh met sijn Vloot onder zeyl; hy hadt aen yder Schip de Rendevous plaets gegeven op een van d' Eylanden, alwaer se den buyt souden deelen. Daer gekomen zijnde, deelden sy haer buyt, en bevonden datse in de vijftigh duysent stucken van achten hadden, soo aen geldt als silver werck, ende alderhande goed, datse mede genoomen hadden. Sy hadden gehoopt meer buyt gerooft te hebben; dit konde haer weynigh helpen, want het konde haer schulden niet betalen, die se in Geomaica gemaekt hadden. Morgan sloegh haer voor, om noch een ander plaets te gaen rooven, eer datse in Geomaica komen souden, maer de Fransen konden met d' Engelsche niet wel over een komen, waer over sy van haer afscheyden; soo dat Morgan met sijn

Oneenigheyt tusschen de Roovers.

De buyt wordt gedeelt.

volck alleen bleef; nochtans toonde hy aen de Fransen, dat hy graeg soude gehadt hebben, datse by hem soude ghebleven hebben, en beloofde haer wel te beschermen, maer sy wilden niet, soo datse evenwel als goede vrinden van malkanderen scheyden; en Morgan beloofden haer, dat hy Justitie soude doen, van wegen die van haer troep geschooten was, ghelijck hy oock deed; want soo drae hy tot Geomaica quam, deed hy den selven aenstonts ophangen.

VI. HOOFT-STUCK.

MORGAN RESOLVEERT OM DE STADT PORTO VILLE AEN TE TASTEN, RUST SIJN VLOOT TOE, EN VEROVERT DE STADT MET WEYNIGH MACHT.

Morgan resolveert een andere plaets te attaqueren.

NA dat de Franse van Morgan gescheyden waren, scheen het dat d' Engelsche soo veel couragie niet hadden om een andere plaets te attaqueeren, dewijl sy veel verswackt waren; maer Morgan gaf haer moed, seggende, dat hy middelen wist om haer rijck te maecken, alsse hem maer wilden volgen. De goede hoop, die Morgan haer gaf, deed datse hem volgden. Hy kreegh noch een Roofschip met hem, dat in Campesche was geweest, soo dat hy doen vier hondert en tsestigh man sterck was, en negen vaertuygen, van welcke hy als Admirael was. Eyndelijck klaer geraeckt zijnde, ging hy in zee, sonder sijn voorneemen te openbaren, als alleen een goede hoop van een rijcke buyt aen sijn volck te geven : hy hiel sijn koers naer de vaste kust, en naer weynigh dagen quam hy in 't gesicht van Costa Rica met sijn medehebbende Scheepen. Het landt bekent hebbende, openbaerde Morgan sijn resolutie aen sijn mede hoofden, en daer na aen het volck, het welcke was Porto Villo by nacht te gaen overvallen, en het selfde te plonderen, geevende haer daer oock dese reden van : dat sulcks gemackelick te doen soude zijn, alsoo niemand van haer komst aen de Kust verwittigt was. Sommige antwoorden daer op, datse te weynigh van volck waren, om sulcks te onderneemen. Waer op hy seyde, zijn wy weynigh in 't getal, de portie van yder man sal soo veel te grooter wesen; en met dese resolutie gingen sy voort.

Morgan besluyt Porto Villo aen te tasten.

Op dat den Leser beter begrijp van dit stout bestaen sal hebben,

soo is het noodigh hier een korte beschrijvinge van Porto Villo te doen.

De Stadt Porto Villo leydt aen Costa Rica, op de hooghte van thien graden, noorder breedte, ende drie hondert en een graedt, en dertigh minuten lenghte, omtrent veertigh mijlen van de Golfe del Darion, en acht mijlen bewesten Nombre de Dios. Dese Stadt is de sterckste, die de Koningh van Spanjen in geheel West-Indien heeft, behalven Havana en Cartagom; sy is versien van twee stercke Kasteelen, die aen de mondt van de Bay leggen, soo datse de Stadt ende Haven bewaren, dat 'er niet een eenigh vaertuygh in de Bay kan komen tegen danck van de Kasteelen, daer is altijd een guarnisoen van drie hondert soldaten binnen. De Stadt is daer en boven bewoont door vier hondert Burgeren, die altijdt daer woonachtigh zijn; de Kooplieden blijven daer niet wanneer dat 'er geen Gallioenen zijn, alsoo de plaets seer ongesont is door de dampen die uyt het geberghte komen; sy houden haer verblijf plaets tot Panama, ende hebben evenwel daer haer packhuysen, die door haer dienaers bewaert worden; het silver wordt van Panama op Muyl-ezels daer gebracht, tegens dat de Galioenen komen sullen, of de Scheepen van de Grillos, die de Neegers daer leeveren.

Beschrijvinge van Porto Villo.

Morgan, die dese Kust seer wel bekent was, komt met sijn Scheepen tegens den avondt by Puerto de Naes, omtrent tien mijlen bewesten Puerto Villo geleegen; ende daer bekent zijnde, zeylden hy langs de wal by nacht, tot dat hy aen Puerto del Pontin quam, omtrent vier mijlen van de Stadt. Daer gearriveert zijnde, ging hy ten ancker leggen, ende sprong met alle man in de Canoes, en in kleyne vaertuygen, die men roeyen konde, ende lieten soo veel volcks, als se van nooden hadden, om de Scheepen te bewaeren, en die des anderen daeghs dan in de haven te brengen. Omtrent middernacht quamen sy aen een plaets, genaemt Estera Longa lemo, alwaerse landen : daer van daen marcheerden sy tot aen d' eerste post van de Stadt; hadden een Engelsman mee die haer Gitse was, zijnde onlanghs aldaer gevangen geweest, en daer door de wegen heel wel wist. Dese Engelsman gingh met drie a vier man, en namen de schildtwacht wegh, sonder schieten, of

Aenkomst van Morgan met sijn vloot aen de vaste Kust.

Landingh by nacht.

eenigh gerucht te maecken; sy bonden hem vast, en brachten hem by Morgan, die hem datelijck ondervraeghden hoe het in de Stadt gestelt was, en hoe sterck het guarnisoen was : dese gevangen verhaelde haer alles hoe het in de Stadt geleegen was. Aldus gebonden deden sy hem voor aen marcheeren, en dreygden, soo hy de waerheydt niet geseydt hadde, dat het hem sijn leven kosten soude. Sy hadden omtrent een quartier uur gemarcheert, wanneer sy aen de redout quamen, die se omcingelden, op dat 'er geen

Inneeming van een Redonte.

volck soude uyt loopen. Daer na dwong hy die van binnen dese Redout op te geven, of soo niet, datse geen quartier krijgen souden. Daer en tegen toonden haer eenighsints obstinaet, en schooten dapper, om ten minsten die van de Stadt te waerschouwen, gelijck oock terstondt alarm in de Stadt gemaeckt wierdt; evenwel de Redoute en duurde niet langh, sonder onder de voet te zijn; want soo dra als de Rovers die ingenoomen hadden, deden sy de selfde opspringen met alle de Spanjaerden die daer in waren; en liepen doen voort in de Stadt, alwaer noch de meeste Burgers op haer bedt

De Rovers overvallen de Stadt Porto Villo.

waren; want niemandt hadt gedachten, dat de Rovers soo stout souden wesen, om soo een plaets, als Porto Villo, aen te doen. Als nu de Rovers in de Stadt quamen, namen die luyden, die op waren, hetgeen sy hadden, en smeeten 't in putten, hoopende dat de Roovers gestut souden worden : maer een deel van de Roovers gingen naer de Kasteelen, en het ander deel naer de Kloosters, en namen alle de Geestelijcken gevangen. De Gouverneur was in de Kasteelen geweecken, en schoot sterck op de Rovers, die hem niet schuldigh bleven; want sy pasten soo op de geschut gaten, dat de Spanjaerden seven of acht man verlooren, eer datse een stuck laden konden. Het gevecht had geduert van de morgen stondt tot 's middaeghs toe, eer dat de Rovers de Kasteelen veroveren

De Kasteelen houden tegen.

konden. Haer Scheepen lagen voor de mondt van de Haven, en die een Schip hadt genoomen om te vluchten, konde niet binnen komen door het hardt schieten van de Kasteelen aen beyde zijden. Eyndelijck, de Rovers siende datse veel volck verlooren hadden, en geen voordeel op de Kasteelen deeden, begonnen met handgranaten daer in te goyen, en de poort te willen branden; maer doense dicht onder deselve quamen, deden de Spanjaerden haer haest

te rugge keeren, want sy lieten wel vijftigh potten vol kruydt van boven neder vallen, als oock groote steenen, die veel schaede deeden aen de Rovers. Morgan begon met sijn volck te wanhoopen, wanneer sy d' Engelse Vlagge van het kleyne Kasteel sagen waeyen, en een troep van sijn volck naer hem toekomen, roepende : Victorie! Morgan, die slagen gekreegen hadt, dit siende, begon moed te scheppen, en ging Stadtwaert in, om yets te practiseeren, om het Fort in te neemen, alsoo voor haer veel daer aen geleegen was; want de principaelste van de Stadt waren daer in, en hadden haer goudt en silver, en juweelen mede genoomen, als mede het silver van de Kercken. Morgan liet tien a twaelf groote ladders maecken, daer vier mannen nevens malkanderen op klimmen konden, ende nam alle de Monicken en vrouwen, en liet haer die naer de Casteelen brengen, en tegens de muuren aenplanten. Hy hadde eerst aen de Gouverneur laten seggen, dat hy sulcks doen soude soo sy het Casteel niet overgaven; maer kreegh tot antwoordt, dat hy het Casteel sijn leven noyt hebben soude. Morgan liet de ladders komen, die door de Monicken, Papen en vrouwen gedragen wierden, en aengevoert door de Rovers, die geen gedachten hadden dat de Gouverneur van het Casteel op sijn eygen volck soude schieten, maer hy verschoonde haer soo min als hy de Rovers dede. De Monicken begonnen de Gouverneur te bezweeren ren by alle de Heyligen, die in den Hemel zijn, het Casteel over te geeven om haer leven te verschoonen, maer se kreegen geen gehoor. Se moesten de Ladders aenbrengen ofse wilden of niet. Als de ladders tegen de muuren geplant waren, wierdense datelijck van een party Rovers beklommen, die hantgranaden, en stinckpotten hadden, en op de Spanjaerden seer hardt aenvielen; maer sy wierden seer fel door de Spanjaerden te rugh gedreeven. De Rovers lieten de moedt noch niet sacken, een party van haer staecken de poort van 't Kasteel in de brandt, en klommen weder op met de selve heevigheydt alse te vooren gedaen hadden. Doen de Spanjaerden sagen datse soo heevigh aengetast wierden, gaven sy 't op, behalven de Gouverneur van 't Casteel, die als desperaet, soo wel sijn eygen volck, als de vyandt doodt sloegh. De Rovers vroegen hem og hy quartier wilde hebben? hy antwoorde neen,

De Rovers doen de Monicken en vrouwen ladders dragen om de Kasteelen te beklimmen

De Spanjaerden geveu de Kasteelen op.

seggende dese woorden : Mas vale morir como soldado honrado que ser a horcado como un Cobardo. Dit is : het is beter te sterven als een moedigh soldaet, als opgehangen te werden als een flaeuwhertige. Sy sochten hem gevangen te krijgen, maer konden niet, en wierden gedwongen hem doodt te schieten. Sijn eygen vrouw, en dochter, die mede in 't Casteel waren, baden hem in 't leven te willen blijven, maer 't en hielp niet. Na dat het Casteel over was, dat omtrent 's avondts geschiede, wierden alle de gevangens daer in gebracht, doch de mannen en vrouwen wierden yder in een bysonder huys geset, en daer wierdt eenigh volck gecommandeert om op de selve te passen : daer na brachten sy haer gequetsten mede in een huys daer omtrent. Na datse nu alles in ordre gestelt hadden, begonnen sy lustigh te domineeren met de wijn, en met de vrouwen. Indien 'er die nacht vijftigh moedige mannen geweest waren, sy souden alle de Rovers om hals hebben konnen brengen.

De Rovers vergaderen de buyt.

's Anderen daeghs begonden de Rovers de buyt te vergaderen, en alle de Huysen te besoecken, daer na namense eenige uyt den hoop van de gevangens, en vroegen haer wie de rijckste waren; en als die haer aengewesen wierden, vroegen sy haer, waer dat haer goed was? als dan de gevangens omwilligh waren om het te seggen, wierden sy terstondt op de pijnbanck geleyd, en soo lang getormenteert, tot datse de geest gaven, of het bekenden. Menige onnoosele menschen, die niet hadden, storven als martelaren, door de tormenten, die de Rovers haer aendeeden, soo dat 'er niemandt vry van was, als die geene, die haer brachten ter plaetse daer haer goedt verborgen lagh. Ondertusschen deed de President van Panama, die tijdinge gekreegen hadt van het veroveren van Porto Villo, alle naerstigheydt die hy konde, om een bequame macht by een te trecken, en de Rovers van Porto Villo te verdrijven. De Roovers wierden daer van gewaerschouwt door eenige gevangens, diese kregen; maer sy achten het niet veel, alsoo sy by haer Scheepen waren, en als se het niet langer houden konden, souden sy de Stadt in de brand steecken, en dan t' scheep gaen. Doense daer veertien dagen vertoeft hadden, begon de landtsieckte sterck onder haer te domineeren door dien de lucht bedorven was door

de stank van soo veel doode lichamen; en ten anderen door het sterck debaucheren datse gedaen hadden met drincken, ende by de vrouwen te loopen; de meeste van haer gequetsten stierven oock : van de Spaensche quamender mee seer weynigh op, doch die storven niet door overvloedt, maer door gebreck en ongemack, want in plaets van alle morgen een kopje Chocolaet te krijgen naer haer gewoonte, waren sy blijdt, datse een stuck broodt, of Muyl-ezels vleesch kreegen. Ondertusschen deed Morgan alles gereedt maecken om te vertrecken. De buyt wierdt gescheept, nevens soo veel victualie alse konden krijgen; daer naer deed Morgan weten aen alle de gevangens, dat hy brandtschattinge voor de Stadt wilde hebben, of anders dat hy deselve in de brandt sou steecken, ende de Casteelen onder de voet werpen. En op datse daer voor souden sorge dragen, gaf hy haer verlof om twee mannen uyt te senden, om de brandtschattingen te vergaderen, welcke ter somme van hondert duysent stucken van achten bedroegh. De twee mannen, die de brandtschattinge souden gaen halen, gingen naer de President van Panama, en berichten hem van het geen dat 'er passeerden in Porto Villo.

De Spanjeerden sterven door ongemak.

De President had al eenigh volck vergadert, ende quam daer mede naer Porto Villo : de Rovers, die sneedigh op haere hoede waren, daer van verwittigt zijnde, gingen hem wachten op een naeuwe passagie met hondert man, wel gewapent, en brachten daer een hoop volck van om den hals; daer nae keerden sy weder te rugh naer het Casteel. De President van Panama liet aen Morgan weten, indien hy niet uyt de Kasteelen wilde vertrecken, dat hy met een groote macht soude op hem af komen, en niemandt quartier geven. Maer Morgan, die niet vervaert was, en die altijdt naer sijn welgevallen konde vluchten, gaf ten antwoordt, dat hy de Kasteelen niet ruymen soude, voor datse hem het ge-eyschte rantsoen brachten; en op het alderuyterste, als hy vertrecken moest, sou hy ten minsten de Kasteelen onder de voeten werpen, ende alle het volck dat hy gevangen hadt, om den hals brengen. De Gouverneur van Panama siende geen raedt om dese Rovers te dwingen, liet de Burgers van Porto Villo daer mee omspringen, en onthiel hem met sijn volck buyten de Stadt. Eyndelijck brach-

De President tracht de Rovers te verdrijven.

Morgan wil niet vertrecken voor de brantschatting betaelt is.

ten de Burgers soo veel by een, datse de hondert duysent stucken van achten aen de Rovers gaven, om van haer verlost te zijn.

De President verwondert sich over het inneemen van Porto Villo door de Roovers.

De President van Panama verwondert zijnde, dat vier hondert man, alleen met handtgeweer, sulcke stercke Kasteelen hadden verovert, daer 't nochtans aen geen couragie van die van binnen hadt gemanqueert, sond een man naer Morgan, en versocht het geweer, daer hy sulck een kracht mee konde doen, te mogen sien. Morgan ontfingh de gesant van de President seer beleefdelijck, en gaf hem een Franse Roer mede van vier en een halve voet loops, die een koegel van sestien in een pont kost schieten; hy gaf hem oock een Patroon tas met dartig Kardoesen vol kruyd, die hy uyt Vranckrijck had, en daer toe expres gemaeckt was. Na dat hy dit goet aen den gesant gegeven hadde, belaste hy hem aen sijn Heer te seggen, dat hy hem dit Roer vereerde, en dat hy het over een jaer of twee tot Panama weder soude komen halen. De President sondt de selve gesant weder met een vereeringe voor Morgan, zijnde een goude ringh, met een roos van Esmeralde steenen, en deed hem hertelijck bedancken voor sijn Roer, en versocht dat Morgan hem niet wilde komen besoecken op die wijs als hy tot Porto Villo gedaen had; want ten soude hem misschien soo wel niet bekomen.

Vertreck van de Rovers uyt Porto Villo.

Morgan sijn Scheepen naer behooren hebbende laten voorsien van alderhande victualie, en scheepsbehoeften, die overvloedigh in Porto Villo waren, vertrock ten laetsten. Evenwel konde hy niet laten yets tot gedachtenisse mede te neemen, zijnde eenige metale stucken Canon, die op de Kasteelen lagen, en liet d' andere vernagelen.

Weynigh tijdts naer het verlaten van Porto Villo, quam Morgan in de Zuyd Cayos van het Eylandt Cuba, alwaer hy, naer gewoonte, de buyt, die hy gemaeckt hadde, met sijn volck deelde. Sy bevonden datse hadden in geldt, juweelen, en silverwerck, twee hondert en vijftien duysent stucken van achten, sonder de andere plonderagien van lijwaet, zijde stoffen, en meer andere goederen. De buyt, gedeelt zijnde, quam Morgan met groote eer en magnificentie in Geomaica, alsoo hy veel geldt mede bracht.

VII. HOOFT-STUCK.

VERHANDELINGE VAN HET INNEEMEN VAN DE STADT MARACAIBO, GELEEGEN OP DE KUST VAN NUEVA VENEZUELA, DE ROVERYEN GEPLEEGHT IN HET MEER MARACAIBO, EN HET VERDISTRUEEREN VAN DRIE SPAENSCHE SCHEEPEN, DIE DE ROVERS HET UYTKOMEN WILDEN BELETTEN.

NA dat Morgan eenige tijt in Jamaica vertoeft hadde, en sijn volck haer gelt verteert hebbende, resolverde hy weder op nieuw sijn Roveryen op de Spaense Kust te bedrijven : tot dien eynde gaf hy de Rendevoes aen de Roovers, aen het Eylandt Vaca, geleegen aen de zuydzijde van het Eylandt Espaniola, alwaer goede gelegenheydt was, om haer Scheepen te kielhaelen, en victualie te krijgen, alsoo daer veel wilde Swijnen op het groote Eylandt zijn. Daer quamen veel Engelse en Fransse Rovers, om met Morgan aen te spannen, alsoo hy een groote naem onder al deselve hadde, door het groot geluck, 't welck hy in al sijn Roveryen hadde. Op die tijdt was een Koninghs Schip, gemonteert met ses en dertigh Stucken in Jamaica uyt Nieuw Engelandt gearriveert : den Gouverneur sond het naer Morgan, op dat hy soo veel te meer moed sou hebben, om een stercke plaets aen te grijpen, daer een goede buyt van komen soude. Morgan was verheught op d' aenkomst van het gemelde Schip; want hy hadde onder sijn Vloot niet een eenigh Schip, welck bequaem was, om, in tijde van nood, tegen een Kasteel yets uyt te rechten. Daer was oock een Frans Schip, met vierentwintigh Stucken, en twaelf Metale Bassen, het welck Morgan mede wel graegh soude willen gehadt hebben, maer d' andere dorsten hen niet vertrouwen onder d' Engelsen; want dese Fransman hadde een Engels Schip

Morgan was verheught...

in Zee gevonden, en alsoo hy geen victualie meer hadde, heeft hy daer eenige mondtkost uytgehaelt, en hem daer voor geen geldt gegeven,als alleen een assignatieop Jamaica en Tortuga. Morgan siende de Fransman onwilligh om mede te gaen, nam hem met al sijn volck, (sonder dat sy 'er op verdacht waeren) op het groote Schip gevangen; maeckende pretentie op het Fransse Schip, dat hy van d' Engelsman genoomen hadde. Ondertusschen hieldt Morgan Krijghs-Raedt met de Capiteynen der Roof-scheepen, om te beraedtslaegen, wat voor een plaets men op de Spaense Kust soude aentasten. Daer wierdt geresolveert dat men t' zeyl soude gaen, en cours stellen na d' oostpunt van het Eylandt Espaniola, en ten

ancker komen aen het Eylandt Savona; en soo het gebeurde, dat eenigh Schip quam van de Vloot af te raecken, dat men malkander aldaer soude vinden, en dat men daer soude resolveeren, werwaerts sy heen wilden. Men dronck ondertusschen op de gesontheydt van de Koningh van Engelandt, als mede op het goet succes; daer wierdt lustigh geschooten, en terwijl de Heeren achter, en braef vrolick waren, deed het volck op den overloop desgelijcks; maer toen sy in het beste van haer vreught waeren, veranderde deselve schielijck in een droevigh eynde, want door het schieten van de gesontheeden raeckten eenige voncken in het buskruydt, waer door het Schip quam te springen met drie hondert en vijftigh Engelse, behalven de Fransse, die op het selve gevangen waren; daer quam omtrent dertigh man af : alle die in de Kajuyt waren, wierden in 't leeven behouden, met weynigh schade, Morgan wierdt aen sijn been eenighsins gequetst. Alle die daer af quaemen, hadden achter op 't Schip gheweest; want op d' Engelse Scheepen is de Kruytkamer gemeenlijck voor in 't Schip : daer souden 'er wel meer af gekomen hebben, maer het meeste volck was droncken. d' Engelse geen verschooning hebbende van het ongeluck, dat haer overgekomen was van het Oorloghschip, namen tot haer verschooning het Frans Schip, seggende, dat de Franssen het Koninghs Schip hadden doen springen, en dat sy een Spaense Commissie hadden, om op d' Engelse te rooven, en haer geweldt aen te doen, waer sy maer konden. Om dit te bewijsen, toonden haer een Pas, die sy in de Fransman gevonden hadden, van de Gouverneur van Baracao, op het Eylandt Cuba, om op d' Engelse Zee-Roovers te konnen rooven, alsoo de Spanjaerden geen oorlogh met de Kroon van Engelandt hadden, en nochtans dese Jamaickse Roovers dagelijcks hostiliteyten op haer waren gebruyckende. De Fransman hadt dese Pas van de Spanjaerden gehaelt, niet om op d. Engelse Roovers iets te pretendeeren, maer om eenige Handel met de Spanjaerden te doen. Den Capiteyn van het Fransse Schip was oock in 't leeven gebleeven, maer konde sijn saecken aldaer niet bepleyten. D' Engelse gingen met het schip naer Jamaica, en den Fransen Capiteyn volghde haer, om sijn saecken te bepleyten; maer in plaets van hem gehoor te geven, smeten

hem in 't gevangenhuys, en dreyghden hem op te hangen. Ondertusschen liet Morgan evenwel den moedt niet vallen, hy resolveert met het volck, dat hy noch hadde, sijn voornemen te vervolgen. Acht dagen na het springen van het Schip, vischten d' Engelse al de doode lichaemen, die daer laegen en dreeven, niet om haer te begraven, naer schuldige plicht, maer om haer kleederen, en goude ringen, die sy aen haer vingers hadden; want alsse een doodt lichaem gevischt hadden, namen sy de kleederen, en sneden de vinger af, daer de ringen aen waren, lieten haer dan alsoo weer drijven, tot een prooy voor de Haeyen; men vindt noch de gebeenten aen strandt, die door de Zee aldaer opgespoelt zijn. Morgan bleeft noch by sijn voorige resolutie, te weten, dat men aen het Eylandt Savona soude beraedtslaegen, wat plaets men aendoen soude. Hy gaf de rendevoes aen het bovengemelde Eylandt, en ging onder zeyl met sijn byhebbende Scheepen, die vijftien in 't getal waren, waer van hy het grootste voerde, en was gemonteert met veertien stucken : hy had op die vijftien Vaertuygen, negen hondert en in de tsestigh koppen. Weynigh dagen daer na quamen sy aen Cabo de Lobos, aen de zuydtzijde van het Eylandt Espaniola geleegen, omtrent het midden van het selve, tusschen Cabo Tibran, en Punta del Opada : Morgan wierdt aldaer door de stercke Oostelijcke wind, die daer waeyt, drie weken opgehouden; sy waren alle dagen onder zeyl om boven de Kaep te komen, maer sy konden niet; doch ten laetsten quamen sy deselve evenwel noch te boven; seven of acht mijlen daer van daen kregen sy noch een Schip in 't ghesicht, zijnde een Engelsman, die uyt Engelandt quam. Eenige van de Scheepen gingen daer na toe, om wat te koopen. Morgan vervolghde sijn kours, en gaf haer Rendevous in de Bay Ocoa, alwaer hyse inwachten soude. Twee dagen daer naer quam Morgan in de Bay van Ocoa om water te halen, en om sijn Scheepen in te wachten. Ondertusschen wierdt daer alle dagen van yder Schip vijf a ses man aen landt gesonden, om de kost te soecken voor het geheele Scheepsvolck, om haer victualie, die sy in hadden, te besparen. Sy schooten alles watse vinden konden, paerden, ezels, koeyen, en schapen. De Spanjaerden die dit niet wel mochten lijden, en siende dat 'er elcke reys soo

weynigh volck aen landt quam, namen voor de Rovers een pots te speelen; sy lieten drie of vier hondert soldaten van het guarnisoen van de Stadt St. Domingo komen (alsoo die plaets daer dicht by gelegen is) en doen de Rovers weder aen landt quamen, hadden de Spanjaerden alle de bassen van de zeekant landtwaerdt in gejaeght. Als nu de Rovers omtrent drie mijlen boschwaerdt in gegaen waren, zijnde omtrent vijftigh sterck, soo vertoonden de Spanjaerden haer een schoone trop Koeyen, achter de welcke drie of vier Spanjaerden waren, die quansuys de Koeyen weg joegen : de Rovers vielen daer op aen, om eenige van die beesten te schieten, en de Spanjaerden lietense haer gangh gaen; maer doense doende waren, om de gheschoote beesten wegh te nemen, vielen de Spanjaerden op haer met al hun machten, roepende : Matta, matta. De Rovers verlieten de gheschooten beesten, stelden haer in postuer, en vochten furieus tegens de Spanjaerden, terwijl de eene helft van haer schoot, laeden d' andere helft weder; dat gingh dus gheduerigh aen, en ondertusschen retireerden sy gestadigh al achter uyt, soo langh tot datse het bosch weder kregen. De Spanjaerden wilden haer vervolgen, maer siende dat de Rovers weynigh mis schooten, et dat sy alree een groot getal van dooden en gequetsten hadden, retireerden weder te rugh; maer de Rovers noch in 't bosch, om eenige gequetsten, die se hadden, te verbinden, soo goedt als se konden, tot ter tijdt tot dat sy aen boort quamen. Ondertusschen sagen sy de Spanjaerden in de Savana haer dooden en gequetsten dragen, behalven een van de Rovers die daer dood gebleeven was. Een party van de Spanjaerden gingen rondtom dit doode lichaem staen, en elck met een bloote deegen staecken in dit doode lichaem, en riepen : La Cornudo Ladron. De Rovers, die in 't bosch waren, siende dat de meeste macht geretireert was, vielen op dese hoop aen, ende sloegen veele van de selve doodt, en namen het doode lichaem, dat meer als hondert steecken nae sijn doodt gekreegen hadde, en begroeven het in 't bosch. Daer na schooten de Rovers eenige paerden doodt, om vleesch te hebben dat sy aen boort souden brengen, alwaer sy mede haer gequetsten brachten. 's Anderen daeghs ging Morgan self aen landt met twee hondert man, maer

de Spanjaerden waren doen al wegh, en hadden oock de beesten wegh gedreeven, hy liet eenige huysen, die daer waren, in de brandt steecken, en quam doen hy dat gedaen hadt, weder aen boort.

Morgan siende dat sijn Scheepen niet quamen, gingh onder zeyl met de Scheepen die hy by hem hadde; naer eenighe dagen zeylens quam hy aen het Eylandt Savona, alwaer hy sijn laetste Rendevous gegeven hadde, en daer geen teekenen vindende van sijn scheepen, resolveerde aldaer eenige dagen te wachten. Ondertusschen sondt hy omtrent hondert en vijftigh man uyt, om te landen aen het Eylandt Espagniola, en aldaer eenige Dorpen, die omtrent St. Domingo zijn, te plonderen, en om eenige victualie te bekomen, alsoo sy begonnen gebreck te lijden. Maer het volck, dat Morgan gesonden hadt, quam onverrechter saecken weder aen boort, alsoo de Spanjaerden, verwittigt zijnde datse op de kust waren, alle in 't geweer stonden, en de Rovers, die anders niet wilden vechten als om buyt, dit niet wel aen stondt.

Morgan siende dat sijn medemackers niet quamen, deed een monstering over het volck dat hy by hem hadde, ende bevondt datse vijf hondert ende ettelijcke koppen, en acht vaertuygen sterck waren, van de welcke sijn Schip het grootste was, als ick hier voor geseydt heb. Sijn voorige resolutie was, om langhs de Kust van Caraco alle de Steeden en Dorpen, die daer zijn, te gaen rooven en plonderen, maer doen hy sich te swack bevondt, moest hy een andere resolutie neemen. Onder sijn hoop was een Frans Capiteyn, die eertijds met Lolonois de Stadt Maracaibo hadt helpen inneemen, en de geleegentheden van dat Meer soodanigh geremarqueert hadt, dat hy sich verstouten dorst, om de Vloot van Morgan daer in te brengen. Na dat hy sulcks met Morgan overleydt hadde, op wat wijse dat men 't aenleggen moest om dese plaets in te nemen, wierdt het volck daer van verwittight, en sy resolveerden daer alle eenparigh toe om heen te gaen.

Morgan stack met dese resolutie t' zeewaert in, en stelde sijn kours na het Eylandt Curasou : dit in het gesicht hebbende, liet hy 't naer Ruba sacken, 't welck een Eylandt is, dat omtrent twaelf mijlen van de westpunt van Curasou is, ende onder de

Westindische Maetschappy behoort, die daer een Sergeant stelt als Gouverneur met vijftien soldaten. Vorders is het Eylandt bewoont van Indianen, die Spaensch spreecken, ende die van wegen de Religie onder de Spaenschen staen; alle jaren komt daer een Spaensch Priester, van een Dorp, daer teghen over aen de vaste Kust, ghenaemt Coro, die haer predickt, en het Sacrament nae de Roomsche wijse uytdeelt. Dese Indianen handelen met de Rovers, die daer komen, en ruylen schapen en bocken, tegen lijwaet, gaeren, of yets anders, datse van nooden hebben. Dit Eylandt is niet vruchtbaer, maer heel dor, en meest met kreupelbosch bewassen; daer zijn groote menigte van schapen en bocken, daer d' inwoonders haer mede geneeren, nevens wat Spaense Tarw die sy daer zaeyen; daer zijn oock veel paerden, die d' inwoonders gebruycken, want al watse doen, dat doense te paert, al gaense maer vijf hondert schreeden van haer huys om water te haelen; daer zijn oock veel Ratel slanghen, en Spinnekoppen die seer fenijnigh zijn; wanneer dat 'er yemandt van dese ondierten gebeeten is, werd hy in een hanghmat vast gebonden, en blijft daer vier en twintig uren sonder eeten of drincken in leggen. d' Inwoonders geven voor, wanneer yemand van dese beesten gebeten wordt, dat hy sich onthouden moet van drincken, of anders sterven moet.

Morgan aen dit Eylandt ten ancker gekomen zijnde, verhandelde met d' Indianen soo veel bocken en schapen, als hy van doen hadde voor sijn geheele Vloot; en na twee dagen aldaer vertoeft te hebben, vertrock hy by nacht, om dat sy niet sien souden, waer hy 't na toe wende; maer sy merckten het evenwel. 's Anderendaeghs quamen sy in 't midden van de Bay van Maracaibo : en om niet gesien te worden van de Vigia, die ver in Zee sien kan, ten ancker leggen op acht vadem water, en ging 's avonds weder onder zeyl. 's Anderen daeghs was hy met den dagh voor de barre van de Lagon, of de Meer. De Spanjaerden hadden weer een nieuw Kasteel ghetimmert, waer uyt sy met grof Canon Morgan welkom hieten, dat sy daer op geplant hadden.

Alle de kleyne vaertuygen wierden afgevaerdight, om op het spoedigste het volck aen landt te setten. De Spanjaerden waren

oock lustigh doende hun klaer te maecken in 't Kasteel, en schooten geduerigh met grof Kanon, en verbranden oock eenige huysen, die omtrent het Casteel stonden, om beter ruymte te hebben, en schooten geduurigh al het geschut rondom los den heelen dagh door; het was omtrent avond, wanneer Morgan met sijn volk daer quam. Hy vondt niemandt in het Kasteel; want doen sy hem dicht by 't Kasteel sagen komen, staecken een party kruydt in de brand, en onder de roock vluchten sy boschwaerd in. Morgan in het Kasteel komende met sijn volck, was verwondert geen volck daer te vinden, alsoo 't seer bequaem was om te konnen houden, sy vonden een kelder vol kruydt, meest om ver gestrooyt, en een endt brandende lont, dat omtrent een duym ver van het kruydt was, soo dat het niet veel scheelden of sy souden met het Kasteel en al in de lucht gesprongen hebben. Morgan liet het kruydt terstont uyt het Kasteel brengen, en de muuren breecken, soo ver als het van nooden was, om alle de stucken onder de voet te werpen. Daer wierden gevonden sestien stucken Canon, schietende acht, twaelf, en vier en twintigh pondt koegels, en tachentigh musquetten, en ander amonitie naer advenant. De stucken wierden van boven neder van het Casteel geworpen, en de Ropaerden verbrandt. 's Ande-

En een endt brandende lont...

ren daeghs 's morgens vroegh quamen de Scheepen binnen, en het kruydt wierdt gedeelt onder alle de Scheepen die geschut hadden; de stucken die van het Kasteel geworpen waren, wierden vernagelt, en in 't zant begraven. Het volck gingh terstondt weder scheep, om naer de Stadt Maracaibo op het spoedighste te varen, maer het water was soo laegh op de banck die in de mond van de Lagon is, dat de Scheepen qualick daer over konden komen, soo dat eenighe vast bleeven sitten; doch om geen tijdt te verliesen, wierdt het volck terstondt op de rest van de vaertuygen, die indoep gingen, overgeset, om voort na de Stadt te gaen. 's Anderen daeghs, omtrent de middagh, quamen sy gesamentlijck voor de Stadt Maracaibo, ende setten het met haer vaertuygen dicht onder de wal, om onder de bescherminge van het weynigh gheschut, datse op hadden, al het volck aen landt te brengen. Maer het geschiede alsoo gemackelijck, als aen het Fort la Barre, alsoo de Spanjaerden met alle man boschwaerdt in gevlucht waren, en de Stadt ten besten gelaten hadde met eenige arme gebreckelijcke menschen, die niet gaen konden, noch niet te verliesen en hadden.

De Rovers in de Stadt gekomen zijnde, besochten over al om te sien of 'er geen macht elders verborgen lagh in eenige huysen, of boschwaerdt in omtrent de Stadt; ende geen onraedt gevonden hebbende, nam yder Compagnie, of Scheepsvolck, haer Logementen aen de Marckt, van de groote Kerck wierdt een generael Corps de guarde gemaeckt, alwaer gedurigh wacht gehouden wierd. Ick sal hier de gelegentheyt van de Stad Maracaibo niet beschrijven, alsoo ick het gedaen heb in het verhael van 't inneemen van de selve Stadt door Lolonois. Op die selfde dagh, als de Rovers in de Stadt gekomen zijn, wierd terstont een party van hondert man uytgesonden, om buyt en gevangens te achterhalen. 's Anderen daegs avonds quamen de selve weder met omtrent vijftigh Muylezels gheladen met verscheyde goederen, en omtrent dertigh gevangens, soo mannen, vrouwen, als kinderen en slaven. Dese gevangens wierden terstond gepijnight naer gewoonte, om datse souden seggen waer het volck van de Stadt gevlucht was, d' een wierdt gewipt en geslagen, d' ander wierd op sijn St. Andries gehandelt, met brandende lonten tusschen de vingers en toonen; den ander

wierdt een touw om sijn hooft gebonden, tot hem de oogen uyt de kop soo dick quamen als eyeren; die geene die niet segghen wilden, wierden doodt geslaegen, om datse geen meer tormenten konden practiseeren om die luyden aen te doen. Dit duerde omtrent drie weecken. De Roovers liepen ondertusschen alle dagen op party, en brachten altijdt veel buyt mede, soo datse nooyt vruchteloos uytgingen. Na datse omtrent hondert van de principaelste familien van Maracaibo gevangen genoomen, en hun goedt gerooft hadden, resolveerde Morgan naer Gibralter te gaen. Alle de Scheepen wierden stracks klaer gemaeckt, en de buyt met de gevangens ingescheept, het ancker gelicht, en voort naer Gibralter hun kours genoomen, en preparatie gemaeckt om te slaen : yder wist wat hem te doen stondt. Daer waren eenige van de gevangens afgevaerdight om aen land te gaen, en uyt den naem van Morgan aen die van Gibralter te seggen, datse haer opgeven souden; of indien sy sich hertneckigh toonden, dat hy haer geen quartier sou geven, want dese Rovers meenden niet beter onthaelt te werden, als de Franse twee jaren te vooren onthaelt waren.

Naer eenige dagens zeylens quam Morgan met sijn Vloot in 't gesicht van Gibralter, alwaer de Spanjaerden met grof Canon dapper op begonnen te schieten. De Rovers, in plaets van eenige alteratie daer over te hebben, begonnen moedt te scheppen, seggende, dat als 'er te plockhairen viel, dat 'er buyt soude zijn, en dat dit suycker was, om de suere sauce soet te maecken. 's Anderen daeghs met het aenbreecken van den dagh, wierdt het volck aen landt geset, en in plaets van de rechte wegh te neemen, bedacht de Fransman, die daer geweest was, en de gelegentheydt wel wist, een andere door het bosch, om van boven recht in het Dorp van achter in te vallen. Ondertusschen hadt men eenigh volck in de wegh gelaten, om de Spanjaerden te doen dencken, dat men die wegh evenwel neemen soude. Maer de Rovers hadden diergelijcke voorsichtigheydt niet van nooden, alsoo de Spanjaerden de geheugenisse noch hadde, van twee jaren te vooren, doen de Franse daer waren, de plaets liever ten besten te geven, als dat 'er soo veel om hals souden komen, als doenmaels gebeurt was. De Spanjaerden hadden eenige Embuscade gemaeckt buyten

het Dorp, op de wegh waer in sy gevlucht waren, om, of het gebeuren mochte, dat sy overvallen wierden, haer al vluchtende te verweeren. De stucken, die op het Fort waren, haddense vernagelt, en het buskruydt weghgenomen.

De Rovers vonden niemandt in het Dorp als een seer onnoosel of simpel mensch, dese wierd van haer ondervraegt waer dat het volck gevlucht was? hy antwoorde, dat hy het niet wist, noch dat hy 't aen haer oock niet gevraegt hadt doen sy wegh liepen: sy vroegen hem oock of hy geen plantagien wist? hy antwoorden dat hy wel op twintigh van sijn leven geweest hadt. Vorders vroegen sy hem, of hy niet en wist waer het geldt en silver van de Kercken was? hy seyde ja, en bracht haer in de Kerck in de Sacrificie, seggende dat hy al het silver van de Kerck daer gesien hadt, maer dat hy niet wist waer het gebleeven was. Doen sy geen meer bescheydt van hem konden krijgen, maeckten sy hem vast, en wipten hem. Doen begon desen onnooselen mensch te roepen : laet my los, ick sal u mijn huys, mijn goedt, en mijn geldt wijsen. Doen meendense datse een mensch voor hadden, die het wel hadde, en dat hy hem soo mal hield. Sy lieten hem dan los, en daer naer bracht hy haer in een huysjen, daer hy eenige aerde schotels, borden, en andere vodden begraven hadt, nevens drie stucken van achten aen geldt. Sy vroegen naer sijn naem, hy antwoorde, dat hy Don Sebastiaen Sanches genoemt wierdt, en dat sijn broeder Gouverneur van Maracaibo was. Doen begonnense hem op nieuw te pijnigen, en wipten hem weder, en sloegen hem dat het bloed by sijn lijf needer liep. Hy riep datse hem los souden laten, en dat hy haer brengen soude aen sijn suycker moolen, alwaer al sijn goedt was, met sijn slaven; maer als hy los gemaeckt was, konde hy niet gaen : sy smeeten hem op een paert, ende doense in 't bosch waren, seyde hy, dat hy geen suyckermoolen hadde, noch niet in de wereldt, en dat hy van het Gasthuys leefden, gelijck het oock waer was, alse naderhandt bevonden hebben. Doen namense hem weder, en wipten hem, hangende steenen aen sijn hals en voeten, en namen Palmiste bladeren, en branden die onder sijn aengesicht, waer door hy soo geblaeckert wierdt, dat hy geen mensch geleeck; daer toe sloegense hem geweldigh. Hy hadt dese tormenten een

half uur geleeden, wanneer hy de geest gaf. Sy sneeden het touw af, daer hy aen hing, sleepten hem in 't bosch, en lieten hem daer leggen : dus eyndighde desen onnooselen mensch sijn leven, als een Martelaer. Dien selven dagh gingh 'er een party uyt, die een arm Huysman met sijn twee dochters gevangen bracht. En 's anderen daeghs 's morgens vroegh gingense met die Huysman, die haer brengen soude daer volck was, gelijck hy meende. Hy bracht haer dien dagh op verscheyden plaetsen, daer wel volck geweest was; de Spanjaerden, merckende dat de Rovers op party liepen, vertoonden haer niet op de plantagien, maer liepen boschwaerdt in, alwaerse huysjes maeckten van tacken van boomen, om haer goedt in te bergen voor de reegen. Dese arme huysman kost geen volck vinden, de Rovers meenden dat hy het al willens dee, waer over sy hem uyt gramsteurigheydt doodt sloegen; en hingen hem op aen een boom, niet tegenstaende d' arme man seer yverigh om sijn leven badt. Daer na verspreyden sy haer om 't volck hier of daer t' overvallen omtrent de plantagien; want se moesten daer noodsakelijck komen om onderhoud te halen, soo van vruchten, wortelen, en andere gewassen, die daer te vinden zijn. Eyndelijck namen sy een slaef, dien sy beloofden mede naer Jamaica te sullen nemen, en hem soo veel geldt te geven, als een van haer trecken souden, en daer boven soo veel Spaensche kleederen als hy hebben wilde. Dit stondt de Neger wel aen; hy bracht haer terstondt daer volck was, en als sy Spaensche gevangen hadden, lieten sy eenige van de slaef doodt slaen, op dat hy van haer niet vluchten souden. Dese Swart deede daer groote schade aen de Spanjaerden. De Roovers bleven acht dagen met hem wegh, datse tot Gibralter niet quamen, en de gevangens, diese kreegen, deedense mede marcheeren, en haer goedt lietense met Muylezels wegh voeren. Op het laetste kregen sy soo veel gevangens by een, datse niet langer marcheeren konden, resolveerden doen weder naer Gibralter te keeren, alwaer sy over de twee hondert en vijftigh gevangens, soo mannen, vrouwen, als kinderen, en slaven brachten.

Doense weder ghekeert waren, wierden alle de gevangens ondervraeght ofse geen geldt verborgen hadden; en ofse geen geldt

van anderen wisten, ende die niet bekennen wilden, wierden getormenteert, met de wreedste tormenten, diese konden bedencken : onder anderen wierdt een oude Portugees seer swaer gepijnight, een man van in de sestigh jaren oudt, door het seggen van een Neger, die geseght hadt dat hy een rijck man was. Daer op wierd dese oude man gevat, en gevraeght waer sijn geldt was? hy verklaerde by al het geen daer hy by zweeren kost, dat hy niet meer in de wereldt hadt, als hondert stucken van achten hadde, dewelcke een Jonghman, die by hem woonde, mede genomen hadde, en was daer mee gevlucht. Sy geloofden hem niet, maer wipten hem soo swaer, dat sijn armen heel om gedraeyt waren; ende doen hy noch niet wilde bekennen, bonden sy hem vast aen sijn duymen, en aen beyde sijn groote toonen, ende maeckten hem alsoo aen vier palen vast, soo yder lidt ruym anderhalve vadem van yder pael was; doen sloegen sy met hun vieren met stocken op de koorden daer hy aen vast was, soo dat sijn lijf begon te schudden, en de zenuwen te recken. Dit was noch niet genoegh na haer sin : sy namen noch een steen, die wel twee hondert pondt woegh, en leyden die op sijn lenden; doen staeken sy eenige palmiste bladeren onder hem, dat de vlam sijn gheheel aengesicht, en het hayr van sijn hooft afbranden; nochtans door al dese sware tormenten en bekende hy niet dat hy geldt hadde. Sy maeckten hem dan weder los, en bonden hem aen een pylaer van de Kerck vast, die doen een groote Corps de guarde was, en gaven hem geen eeten als een stuckje vleesch daeghs, even soo veel om hem in 't leven te houden. Doen hy omtrent vier a vijf dagen aldus vast was geweest, versocht hy dat eenige vrienden van de gevangens by hem mochten komen, en dat hy eenige middelen soude soecken om geldt te konnen geven : Na dat hy sijn vrienden ghesproocken hadt, beloofde hy vijf hondert stucken van achten; maer hy wierd niet eens gehoort, maer in tegendeel kreegh hy een party slagen, en wierdt hem geseydt, dat hy in plaets van honderden van duysenden moest spreecken, of dat het hem anders het leven soude kosten. Eyndelijck, nae dat hy alle bewijs bygebracht hadde, dat hy konde, dat hy een arm man was, die sijn kost met tappen moest verdienen, accordeerden sy met hem voor duysent stucken

van achten. Dese hadde noch alle de tormenten niet geleeden, die se practiseerden om de Spanjaerden te doen bekennen waer datse haer geld geborgen hadden, sy hebben eenige by de mannelijcke leden opgehangen, soo datsy door de zwaerte van haer lichamen afvielen, dat 'er anders niet bleef als de mannelijcke Roede, ende daer naer drie a vier mael met een Spaensche deegen door het lichaem gestoocken, en soo laten leggen, tot dat Godt haer door de doodt van d' ellendige staet, daerse in waren, verloste; ja daer zijnder geweest, die noch vier a vijf dagen daer naer geleeft hebben. Andere hebben sy genoomen, en op een hout kruys ghebonden, en brandende lonten tusschen de vingers en toonen geleydt. Andere hebbense gebonden, ende met de voeten voor het vuur geleydt, en met vet besmeert, tot datse geheel gebraden waren, en dan soo laten leggen. Na dat sy de blancke menschen genoegh gepijnight hadden, namen sy de slaven. Eyndelijck vondense een slaef, die haer beloofde te brengen in een Rivier, die in de Lagon was, daer een Schip met vier Barcken waren, geladen met kostelijcke goederen, hoorende tot Maracaibo thuys, en met een verklickten sy een andere slaef, die wist waer de Gouverneur met de meeste vrouwen van Gibralter waren : dese wierdt terstondt mede gevat, maer hy ontkende het; daer op wierd hy vast gebonden, en sy dreyghden hem op te hangen, doen bekende hy 't, en beloofden haer te sullen brengen daer de Gouverneur was. Daer wierdt terstondt geresolveert, dat 'er hondert man met twee kleyne vaertuygen naer de Rivier souden gaen, daer de Scheepen lagen, en dat de rest van het volck naer de Gouverneur souden gaen : de gevangens wierden op de Scheepen gebracht; en 's anderen daeghs gingh yder daer hy bescheyden was. Morgan marcheerde met drie hondert en vijftigh man naer de Gouverneur, die sich retireerde op een Eylandt, dat in 't midden van een Rivier was, en hadde sich aldaer gefortificeert. Naer twee dagen marcheerens, quamen sy op de gheseyde plaets, alwaer de Gouverneur sich geretireert hadde; maer door eenige bespieders, die hy hadde, was hy van de komst van de Rovers verwittight, soo dat hy sich met sijn volck, dat hy by hem hadde, op een bergh retireerde, alwaer maer een naeuwe passagie was,

soo dat men een voor een moest marcheren; en boven dien hadt hy eenige vuurwercken gemaeckt, om de Rovers daer mede te stutten, by aldien sy hem daer gevolght hadden, gelijckse gesint waren, indiense niet belet waren geweest door een sware reegen, die haer overviel, en groote schaede deede in het passeeren van een Rivier, alwaerse eenige Muyl-ezels verlooren, geladen met geldt en goedt, als mede eenige vrouwen en kinderen, die daer verdroncken, oock eenig geweer van de Rovers raeckte onbequaem, en haer kruyd was nat : had 'er doen maer een vijftigh welgemonteerde mannen gekomen met Lancen, sy souden alle de Roovers gemackelijck gedoodt hebben; maer de schrick was onder de Spanjaerden soo groot, datse meenden, dat de boomen die in 't bosch waren, wanneer sy door de wind maer risselden, Ladronnen waren, (soo noemense de Roovers). Eyndelijck naer veel suckelens, geraeckten de Rovers door het water; sy konden haer selven noch wel redden, maer d' arme vrouwen en kleyne kinderen konden soo qualick voort, dat het een jammer was om aen te sien; sy moesten altemets een halve mijl door het bosch loopen, en door 't water tot de middel toe; want het land is heel laeg, en de Rivieren waren soo vol door den overvloed van regen en 't water, dat uyt het geberghte quam, datse overliepen, en veel landt onder was. Twaelf dagen naer haer vertreck, quamen sy weder in Gibralter, met noch een groot getal gevangens, maer haer aenslagh was misluckt. Twee dagen daer nae quamen de Scheepen, die naer de Rivier ghevaren waren, brachten een Schip met vier Barcken mede, nevens eenige goederen en gevangen : sy hadden de Scheepen niet konnen neemen met al het goedt dat daer in was, door dien de Spanjaerden haer met Canoes bespied hadden, en het meeste goedt daer uyt gelost, en waren van meening om de Scheepen te verbranden alsse ghelost waren; maer een dat het gheschiede, wierden sy van de Rovers overvallen, soo datse de Scheepen noch kreegen met eenige koopmanschappen, als lijwaet en zijde waren. Na datse noch verscheyden tochten op party gegaen, en nu vijf weecken in Gibralter geweest waren, soo resolveerden sy te vertrecken. Sy sonden derhalven eenige van de Spanjaerden diese hadden, om de brandtschattinge voor

de Stadt te gaen eysschen; of soo sy het niet brachten, soudense de Stadt verbranden. De Spanjaerden, die gesonden waren, quamen weder te rugge, seggende datse niemandt konden vinden, ende dat de Gouverneur haer verboden hadde eenige brandtschattinge te betalen; maer soo Morgan patientie wilde hebben, dat sy onder malkanderen soo veel by een souden brengen tot de somme van vijf duysent stucken van achten, ende datse hem Ostagiers souden mede geven na Maracaibo toe, tot dat de rest betaelt was. Morgan, die soo langh van Maracaibo was gheweest, en niet wist hoe het daer stondt (alsoo de Spanjaerden tijdt genoegh hadden gehadt, om een bequame macht by een te brengen, en hem d' uytkomst van de Lagon te beletten) was haestigh om te vertrecken. Hy stondt het haer dan toe, en nam vier Ostagiers mede, latende alle de gevangen loopen (na dat sy gerantsoeneert waren) maer hielden de slaven. De Spanjaerden wilden oock het rantsoen betaelen voor de Neger, die Gits van de Rovers was geweest, maer Morgan wilde hem haer niet overgeven, want sy souden hem sonder twijffel levendigh gebrandt hebben, by aldien sy hem gekreegen hadden. Als doen lichten de Rovers haer anckers, en gingen t' zeyl, en vier dagen daer nae quamen sy aen de Stadt Maracaibo, alwaerse alle dingen vonden, als se het gelaten hadden. Maer se hadden de tijdinge, diese kreegen, niet verwacht. Een arm man, die in het Gasthuys gebleeven was, quam by Morgan, en bracht hem tijdinge, dat 'er drie Spaense Oorloghs Scheepen aen de mondt van de Lagon waren, die naer hem wachten, ende dat het Kasteel weer wel voorsien was van geschut en van volck. Daer wierdt terstondt een licht vaertuygh afgevaerdight, om na de mondt van de Lagon te gaen, en sien wat voor Scheepen dat 'er waren. 's Anderen daeghs 's avondts quam het scheepje weder, en bracht volkomen bericht van het geen d' oude man geseydt hadde, en hadde de Scheepen gesien, en onder de Canon schooten van haer geweest. Hy hadt oock wel gesien datse vol volck waren, en dat het grootste wel veertig stucken Canon op hadde, het tweede dertigh, en het kleynste vier en twintigh; als mede dat hy volck op het Kasteel hadde gesien. Dese macht was ongelijck grooter als die van Morgan; want het

swaerste Schip, dat hy by hem hadde, hadt maer veertien stucken Canon op, niemand dorst laten blijcken in wat benautheydt dat hy was, Morgan selver niet : hier was goeden raed duur; daer en was geen uytkomst, als uyt de mond te loopen daer de Schepen lagen, en over landt was 'er geen kans. Morgan hadt wel gewildt datse aen de Stadt ghekomen waren, liever als datse daer bleeven, alsoo sy met haer zware Scheepen hem groote schaede konden doen. Evenwel, het scheen dat Godt (tot straf van de Spanjaerden) eenige middelen aen dese Rovers toeliet, om haer uyt de handen van haer rechtvaerdige vyanden te redden.

Morgan, om te toonen dat hy niet vertsaeght was, sondt een Spanjaerd om de brandtschattinge voor de Stadt Maracaibo te eyschen. Twee dagen daer na quam de Spanjaerdt weer met een brief van den Spaenschen Generael Don Alonzo del Campo de Spinoce, die met sijn scheepen aen de mondt van de Meer, of Lagon lagh, de selve luyde aldus :

Brief van den Spaenschen Generael Don Alonzo del Campo Spinoce, aen Morgan, Admirael van de Rovers.

Hebbende, door onse Vrienden en Nageburen, de tijdinge bekomen, als dat ghylieden de stoutigheydt genoomen hebt, om hostiliteyten te komen gebruycken, in de Landen en Steeden, hoorende onder de gehoorsaemheydt van sijn Catholijcke Majesteyt, den Koningh van Spanjen, mijn Meester, soo ben ick volgens mijn schuldige plicht hier ingekomen, en heb het Kasteel, dat ghy van een party flaeuwhertige afgenoomen hebt, en het geschut daer afgeworpen, weder opgerecht, om u daer mede d' uytkomst van de Lagon te beletten, en soo veel afbreuck te doen, als mijn plicht van my vereyscht. Maer soo ghylieden met ootmoedigheydt alles wederom wilt geven dat ghy genoomen hebt, nevens alle de slaven en andere gevangens, sal ick u uyt goedertierentheydt laten passeeren, op dat ghy weder in u landt retireert; ende soo ghy u hertneckigh toondt tegen dese eerlicke conditien, die ick u voorstel, sal ick lichte Scheepen uyt Caraco ontbieden, maer mede ick mijn volck sal opstueren naer Maracaibo, met

order om u altemael door het zwaert te doen vergaen. Dit is mijn laetste resolutie; sie toe, en wees mijn goedtheydt niet ondanckbaer, want ick heb hier kloeckmoedige soldaten, die verlangen om wraeck te mogen neemen over u, wegens d' onrechtvaerdigheydt, die ghy de Spaensche natie in America aendoet.

Op mijn onderhebbende Koninghs Schip, genaemt de Magdaleen, leggende ten ancker in de mondt van de Lagon van Maracaibo, den 24 April 1669.

Was geteeckent
Don Alonze del Campo de Spinoce.

Morgan dese brief gheleesen hebbende, liet alle de Roovers op de Marckt vergaderen, ende liet de brief eerst in 't Engelsch, en daer nae in 't Frans leesen, vragende hoe datse altemael gesint waren, het goedt weder te geven, om vrye passagie te krijgen, of daer om te vechten? Sy antwoorden eenparighlijck, datse liever wilden vechten tot der doodt toe, als het goedt soo los weer over

Morgan liet alle de Roovers op de Marckt vergaderen.

geven; daerse haer leven eens voor gewaeght hadden, datse dat voor de tweede mael oock wel wilden doen. Een van den hoop quam by Morgan, en seyde dat hy met twaelf man het groote Schip aennam te verdistrueren op dese wijse : Men soude van dat Schip, dat men in de Lagon genoomen hadde, een brander maecken, en dat wel toetaeckelen als een Oorlogs Schip met de Vlagge van boven; en in het Schip tegens boort aen, een party houten met mutsen daer op stellen; het welck vertoonen sou als of het Scheepsvolck was : en voor het geschut sou men ter boort uytsteecken eenige houten, die men Negers Trommels noemt, welcke houten hol, en omtrent anderhalve vadem langh zijn. Dit voorstel wierdt goedt gevonden, alsoo men in d' uyterste noodt was; maer Morgan wilde eerst sien, of hy geen andere Conditien met den Spaenschen Generael soude konnen maecken. Hy stuerden dan weder een Spanjaerdt te rugh met dese volgende propositie :

Dat de Rovers uyt Maracaibo vertrecken souden sonder aen de Stadt eenige schade te doen, door brandt, of andersints, en sonder eenige brandtschattinge voorts te pretendeeren.

Datse de helft van de slaven weder souden geven, en alle de gevangens sonder rantsoen vry te laten.

Datse oock de brandtschattinge van Gibralter, die noch niet betaelt was, mede quijt souden schelden, en de Ostagiers op haer vrye voeten stellen.

De Spaense Generael antwoorde daer op, dat hy sulcke conditien niet eens aen wilde sien, ende soo sy noch twee dagen achter bleeven sonder haer willigh over te geven op die conditien, die hy haer voorgeschreven hadde, dat hy haer te vuur en te swaerdt soude verdelgen. Doen Morgan sulck een antwoordt van de Generael gekregen hadde, soo resolveert hy datelijck met sijn volck alles in 't werck te stellen watse konden, om uyt de Lagon te geraecken sonder haer buyt over te geven. Alle de gevangens wierden voor eerst wel geslooten en kort gehouden. De slaven, die plachten te dienen om water te haelen, en andere dingen te doen, wierden mede geslooten, ende de Rovers deden selver dat geen dat de slaven gewoon waren te doen. Onderwijlen vergadert men alle het teer, pick en swavel, dat men in de Stadt kon vinden, om de brander

toe te maecken, als mede eenige andere vuurwercken; het ruym van 't Schip wierdt gevult met bladen van Palmiste boomen, die in een mengingh, van pick, swavel en teer, ghedoopt wierden : daer wierd in deselve de Mixtura, eenig getal van groote beseningen gedoopt, dewelcke dienden om de pijpen te decken, die langhs het boort voor 't Canon gemaeckt waren, onder yder pijp waren ses Potichen buskruyd, en om dat het meer kragt soude doen, wierdt de helft van de balcken, die onder den overloop waren, aen stucken gesaegt. Daer wierden oock nieuwe poorten in het Schip gemaeckt, in dewelcke die Negers Trommels in plaets van geschut geleyd wierden. Langhs het boort wierden eenige houten geset, op welckers eynden een muts of hoed stondt, soo dat het menschen scheenen te zijn; doen wierd 'er de Admiraels vlagge opgeset. De Brander dus toegemaeckt zijnde, resolveert men naer de mondt van de Lagon te zeylen; ende tot die intentie wierden alle de gevangens in een groote barque geset, en in een ander barque, alle de buyt, met de principaelste vrouwen, yder barque was met twaelf man bemant van de Rovers, wel gewapent : in de barque, daer d' Indianen waren, wierden verscheyden packen goederen ingedaen; en in de barque daer de vrouwen waren al het geldt en juweelen. Alle de barquen hadden ordre op een sekere post achter aen te houden, en als 'er een seyn gedaen wierdt, souden sy in 't midden van de Vloot komen, om drijvende het gat uyt te loopen. De Brander hadt order om voor den Admirael te zeylen, die hem aen het groote Schip sou aenklampen; en soo hy hem mis liep door de stroom, soude den Admirael hem evenwel aen boort geklampt hebben. Daer was een ander Schip achter den Admirael, dat toegemaeckt was als een brander : en op dat den vyandt het voor een brander soude aensien, hadt hy eenig harpuys of ander tuygh doen smooken. Na dat Morgan aldus alle d' orders gegeven hadde, wierd 'er een generale Eedt gedaen, dat men malkander by souden staen tot de laetste droppel bloedt toe, en by eenigh verlies, dat men geen quartier souden roepen; maer vechten tot de laetste man toe : ende die geene die sich genereus droegh, en eenige entraordinare daedt deede, of een Schip quam te veroveren, soude met al sijn volck gerecompenseert

werden uyt de gemeene buyt. Morgan gingh met dese resolutie t' zeyl, en quam op den dertighsten April van het jaer sestien hondert negen en tsestigh by de Spanjaerden, die ten ancker lagen recht in het midden van 't vaerwater. Morgan liet het ancker vallen omtrent een Canon schoot van haer, alsoo 't wat te laet was om in een gevecht te gaen, 's avondts wierdt de wacht na d' Oorloghs manier van de brander afgeset. 's Nachts wierdt seer goede wacht gehouden aen beyde kanten, en de Rovers maeckten haer klaer tegen 's anderen daeghs. Soo als 't begon te dagen, waren de Rovers onder zeyl met de ebbe. De Spanjaerden meenden dat de Rovers het op haren en snaren wilden setten, om met de stroom uyt te loopen, sy kapten haer ancker, en gingen mede onder zeyl. De Brander zeylde voor uyt naer het groote Schip, ende raeckten aen hem wel vast. De Generael, siende dat het een Brander was, commandeerde datelijck volck om over te springen, en de masten af te kappen, op dat hy met de stroom soude af drijven; maer het volck was naeuwelijcks over, of den overloop spronghop, en alle de bresenningen raeckten in de zeylen, en gaven een groote vlam en roock, waer door de Generael hem op de vlucht moest geven. Het middelste Schip, siende dat den Admirael in de brandt was, begaf hem op het spoedighste onder het Fort, alwaer het in de grond raeckten : d' andere wilde het selfde doen, maer wierdt te kort vervolght van een van de Rovers, en in de selve tijdt verovert. Die van het ander Schip, dat onder het Fort in de grondt lagh, siende dat de Rovers by haer wilden komen, namen eenigh goedt daer uyt, en staecken selver de brandt daer in. Het groote Schip was brandende aen de wal gedreëven, en seer weynigh menschen afgekomen. De Rovers waren tusschen de wal en het Schip, om het volck te salveeren, maer sy verdroncken liever als datse by de Rovers souden komen, om reden die ick daer na seggen sal. De Rovers waren hier door vol moedt, siende dat in de tijdt van twee a drie uuren sulcken grooten victorie bevochten hadde, wilden de selve vervolgen : Sy gingen met alle man aen landt om het Casteel in te neemen, dat dapper met grof Canon op haer schoot, en sy hadden geen ander geweer als haer roers, en eenighe handtgranaten; haer Scheepen hadden te licht

geschut om op sulck een stercke muur te schieten : sy waren de rest van den dagh doende met het Casteel te beschieten met hun roers, en alsse yemandt te voorschijn sagen komen, misten het selden; maer doen sy onder de muur wilden komen, om met de handgranaten te werpen, doen viel 't haer beurt, want de Spanjaerden begonnen soo sterck met vuurwercken, en met potische vol buskruydt, daer brandende lonten aen vast waren te werpen, dat de Rovers ghedwongen wierden te retireeren, met verlies van over de dertigh dooden, en omtrent soo veel gequetsten. Tegens den avondt quamen de Rovers weder aen boort, sonder iets uytgerecht te hebben. De Spanjaerden, vreesende dat de Rovers 's anderen daeghs geschut aen landt souden brengen, werckten de geheele nacht om eenighe heuvelen te slechten die haer in de wegh waren, en hadden noch goede moedt om met het Casteel d' uytkomst aen de Rovers te beletten. Omtrent 's avonds was het Schip gesprongen; en daer quamen eenige Spanjaerden die naer het wrack wilden swemmen, maer het wierdt haer van de Rovers belet. Ondertusschen hadden eenige gevangens bekomen : Morgan ondervraeghden een Stuurman van het kleyne Schip, dat genoomen was, om te weten wat macht de Spanjaerden hadden gehadt, en ofse oock meer volck waren verwachtende, ende waer datse van daen quamen? De stuurman gaf daer op tot antwoordt, in het Spaensch : Mijn Heer, seyde hy : ick ben een vreemdelingh, gelieft my niet te doen pijnigen, ick sal u de waerheyt seggen van al wat 'er gepasseert is : Wy zijn met ons ses Scheepen uyt Spanjen hier na de West-Indien gesonden, om op de Rovers te kruysen, en die te vernielen, alsoo 'er groote klachten zijn gekomen aen het Hof wegens het inneemen van Porto Villo. Het Hof van Spanjen heeft daer over geklaeght aen het Hof van Engelandt, en van den Koningh tot antwoord gekreegen, dat hy noyt commissie gegeven hadde om eenige hostiliteyt te gebruycken op d' Onderdanen van sijn Catholijcke Majesteyt. Daer op heeft men in Spanjen dese ses Scheepen geequipeert, ende hier na toe gesonden, onder het Commando van Don Augustijn de Gusto, voerende het Schip Nostra Senora de la Soledad, hebbende op acht en veertigh stucken Canon, en achtien bassen : als Vice Admirael Don Alonso del

Campo de Spinoce, voerende het Schip de la Conception, gemonteert met vier en veertigh stucken Canon, ende achtien bassen; ende daer toe noch vier Scheepen, d' een genaemt la Magdalena, met ses en dertigh stucken Canon, twaelf bassen, en twee hondert vijftigh man; de St. Louis met ses en twintigh stucken Canon, twaelf bassen, en twee hondert man; en de la Marquesa met sestien stucken Canon, acht bassen, en hondert vijftigh man; Nostra Senora de Carme met sestien stucken Canon, acht bassen, en hondert vijftigh man. Wy zijn eerst in Cartagena gearriveert, alwaer de twee groote Scheepen wederom naer Spanjen gedestineert wierden, also se te swaer waren om hier te kruyssen; en wy zijn met ons vieren na Campesche gesonden, onder het Commando van Don Alonzo del Campo de Spenoce, om op de Rovers te kruysen. Aldaer gekomen zijnde, hebben wy door een storm uyt den noorden komende, het Schip Nostra Senora del Carme verlooren, en zijn met ons drien daer van daen naer het Eylandt Espagnola gekomen, alwaer wy in de haven van Santo Domingo zijn geloopen. Daer gekomen zijnde, hebben die van de Stadt ons bericht, dat 'er een Vloot van Jamaica aldaer was gepasseert, en eenigh volck aen landt geset hadden, aen een plaets genaemt Allagratia, waer van sy een gevangen gekreegen hadden, die haer seyde, dat de meeningh was om Caraco te gaen inneemen. Don Alonzo liet terstond het ancker op lichten, en wy staecken over na de vaste kust; ende in het gesicht van Curacam gekomen zijnde, ontmoeten ons een Barque, die wy daer na gesproocken hebben, en ons bericht gedaen heeft, dat de Vloot van Jamaica in de Lagon van Maracaibo was, sterck zijnde seven Raa-zeylen met een boot. Op dese tijdinge zijn wy hier aengekomen, en voor de Baar zijnde, hebben wy geschooten om een Loots. Die van 't land gesien hebbende dat wy Spaensche Scheepen waren, zijn aen boort gekomen, en hebben ons geseydt dat d' Engelsche Maracaibo ingenoomen hadden, en datse in Gibralter waren. Don Alonzo gaf daer op ons moedt tot vechten, en beloofde ons alle de plonderagie die by d' Engelsche soude gevonden worden; hy liet de stucken, die wy van het Schip hadden, dat verongeluckt was, op het Kasteel brengen, met twee metale achtien ponders

van sijn eygen Schip. Wy wierden binnen gelootst, en doen liet Don Alonzo aen het volck van 't landt weten, datse by hem souden komen; hy bracht omtrent noch hondert man tot versterckingh op het Kasteel. Kort daer na kreegen wy tijding, dat ghylieden weder binnen Maracaibo gekomen waer, alwaer Don Alonzo een brief aen u schreef; en doen hy verstond dat ghylieden u goed niet woud overgeeven, gaf hy ons weder op nieuw moedt, en beloofde ons de plonderagie, latende al sijn volck het Nachtmael ontfanghen op de Roomsche wijse, en by Eede belooven, dat sy aen d' Engelsche geen quartier geven souden. Dit is d' oorsaeck geweest dat 'er soo veel verdroncken zijn, door dien sy om geen quartier dorsten roepen. Twee dagen voor dat ghy by ons quam, is een Neger by Don Alonzo gekomen, die seyde dat ghy lieden een Brander gemaeckt hadt, maer hy wilde het niet gelooven, seggende dat sulck volck het verstandt niet hadt om een Brander toe te maecken, en datse geen gereedschap daer toe hadde. Morgan bejegende dese Stierman wel, en presenteerde hem, soo hy by hem wilde blijven, dat hy hem een part soude geven nevens het ander volck. De Stierman nam dit aen dewijl hy nu niet beter kost, bleef by de Rovers : hy seyde oock dat 'er wel dertig duysent stucken van achten in het groot Schip geweest waren, ende dat daerom eenige Spanjaerden aen het wrack waren geweest. Morgan liet daer een Schip blijven, om op het doen der Spanjaerden te letten, om het silver te visschen, dat in het groote Schip geweest was, en gingh met sijn andere byhebbende Scheepen na Maracaibo, alwaer hy het Schip, datse genoomen hadden, weder repareerden, en nam het in de plaets van sijn Schip dat hy te vooren hadde. Hy sondt een man naer de Generael, om brandtschattinge voor de Stadt Maracaibo te eyschen, of soo niet, soude hy de Stadt in brandt steecken. De Spanjaerden, siende dat sy de nederlaeg gekregen hadden, en geen middelen wisten om de Rovers quijt te worden, resolveerden om brandtschattinge te betalen (nochtans wilde Don Alonzo noyt daer toe stemmen.) De Spanjaerden quamen weder, en versochten te weten hoe veel Morgan hebben wilde voor de brandschattinge; hy eyschte dertigh duysent stucken van achten, en vijf hondert Koebeesten, om sijn Scheepen van

victualie te voorsien, beloovende de Stadt dan niet te schenden, en de gevangens vry te geven. Eyndelijck accordeerden sy met malkander voor twintigh duysendt stucken van achten, en vijf hondert Koebeesten.

's Anderen daeghs brachten de Spanjaerden alle de Koebeesten, die se belooft hadden, met een gedeelte van 't geldt; de Rovers slachteden de beesten en souten het vleesch; ende doen het gedaen was, brachten de Spanjaerden het ander deel van het beloofde geldt, pretendeerende daer voor de gevangens los te hebben; maer Morgan verstondt het soo niet; hy seyde dat hy haer de gevangens soude geven, als hy buyten de Canon schooten van het Kasteel was, op hoop noch door de gevangens vrye passagie te krijgen : daer na lichten de Rovers haer anckers, om naer de mond van de Lagon te gaen, alwaerse een van haer Scheepen gelaten hadden, het welcke sy daer noch vonden leggen, hebbende wel in de vijftien duysent stucken van achten in 't wrack van het verbrande Schip gevonden, met eenigh silverwerck, en verscheyden gevesten van deegens, en poocken, altemael van silver : daer waren klonten van stucken van achten, die wel dertigh ponden woegen, welcke door de groote hette aen malkander gesmolten waren. Doen liet Morgan aen alle de gevangens weten, datse met de Generael van het Kasteel souden accorderen dat hy vrye passagie mocht krijgen; doch soo den Generael dat niet toestaen wilde, dat hy alle de gevangens aen de wanten buyten boort soude doen vast maecken. De gevangens hielden raedt met malkanderen, en sonden een man naer Don Alonzo, die in het Kasteel was, om hem te bidden, dat hy doch de Rovers in vreede wilde laten passeren; en soo hy het niet deed, dat het haer alle het leven soude kosten : sy sochten hem daer toe te beweegen met alderhande redenen, seggende dat 'er soo veel vrouwen en arme kinderen waren, ende dat hy doch haer leven geliefde te verschoonen : maer in plaets van haer iets daer van toe te staen, gaf hy haer quaedt bescheydt, verwijtende haer dat sy flaeuwhertige waren, en indien sy haer Kasteel soo wel bewaert hadden voor het inkomen van de Rovers, als hy het meende te bewaren voor het uytkomen, dat sy daer soo licht niet ingekomen souden hebben; ende dat hy op geenderhande manier gesint was om het

Kasteel op te geven, noch eenige opening aen de Rovers te laten om uyt te komen; maer ter contrarie soude hy haer altemael sien in de grondt te schieten, en dat het sijn Kasteel was, dat hy het selfde op sijn vyandt ghewonnen hadde, daerom konde hy daer mede doen al wat hem goed dacht tot voordeel van sijn Koningh, ende tot behoudinge van sijn eygen eere. De Spanjaerden quamen weder heel mistroostigh aen boort van Morgan, hem alles verhalende dat Don Alonzo haer geseydt hadde. Morgan gaf haer tot antwoordt, dat hy wel middel vinden soude om uyt te komen.

Ondertusschen vond Morgan goedt, dat de buyt daer soude gedeelt werden, alsoo der omtrent die plaets geen Rendevous was, ende de naeste plaets, die men hadde, dat was het Eylandt Espagniola, en dat 'er ondertusschen, eer men daer kost komen, licht een storm konde komen, die haer van malkanderen mocht doen afraecken, en die de buyt mede hadden, souden d' andere misschien niet soecken om haer part te geeven.

Het geldt wierdt dan by een gebracht, als mede de juweelen, en het gewerckt silver, ende men bevond dat 'er in waerde was twee hondert en vijftigh duysent stucken van achten, sonder de andere goederen, en slaven. Dit wierdt eerst gedeelt onder alle de Scheepen, naer het volck datse hadden, en de Scheepen deelden weder onder haer Equipagie of scheepsvolck : ende om dat alles in oprechtigheydt soude toegaen, wierd'er een Eedt gedaen, dat men de waerdy van geen een schellingh achtergehouden hadde, het zy van goudt, silver, juwelen, paerlen, kostelijcke gesteenten, als Diamanten, Smaragden, en Bezar-steen. Morgan deede eerst den Eedt op de Bijbel, en daer na volghden sy alle tot de laetste man toe.

Krijghslist om uyt de Lagon te komen.

Als de buyt nu gedeelt was, moest men middelen soecken om uyt de Bay te komen, sy resolveerden dese Krijghslist in 't werck te stellen. Dien dagh, doense 's nachts wilden uytloopen, embarqueerden sy veel van haer volck in Canoes, gelijck of sy hadden willen landen, ende gingen aen de strandt onder eenige boomen, die daer waren; doen gingh het volck op haer buyck neder liggen in de Canoes, en quamen soo aen boort, sonder dat men meer als drie of vier mannen konde sien; dit deden sy uyt

alle Scheepen tot verscheyden reysen, soo dat de Spanjaerden vast meenden dat de Roovers by nacht haer Kasteel souden komen met stormladders beklimmen, en inneemen, sy maeckten groote toestel om het aen de landtkant te defendeeren, en brachten al het geschut aen d' overzijde. Doen het nacht was, scheen de Maen heel licht; alle de Rovers waren gereedt, lichten haer anckers, en setten haer zeylen op, ende lieten 't alsoo met de stroom door drijven, tot datse onder het Casteel quamen; doen setten sy alle de zeylen by, en liepen met de landtwindt, wat sy loopen konden, het Kasteel voorby. De Spanjaerden brachten terstondt een deel van haer geschut aen de zeekant, maer de Rovers waren meest gepasseert, soo datse weynigh schade kreegen. De Spanjaerds dorsten oock al het geschut aen de zeekant niet brengen, vreesende, dat terwijlen sy aen de zeekant doende waren, d' andere aen de landkant gekomen souden hebben, om haer te overvallen. 's Anderen daeghs stuerde Morgan een Canoes naer het Kasteel, om eenige gevangens te lossen, die de Spanjaerden onder de dooden gevonden hadde, die gaven sy weder; en Morgan gaf een barque aen alle de gevangens, en liet haer loopen, behalven de Ostagiers van Gibralter, die niet gelost waren. Morgan wilde haer oock niet laten gaen, op dat de Spanjaerden op een ander tijdt daer een exempel aen souden hebben : hy schoot oock seven schooten voor het Fort, maer wierdt niet beantwoordt. Die selfde dagh zeylde Morgan omtrent de halve Bay, ende 's ander daeghs wierd hy bevangen van een storm, komende uyt den noordoosten; hy gingh met sijn Vloot ten ancker op vijf vadem water, maer de Zee was soo omgeroert, dat de anckers niet kosten houden, soo dat gedwongen wierden Zee te kiezen, eenige wierden leck, soo datse in groote noodt waren, want by de Spanjaerden was voorwaer geen quartier; en indiense aen d' ander zijde in de handen der Indianen vervielen, daer was alsoo weynigh quartier voor haer. Eyndelijck, begon de windt te leggen, na dat sy veele dagen in seer groote noodt hadden geweest.

Terwijl Morgan goede buyt gekreegen, en groote victorie op de Spanjaerden bevochten hadt, wierden ter contrary sijn medemackers, die by Cabo de Lobos van hem afgescheyden waren,

om den Engelsman te gaen plonderen, geweldigh geslagen aen Comanago, op de Kust van Caraco. Sy waren gekomen aen de Rendevous van het Eylandt Savona, maer hadden den brief van Morgan (die hy aldaer in een Potiche gelaten hadt) niet gevonden, en niet wetende waer Morgan na toe gegaen was, so resolveerden sy selver een plaets te attaqueeren. Sy bevonden haer omtrent vier hondert man sterck, met vijf Scheepen en een barque : en maeckten tot hooft van haer een seeker Capiteyn Ansel, die sich wel gedragen hadt in het inneemen van Porto Villo. Na datse een Hooftman of Admirael gemaeckt hadden, resolveerden sy onder malkanderen om de Stadt Comanago te attaqueren. Comanago is geleegen aen de vaste Kust van Caraco, omtrent sestigh mijlen bewesten het Eylandt Trinidad, noorden en zuyden van het Eylandt Tortilla. Daer komende, setten sy haer volck aen landt naer gewoonte, en sloegen eenige Indianen die aen de strandt waren; maer doense in de Stadt quamen, wierden sy rondtom besingelt van de Spanjaerden en Indianen, soo datse geen gedachten op buyt kosten hebben, maer om middelen te soeken om op haer Scheepen weder te komen; evenwel sloegen sy met een goede resolutie daer door, en quamen weder in haer Scheepen, maer soo compleet niet alse daer uyt gekomen waren, want sy lieten daer wel hondert man leggen, en noch wel vijftigh ghequetsten, die sy mede hadden : ende doen sy weder in Jamaica quamen, schooren die geen, die in Maracaibo met Morgan geweest waren, de geck met haer, vragende of men in Comanago oock munt sloegh.

Eynde van het Tweede Deel.

Piraticae Americae,

Of de

AMERICAENSCHE ZEE-ROVERS.

DERDE DEEL

Behelsende

Het Inneemen, en verbranden van de Stadt Panama, aen de Zuyd-zee van America geleegen, door Morgan, met het Inneemen van noch andere plaetsen, nevens de Reys des Schrijvers langhs de Kust van Costa Rica, met het geen de Reys geduurende, gepasseert is.

I. HOOFT-STUCK.

MORGAN KOMT AEN HET EYLANDT HISPANIOLA OM EEN NIEUWE VLOOT TOE TE MAKEN, EN DAER MEE OP DE SPAENSE KUST TE GAEN ROOVEN.

MEN siet, door dagelijksche ervarentheydt, dat voorspoedt altijdt moedt geeft aen een Krijgsman, om iets hoogers aen te vangen tot bevordering van sijn glorie : en aen een Koopman, tot vermeerdering van sijne Rijckdommen : aen een Konstenaer, tot vermeerdering van sijn wetenschap : soo

is het oock gebleeken met Morgan, wanneer hy sagh dat alle sijn onderneemingen hem wel geluckt waren, soo begon hy op noch grooter aenslagen te dencken, alwaer het geluck en voorspoedt hem altijdt in gedient heeft. Wy sullen hier een kort verhael doen van sijn laetste tochten, waer in de nieuwsgierige Leser sien sal, dat Godt d' onrechtvaerdigheydt van de Rovers toegelaten heeft, om de Spanjaerden te straffen.

Nieuwe onderneemingen van Morgan.

Morgan siende dat sijn volck den buyt van Maracaibo verteert hadden, ende eens soo veel weder te quaed waren, dacht weer op een ander aenslag, en dat hy oock niet veel moeyte sou hebben om haer te doen resolveeren tot een nieuwe landingh aen de Spaensche Kust. Hy gaf haer Rendevous aen de zuydkant van het Eylandt Tortuga, en schreef mede een brief aen de Gouverneur van het Eylandt Tortuga, en aen alle de Planters en Jagers van het Eylandt Espanjola; waer in hy haer liet weten, dat sijn voorneemen was een bequaeme macht by een te vergaderen, om een aensienlijcke plaets te gaen attaqueren, alwaerse altemael (naer een bevochten victorie) haer fortuyn souden maecken. De Rovers van Tortuga

De Rovers dese brief gekreegen hebbende

en Espanjola dese brief gekreegen hebbende, sochten alle middelen om haer by de Vloot van Morgan te voegen; want de geluckige tochten, die hy altijdt ghedaen hadt, en de vriendelijckheydt die hy aen de Franse altijdt betoonde, deed hem beminnen van die geene die hem nooyt gesien hadden. Alle de Roof-scheepen, die in Tortuga waren, maeckten haer terstondt gereedt, en embarqueerden soo veel volcks als sy konden, en die in de Scheepen niet konden, begaven haer in Canoes, en voeren daer mede langs de Kust, om by de Vloot te komen, en haer te embarqueren op d' Engelsche Scheepen; andere begaven haer op de wegh door het bosch aen de zuydkant van het Eylandt, om mede op d' Engelsche Scheepen te gaen.

Op den 24 October, des Jaers sestien hondert en seventigh quam Morgan met sijn Schip aen de zuydkant van het Eylandt Espanjola, in een Bay, by de Fransen genaemt Port Couillon, tegen over het Eylandt Vaca, alwaer hy de Rendevous gegeven hadt. Sijn meeste macht daer vindende, hiel hy met de selve raedt, wat middelen dat men best soude aenwenden om victualie te krijgen. Morgan sloegh voor, dat men vier Scheepen met een Barque uyt de Vloot soude senden, met vier hondert man, om eenige plaetsjens aen de vaste Kust te gaen inneemen, alwaer men *Mais konde bekomen. Dit wierd van alle Capiteynen en hooge Officiers van de Vloot goedt ghevonden, en aen 't gemeen bekent gemaeckt, die het selve oock toestemden. Eyndelijck wierd 'er geresolveert, dat men aen Rio de la Hache soude gaen, en aldaer een Stedeken inneemen, genaemt la Rancheria, 't welck een plaets is, daer 't meeste Mais valt; en het konde gebeurt hebben, dat men aldaer de Barquen gevonden hadde, die van Cartagena komen om paerlen te visschen. Dese resolutie genoomen zijnde, wierden de Scheepen klaer gemaeckt, en van yder Schip soo veel volck genomen, als haer noodig dacht. Al het volck van d' andere Scheepen wierden in 't bosch gesonden, om beesten te vangen en vleesch te souten; op d' andere Scheepen, die in Espanjola bleven, even soo veel volck gehouden, alse van nooden hadden tot het kielhalen, en om andere reparatien te doen, die de Scheepen van nooden hadde.

Spaense Tarw.

II. HOOFT-STUCK.

VERHAEL VAN HET INNEMEN VAN RIO DE LA HACHE, EN HET VOORNAEMSTE DAT ALDAER VOORGEVALLEN IS.

SES dagen, na dat de vier Roof-scheepen van Morgan van Espagnola gezeylt waren, quamen sy in 't gesicht van Rio de la Hache, alwaerse in stilte vervielen, en van de Spanjaerden gesien wierden, die haer terstont in 't geweer begaven tot haerder voorsichtigheyt, doch evenwel niet wetende dat dese Scheepen wilden landen, maer om dat de Spanjaerden, die aldaer woonen, gewent zijn altemets van de Rovers geplondert te worden, gebruycktense eenige voorsichtigheydt, en berghden haer goed (want dit 's ordinair haer eerste werck) om soose de swackste worden, by tijdts t' ontvluchten. Daer lagh een Schip dat van Cartagena aldaer gekomen was, om Mais te laden, die meende haer 's nachts met de landtwindt t' ontloopen, maer sy besingelden hem soo wel, dat hy in plaets van haer t' ontloopen, recht in 't midden van haer Scheepen geraeckte. Dit quam voor haer seer wel, want het Schip was geladen met het geene dat sy sochten, te weten Mais. 's Morgens met het aenbreecken van den dagh, quamen de Scheepen soo dicht onder het landt, alse konden, om haer volck aen landt te setten, het geen geschiede, nochtans niet sonder groot tegenweer van de Spanjaerden, die aen de strandt waren, en eenige borstweeringe gemaeckt hadden, maer wierde op het laetste gedwongen die te verlaten, ende naer het Dorp te retireeren, alwaerse noch moedt hadden om de Rovers af te keeren. Doen de Rovers aen het Dorp quamen, begon het gevecht weder op nieuw, en duerde tot tegen den avondt, wanneer de Spanjaerden het opgaven, en de vlucht namen, naer datse veel

De Spaenjaerden houden haer altijd vluchtvaerdigh.

volck verlooren, en aen de Rovers weynigh schaede gedaen hadden. Doen de Rovers in het Dorp gekomen waren, en sagen dat de Spanjaerden haer niet meer dan de leedige huysen gelaten hadden, en met de goederen wegh gevlucht waren, verlieten sy het Dorp, en volghden de Spanjaerden aenstondts na, van de welcke sy een party achterhaelden, en gevangen kreegen. 's Anderendaeghs wierden de gevangens, naer gewoonte van de Rovers, gepijnigt, om te seggen waer dat haer geldt en goedt verborgen was, waer door eenige van haer het bekenden, en andere niet. De Rovers begonnen doen op party te loopen, alwaer sy seer veel goedt en slaven by een vergaderden; maer de Spanjaerden, die voor in het bosch haer niet begeven dorsten, maeckten verscheyde embuscaden, om haer tegens 't geweld der Rovers te bevrijden; maer 't en hielp haer niet; want hoe meer schade sy aen de Rovers deeden, dat droop weder op haer eygen hooft, wanneerse van de Rovers dan gevangen wierden. Naer dat dese Rovers veertien dagen in het Dorp vertoeft, en soo veel geplondert hadden, als haer mogelijck was geweest, soo resolveerdense weder naer Hispaniola, tot haer medemackers, te keeren; ende tot dien eynde lieten sy weten aen de Spanjaerden van Rio de la Hache, datse op brandtschattinge van haer Stadt of Dorp moesten dencken. De Spanjaerden practiseerden daer tegens, seggende datse de Stad of Dorp liever wilden laten verbranden, en datse geen geldt hadden. De Rovers, die de Mais alsoo graegh hadden als het geldt, accordeerden met haer datse eenige partyen Mais souden geven. De Spanjaerden waren daer wel eenighsins tegen; maer doense sagen dat de Rovers de plaets in de brandt wilden steecken, versochten sy t' accordeeren, en quamen met malkanderen over een, soo dat de Spanjaerden vier duysent Hanegas Mays souden opbrengen (de vier duysent hanegas maecken omtrent hondert lasten) 't geen sy deeden, soo spoedigh alsse konden, om soo veel te eerder de Rovers quijt te zijn. Drie dagen daer na hadden de Spanjaerden de Mais opgebracht, doen de Rovers alle hun buyt, en alle de slaven, diese gekreegen hadden, aen boort brachten, en verdeeldense in haer Scheepen, en setten haer kours naer het Eylandt Espagniola, alwaer het gros van haer Vloot na haer wachte.

Morgan twijfelt aen de getrouwigheydt van sijn medemackers.

Vijf weeken was het geleeden, dat dese vier Roof-scheepen met de barque van Morgan afgezeylt waren, die op haer komst al begon te twijffelen, niet wetende wat hy dencken soude, ofse oock wel goede buyt ghemaeckt hadden, en datse daer mede doorgegaen waren, dan of sy de nederlaegh mochten gekreegen hebben, alsoo die plaets secours kan krijgen van Cartagena, en Santa Maria, en dat 'er altijdt eenige Scheepen van Cartagena kruyssen op de Rovers. Morgan was nu gesint een andere resolutie te neemen, wanneer hy de Scheepen sagh aenkomen met grooter getal als sy uytgegaen waren. Doen was de vreught van Morgan seer groot, als mede van de gantsche Vloot; en deselve vermeerderde seer, wanneerse bericht kregen, dat alle de Scheepen met Mais geladen waren.

Wederkomst van de Scheepen by Morgan.

De Scheepen van Morgan waren altemael klaer, en wachten niet anders, als na het wederkeeren van dese Scheepen, die terstond gelost wierden, en het volck wierdt uyt het bosch aen boord ontboden. Terwijl dat dese nieuw aengekomen Scheepen haer oock klaer maeckten, wierdt het vleesch op het spoedighste aen boort gebracht, en de Mais wierdt gedeelt aen yder Schip, naer de quantiteyt van 't volck. Morgan gaf Rendevous aen sijn medehebbende Scheepen, aen Cabo Tiburon, zijnde de westhoeck van het Eylandt Espagniola, alwaerse haer eerste resolutie souden nemen, en met malkanderen overleggen, wat plaets men attaqueeren soude. Kort daer naer quamen alle de Scheepen aen Cabo Tiburon, alwaer Morgan ten ancker lagh, en wachten naer haer; daer quamen oock noch eenighe Scheepen van Jamaica, om de Vloot van Morgan op te soecken. Dese Vloot was in 't geheel seven en dertigh Raa-zeyls sterck, met noch eenige kleyne barquen; op al welcke Scheepen (naer een generale monsteringe) twee duysent en eenige mannen wierden bevonden, altemael wel versien met roers, pistools, houwers, en andere amonitie van kruydt en loot naer advenant. De Scheepen waren mede wel versien met geschut nae haer grootte; den Admirael hadde twee en twintigh stucken Canon op, met ses metaele bassen, en was het swaerste Schip; d' andere hadden twintigh, sestien, achtien, veertien, en verminderden tot vier, welcke de kleynste waren : de selve

waren mee naer advenant versien met buskruyd, handtgranaten en andere vuurwercken. Naer dat Morgan het over al besichtight, en aen een ander die wat ontbrack, bygeset hadde, maeckte hy een Admiraelschap, en verdeelde de Vloot in twee Esquadres, onder twee

Kort daer naer quamen alle de Schepen aen Cabo Tiburon.

verscheyde Vlaggen, te weten onder des Koninghs van Engelandts, en onder de witte vlagge, en maeckte daer toe Officiers, als Vice Admiralen, en Schouts by Nacht ; alle de Scheepen die geen Commissie hadden, gaf hy 'er een, om op de Spaense Landen alle gheweldt te gaen doen, ende haer Scheepen, in zee, of in havens vindende, te mogen nemen, door het recht van Represalie, als openbare vyanden van de Kroon van Engelandt, alsoo sy alle de Scheepen van de Engelsche Natie, die in haer Havens quamen om water, of andere noodtsakelickheden, sonder andere informatie prijs maeckten. Als Morgan nu alles in goede ordre gestelt hadde, ontboodt hy alle de hooge Officiers en Capiteynen van sijn Vloot, op dat sy met malkanderen over een souden komen om hem een seekere somme geldt voor sijn Generaelschap toe te staen. Alle de Officiers quamen by hem, en stemden in 't gemeen, dat Morgan van yder hondert man, voor sijn Generaelschap een part soude trecken : dit wierd mede aen het gemeene volck bekent gemaeckt, die oock daer toe haer stem gaven. Daer nae wierd 'er een gemeen accoort gemaeckt voor de Capiteyns, watse hebben souden voor haer Scheepen ; daer toe vergaderden alle de gemeene Officiers van de Scheepen, te weten, alle de Lieutenants en Bootsluyden, ende stemden met malkanderen, dat men de Capiteyns voor haer Scheepen acht mans deelingen, of parten, soude geven, ende daer en boven voor haer persoonen, een part gelijck de beste man, ende voor de Chirurgijns twee hondert stucken van achten voor haer Medicament kisten, en daer boven haer part nevens de beste man op het Schip : aen de Timmerlieden hondert stucken van achten, en daer boven haer part nevens de beste man. Daer na wierd 'er een vergeldinge toegeleydt voor die geenen, die eenighe genereuse actien souden doen tot afbreuck van den vyandt, als namelijck voor die 't eerste de Vlagh van een Fort soude strijcken, ende d' Engelsche vlagh daer op setten, die soude buyten sijn deelinge noch vijftig stucken van achten genieten; die een gevangen nam, en aenbrocht in tijdt van noodt, soude buyten sijn deelingh ghenieten twee hondert stucken van achten; de Granadiers, die gestelt waren om granaten in een Kasteel te werpen, souden voor yder granaed, diese in het

Morgan geeft commiesie aen eijn Scheepen, om op de Spanjaerden ta roven.

Artijkelen die de Rovere met malkanderen maken.

Kasteel geworpen hebben, buyten haer part, genieten vijf stucken van achten.

Daer wierdt oock een vergeldinge toegeleyd voor de verminckte, te weten, voor die beyde de beenen in een slagh quamen te verliesen, die soude boven sijn part genieten vijftien hondert stucken van achten, of vijftien slaven na de keur van de verminckte.

Voor die geenen die beyde handen in een slagh tegen den vyandt quamen te verliesen, die soude buyten sijn part, ghenieten achtien hondert stucken van achten, of achtien slaven naer keur van de verminckte.

Voor het verlies van een been, sonder exceptie van de slincker of rechter, boven de deelingh, vijf hondert stucken van achten, of ses slaven, naer de keur van de verminckte.

Voor het verlies van een handt, sonder eenige exceptie van de slincker of rechter, vijf hondert stucken van achten, of ses slaven, nae de keur van den patient.

Voor het verlies van een oogh hondert stucken van achten, of een slaef, naer de keur van den patient.

Voor het verlies van een vinger hondert stucken van achten, of een slaef, als vooren.

Voor de smerte van een wondt in het lichaem, daer de patient een pijp in moet dragen, vijf hondert stucken van achten, of vijf slaven.

Voor een stijf lidt, het zy arm, been, of vinger, de selve vergeldinge, als of het lidt t' eenemael af was.

Dese boven gemelde vergeldinge souden genoomen werden uyt de gemeene buyt, eer dat de selve gedeelt was.

Dese Artijckelen wierden met eenparige stemmen ingestelt, en van Morgan eerst geteyckent, daer na van alle de Capiteynen, en Officiers van de Vloot.

Doen Morgan alle dese dingen besorght hadde, hield hy Krijghsraed met al de Scheeps Capiteynen, om met malkander te overleggen, wat plaets men eerst soude aentasten. De Krijghsraedt vergadert zijnde, wierdt 'er voorgeslagen, dat men een van dese drie plaetsen soude attaqueeren, te weten, Cartagena, Panama, of Vora Crux. Daer wierdt niet gedisputeert, of men sterck genoegh

was, of welcke plaets dat de sterckste was van de drie : geen van de selve wierdt soo rijck geoordeelt als Panama; ende daerom wierd' er met gemeene stemmen geresolveert die plaets eerst aen te tasten en te plonderen. Tot dien eynde soude men eerst het Eylandt Santa Cathalina gaen inneemen, om aldaer een Gits te bekomen, om ons de wegh naer Panama te wijsen, alsoo op dat Eylandt veel Banditen zijn, van alle plaetsen van die kust.

Daer wierdt oock een bysonder Artijckel gemaeckt, of het gebeurde dat men Scheepen in zee vondt, of in eenige Havens, dat sulcks mede in een generaele deelinghe soude komen, maer het Schip dat een vyandts Schip eerst enteren soude, soude daer voor genieten een premie van duysent stucken van achten; ende soo het vyands Schip boven de tien duysent stucken van achten waerdigh was, soude het van yder tien duysent stucken van achten, duysent hebben.

Daer wierd oock vastgestelt, en op lijfstraf verboden, dat niemand sich vervorderen soude om aen boort van eenigh Schip te komen, dat geen vyandt was, op dat men niet verklickt soude werden.

III. HOOFT-STUCK.

VERTREK VAN MORGAN, MET SIJN VLOOT, VAN HET EYLANDT ESPAGNIOLA, EN HET INNEEMEN VAN HET EYLANDT SANTA CATHALINA.

DE Vloot van de Rovers onder het Commando van Morgan, nu wel versien zijnde van alle noodsakelickheden (naer de gelegentheyt van die Landen) liep de selve in Zee op den sestienden December van het Jaer 1670, en quam vier dagen daer naer in 't ghesicht van het Eylandt Santa Cathalina, zijnde een Eylandt, als ick in het tweede Deel van dese Historie geseght heb, 't welck met een Spaensch guarnisoen beset is, alwaer alle de schelmen en quaetdoenders gebannen worden. Het Eylandt is omtrent seven Spaensche mijlen in de rondte, en is berghachtigh, en omtrent drie Spaensche mijlen langh en een breedt; het is geleegen op de hooghte van dertien graden, en twintig minuten noorder breedte, omtrent hondert Spaensche mijlen van Cartagena, en twee en sestigh van Porto Villo; het leydt zuyden en noorden van Rio de Chagre; daer is geen Jacht als in eenige tijdt van 't jaer, van groote meenighte wilde Duyven : het heeft vier Rivieren, van de welcke twee in de Somer verdroogen : daer word geen koopmanschap gedaen, d' inwoonderen planten alleen het geense van nooden hebben om van te leven, alhoewel het landt bequaem genoegh soude zijn tot Taback planten. Morgan by het Eylandt gekomen zijnde, stuerde een wel bezeyld Schip met veertien stucken Canon gemonteert, om aen de mondt van de haven op te passen, of daer eenigh vaertuygh hadt geweest, en die te beletten, naer de vaste kust te gaen, om advijs te brengen van de vloot. 's Ander daeghs 's morgens vroegh quam de gantsche Vloot van Morgan ten ancker, onder het Eylandt, aen een plaets ge-

Aenkomst van Morgan een het Eyland Sente Catelina.

naemt Agnada grande, alwaer de Spanjaerden een baterye met vier stucken Canon hadden gemaeckt. Morgan liet daer omtrent duysent man aen landt setten, en gingh selver mede. Doen die Rovers aen landt, en altemael in order gerengeert waren, begonnen sy te marcheren door het bosch, alsoose noch geen gidsen hadden als van haer eygen volck, die eerst op het selfde Eylandt hadden geweest, doen het afgeloopen wierdt door Mansvelt : 's avonds quamen sy aen een plaets, daer de Gouverneur van het Eylandt in oude tijden sijn Residentie hadt gehouden, alwaer een Batterye was, genaemt Platta Forma Sant Jago : maer daer was geen volck, alsoo de Spanjaerden, om met beter gemack het Eylandt te bewaren, geretireert waren op het kleyne Eylandt, dat soo dicht aen het groote is, dat men met een brugge daer over kan passeeren; de Spanjaerden hadden dit rondom beset met Forten en Batteryen, soo dat het onmogelick scheen om in te nemen. Doen sy de Rovers in 't gesicht kreegen, schootense dapper van het kleyne Eylandt met grof Canon op haer, hoewelse weynigh raecken konden. Ten laetsten overviel haer de nacht, soo dat de Rovers die dagh niet verder konden loopen, en die nacht naer haer oude ghewoonte, in de herbergh van de starren moesten slapen, sonder dien avondt haer maegh overlaeden te hebben; want sy hadden dien gantschen dagh niet gegeeten. Omtrent te een uur in de nacht, quam 'er een seer harde regen, die vry langh duerde, sy haelden eenige huysen onder de voet, om haer daer by te verwarmen, want de reegen was seer kout, datse 't qualick konden harden, door dien sy niet dick ghekleedt waren, want sy hadden niet meer als een hembt, en een broeckje aen, sonder kousen of schoenen, soo dat dit haer niet veel warmte kost bybrengen. 's Anderen daeghs met het aenbreecken van den dagh, begon de reegen op te houden, en de Rovers haer gheweer schoon maeckende, dat in geen goede staet was, want het was de meeste part nat geworden; hadde die nacht maer hondert welgewapende mannen gekomen, sy souden alle de Rovers met ghemack om hals gebrocht hebben. Haer geweer weder klaer gemaeckt zijnde, begonnen sy te marcheeren, maer de reegen verhefte weder erger als te vooren, en doen begonnen de Spanjaerden weder te Canon-

neeren, om te toonen dat haer kruyd niet nat was. De Rovers, die haer met de reegen omtrent de Fortressen niet derfden begeven, sochten eenige huysen om haer geweer voor de stercke reegen te bevrijden, yder een was besigh om een hutje te maken soo van gras als tacken van boomen. Onder al dit ongemack, begonnen sy oock appetijt krijgen, soo datse moesten sien om wat eeten te bekomen; onder andere liep daer een oud paerd, dat de Spanjaerden hadden laten loopen, om dat het niet meer dienen konde, door dien sijn rugge vol Ulceratien was : dit wierd van haer dood geschooten, en elck nam 'er een stuck van, bradende het een weynigh over 't vuer, en aten het dus op, of het 't leckerste gerecht hadt geweest dat men konde wenschen; ja het was noch al een gauw man, die soo een stuck konden krijgen. Ondertusschen hiel de reegen noch niet op, en Morgan sagh dat sijn volck murmureerden, en weder nae boort wilden ; hy sondt dan een Canoes naer de Spanjaerden toe, met een witte vlagh, om haer te sommeeren om het Eylandt op te geven; dreygende, soo sy 't niet willigh overgaven, dat hy haer geen quartier soude geven. Naer de middagh quam de Canoes weder, met bescheydt dat de Gouverneur geseydt hadt, dat hy 't met sijn Officiers overleggen soude, versoeckende daer toe twee uren tijdt, dan soude hy aen Morgan bescheyd doen, gelijck oock geschiede. Daer quam een Canoes van de Spanjaerden met een Vrede vlagh, en twee persoonen om te Capituleeren. Eer datse aen landt quamen, eyschten sy twee persoonen in plaets van de twee die by Morgan komen souden, het geen haer van Morgan toegestaen wierdt, die haer in de plaets van de Majoor van het Eylandt, en noch een Vaendrich, twee Capiteynen sondt. Dese twee Spanjaerden by Morgan ghekomen zijnde, seyden dat sy willigh waren om het Eylandt over te geven, alsoose geen macht hadden om de sijne tegen te konnen staen, maer datse versochten, dat hy tot verschooninge van haer, en van haer Gouverneur, dese volgende Krijghslist met haer geliefde te gebruycken.

Morgan eyscht het eylandt op.

De Spanjaerden komen by de Rovers om te accorderen.

Dat men 's nachts soude komen aen de brugh, die het groote Eylandt en het kleyne van malkanderen scheydt, en dat men 't Fort, St. Jeronimo genoemt, souden bestormen. Dat alle de Schee-

pen onder het Kasteel St. Tereza souden komen, om het selve te bestormen; en dat men ondertusschen eenige Canoes soude afvaerdigen, om eenigh volck aen landt te setten, aen een Batterye, genaemt la Plataso St. Matheo, of de Cangresera; en dat volck soude de Gouverneur de pas afsnijden, wanneer hy van het Fort St. Jeronimo naer het Kasteel soude gaen, waer mede hy soude gevangen genoomen worden; en als men den Gouverneur dan ghevangen hadde, soude men hem dwingen om het Kasteel te doen overgeven, en d' Engelsche daer in te brengen, onder pretext van sijn eygen volck, en dat aen beyde kanten hevigh soude geschooten worden, maer sonder koegels, of in de lucht, soo dat niemandt eenigh leedt daer van konde hebben; en als men die twee Fortificatien hadde, dat men d' andere niet te vreesen hadde. Sy versochten mede dat men haer geliefde aen landt te setten, aen de vaste Kust, op wat plaets Morgan begeerde, als sy maer by haer volck souden komen. Morgan stondt haer alles toe, op conditie, dat niemandt van sijn volck het leven daer by soude verliesen, noch eenigh leedt geschieden, of dat hy haer geen quartier soude geven : sy beloofden vast van neen; ende daer mede namen sy afscheydt, en voeren weder naer haer Gouverneur toe.

Morgan gaf terstondt order aen de Scheepen om in de haven te komen, gelijck de Gouverneur hadde bevolen, en gaf last aen sijn volck haer gereedt te maecken, om teghens den avondt het Fort St. Jeronimo te bestormen, ghelijck geschiede. Tegens den avondt wierden de veroveringen van alle de Forten van het kleyn Eylandt

De Rovers veroveren het Eylandt.

aengevangen, op de wijs soo als de Spanjaerden met Morgan bestemt hadden; maer niet tegenstaende het verding van het schieten met loos kruyd, hadt Morgan sijn volck belast haer Roers wel ter deegen met scherp te laden, maer van wel niet te schieten op de Spanjaerden, voor al eer sy sagen dat de Spanjaerden op haer schooten. Het loos gevecht ging aen; daer wierd lustigh geschooten aen beyde kanten met grof Canon, en geschermutseert met kleyn geweer, sonder yemandt te beschadigen. Eyndelijck quamen de Rovers op het kleyn Eyland in den donckeren nacht, en namen alle de Sterckten in besetting in, en deden alle de Spanjaerden in de Kerck gaen, en den Gouverneur wierd belast al sijn

volck by een te houden; en soo d' er by nacht eenigh Spanjaerd gevonden wierdt, buyten de schildtwachten, die op de Kerck pasten, dat men daer op soude los branden. Naer dat het alles in stilte gebracht, en het verdrag met de Spanjaerden gemaeckt was, begon den Oorlog tegen de hoenders, verckens, kalveren en schapen : het gingh de geheele nacht op een braden en kooken ; by gebreck van hout, haelden sy de huysen om ver om hout te bekomen, yder was even vlijtigh om de kost te soecken; eenige, alsse verzadight waren, namen haer overschot, en liepen daermede nade Kerck, alwaerse de Spaense vrouwen wat mede deelden, maer de mannen moesten toesien. 's Anderen daegs 's morgens vroegh telde men het volck dat op het Eylandt was, het welcke men bevondt te zijn vier hondert en vijftigh in 't getal, te weten, hondert en tnegentigh man van 't guarnisoen, veertigh getrouwde mannen, met drie en veertigh kinderen; en een en dertigh slaven van sijn Majesteyt met acht kinderen, acht banditen, negen en dertig Negers van particulieren, met twee en twintigh kinderen; seven en twintigh Neegers, met twaelf kinderen : De Spanjaerden wierden altemael ontwapent, en de mannen liet men loopen op de plantagien om de kost te soecken, maer de vrouwen bleven in de Kerck beslooten. Daer na wierden alle de Fortificatien gevisiteert,

Eyndelijck quemen de Rovers in den donckeren nacht.

die men bevondt negen in getal te zijn, te weten : het Fort St. Jeronimo, aen de brugh gelegen, versien met acht stucken Canon, schietende twaelf, acht, ende ses pondt koegels, met ses Orgelspijpen van tien musquetten gemaeckt, en daer by sestig musquetten, kruyd, loot, en lont naer advenant.

De tweede Batterye was genaemt Plata Forma de St. Matheo, voorsien met drie stucken Canon, schietende acht pondt koegels.

De derde en principaelste was het Kasteel, genaemt A Castillo de St. Teresa, versien met twintig stucken Canon, schietende achtien twaelf, acht, en ses pondt koegels, ende daer by tien Orgelpijpen van musqet loopen gemaeckt, elck van tien loopen, daer by tnegentigh musquetten met granaten, kruyd, loot, en lont naer advenant. Dit Kasteel was van kalck en steen gebouwd, met seer stercke muuren, en een gracht rondtom, doch droogh, en wel twintigh voeten diep; met konde daer niet inkomen als door een poort, over een valbrugh : in 't midden van het Kasteel was een bergh, die rondtom bemetselt was, alwaer vier stucken Canon op lagen, die de Haven en het Eylandt konden beschieten. Het was onmogelijck dit Kasteel van de Zeekant te bestormen, alsoo daer in 't geheel niet by te komen was door de klippen, daer de Zee schrickelijck tegen aen spoelt, en aen de landtkant was het oock alsoo sterck; want het was op een bergh, en d' inkomst was niet breeder als omtrent drie a vier schreeden, en aen beyde de zijden waren diepe klipachtige daelen.

De vierde Batterye was genaemt Plata Forma de St. Augustin, voorsien met drie stucken Canon, schietende acht, en ses pondt koegels.

De vijfde was genaemt Plata Forme de la Conception, versien met twee stucken Canon, schietende acht pondt koegels.

De vijfde was genaemt Plata Forma de nostra Senora de Guardalupe, versien met twee stucken Canon, schietende twaelf pondt koegels.

De sesde was genaemt Plata Forme de Sant Salvador, versien met twee stucken Canon, schietende acht pondt koegels.

De sevende was genaemt la Plata Forme de los Artilleros,

de welcke versien was met twee stucken Canon, schietende ses pondt koegels.

D'achtste was genaemt la Plata Forma Santa Cruz, op de welcke drie stucken Canon waren, schietende acht en ses pondt koegels.

De negende was genaemt el Fuerte de San Joseph, met ses stucken Canon, schietende twaelf en acht pondt koegels; daer by waren noch twee Orgels pijpen, yder met tien musquet loopen, ende twintig musquetten, met kruyd, loot en lont naer advenant.

Men vondt noch een Magazijn, met over de dertigh duysent ponden buskruydt, en ander ammonitie naer advenant. Al dese Oorloghs voorraedt wierdt op de Scheepen geembarqueert, ende alle de Batteryen, en 't Fort Joseph verlaten, het geschut vernagelt, en de Ropaerden verbrand : het Casteel van Santa Tereza, met het Fort Sant Jeronimo, wierd alleen gehouden, alwaer de Rovers de wacht ophielden.

Morgan laet een Gits soecken onder de Banditen, om na Panama te gaen.

Na dat Morgan alles in order gestelt hadde, liet hy de gevangens vragen, of 'er geen banditen van Panama, of van Puerto Villo onder haer waren. Daer op quamen drie te voorschijn, welcke in die Contreyen seer wel bekent waren. Morgan vroeg haer met sachtmoedigheyt, ofse wilden Gidsen zijn, om sijn macht na Panama de weg na wijsen, en beloofden haer met een uyt de slavernye te verlossen, en met hem naer Jamaica te nemen, met soo veel buyt, als sy souden konnen vergaderen. Dit stondt de banditen wel aen, die hem beloofden trouwelijck te sullen dienen. d' Een was een half slagh, en toonde sich willigh daer toe, alsoo hy hoopte met die gelegentheydt sich te wreecken over het ongelijck, dat hem docht geschied te zijn, gelijck het in der daed was; want hy alleen geen bannissement verdiende, maer wel levendigh geraebraeckt te werden, voor alle het quaedt dat hy bedreven hadde, van moorderyen, vrouwen schenden, ende veel dieveryen. Desen quaedtdoender dwong de twee andere, die Indianen waren, onder 't Spaensche gebiedt gebooren, ende die de wegen seer wel bekent waren, dreygende haer, soo se met hem de Rovers niet dienen wilden, dat hy haer levendigh sou helpen verbranden. Hy seyde oock tegen Morgan, dat dese seer noodsakelijck waren om de

wegen te wijsen, en dat men haer lustig moest slaen, soo sy niet gehoorsaem waren aen het geen men haer belasten sou. Morgan nu gevonden hebbende 't geen hy socht, resolveerde hy met sijn mede Hoofden vier Scheepen met een Barque toe te maecken, om het Kasteel van de Rivier van Chager te gaen inneemen, om geen suspitie aen de Spanjaerden te geven, door het aensien van de geheele Vloot, op datse niemandt na Panama souden senden, om haer te waerschouwen. Dese Resolutie genomen zijnde, wierden vier hondert man uyt de Scheepen ghelicht, om op de vier Scheepen te gaen, en het Fort Chagere in te nemen.

Wy sullen Morgan hier op het Eylandt laten met de rest van sijn volck, en met de vier Scheepen gaen, om te sien op wat wijse sy het Kasteel bemachtighden.

IV. HOOFT-STUCK.

VERHAEL VAN HET INNEEMEN VAN 'T KASTEEL SAN LORENÇO DE CHAGRE, DOOR VIER HONDERT MAN DIE VAN MORGAN VOOR UYT GESONDEN ZIJN.

DE Commandeur van dese vier Scheepen, was genaemt Brodely, een man die langh in die gewesten op de roof gevaren, en veel quaedt gedaen hadt. Drie dagen naer datse vertrocken waren van het Eyland Santa Cathelina, quamen sy in 't gesicht van het Kasteel van Chagere, 't welck op een hooge bergh gelegen is, aen de mondt van de Rivier. Het Kasteel is rondtom versterckt met stercke palissaden, die met aerde gevult zijn; de bergh is boven afgesneeden door een gracht die wel dertigh voeten diep is, en heeft niet meer als een inkomst, aen de welcke een valbruggetje is, het welck aen de landtkant met vier, en aen de zeekant met twee bolwercken versien is : aen de zuydtkant is het heel steyl, soo dat het onmogelijck is te beklimmen, ende aen de noordkant is de Rivier; onder, nevens het water, op de hoeck van de bergh, is een Tooren, op de welcke acht stucken Kanon staen, die d' inkomst van de Rivier beletten; wat dieper zijn noch twee batteryen, elck van ses stucken Canon, die op de Revier flancqueeren; daer by zijn noch eenige packhuysen, daer d' ammonitie in bewaert wordt, en eenige goederen die naer boven gaen, of van boven komen. By die packhuysen is een trap, die in de bergh gemaeckt is, daer mede men boven op het Kasteel klimt : aen de westkant van het Kasteel is een haven voor kleyne Scheepen, daer het drie, vier, en seven vadem diep is. Voor het Kasteel is goede anckergrondt, op seven en acht vadem water, ende aen de mondt van de Rivier leydt een klip die nevens het water komt.

... en marcheerden door het Bosch.

Aenkomst van de Rovers aen de vaste Kust.

Doen de Spanjaerden de Scheepen van de Rovers sagen, begonnen sy daer op van het Kasteel met grof Canon te schieten, en de Rovers gingen ten ancker leggen in een kleyne haven, omtrent een mijl van het Kasteel. 's Ander daeghs 's morgens met het aenbreecken van den dagh, wierden de Rovers aen landt geset, om door het bosch aen het Kasteel te komen, en dat in te neemen, en haer Scheepen in de Rivier te brengen. Sy marcheerden van 's morgens, tot twee uren nae de middagh, eer datse het Kasteel konden by komen, alsoo de passagien door het bosch seer ongang-

baer zijn : en veeltijdts vol morassen, en geweldighe klippen, en daer toe moesten sy een wegh baenen, want het was soo dicht met rancken doorvlochten, dat het onmogelijck was daer door te komen. Sy hadden eenige slaven van het Eylandt Santa Cathalina mede genomen, die haer seer wel te pas quamen, om de wegh te baenen.

Worden aen landt geset om het Kasteel in te nemen.

Voor het Kasteel komende, wierden sy terstondt begroet van de Spanjaerden, die met grof Canon heftigh van het Kasteel op haer schooten met groote schade, alsoo sy heel ontdeckt waren; want de plaets, daer sy moesten komen om het Kasteel te bestormen, was vlack sonder bosschagie, soo dat de Spanjaerden haer konden sien van het hooft tot de voeten, sonder dat sy de Spanjaerden sien konden. Hier door waren sy in groote benautheydt, niet wetende op wat wijs datse het Kasteel best souden aentasten; het was voor haer geen brock om sonder blaesen in de mondt te steecken: wederomkeeren, en dorstense oock niet, om geen schande by haer medemackers te behaelen. Sy resolveerden dan het Casteel aen te tasten, daer bleef wat 'er bleef. Sy vielen daer lustig op aen met haer Roers en handgranaten; maer de Spanjaerden waren soo wel bedeckt, dat de Rovers haer weynigh schaede kosten doen, ende chargeerden lustigh op haer met grof Canon en musquetten, roepende de Rovers toe : Vengam ios demas, perros Inglises onemigos de Dios y del Roy vos no aveys de ir a Panama. Dat is segghen: Laet de rest oock komen, jou Engelsche honden, Vyanden van Godt en den Koningh, ghy sult te Panama niet komen. Eyndelijck moesten de Rovers retireeren. 's Avondts quamen sy daer weder op aen, en wilden sien over de palissaden, onder faveur van haer handgranaten, te springen, maer het kost niet lucken. Een van de Rovers wierd een pijl door sijn schouder geschooten; hy trock de selve met een furie door de schouder heen, en nam een party Catoen, dat hy in sijn sack hadt, dee dat aen de pijl vast, en stack het selve in de brandt : doen 't wel in de brandt was, stack hy de pijl in sijn Roer, en schoot die op eenighe huysen in 't Kasteel, die met palmiste bladeren bedeckt waren : d' andere Rovers dit siende, begonden het selve oock te doen. Eyndelijck geluckte haer pracktijck, soo dat de dae-

Practijck van de Rovers om de huysen in brandt te schieten.

cken van twee a drie huysen in de brand raeckten. Het scheen dat de Spanjaerden soo besigh waren, datse het niet sagen, voor dat de daecken brandende op haer hoofden vielen, waer door een party kruydt in de brandt geraeckten, en de meeste part van de Spanjaerden onbequaem maeckten. De Rovers dit siende, begonnen haer tijdt waer te neemen, en daer op aen te vallen; doch het vuer beletten de Spanjaerden niet standtvastigh te blijven, en waren yverigh om het te blusschen; maer het schijnt dat sy soo veel water niet konden krijgen, alsse van nooden hadden om het loopende vuer te stutten, want het was altemael meest droogh hout, ende daer by waeyde het een frisse koelte, die daer oock geen goedt in deed. Ondertusschen de Rovers de brandt van binnen soo siende toeneemen, practiseerden om die van buyten oock te doen vatten. Sy sochten dan eenige middelen om de palisaden oock in de brandt te steecken, het geen sy oock deeden, doch niet sonder groote moeyte, en verlies van veel volck; want doen de Spanjaerden vernamen dat het volck in de gracht was, smeeten sy potten vol kruyd, met brandende lonten van boven neer, 't geen veel schade aen de Rovers deedt; evenwel quamen sy tot haer voorneemen, niet tegenstaende alle tegenweer van de Spanjaerden. 's Nachts raeckten de palissaden in de brandt; en de Rovers kroopen op handen en voeten tegen het vuur aen, en als sy een Spanjaerdt door de vlam konden ontdecken, die schootense van boven neer. Tegens den dagh waren de palissaden meest doorgebrand, ende de aerde die van binnen lagh, begon van boven neer in de gracht te storten; het geschut raeckte oock van boven neder, soo dat sy de Spanjaerden begonnen t' ontdecken, en daer op lustigh schooten. De Gouverneur van het Kasteel hieldt haer soodanigh onder dwang, datse daer oock niet van daen kosten, ende liet geschut brengen voor de bresch (door het vuur gemaeckt) om op de Rovers te schieten; evenwel lieten sy, doense niet meer bedeckt waren, de moedt sacken; want de Rovers, die nu seer furieus waren, pasten soo sneedigh op, dat 'er niet een Spanjaerdt sich dorst vertoonen, of se schooten hem onder de voet. Ondertusschen gingh het vuur al sijn gangh. Doen het nu een bequame bresch gemaeckt hadt, sochten de Rovers het oock te

De brandt doet groote schade aen de Rovers.

blusschen, halende soo veel aerde om ver als sy konden : een party waren daer aen besigh, terwijl d' andere op de Spanjaerden pasten. Eyndelijck geraeckten de meeste part van de Spanjaerden om den hals, soo door het vuur, als door het schieten van de Rovers. Tegens de middagh sprongen de Rovers door de bresch, tegens de kracht van het vuur, dat noch overgebleven was, en tegens danck van de Gouverneur aen, die daer de bresch noch verdefendeerden met omtrent vijf en twintigh man, die hy by hem hadt; en die niet meer met haer geweer konden uytrechten, waren doende met spietsen, en andere met steenen te gooyen : nochtans wat tegenweer de Spanjaerden deeden, de Rovers drongen daer tegen aen, en maeckten haer eyndelijck meester van 't Kasteel. d' Overgebleeven Spanjaerden sprongen van boven neer, sonder om quartier te roepen, alwaer der een party den hals braken : de Gouverneur retireerde in een Corps de guarde, daer twee stucken kanon in waren, en wilde sich aldaer noch ter weer te stellen. Wou oock om geen quartier vragen, waer door de Rovers genoodsaeckt wierden hem doodt te schieten. Sy vonden omtrent dertigh man in het Kasteel leggen, onder de welcke geen tien gesondt waren; dese berichten haer dat 'er acht of negen man gevlucht waren naer Panama. Dit was de rest van drie hondert en veertien man, die in het Kasteel geweest waren, en daer was niet een Officier in 't leven gebleven. Dese gevangens seyden oock, dat de Gouverneur van Panama bericht hadt gekreegen, omtrent drie weecken te vooren, van Cartagena, dat de Engelschen een Vloot toemaeckte aen het Eylandt Espagniola, om Panama te komen inneemen; en dese tijdinge haddense bekomen, soo se seyden, door een Yrsman, die aen Rio de la Hache van de Rovers weghgeloopen was, en haer geseydt hadt dat de Rovers Rio de la Hache alleen genoomen hadden om victualie te bekomen voor haer vloot, gelijck het waer was; en als de President van Panama die tijdinge kreegh, hadt hy hondert en vier en tsestigh man tot sekours op het Kasteel gesonden, met victualie, en andere amonitie van oorlogh naer advenant, ende dat dit guarnisoen hondert en vijftigh man sterck geweest was, dat t' samen maeckten drie hondert en veertien man, alle wel gewapent. Sy berichten de Rovers oock, dat de Gouverneur

Veroveringh van het Kasteel door de Rovers.

De Spanjaerden raecken meest om hals.

van Panama veel Embuscades op de Rivier hadde gemaeckt, en dat hy in de Savanas van Panama naer ons wachten met twee duysent vier hondert mannen, allegaer blancken, ende noch ses hondert half slachten, ende ses hondert Indianen, met twee duysent Stieren.

De Rovers hadden nu het Kasteel gewonnen; maer het was soo gemackelijck niet toegegaen als het Eylandt St. Cathalina. Sy telden haer dooden, diese bevonden hondert en eenige te zijn, met in de sestigh gequetsten. Sy lieten de Spanjaerden, die gevangens waren, de Spaensche doode lichamen van boven neder van de bergh op de strandt werpen, en kuylen maken, om haer dooden in te begraven; de gequetsten wierden in het Kerck gebracht by de vrouwen die daer gevangen saten. Doen dit alles gedaen was, lieten sy de schaden, die het vuur gedaen hadt, repareren.

Vertreck van Morgan nu het Eylandt St. Cathalina.

Morgan, die op het Eylandt S. Cathalina gebleeven was, bleef niet langh naer het vertreck van de vier Scheepen; hy liet alle de victualie die daer was, mede op de Scheepen nemen, als de Mais en de Casave, op hoop die aen het Kasteel van Chagre te laten blijven, tot onderhoudt voor die geenen, die in besettingh van het selve souden blijven. Sijn meeninge was, een dagh of twee naer 't inneemen van het Kasteel daer te komen, en dan recht toe opwaerts te marcheren, om geen tijdt aen de Spanjaerden te geven om veel toestel tot tegenweer te maecken : daerom liet hy op het spoedighste alle het geschut van de Kasteelen van het Eylandt St. Cathalina in 't water smijten, doch op so een plaets evenwel, daer hy wist dat 'et weder sou konnen gevonden worden; want hy hadt noch in sijn sin d' een of d' ander dagh daer weer te komen, om het Eylandt in te houden : daer en boven wierden alle de huysen in brandt gesteecken, behalven het Kasteel, daer weynigh leedt aen gedaen wierdt. Alle de gevangens wierden mede gevoert.

Morgan komt aen het Kasteel van Chagre, en verliest sijn Schip.

Doen stelden Morgan sijn kours met sijn Vloot naer Rio de Chagere, alwaer hy acht dagen na de veroveringe van het Kasteel aenquam, ende d' Engelsche vlagh daer af siende waeyen, was soo haestigh om in de Rivier te komen, dat hy sijn Schip op een klip, die voor de mond van de Rivier is, verzeylden, met noch drie van sijn by-

hebbende Scheepen, doch sonder verlies van eenigh volck; want sy hadden noch tijdts ghenoegh, nae datse met de Scheepen gestooten waren, om haer goedt daer uyt te halen; ja daer hadde oock kans genoegh geweest om de Scheepen te redden, ten waer daer geen harde noorde windt was gekomen, die de selve aen stucken stiet, en sette die hoogh en droogh op de strandt.

Morgan laet het Kasteel weder repareren.

Morgan in het Kasteel gekomen, en bericht zijnde van het geen daer gaende was, als hier voor verhaelt is, liet terstond alle de gevangens te werck stellen, om het Fort te repareeren, en liet noch nieuwe palissaden rondom de buytenwercken maken. Daer waren oock eenige vaertuygen in de Rivieren, van de Spanjaerden Chatten genaemt, welke zijn als schuyten, om de goederen opwaerdt in de Rivier te brengen, sy boomen daer mede, als men met de Vlotschuyten in Hollandt doet; en gebruycken oock die Chatten om op Porto Villo, en Nicaragua te varen : daer wierden op yeder van die Chatten twee stucken Canon, en vier metaele bassen gheleydt; daer en boven wierden 'er noch vier lichte vaertuygen toegemaeckt, mede om op de Rivier te roeyen, en daer by alle de Canoes van de Scheepen. Daer wierden vijf hondert man gecommandeert om op het Kasteel te blijven, en hondert en vijftig op de Scheepen, die op de Rivier lagen; bestaende in twaelf hondert man, en kregen order om naer Panama te gaen. Sy namen geen victualie mee op de Scheepen, op hoop datse in d' Embuscaden, die de vyanden gemaeckt hadden, victualie in overvloedt souden vinden.

V. HOOFT-STUCK.

MORGAN VERTRECKT VAN HET KASTEEL RIO DE CHAGRE MET TWAELF HONDERT MAN VAN MEENINGH OM PANAMA IN TE NEMEN.

MORGAN op alles nauw regard, en het Kasteel wel besorght, en al sijn volck met allerhande amonitie van oorlogh (nae de gelegentheyt van 't landt) wel versien hebbende, vertrock van de Rivier van Chagre, om sijn reys naer Panama aen te vangen, op den achtienden January des jaers sestien hondert tseventigh, hebbende vijf vaertuygen met geschut, en twee en dertigh Canoes, die mede vol volck waren. Wy sullen hier beschrijven alles wat op yder dagh voorgevallen is, van sijn vertreck van Chagre af, tot sijn aenkomst in de Stadt Panama.

Sy zeylden en roeyden de Rivier op, en avanceerden omtrent ses Spaensche mijlen die dagh, en quamen 's avonds aen een plaets genaemt Rio de doos Bracos, alwaer een party van het volck aen landt gingen om te slapen, alsoo se dicht op malkanderen in de Scheepen waren, soo datse qualijck konde liggen. Daer waren verscheyde plantagien, alwaer de Rovers eenige wortelen of fruyten meenden te vinden, om te eeten, maer de Spanjaerden hadden het altemael mede genoomen, en niets in de huysen ghelaeten, soo datse gingen slapen, op hoop van 's anderen daeghs de schaede, die dien dagh haer maegh geleeden hadt, te verhaelen, maer voor die tijdt moest yder sich laten genoegen met een pijp Taback, die het mocht, en die het hadde.

Des anderen daeghs, zijnde de tweede dagh, begonnen sy met het aenbreeken van den dagh met alle man haer reys te vervorderen, en quamen omtrent de middagh aen een plaets, genaemt

Crus de Juan Galliego, alwaer sy genoodtsaeckt wierden de Scheepen te laten blijven, om dat de Rivier daer droog was, door dien het in soo langen tijdt niet gereegent hadt, als mede om eenige boomen, die in de Rivier gevallen waren, en de passagien beletten, en te veel moeyte vereyschte, om onse Schepen daer door te krijgen. De Gidsen seyden ons, als men twee of drie mijlen hooger op was, dat men dan met een party van het volck over land kost marcheeren, en 't ander deel te water met de Canoes waren. Dien avondt wierd 'er volk geordineert om aldaer op de Scheepen te blijven, of het gebeurde dat men al te groote macht van vyanden vondt, en gedwongen was te rugge te keeren, om de Scheepen daer tot een toevlucht te hebben, en door het Canon soude men mogelijck de vyanden verslaen. Daer wierdt tot dien eynde aen hondert en sestigh man belast aldaer te blijven, en met een geboden niet aen landt te loopen, op dat de vyanden van haer geen gevangens souden bekomen, waer door sy de macht van de Rovers mochten te weten komen.

's Anderen daeghs, zijnde den derden dagh, 's morghens, wierden eenige mannen met een Gidse uytgesonden, om te sien of 'er middel was met een party volcks over landt te loopen, door dien men vreesde, dat de vyanden daer eenige Embuscaden mochten hebben, alsoo het bosch soo dicht was dat men qualick daer door konde; daer by was het anders niet als moras, soo dat men daer niet konde uytrechten. Morgan wierdt genoodtsaeckt een party van sijn volck aen een plaets, genaemt Cedro Bueno, met de Canoes te doen overvoeren, gelijck het gheschiede, en 's avondts quamen de Canoes weder, en voerden d' andere helft van het volck mede over. De Rovers verlangden doen seer de vyanden te ontmoeten, om eetwaren te bekomen, want sy waren soo flaeuw van honger, tot beswijckens toe.

Den vierden dagh marcheerden de Roovers met het grootste gedeelte van haer volck 't Eylandt inwaerts, met een van de Gidsen, en het ander gedeelte voer met de Canoes de Rivier op, met een andere Gids, die met twee Canoes voor uyt roeyden, omtrent drie musquet schooten van d' anderen, om d' Embuscaden der Spanjaerden te konnen ontdecken. De Spanjaerden hadden oock Spions,

die voor de Roovers liepen, en acht namen op 't gene datse deeden, en konden de Spanjaerden bequamelijck een halve dagh van te voren waerschouwen, eer dat de Rovers haer konden overvallen. Omtrent de middagh quamen de Rovers aen een plaets, genaemt Torno Cavallos, alwaer de Canoes, die vooruyt roeyden, haer waerschouwden, datse een Embuscade van de Spanjaerden ontdeckt hadden. Alle de Rovers maeckten haer terstondt klaer, met sulck een yver en vreught, als ofse te bruyloft genoodight wierden, hoopende overvloedt van eeten en drincken te vinden, dewijl sulcks by haer seer schaers was; het was ofse malkander onder de voet souden geloopen hebben, yder wilde d' eerste wesen; maer doense daer quamen, vonden sy anders niet als het nest, en de vogels waren daer uyt, met omtrent hondert en vijftigh leere sacken, daerse broodt en vleesch in gehadt hadden, daer waren noch wel eenige kruymelen broodt, maer dat konde weynigh helpen voor soo veel volck; de huysjes die de Spanjaerden gemaeckt hadden, wierden onder de voet gehaelt. Doense anders niet vonden, aten sy de leere sacken met sulcken smaeck of het vleesch geweest was, want elck maeckte de selve na sijn welgevallen toe; ja sy vochten noch tegen malkander wie dat het hebben sou : die geen, die een Canaster hadde, was bly dat hy een stuck voor sich selver houden konde. Naer gissinge was in die Embuscade omtrent vijf hondert man geweest. Na dat de Rovers aldaer wat uytgerust, en haer honger met leer een weynigh versadight hadden, marcheerden sy weer voort, soo datse 's avonds quamen aen een plaets, genaemt Torno Muni, alwaerse noch een Embuscade vonden, doch verlaten gelijck de voorige. Dit hadt niet te min een groote loose vreught onder haer veroorsaeckt : Ick segh hier loose vreughd, in plaets van loos alarm; want het was voor haer een vreughd de Spanjaerden te vinden, op hoop datse eeten mochten krijgen. Uyt dese tweede Embuscade gekomen zijnde, gingen sy boschwaerd in om eenige eetwaren te soecken, maar te vergeefs; want de Spanjaerden hadden daer soo weynigh achter gelaten, alsse haer gunden; soo dat die geenen, die noch een stuck leeder overgehouden hadden van d' eerste Embuscade haer Avondtmael daer mede deeden, en lieten haer genoegen met een dronck water

Leere sack.

toe. Sommige nieuwsgierige, die haer leven buyten haer moeders keuken niet gheweest zijn, sullen misschien dencken dat het onmogelijck is leer te eeten, en souden wel willen weten, hoe de Rovers het toemaeckten om door te krijgen : sy klopten 't tusschen twee steenen op de kant van 't water, en maeckten het met een nat, en als het weeck wordt, schraepten sy het hair daer af, daer na lieten sy het op de koolen braden, kerfden het in kleyne stuckjes, en slockten het soo door.

's Ander daeghs, zijnde den vijfden dagh, begonnen de Rovers, met het aenbreeken van den dagh, weder te marcheeren, ende omtrent de middagh quamen sy aen een plaets, genaemt Barba Coa, alwaerse noch een verlaten Embuscade vonden. Daer waren veel plantagien, alwaer de Rovers gingen soecken ofse niet yets vinden konden, om haer groote honger te verzadigen; maer de Spanjaerden hadden daer alsoo weynigh overgelaten, als op d' andere plaetsen, daerse geweest hadden. Ten laetsten, door langh soecken en snuffelen in alle gaeten, vonden sy een kuyl, die eerst nieuw gegraeven scheen te zijn, daer in sy twee sacken meel vonden, met twee groote flesschen wijn, en eenige vruchten, Plantanes genaemt. Morgan, siende dat een party van sijn volck machtigh vervallen waren door honger, en daer door seer swack wierden, liet dese voorraedt, die men daer gevonden hadde, deelen aen die geenen, diese het meest van nooden hadden. Naer dat sy wat gegeten hadden, begonnense weder te marcheeren, maer die door flaeuwte niet meer voort konden, begaven haer in de Canoes, en die in de Canoes geseten hadden, gingen doen over landt. Sy marcheerden noch dien dagh, tot den donckeren avondt, wanneer sy in een plantagie quamen, alwaer sy die nacht bleven. De Spanjaerden hadden daer mede gedaen, als op andere plaetsen, te weten, de voorraedt opgemaeckt.

's Anderen daeghs, zijnde den sesden dagh, hadden sy geen wecker van doen, want de honger hadde haer weynigh laten slapen. Sy namen de wegh weder aen, als se gewendt waren, een partye door het bosch, en d' ander met de Canoes. Sy moesten dickwils pleysteren, alsoo sy niet voort konden, en wanneer sy rusten, liep yder een boschwaerd in, om yets te soecken om t' eeten, sommige

aten bladen, en andere eenigh zaedt van boomen diese vonden, sommige graen, soo dat sy in groote noodt waren. Dien selven dagh, omtrent de middagh, quamen sy in een plantagie, alwaerse een huys vonden dat vol Mais was; dit wierdt terstondt onder de voet gehaelt, en yder nam soo veel Mais als hy kost, dat sy uyt de handt aten. Doense de Mais onder haer verdeelt hadden, begonnen sy weder te marcheeren. Doen sy omtrent een mijl geavanceert waren, ontmoetense een Embuscade van Indianen. Sy smeeten altemael haer Mais wegh, op hoop datse daer volck en victualie souden vinden; maer doense ter plaets quamen, daerse de Indianen gesien hadden, vonden sy noch Indianen noch victualie, maer sagen omtrent hondert Indianen aen d' ander kant van de Rivier, die wegh liepen. Sommige van de Rovers sprongen in het water, ende swommen over om d'Indianen te achterhalen ; ende soose eenige doodt schooten, en geen eedtwaren by haer vonden, waren sy geresolveert om d' Indianen selver te eeten; maer de Indianen waren gaeuwer in 't bosch te loopen, als de Rovers, en lachten met haer, schietende twee a drie van de Rovers, van de welcke een stierf; sy riepen de Rovers toe : Ha perros, a la savana, a la savana. Dat is : Ha honden, op het veldt, op het veldt sullen wy malkander vinden. De Rovers konden dien avondt niet verder gaen, alsoose aen d' ander kant van de Rivier moesten wesen, om over landt te konnen marcheeren, soo datse daer moesten vernachten, en begonnen onder malkander te murmureren, sommige wilden te rugge keeren, maer die wierden verfoeyt van anderen die meer couragie hadden; doch sy kreegen weder moedt, wanneer sy van een van de Gidsen hoorde seggen, datse omtrent een Dorp waren, alwaerse meenden datse tegenstandt souden vinden, en dat men daer wel eeten soude bekomen.

's Anderens 's morgens, zijnde de sevende dagh, maeckten sy haer geweer schoon, en schooten alle haer Roers af, op datse niet manqueren souden als sy aen de vyandt quamen. Dit gedaen zijnde, wierden sy met de Canoes aen d' ander kant van de Rivier aen landt geset; de plaets daer sy geslapen hadden, was Santa Cruz genaemt. Doen sy altemael overgeset, en gereedt waren, marcheerden sy der weder op aen, op hoop datse eenige tegen-

standt souden vinden, om, als ick te vooren geseght hebbe, mondtkost te bekomen. Omtrent de middagh quamen sy dicht aen het Dorp, Crus genaemt, alwaer se een groote roock sagen; doen begonnense moedt te scheppen, seggende tot malkanderen, dat de Spanjaerden het spit aen 't vuer geset hadden, tegen datse quamen; maer doense daer quamen, vonden sy het vuur wel aengesteeken, maer geen spijs noch vleesch : de Spanjaerden hadden al de huysen in de brandt gesteecken, behalven de packhuysen, en de stallen van den Koningh. De beesten, die daer omtrent geweest waren, hadden sy elders gejaegt, soo dat men daer niet een levendige ziel vondt, als eenige honden, die de Rovers doodt schooten en op aten. Daer wierdt in de packhuysen van den Koningh omtrent vijftien of sestien potten vol Peruse wijn, met een leer sack vol broodt gevonden. Als de Rovers by de wijn quamen, begonnen sy daer van te drincken in overvloedt, maer sy wierden sieck tot stervens toe van de wijn, gevende over al de vuyligheden diese op de wegh gegeeten hadden, van bladeren van boomen, en andere vuyligheden, die de maegh niet had konnen verteeren. Sy wisten niet waer dat van daen quam, en meenden dat de Spanjaerden eenigh vergift in de wijn gedaen hadden. Die dagh kondense niet verder gaen, soo dat sy in het Dorp van Crus, dat sy soo gedevaliseert vonden, vernachten moesten. Dit Dorp is gelegen op negen graden, twintigh minuten noorder breedte, en van de Rivier van Chagre sestien Spaensche mijlen, ende van Panama acht mijlen. Dit is het veerste dat men op de Revier met vaertuygen vaeren kan, daerom zijn hier packhuysen, daer de koopmanschappen in geborgen, en met Muylezels daer van daen naer Panama ghevoert worden. Morgan moest daer sijn Canoes oock laten staen, en alle het volck te landt marcheeren : daer wierdt beslooten, dat de Canoes wederom te rugh souden keeren, ter plaets daer men de Scheepen gelaeten hadde, ende dat men alleen een Canoes daer omtrent souden verbergen, om in tijdt van noodt advijs te konnen geven. Daer waren eenige Spanjaerden en Indianen, die haer omtrent het Dorp in de plantagien, die daer dicht by waren, lieten sien. Morgan geboodt, dat men uyt het Dorp niet mocht loopen, of men moest ten minsten hondert

man sterck zijn. Evenwel, veel van de Rovers, door honger gedwongen, lieten niet na het gebodt van Morgan te overtreeden, en in de plantagien met hun drie of vieren, somtijdts vijf of ses, om mondtkost te soecken. d' Indianen, en Spanjaerden, die daer sneedigh op pasten, vielen op een trop van de Rovers, en kregen daer een af, d' andere ontquamen 't, en brachten die tijdingh aen Morgan; maer het wierdt stil gehouden, om geen flaeuwmoedigheydt aen het ander volck te veroorsaecken, en 's nachts wierdt goede wacht onder de Rovers gehouden.

's Anderen daeghs, zijnde d' achtste dagh, nam Morgan met sijn volck de wegh naer Panama; daer wierden twee hondert man, die het beste geweer hadden, voor uyt gestuert, om t' ontdecken of de Spanjaerden oock eenige Embuscade op de wegh gemaeckt hadden, alsoo seer goede geleegentheydt daer toe was, zijnde de wegh seer engh, en ongemackelijck, want daer konnen niet meer als twaelf mannen nevens malkander marcheeren, en noch op sommige plaets niet. De Roovers hadden tot omtrent tien uren gemarcheert, doense quamen aen een plaets genaemt Quebrada Obscura, alwaer haer meer als drie a vier duysent pijlen op het lijf geschooten wierden, sonder datse een mensch sagen of gewaer wierden. De wegh, daerse in waren, was een bergh, die midden door gegraven was, om de wegh te maecken, en daer niet meer als een gelaeden Muylezel door passeeren kost. Doen was 'er onder haer groot alarm, want sy sagen niemandt, en de pijlen vielen soo dick als hagel. Eyndelijck begonnen sy lustigh door het bosch heen te schieten, ende sommige schooten naer boven toe, op eenige Indianen, die se doen sagen door het bosch loopen soo hardt als se konden, om de Rovers weder op een andere passagie te gaen inwachten, en haer weder als vooren te onthalen. Daer was noch een troep van haer die standt hieldt, tot dat ten laetsten haer Opperhooft gequetst wierdt, en in de wegh viel; doch hy stond datelijck op, en wilde noch een Assegaye in het lijf van een van de Roovers ingooyen : maer hy wierdt doorschooten, eer hy tot sijn voorneemen quam, en bleef op de plaets doodt, met noch twee a drie andere van sijn volck. De Rovers deden doen haer best om eenige gevangens te krijgen, maer konden

niet, want d' Indianen waren snelder in 't loopen als sy. De Rovers kregen in dese rescontre acht dooden, en tien gequetsten; en hadden d' Indianen moedt genoegh gehadt, daer soude niet een van de Rovers door gekomen hebben, maer se schooten haer pijlen door het bosch heen, en door de tacken van de boomen verlooren die haer kracht, ende vielen slecht neder in de wegh, sonder vrucht te doen. Weynigh tijds daer naer quamen de Rovers in een groote vlakte, geheel met gras begroeyt, en konden doe van en om haer heen sien : toen ontdeckten sy eenige Indianen, die op een bergh waren, dicht aen de wegh daer sy passeeren moesten. Terwijl men de gequetsten verbond, wierden omtrent vijftigh van de gauwste mannen na de Indianen gesonden, om te sien of men niet een daer van gevangen soude konnen krijgen, maer was daer geen kans toe. Doen de Rovers weder wat gemarcheert hadden, quamen de Indianen weder te voorschijn, en riepen alsse van te vooren gedaen hadden : A la savana, a la savana, Cornudos perros Inglises : sy waren op een, en de Rovers op een andere bergh, en daer was een bosch tusschen beyden in het dal, soo dat de Roovers meenden dat sy daer noch een Embuscade hadden. Om de sekerheyt hier van, stuerde Morgan twee hondert man voor uyt, en bleef met de rest van het volck op de bergh. Doen de Spanjaerden, of Indianen, de Rovers sagen afkomen, quamen sy oock beneden naer het dal, als ofse tegens de Rovers hadden willen strijden; maer doense uyt het gesicht waren, liepen sy door het bosch heen wegh, soo datse de Rovers die passagie met vreeden lieten passeeren. Tegens den avondt begon het te regenen, waer door de Rovers haer uyt haer wegh begaven, om eenige huysen te soecken, om haer geweer droogh te houden : de Indianen hadden alle de huysen, die op de wegh geweest waren, verbrandt, ende de beesten wegh gejaeght, op dat de Rovers door hongers noodt gedwongen souden worden wederom te keeren; evenwel vonden sy noch eenige huysen, maer geen eeten; niettemin waren sy beter gemoedt als te vooren. Sy konden al het volck in de huysen niet bergen, derhalven wierdt van yder Compagnie seecker getal gecommandeert, om in de huysen te gaen, en het geweer van de Compagnie, daerse onder sorteerden, wel gade

te slaen, op dat een ieder in tijdt van noodt, sijn eygen geweer weder kost bekomen; de rest van het volck sliepen buyten, doch haer slaep was weynigh, want het dee de geheele nacht niet als regenen.

's Anderen daeghs, zijnde den negenden dagh, met het aenbreken van den dageraed, begon Morgan weder te marcheren, terwijl het koel was, want dese wegh was slimmer, als die de Rovers gepasseert hadden, wegens de groote hitte van de Zon. Een uur of twee daer na, ontdeckten sy omtrent twintigh Spanjåerden, die voor haer marcheerden, om te observeeren het doen der Rovers. De Rovers deden haer best, om eenige van de selve te bekomen, maer het was vruchteloos, want se waren te loos, en de wegh soo wel bekent, dat wanneer de Rovers meenden dat se voor uyt waren, waren se achter uyt, en volgden alsoo de Rovers van verre. Eyndelijck quamen de Rovers op een bergh, van de welcke sy de Zuyd-zee konden sien, ende sagen een groot Schip in Zee, met vijf a ses barquen, die van Panama zeylden naer d' Eylanden Tovoga ende Tovogilla. Doen begonnen sy altemael moedt te scheppen; en haer vreughd vermeerderde noch meer, wanneer sy van den bergh af quamen in een groote vlackte die vol beesten was; sy verspreyden haer terstond, en schooten al wat haer voor quam, yder een was even neerstigh; terwijl eenigen op de jacht waren, staken d' andere vuur aen, tegen dat haer mackers met eenige geschooten beesten souden komen, om die te braden; eenige brachten een Stier, andere wederom een Koe, de derde een Paerdt, en d' andere een Muyl-ezel, dat sneden sy soo bloedigh aen stucken, en wierpen 't op 't vuer om te braden : doen het een weynigh gebraden was, atense het op, dat haer het bloedt langhs de wangen liep. Als sy nu in het best van dese kostelijcke maeltijdt waren, liet Morgan een loose alarm maecken, yder een stondt datelijck op, d' een liep hier, d' ander daer, maer evenwel wilde elck sijn hachje niet verlaten, maer namen dat mede. Ten laetsten quamen sy weder by een, en raeckten aen 't marcheeren; daer wierdt omtrent vijftigh man gecommandeert voor uyt te loopen, om te sien ofse eenige gevangens konden krijgen, alsoo Morgan seer moeyelijck was, dat hy geen tijdingh bekomen konde

Eenige brachten een Stier...

van de Spaensche macht. Tegens den avondt ontdeckten sy omtrent twee hondert man, die haer riepen, maer sy konden het niet verstaen; dese liepen haer voor by, of se haer van achteren hadden willen aendoen. Doen de Rovers noch een weynigh gemarcheert hadden, ontdecktense den Tooren van Panama; doen begonnense te schreeuwen tot drie mael toe, en wierpen haer hoeden om hoogh van vreughde, het was of se de victorie al bevochten hadden. Sy resolveerden dien nacht daer te slapen, op hoop 's ander daeghs vroegh in de Stadt van Panama te komen : sy campeerde daer mede op het vlacke veldt, de Trommels begonnen te slaen, trompetten te blasen, en met haer Vaendels te speelen, of het een Feest was geweest. Op het geluydt van de Trommels en Trompetten quamen omtrent vijftigh Ruyters maer een musquet schoot van de Rovers, die oock een Trompetter by haer hadden, die helder begon te blasen, en daer na riepen sy : Manana, Manana perros nos veremos; dat is : Morgen, morgen, jou honden, sullen wy malkander spreecken; en daer mede vertrocken sy, behalven seven, of acht, die daer bleven om te sien wat de Roovers deeden, maer se hadden daer niet veel swarigheyt in; ydereen van haer was doende om gras te vergaderen om sijn bedt te maecken voor die nacht. Die twee hondert man, die se te vooren gesien hadden, lieten haer nu oock van haer sien, en scheenen de wegh met hun macht te willen stoppen, op dat de Rovers niet wegh konden loopen, maer waren daer weynigh voor bevreest, die wat overgehouden hadden van het vleesch, datse 's middaghs te vooren gehadt hadden, at het selve op, en gingh daer op slapen; yder kreegh sijn order, of het gebeurde dat de Spanjaerden haer 's nachts wilden aentasten; sy hadden mede buytenwachten rondtom haer Leeger, als ick het leeger noemen magh. De Spanjaerden schooten de geheele nacht met grof Canon uyt de Stadt.

's Anderendaeghs 's morgens, zijnde den tienden dagh, met het aenbreeken van den dagh, maeckten de Rovers haer gereedt, om op de Spanjaerden aen te vallen; ende doen Morgan alles in goede ordre ghestelt hadde, begonnen sy te marcheeren met slaende Trommels en vliegende Vaendels. De Gits, die de Rovers

mee hadden, waerschuwde Morgan, seggende, dat het beter soude zijn dat men de groote wegh liet legghen, om een andere te nemen, alsoo de Spanjaerden in die wegh Embuscades konnen maeken, waer mede sy haer groote afbreuck konden doen. Dese raedt wierd aengenoomen, en de Roovers lieten de groote wegh een musquet schoot aen de rechterhandt van haer leggen, ende namen een andere wegh door de bosschagien, dat seer ongemackelijck voor haer was; maer alsoo het een volck is, die geen ongemack ontsien, door dien sy het ghewendt zijn, viel het haer niet seer moeyelijck. De Spanjaerden, die, als de Gits geseydt hadde, in de wegh waren gefortificeert, siende dat de Rovers een andere wegh namen, wierden genoodtsaeckt om haer te gemoet te komen. De Generael van de Spanjaerden liet sijn Leeger in ordere mede marcheeren teghen de Rovers aen. De Spaensche macht bestondt in twee Esquadrons, en vier Bataillons Voetvolck, met twee troepen geterghde Stieren, die door een groot getal Indianen, Negers en half slachten voort gedreven wierden. De Rovers waren op een kleyne heuvel, en konden de Spanjaerden wel zien. Yder van haer hadde wel gewilt met een huydt vol slagen daer van daen te zijn, want de Spaensche macht was ongelijck grooter, doch daer was geen kans om te wijcken. Sy resolveerden dan om op de Spanjaerden aen te vallen, en te vechten tot den laetsten man; want daer en was geen quartier, voor haer, van de Spanjaerden te verwachten. Dese resolutie genoomen zijnde, verdeelden sy hun macht in drie Bataillons, maer sendende daer eerst uyt twee hondert man van de Fransche Boeckaniers, om datse bysonder wel voorsien zijn met goedt geweer, en seer wel schieten konnen; dese marcheerden voor uyt, en wierden van de rest gevolght. De Rovers trocken van den heuvel, daer sy op waren, en de Spanjaerden waren op een schoon vlack veldt haer wachtende : doen het meeste gedeelte van de Rovers op de vlackte gekomen waren, begonnen de Spanjaerden een geschreeuw op te heffen, roepende : Vive el Roy; dat is : Lang leef de Koningh; en men een viel haer Ruytery op de Rovers aen, maer wierden gestut aen een moeras, daer de paerden traegh waren om door te komen. De twee hondert Rovers, die voor uyt waren, namen de Spanjaerden daer waer, die met hun paerden

door haer meenden heen te rijden; yder Rover boogh een knie op der aerde, en soo schooten sy met de helft gelijck op de Spanjaerden, ende als d' eene helft geschooten hadt, begon d' andere helft weder, soo dat de Rovers gedurigh vuur gaven. De Spanjaerden bleeven haer niet schuldigh, maer schooten lustigh wederom, en deeden haer best om door de Rovers in te breecken. Het voetvolck dat de Spaensche Ruytery meenden te seconderen, wierdt van d' andere troep Rovers waergenomen, die schermutseerden oock seer fel tegens malkanderen. De Spanjaerden meenden met de Stieren van achter in de Rovers te dringen, om haer in confusie te brengen, maer een deel van de Rovers keerden na haer toe, terwijl dat d' andere in het ghevecht waren, en waeyden met haer Vaendels, en schooten eenige schooten op de beesten, soo datse wegh liepen tegen danck van de geenen die haer joegen, die op 't laetst de vlucht oock namen, soo wel als haer Stieren. Het gevecht hadde omtrent twee uuren geduurt, wanneer de Ruytery van de Spanjaerden heel verslagen was, de meeste waren kapot gemaeckt, ende d' andere wegh gevlucht. Het voetvolck, siende dat haer Ruytery soo weynigh voordeel op de Rovers gedaen hadden, en oock selver geen kans siende om meester van de Rovers te worden, schooten haer musquetten los, en smeetense doen neder, vliedende al hun best wegh. De Rovers, die door honger, en ander onghemack, datse op de wegh geleeden hadden, afgemat waren, kosten haer niet vervolgen. Eenige Spanjaerden, die niet loopen konden, verborgen haer onder het riet, dat langhs kleyne Rivieren, die aldaer zijn, wascht, maer de Rovers sloegense doodt diese kregen, als of het beesten waren geweest. Daer wierden een party grauw Monicken gevangen genoomen, welcke alle voor Morgan gebracht wierden, maer die liet deselve, sonder haer eens te willen hooren spreecken, doodt schieten. Daer na wierdt hem een Capiteyn van de Ruyterye gevangen gebracht, die in 't gevecht gequetst was : Morgan liet hem ondervragen, ende hy berichten hem van alles datter passeerde, te weten, dat haer macht bestondt in vier hondert paerden, en vier en twintigh Compagnien voetvolck, yder Compagnie van hondert man, met noch ses hondert Indianen, en eenige Swarten, en half slachten,

die twee duysent Stieren aendreeven, om in de Rovers in te breecken, en confusie onder haer te maecken, om haer daer na dan geheel te verslaen; als mede, dat in de Stadt op verscheyde plaetsen Retrenchementen gemaeckt waren, met meelsacken, en dat 'er geschut op de selve geplant was, om de Stadt noch ten uytersten te defendeeren; oock dat 'er aen de wegh, daer de Rovers door moesten, een Redoute was, op de welcke acht metaele stucken stonden, met vijftigh man. Morgan dit alles gehoort hebbende, gaf ordre om een andere wegh te neemen.

Hy liet de Trommel slaen om sijn volck weder by een te brengen, en te sien wat schaede sy geleeden hadden. De Spanjaerden waren doe t' eenemael verdweenen, ende men sach 'er geen daer omtrent, als die doodt, en gevangen waren. Morgan liet sijn volck weder in bataille stellen, en wierdt naer de schaede vernoomen; men bevond datse eenige weynige verlooren, en eenige gequetsten hadden. Van de Spanjaerden lagen 'er wel ses hondert op het veldt, sonder die ghequetst en wegh geraeckt waren. Dit kleyn verlies gaf haer groote moedt, ende nae datse een weynigh gerust hadden, maeckten sy haer weder klaer, om nae de Stadt te gaen, en swoeren malkander weder op nieuw by een te blijven, en te vechten tot den laetsten man.

Met dese resolutie marcheerden sy naer de Stadt met hun gevangens : doense in de Stadt quamen, vonden sy daer niet datse gedacht hadden, want haer meeningh was, dat de Spanjaerden, die gevlucht waren, haer in de Stadt begeven hadden; nochtans waren de straten beset met borstweringen van meelsacken gemaeckt, ende yder was versterckt met schoone metale stucken Canon. De Rovers drongen daer evenwel op aen, maer soo gemackelijck niet alse op het vlacke veldt gedaen hadden, want het geschut was met schroot geladen, dat vry wat meer effect deed, als de Spanjaerden met hun musquetten gedaen hadden. Dit niet tegenstaende was de Stadt in de tijdt van twee uuren in de handen der Rovers, die al doodt sloegen wat haer tegen stondt. De Spanjaerden hadden al hun goedt uyt de Stadt vervoert, maer daer waren noch veel packhuysen vol alderhande Koopmanschappen, van zijde, lijwaten, en veel meer andere goederen.

Voorsichtigheydt van Morgan.

Soo haeṣt als 'er geen tegenweer meer in de Stadt gedaen wierdt, liet Morgan sijn volck by een vergaderen, en verboodt aen yder een, dat men geen wijn soude proeven, alsoo hy bericht was, dat de Spanjaerden alle de wijnen vergiftight hadden; dit was wel niet waer, maer het wierd gedaen, om dat het gemeene volck haer door den dranck niet onbequaem soude maecken, want men was niet verseeckert, dat de vyandt niet weder komen soude.

Morgan liet sijn volck by een vergaderen.

VI. HOOFT-STUCK.

MORGAN SENDT EENIGE VAERTUYGEN OP DE ROOF IN DE ZUYD-ZEE, HET VERBRANDEN VAN DE STADT PANAMA, EN HET ROOVEN DOOR HET HEELE LANDT, MET ALLE DE WREEDTHEDEN DIE DE ROVERS DAER BEDREVEN, NEVENS HAER WEDERKOMST AEN HET KASTEEL VAN CHAGRE.

DOEN Morgan de Stadt Panama door sijn volck over al hadt doen besetten, commandeerde hy vijf en twintigh man in een Barque, die in de Haven gebleeven was, by gebreck van water, om uyt te komen; want men heeft daer hoogh en leegh water, als in de Canael van Engelandt; als 't hoogh water is, komt 'er soo veel water in de Haven, dat 'er een Galjoen in komen kan, en met laegh water is het wel een mijl van de Stadt, het is een modderige grondt. Naer de middagh liet Morgan heymelijck de brandt in verscheyde huysen steecken, soo dat 's avondts de Stadt meestendeel in de brandt was. Men liet een geruchte onder het volck loopen, als dat de Spanjaerden het selver gedaen hadden, sommige wilden de brandt stutten, met het laten springhen van verscheyden huysen; maer ten hielp niet; want het was soo veer gekomen, dat wanneer de brandt in een straet quam, in een half uur de gantsche straet ten eynde in de brandt was, ende de huysen haest tot koolen; want het waren meest houte huysen, evenwel schoone gebouwen, altemael meest van Cederhout, en van binnen versien met schoone schilderyen, die de Spanjaerden niet hadden konnen wegh voeren. Daer waren seven mannen, ende een vrouwen Klooster, nevens een Gasthuys, en een Dom Kerck, met noch een Parochiale Kerck, die uytstekende kostelijck waren van beeldtwerck en schilderyen; maer het silverwerck hadden de Monicken

met haer mede genoomen. De Stadt was versien van omtrent twee duysent kostelijcke Koopliedens, en omtrent drie duysent gemeene huysen, en stallen van voerluyden, die het silver van daer naer de noordtkant overbrengen; rondtom de Stadt waren verscheyde Boomgaerden, en playsante Tuynen, versien met alderhande vruchtboomen en moeskruyden. De Genoueesers hadden daer een heel aensienlijck Gemeen-huys, alwaer het Comptoir van de Negerye op was, die wierd mede verbrandt. 's Anderen daeghs was de geheele Stadt in assche, behalven omtrent twee hondert packhuysen, en stallen der voerlieden, die soo wat aen een kant waren; alle de gedierten waren mede verbrandt, met veel slaven, die haer in de huysen verborgen hadden, en daer niet uyt konden loopen; daer waren een groot hoop meelsacken, die in packhuysen stonden, dese hebben een maendt daer na noch gebrandt. De Roovers hadden haer 's nachts rondtom de Stadt gehouden, vreesende dat de Spanjaerden komen souden; want sy hadden sulck een aensienlijcke macht by de Spanjaerden gesien, datse daer een schrick voor hadden. 's Anderen daeghs wierden alle de gequetsten gebracht in een Klooster Kerck, die noch overgebleeven was, en daer wierdt mede een Corps de guarde van gemaeckt, wordende alle het geschut rondtom de Kerck gebracht : daer nae liet Morgan sijn volck in bataille stellen, om te sien wät verlies men gehadt hadde. Men bevondt omtrent twintigh man verlooren te hebben in het veroveren van de Stadt, en noch omtrent soo veel ghequetsten. Morgan liet die selve dagh een Convoy van hondert en vijftigh man afvaerdigen, om de tijdinge aen die van het Kasteel van Chagre, van de geluckighe victorie, te brengen. Dit Convoy wierdt van het gheheele gros buyten de Stadt geconvoyeert; men sagh 'er eenighe troepen Spanjaerden, die van ver eens quamen kijcken; maer als men eenige minen maeckte om na haer toe te gaen, setten sy 't op 't loopen soo spoedigh als se konden.

Naer de middagh quam Morgan met sijn volck weder in de Stadt, yder Compagnie nam een Logement, ende een party liepen soecken in de puynhoopen van d' afgebrande huysen, alwaerse noch reedelijcke buyt vonden van silverwerck, en gemunt silver,

dat de Spanjaerden in putten geworpen hadden. 's Anderdaeghs wierden noch twee partyen afgevaerdight, yder van hondert en vijftigh man, om op het landt te gaen, en d' inwoonders van de Stadt te soecken. Twee dagen daer nae quamen de partyen weder binnen, en brachten wel twee hondert gevangens, soo mannen, vrouwen, als slaven. Dien selven dagh quam de Barque, die Morgan in Zee ghesonden hadde, weder met noch drie andere Barquen, die sy genomen hadden; maer sy hadden haer beste prijs laten varen, het welcke een Gallioen was, waer in het silver van den Koningh, met alle de juweelen en rijckdom van de voornaemste Kooplieden van Panama in was; de Bagijnen waren daer oock in, met alle de vercieringen van haer Kerck, en haer silver en goud; dit Schip was alleen maer met seven stucken Canon, en omtrent thien a twaelf musquetten voorsien; het was oock niet toegetaeckelt, want het hadde anders niet als sijn onderzeylen, en daer by haddense gebrek van water, en de Rovers hadden sijn Sloep genomen, met seven man, die om water uyt was. Dese Spaensche bootsgesellen berichten de Rovers van 't geen hier voor verhaelt is, seggende dat het onmogelijck was, dat dese Gallioen in Zee konde gaen sonder water; maer de Commandeur van de Rovers, hadt meer lust om sich vol en sat te drincken, en sijn tijdt te passeeren met een party Spaensche vrouwen, die hy gevangen hadt, als om nae dat Schip te gaen. 's Anderen daeghs rusten sy haer Barque toe, om het Schip te soecken, maer sy vonden 't niet, alsoo het wegh gezeylt was, hebbende tijdingh gekregen dat de Rovers met vaertuygen in zee waren, en sijn Sloep genoomen hadden. Doen se sagen dat het Schip wegh was, namense eenige barquen, die se aen de Eylanden Tavoga en Tavogilla vonden, met verscheyde goederen gelaeden, en quamen daer mede naer Panama. Daer gekomen zijnde, berichten sy Morgan van het geen dat 'er gepasseert was; de gevangens van het Schip wierden mede ondervraeght, ende seyden datse wel wisten waer omtrent het Schip geloopen was, maer datse meenden dat het versterckinge van volck soude gekreghen hebben. Morgan liet daer op alle de vaertuygen, die in Panama waren, toerusten, om dat Schip op te soecken. De Rovers liepen dan weder in Zee met

hun vier Barquen sterck, waer op sy hondert en twintigh man hadden. Sy waren acht dagen in Zee, sonder yets uyt te rechten, wegens het groote Schip; want het was den dans soodanigh ontsprongen, datse het niet wisten te vinden. Sy dan siende dat 'er geen hoop was van het Schip te krijgen, resolveerden weder naer d' Eylanden Tavoga en Tavogilla te keeren, alwaer se een Schip vonden dat van Payta quam, en geladen was met Seep, Laeckens, Biscuyt, ende Suycker, en hadde omtrent 20000 stucken van achten in gemunt Silver. Sy quamen met dit Schip in Panama met hun Barque, die se gelaeden hadden met goederen en gevangens, die sy op de Eylanden gekreegen hadden. Het Convoy, dat Morgan naer het Kasteel van Chagre gesonden hadt, was wederom gekomen met goede tijdinge, sy rapporteerden dat die van Chagre twee vaertuygen voor de Rivier om te kruyssen, hadden gestuert; dese kregen een Spaensch Schip in 't gesicht, dat sy najoegen; die van het Kasteel lieten hier op de Spaensche vlagh waeyen, en het Spaensch Schip sich in het naeuw siende, meende daer in de Rivier een vrye haven te vinden; maer het was de eene wolf nauwelijcks ontkomen, of liep d' andere in de mondt, want doen het in de Rivier was, bemerckte het wel haest, dat het in 's vyands handen was gevallen; het was meest met mondkost geladen, 't geen de Rovers best diende, want sy waren slecht daer van in het Kasteel voorsien. Dit gaf oorsaeck aen Morgan om in Panama langer te blijven, en het heele landt door te loopen, en te rooven; want terwijl d' er eenige van haer ter zee op de roof waren, deeden d' andere niet minder te landt, want alle dagen liep 'er een party uyt van twee hondert man, en als d' eene wederom quam, was de ander weer gereedt om uyt te gaen. Hier door brachten sy groote buyt en veel gevangens op, aen wien sy alle daghen de grootste wreedtheden en tormenten deeden diese konden bedencken, alleen om datse malkanderen souden verklicken, waer dat haer geldt verborgen was; onder anderen vonden sy een arm gebreckelijck man in een Heeren huys buyten de Stadt; dese arme man hadde sich verschoont met een schoon hembt, en een zijde broeck, die hy in het huys gevonden hadde. Aen de veeter van dese broeck was een silvere sleutel vast; de Rovers vroegen hem nae

de kist, daer de sleutel toe gemaeckt was; hy seyde dat hy de kist niet hadt, maer dat hy de sleutel alleen in het huys gevonden hadde. Doen se geen andere bekentenisse van hem konden krijgen, wipten sy hem dat sijn armen heel uyt het lidt waren, daer nae bonden sy hem het hooft soo vast, dat sijn oogen daer uyt swollen soo dick als eyeren, ende doen hy noch niet en bekende, hingen sy hem by sijn mannelijcke leeden op, d'een sloegh hem, d'ander sneedt hem de neus af, d' ander een oor, de derde blaeckerde hem, soo dat men geen wreeder tormenten konde practiseeren. Op het laetste wanneer de man niet meer konde spreecken, en sy geen meer tormenten overigh hadden om hem aen te doen, lieten sy hem door een Swart, met een lancie, doodt steecken. Veel meer diergelijcke wreedtheden hebbense gepleeght. De Monicken selver hadden weynigh quartier onder haer; en hadt het niet gheweest, om datse hoopten geldt van haer te krijgen, sy souden haer voor al geen quartier gegeven hebben. De vrouwen hebben sy oock niet verschoont, behalven die haer wil toestonden; maer schoon sy niet wilden, wisten sy haer daer toe genoegh te krijgen; sy namense uyt de Kerck, daer se in gevangen waren, en gingen daer mede uyt, onder pretext dat syse van doen hadden, om voor haer te wassen, maer als syse dan onder haer geweld hadden, deeden sy haer wil daer mede, of tormenteerden haer met slagen, honger, en meer diergelijcke plagen. Morgan, die als Generael was, hadde daer in behooren te voorsien, en beter ordre gestelt te hebben, maer hy was selver niet beter als de rest; want als men een mooye vrouw gevangen gebracht hadde, versocht hy haer terstondt tot oneer. Terwijl dat het hier te pas komt, sal ick een geschiedenis verhaelen van een vrouw, welckers naem onsterfelijck behoorde te zijn, door haer standtvastigheydt.

De Rovers uytter Zee gekomen zijnde, hadden eenighe gevangens uyt d' Eylanden Tavoga en Tavogilla mede gebracht, onder de welcke een rijck Koopmans vrouw was, zijnde jongh en seer schoon. Ick sal haer schoonheydt hier niet uytbeelden, maer alleen seggen datter geen schoonder in Europa kan zijn; haer man was naer Peru gevaren, om eenige negotie aldaer (nae de maniere van die landen) te doen, en dese vrouw was met haer goed, nevens

eenige van hare vrienden gevlucht : soo drae alsse by Morgan ghebracht, en van hem gesien wierdt, liet hy se terstondt van haer vrienden afscheyden, ende alleen in een vertreck met een slavinne brengen, alhoewel de vrouw, met tranende oogen, versocht om by haer vrienden te mogen blijven; hy liet haer versorghen van al het geen datse nooden hadde, en stuerde haer alle maeltijden een schootel of twee van sijn eygen tafel, hoewel dat hy haer een slavin gegeven hadde om voor haer te kooken. Dese vrouwe oordeelde dit eerst als een eerbaerheydt van Morgan, en was seer verwondert, meynende dat de Rovers soo boos niet waeren, als aen haer, en aen meer andere vrouwen van de Spanjaerden onderricht was; want doen de Spanjaerden uyt de Stadt gingen, wierden eenige daer van door hun vrouwen versocht, om yets van de Ladronnen, dat zijn Rovers, tot gedachtenisse mede te brengen. Andere, die nieuwsgieriger waren, versochten om het gevecht van verr' te mogen sien, maer het wierdt haer van haer mannen geweygert, seggende datse een schrick daer van souden krijgen, niet van te sien vechten, maer van de mismaecktheyt der Rovers; want, seyden sy, de Rovers zijn niet gelijck wy lieden, maer sy zijn als beesten; ende beloofden aen hun vrouwen eenige hoofden te sullen brengen, om haer te laten zien : daer over veel vrouwen, doense de Rovers sagen, haer verwonderden, seggende : Jesus, los Ladronnes son camo los Espagnoles. Dat is te seggen : Jesus, de Rovers zijn menschen gelijck de Spanjaerden. Dese Koopmans vrouw, daer wy van spreecken, seyde mede wegens de geveynsde beleeftheydt van Morgan : Los Ladronnes son tan corteses come si fueran Espagnoles. Dat is : De Rovers zijn soo beleeft of het Spanjaerden waren. Morgan ging alle dagen wandelen in de Kerck, alwaer de gevangens waren, ende liet altijdt sien voor de tralie van 't vertreck daer dese vrouw in was, en groete haer dickwils, ja selfs onderhieldt hy haer somtijdts met spreecken (want hy sprack goedt Spaensch) hy liet haer vrienden en bekenden vryheydt geven om by haer te komen. Dit hadt omtrent drie dagen geduert, wanneer hy haer tot oneer liet versoecken, en daer nae versocht hy haer daer selver toe, presenteerende haer eenige kostelijcke juweelen. De vrouw, die

eerbaer, en wel opgebracht was, bedanckte hem seer beleefdelijck, seggende: datse onder sijn macht was, ende datse seer groote beleeftheydt in 't eerst aen hem gesien hadt, datse oock niet hoopte dat de selve nu verminderen soude, en dat sy niet konde gelooven, dat hy diergelijcke gedachten hadde, alsoo het niet betaemde aen een Opperhooft van soo een aensienlijke macht, dusdanige dingen te versoecken van een persoon, wiens leven in sijn handen stondt. Dese beleefde woorden konden de geyle lust van Morgan niet voldoen; hy versocht haer noch stercker, en beloofde haer restitutie van het geen sy verlooren hadt, en dat in juweelen, op datse het te beter soude konnen bewaren; maer sy excuseerde haer met alle beleefde woorden, die sy bedencken kost; doch Morgan liet haer niet met vreeden, en vervolgde haer soo sterck, datse gedwongen wierdt te seggen, by aldien hy yets met haer lichaem wilde doen, dat hy dan eerst moest maecken dat de ziel daer van scheyde, ende datse by haer leven yets diergelijcks sou toelaten. Daer nae sprack sy hem niet meer toe. Morgan wierdt ten laetsten, op de weygeringh van dese vrouw, soo gram, dat hy haer in een ander vertreck liet setten, ende verboodt dat niemandt by haer soude komen. Hy liet haer kleederen afneemen, en alle dagen soo weynigh eeten geeven, datse naeuwelijcks het leven daer by konde houden. Hier over bedroefde sy haer niet, maer bleef even standvastigh, biddende Godt alle dagen, dewijl dat hy haer soo geliefde te kastijden, dat hy haer doch de sterckte wilde geven, om tegen de tyrannye van Morgan te konnen bestaen.

Morgan liet dit doen, onder pretext dat dese vrouw correspondentie met de Spanjaerden hieldt, en datse een slaef met eenige brieven hadt uytgesonden.

Ick hadde nooyt gelooft dat diergelijcke standtvastigheydt in soo een vrouw konde zijn, indien ick haer selver niet gesien en gesproocken hadt, alsoo ick altemets haer onderstand van spijs deed, hoewel dat ick sulcks seer bedecktelijck moest doen. Hier sal noch in 't vervolgh van dit verhael, van dese vrouw gesproocken werden, hoe datse niet alleen onder haer vyanden van het ongeluck is vervolght geweest, maer oock onder haer vrienden.

Doen Morgan omtrent drie weecken in Panama geweest, en

lustigh gerooft hadt, soo ter zee als te lande, liet hy preparatie maecken om te vertrecken. Yder Compagnie moest een seecker getal Muyl ezels soecken, om de buyt aen de Rivier te brengen, die omtrent acht Spaensche mijlen daer van daen geleegen was. Ondertusschen warender omtrent hondert van de sijne, die een accoordt met malkanderen gemaeckt hadden, om Morgan te laten gaen, en het Schip te neemen dat in de haven lagh, en daer mede in de Zuydzee te blijven om te rooven, soo lang, tot datse genoegh hadden, en dan een groot Schip te neemen, om door Oost-Indien weder in Europa te komen. Ende om tot haer ooghwit te geraken, hadden sy allerhande voorraedt in een hoek wegh gestopt, te weten kruydt, loodt, meel en broodt, selfs tot metaele stucken, om op een Schans te leggen, diese op 't een of 't ander Eyland wilden maecken, om aldaer haer uytvlucht te neemen. Haer voorneemen soude geluckt hebben, indien niet een van haer mackers het selve aen Morgan geopenbaert hadt, die terstond de masten van het Schip liet afkappen, en de brandt daer in steecken als oock in alle d' andere barquen, die daer by waren, waer door sy van haer voorneemen versteeken wierden. Ondertusschen wierden daer Muyl ezels gesocht, en Morgan liet een party Spanjaerden gaen om rantsoen te halen voor haer vrouwen, kinderen en slaven; daer wierden mede eenige Monicken uytgesonden om rantsoen te haelen voor haer, en voor die in ostagie bleven.

Daer nae liet Morgan alle de stucken vernagelen, en d' ooren afbreecken : daer wierdt oock twee dagen voor het vertreck van Morgan, een party uytgesonden, om naer de Gouverneur van Panama te verneemen; want hy had van eenige gevangens verstaen, dat de Gouverneur eenig volck versaemelt, en verscheyde Embuscaden gemaeckt hadt, om de Rovers de passagie te beletten. Dese party wederom gekomen zijnde, berichten Morgan datse geen Sterckten van de Spanjaerden vernoomen hadden; ende eenige gevangens, diese mede brachten, seyden, dat de Gouverneur eenigh volck hadde willen vergaderen, maer datse hem ontloopen waren, en dat hy, by gebreck van volck, sijn desseynen niet hadde konnen uytvoeren.

Op den 24. February des Jaers sestien hondert een en tseven-

tigh, vertrock Morgan met al sijn macht uyt de Stadt Panama, met hondert vijf en tseventigh Muyl ezels, met gebroocken en gemunt silver ghelaeden, en omtrent vijf a ses hondert gevangens, soo mannen, vrouwen, kinderen en slaven. Dien selven dagh quamen de Rovers een mijl buyten de Stadt, aen de kant van een Rivier, op een schoon veldt. Het Leger der Rovers campeerde daer in de rondte, en de gevangens wierden in het midden geset ; men hoorde de geheele nacht anders niet als kermen en schreyen van alle de vrouwen, en soo veel kleyne kinderen, die niet beter wisten, of de Rovers souden haer mede naer haer landt voeren ; d' een riep om sijn vader, d' ander om sijn vrienden, de derde om sijn Vaderlandt : en het geen dat noch het slimste was, dat die arme menschen groote dorst en honger leeden; het was jammerlijck aen te sien veel arme vrouwen, met kleyne kinderen aen de borst, die niets hadden om die arme kinderkens te voeden ; sy baden Morgan op haer bloote knyen,dat hy haer wilde laten gaen, maer het kermen van die arme menschen was niet genoegh om hem tot eenigh medelijden te beweegen. Hy antwoorde haer, dat hy niet gekomen was om haer kermen aen te hooren, maer dat hy gekomen was om geldt te haelen, ende datse soo sonder geldt uyt sijne handen niet los souden raecken. Dit was al de troost, die dese arme menschen by Morgan konden verkrijgen.

De Gouverneur hadde eenigh volck willen vergaderen...

's Anderen daeghs liet hy sijn volck voor uyt marcheeren met alle de gevangens, en hy selver volghde, doen begon het kermen en krijten weer op nieuw, een party van de Rovers gingen voor, de gevangens in het midden, ende d' andere party van de Rovers achter aen. De vrouw, daer van wy gesproocken hebben, liet Morgan alleen marcheeren tusschen twee Rovers, alwaer d' arme vrouw groot ongemack moėst uytstaen, soo van de hitte der Son, als door de moeylijckheydt van de wegh, gelijck oock meer andere vrouwen, die dat niet gewent waren. Maer Morgan en belette niet, dat men de vrouwen goedt deedt, als alleen aen dese ongeluckige vrouw (ick noemse hier ongeluckigh, en niet sonder reden, want het scheen dat het ongeluck haer over al volghde) sy hadt last gegeven aen eenige Monicken van haer kennis, daer sy op vertrouwde, datse ergens geldt souden haelen tot betaelinge van haer rantsoen; maer in plaets van het rantsoen voor de vrouw te betalen, verlosten sy haer mede broederen met het geldt van die ongeluckige vrouw; en indien het niet uytgekomen was door een slaef, die een brief aen de vrouw bracht, Morgan soude haer nae Geomaica gevoert hebben : maer doen de Rovers selver sagen, dat dit het geldt van de vrouw was, lieten sy haer gaen, en hielden de Monicken vast. Doen Morgan tot aen het Dorp Cruz gekomen was, leggende op de kant van de Rivier van Chagre, liet hy aen alle de gevangens weten, datse binnen drie dagen haer rantsoen moesten opbrengen, of dat hy se anders soude mede neemen. Onderwijlen liet hy al de Rijs en Mais, die daer omtrent was, vergaderen, tot victualie voor de Scheepen; een deel van de gevangens wierden daer gelost.

Ontrouwigheydt van eenige Monicken.

Hy vertrock van het Dorp Cruz den vijfden Maert, met alle sijn geroofde buyt, ende noch een party gevangens, die haer rantsoen noch niet betaelt hadden, nevens de Monicken, die het geldt van de Koopmans vrouw gehouden hadden, maer die waren qualijck half weeghs van Chagre, dat 'er geldt quam om haer te lossen. Doen de Rovers omtrent half wegh van het Kasteel van Chagre waren, deed Morgan haer altemael by een blijven, en stelde haer voor, dat haer oude gewoonte was (gelijck ick in het tweede Deel van dit verhael beschreven heb) een eedt te doen, dat men de

waerdye van een schellingh niet voor sich hielt, het zy van silver, goudt, Amber de gris, Diamanten, Paerlen, of andere kostelijcke gesteenten; ende dat 'er eenige exempels waren geweest van lieden die een valschen eedt hadden gedaen; en dat hy, om diergelijcke dingen voor te komen, goedt gevonden hadde niemandt een eedt af te vergen, maer dat men een generael besoeck soude doen, sonder dat yemandt daer vry van soude zijn : de medemackers van Morgan, te weten een party Capiteynen, die hy sijn voorneemen bekent gemaeckt hadde, vonden dat heel goedt. Daer wierdt dan van yder Compagnie een man gestelt om te besoecken; Morgan liet hem (quanssuys) meede besoecken, gelijck oock alle de Capiteynen, soo dat 'er niemandt vry raeckte. De Franse Rovers murmureerden daer tegen, maer sy waren de sterckste niet, en daerom moestense swijgen; maer hadden de Rovers geweten dat Morgan dat in 't sin gehadt hadde, sy souden het niet altemael gebracht hebben, het geen se gevonden hadden. Nae datse altemael besocht waren, begaven sy haer in de Canoes en vaertuygen die in de Rivier waren, en den negenden dito quamen sy aen het Kasteel van Chagre, alwaerse alles noch in goede standt vonden, behalven de gequetsten, diese daer gelaten hadden, die waren meest gestorven van honger, want de gesonden hadden 't quaedt genoegh gehadt, alsoo sy haer hadden moeten behelpen met seecker soort van vogels, die de Spanjaerden Gallinacos noemen, die anders niet leven als van doode krengen, die waren daer in groote menighte op de verslagen lichamen der Spanjaerden, en zijn omtrent van gedaente en grootte als een Kalckoen : de eerste mael dat ick se sagh, schoot ick 'er twee, en meende dat het Kalckoenen waren. Dese Vogels zijn seer verslindende van vleesch; want met hun vieren sullen sy een geheele Os of Paerdt op een dagh op eeten. Als sy eeten, gevense het van achter weder uyt; sy zijn seer blood', en derven geen levendigh dier aen doen, hoe kleyn dat het is, als het sich maer beweeght; sy konnen oock door de huydt van eenigh dier niet picken, maer sy picken eerst d' oogen daer uyt, en maecken een gat daer in, en met arbeydt kruypen sy in den buyck van het doode krengh, en eeten het van binnen eerst op, soo dat het wel altemets op de beenen drooght,

Historie van Vogels, Gallinacos genaemt.

en het vleesch is van binnen wegh; sy doen oock groote schade aen het vee op het velt; want wanneerder een Koe of Paerdt geworpen heeft, ende dat de jongen noch weynigh beweginge hebben door de slappigheydt, picken sy die dadelijck d' oogen uyt; sy weten de Jagers by geheele troepen te volgen, gelijck sy oock de Rovers in Panama deden; want daer gingh geen party uyt, of daer viel wat voor haer,'t zy van menschen of beesten. De Spanjaerden begonnen de komst van de Rovers daer oock aen te kennen; want als sy een trop van die vogels in de lucht sagen vliegen, waerschouwden sy malkander, en seyden, de Rovers komen; dit hebben de Spanjaerden self bekent. Dese vogelen zijn door de gantsche vaste Kust, selfs op eenige Eylanden, gelijck Cuba en Jamaica. Sommige seggen, datse oock in groote meenighte op het Eylandt Hispaniola geweest zijn, en datse door toverkonst daer van daen gejaeght zijn; sy onthouden haer meest omtrent, en selfs in de Steeden, en maecken die schoon van alle onsuyverheden, die wegh gegooyt worden, sy zijn altijdt op de huysen en kercken, en passen op waer dat 'er iets voor haer valt; ja daer kan van geen huys een stuck vleesch, of yets anders gegooyt worden, of se vliegen met hun tien of twintigh daer op. Sy konnen oock langh vasten, want (volgens het seggen van veel menschen, die daer op gelet hebben) konnen sy een geheele maendt wesen sonder eeten. De Rovers, die in het Kasteel van Chagre waren, verhaelden oock, dat sy, doense eerst by de doode lichamen quamen, soo mager waren, dat men op haer gantsche lijf geen twee oncen vleesch konde vinden; maer doense omtrent veertien daegen daer geweest waren, warense soo swaer als Kalckoenen. Ick heb dit hier in gevoeght, om dat 'er diergelijcke vogels in Europa niet zijn.

Doen Morgan met de Rovers aen Chagre gekomen was, vondt hy raedsaem, dat men in 't eerste den buyt soude deelen, alsoo haer victualie seer schaers wierdt. Dit wierdt dan soo vast gestelt; en men vondt goedt, volgens advijs van Morgan, die een vaertuygh naer Porto Villo sondt, om de gevangens van St. Catalina aldaer aen landt te setten, als mede brandtschatting te eyschen voor het Casteel van Chagre. Twee dagen daer naer quam het vaertuygh weder, met tijdingh dat de Spanjaerden geen brandtschat-

tingh wilden geven. 's Anderen daeghs kreegh yder Compagnie sijn deel van de buyt, of ten minste soo veel als Morgan haer gunde, ende doen wierdt het weder in 't kleyn gedeelt, wanneer men bevond dat yder man voor sijn part twee hondert stucken van achten kreegh; het gebroocken silver wierd gereeckent op tien stucken van achten het pondt; verscheyde juweelen wierden schandtkoop verkocht, en veele juweelen gemist, daer over Morgan publijck van de Rovers beschuldight wierdt. Maer doen hy sagh dat het gemeene volck soo hart begon te murmureeren, maeckte hy terstondt gereedtschap om te vertrecken, hy liet het Kasteel demolieeren en in de brandt steecken, nae dat hy het metael Canon daer af ghehaelt hadt, en gingh daer mede tzeyl, sonder eenigh zeyn te doen, die hem volgen wilden, die konden, hy wierdt alleen maer gevolght van drie a vier scheepen, die sijn medemackers waren, en die (volgens het seggen van de Rovers) met hem ghedeelt hadden. De Franse Rovers volghden hem met hun drie a vier, en waren van sin hem aen te doen, indien sy hem hadden konnen bezeylen. Maer hy was het beste versien van victualie, en konde sijn Kours volgen, maer d' andere soo niet, d' een bleef hier, d' ander daer, om sijn kost te soecken, en victualie by een te krijgen, om weder naer Jamaica te konnen keeren.

VII. HOOFT-STUCK.

DE REYSBESCHRIJVER NEEMT SIJN REYS LANGS DE KUST VAN COSTA RICA, EN VERHAELT WAT DAER VOORGEVALLEN IS, ALS MEDE WAT HY ALDAER LANGS DIE KUST WAERGENOOMEN HEEFT.

TOEN wy van Morgan afgescheyden waren, vervolgden wy onse reys langs de Kust van Costa Rica, om aldaer een plaets te soecken, daer wy eenige victualie konden bekomen, en met een ons vaertuygh te kalefateren, dat seer leck en schaloos was. Weynigh dagen daer na quamen wy in een groote Bay, genaemt Boca del Tauro, alwaer seer goede geleegentheydt is Riet te haelen, en victualie te maken van Schillepadt vleesch. Dese Bay is omtrent tien mijlen in sijn omtreck, en rondtom met Eylanden beslooten, soo dat men daer in beschut is voor alle winden, en is rondtom van verscheyde natien van Indianen bewoont, die de Spanjaerden onder haer gehoorsaemheydt niet hebben konnen brengen, en werden van haer genoemt Indios Bravos. In sulcken kleynen begrip zijn die verscheyden natien die malkanderen niet en verstaen, en gedurigh oorlogh tegens malkander voeren. Aen d' oosthoeck van dese Bay zijn Indianen, die voor desen met de Rovers plachten te handelen. Sy brachten haer al watse van doen hadden, van Mais, Casavi, en alderhande vruchten van 't landt; ja oock hoenders, verckens, ende andere dieren, die men daer vind. De Rovers gaven haer daer tegens oud yserwerck, coralen, en diergelijcke dingen, die die menschen voor cieragie gebruycken. Dit was altijdt een uytvlucht voor de Rovers, wanneer sy yets van doen hadden; maer sy hebben 't met de Indianen soo gemaeckt, dat 'er niet een van haer aen landt durft komen, om datse eens de vrouwen van d' Indianen afge-

noomen, en de mannen doodt geslagen hebben ; zedert die tijdt hebben d' Indianen met haer niet willen handelen. In dese Bay gekomen zijnde, gingen wy datelijck ter plaets daer wy wat hoopten te vangen om te ververschen, maer vonden niet, soo dat wy ons moesten laten genoegen met Crokodils eyeren, die wy op de strand in het zant begraven vonden. Wy gingen naer de oosthoeck van de Bay, alwaer wy drie van onse mackers vonden, die mede onder Morgan hadden geweest : dese waren daer gekomen met dat selfde voorneemen dat wy hadden, maer sy hadden 't daer seer slecht, want sy moesten haer selfs op rantsoen stellen, te weten, eens daeghs te eeten, soo langh als haer scheepen gekielt wierden, om daer van daen te komen. Doen wy sagen dat het daer soo gestelt was, vertrocken wy aenstonts daer van daen, en zeylden nae het westelijckste deel, alwaer wy een redelijcke goede Schillepadt vangst hadden, soo dat wy daer rijckelijck van konden leven. Wy hadden daer eenige tijdt gelegen, wanneer wy begonnen water gebreck te krijgen, niet, omdat daer niet te krijgen was; maer wy dorsten het niet halen om d' Indianen; evenwel de noodt dwong ons ten laetsten met alle man aen een Rivier te gaen, om water te halen; een party liep boschwaerd in, terwijl dat d' andere de vaten vulden. Ons volck hadden qualijck een uur aen landt geweest, wanneer sy overvallen wierden van een party Indianen, die haer wilden beletten water te krijgen; maer soo haest als wy hoorden roepen aux Armes, schooten wy daetlijck door het bosch in, evenwel sonder yemandt te konnen sien, als op het laetste, daer wy een party Indianen door het bosch sagen loopen, die wy vervolghden, en op haer schooten : sy ontliepen 't alle, behalven twee, die op de plaets dood bleeven; d' een scheen aen sijn gewaed een aensienlijck persoon te zijn, hy hadde een gordel, daer hy sijn schamelheydt mee bedeckt hadt, van bast van boomen, anders niet bereyd, als tusschen twee steenen geklopt, ende daer mee was het soo sacht geworden als zijde. Hy droegh oock een gouden baert, zijnde een goudt plaetje, omtrent drie vingers breedt, en drie duym lang, wegende omtrent drie loot; dit was met een draet door twee gaetjes aen sijn onderste lip vast gemaeckt. d' Ander was heel naeckt, en hadde mede een baerd, maer van Schilpad.

Hun wapenen waren anders niet, als stucken van Palmiste boomen, omtrent seven voet langh, aen beyde eynden scherp, en aen 't een eynd waren eenige haecken in dit selve hout gemaeckt; beyde d'eynden waren in't vyer geweest, op datse te harder wesen souden. Wy sochten naer haer woonplaetsen, maer konden daer geen van vinden, 't geen ons deed gelooven datse diep in het bosch woonen moesten. Wy souden graegh een van die menschen levendigh gehad willen hebben, om vriendtschap met haer te maecken, en eenige victualie te verhandelen; maer daer was geen kans toe, alsoo se te wildt waren, wy haelden evenwel soo veel water uyt de Revier als wy van doen hadden, en gingen doe van daer. 's Nachts daer aen hoorden wy een groot geschreeuw van Indianen, 't geen ons deed gelooven, datse volck tot haer hulpe gehaelt hadden, en datse door het geschreeuw de dood van hun mackers beklaeghden; wy hebben oock niet konnen bemercken, datse met eenige vaertuygen in zee komen. Doen wy sagen dat wy daer niet op konden doen, en dat wy niet meer vongen als wy dagelijcks konden eeten, resolveerden wy weer tzeyl te gaen, en onse Reys te vervorderen naer Jamaica. Wy laveerden tot voor de Rivier van Chagre, wanneer wy een Schip in 't gesicht kregen, en jacht op ons maeckte : wy meenden dat het een Spaensch Schip dat van Cartagena quam, en volck op het Kasteel van Chagre bracht, lieten 't voor de windt staen, met al wat goedt doen kon, maer evenwel zeylde hy harder als wy; ende naer dat hy ons vier en twintig uren gejaeght hadt, geraekte hy by ons. Doen wy by malkander gekomen waeren, sagen wy dat het een van onse mackers was, die op hadde willen laveeren, om naer Nombre de Dios te gaen, en van daer naer Cartagena, om sijn fortuyn te soecken; maer doen de stroom en windt soo tegen waeren, resolveerden sy mede in de Boca del Tauro te komen. Dit hadt ons groot letsel gedaen, want wy hadden meer verlooren in twee dagen, als wy in veertien gewonnen hadden, soo dat wy moesten resolveeren om wederom naer onse oude plaets te keeren, 't geen wy deeden; maer bleeven daer niet lang. Wy gingen vorder in de Bay genaemt Boca del Drago, om aldaer een seecker kruypend dier te vangen, van de Spanjaerden genaemt Manentin, en by de Hollanders,

Van Zeedieren, genaemt Manentin.

Zee koe, omdat het neus, mondt en tanden heeft, als een Koe. Het onthoudt sich altijdt in 't water, omtrent de plaetsen daer de grondt met gras bewassen is, daer gaen dese dieren om haer te spijsigen. Haer gedaente is wonderlijck; het hooft is als een Koe hooft, doch sonder ooren, maer aen yder zijde een kleyn gaetje, daer men qualick een pinck in kan steecken. Sy hebben omtrent den hals twee wiecken, van gedaente als die van een Hay, maer wat langer, en aen 't endt drie klaeuwen : onder dese wiecken zijn twee prammen, gelijckende die van een Negrinne; vorders is het heele lijf gladt, tot aen de staert, dat plat is, ende aen 't eynde rondt toeloopt, en omtrent drie a vier voeten breedt, na dat het dier groot is. De grootste van dese dieren zijn omtrent twintigh a vier en twintigh voeten lang, sy hebben een huydt van kouleur als de Barbarische honden, met hair daer op, op die selve manier, dese huydt is op de rugh wel anderhalf duym dick, en wanneerse droogh is, isse soo stijf als Walvisch been, is bequaem om rottingen van te maecken; onder de buyck is de huydt dunder, en leeniger, van binnen hebbende leever, long, gedarmte, en middelrif, als een Os, tot de nieren toe. Sy hebben aen yder zijde sestien ribben, die rondt zijn, en vry dick in 't midden, ende aen beyde d' enden seer hardt van been : het manneken bekent 't wijfje vleeschelijck, ende omhelsen malkanderen buyck aen buyck; het manneken heeft een pees gelijck een bul, ende het wijfje haer natuur gelijck een Koe, omtrent een span breedt onder de navel; 't wijfje en draeght niet meer als een jonge tseffens : hoe lang datse dragen, weet ick niet te seggen, want ick heb geen gelegentheydt gehadt om dit konnen aenmercken.

Dese dieren zijn machtigh gauw van gehoor, want door het minste gerucht, dat men maeckt, is het onmogelijck om haer te vangen, daerom zijn die gene, die haer willen vangen, genoodtsaeckt, in plaets datse riemen gebruycken in haer vaertuygen, om te roeyen, seecker korte riempjes, diese Pagayos noemen, en de Spanjaerden Caneletas, met welcken sy sacht weten te roeyen, datse niet gehoort werden. Sy dorven oock niet spreeken, maer alleen op sien, waer dat de Harpenier, die voor op staet, haer aen wijst. Dese Manantins worden op de selve manier geharponneert

als de Schildpadden, maer in plaets dat de harpoen daer men de Schildpadden mee harponneert, alleen vierkantigh zijn sonder haecken, so zijn aen dese haecken, ende zijn een weynigh langer als d' anderen : de Manantins hebben seer kleyne oogen, en konnen weynigh sien, dat heel contrary is aen de Schildpad, want de Schildpad kan wonderlik snel sien, maer is doof. Het vleesch van Manantins is het kalf vleesch seer gelijckende, en van smaeck als verckens vleesch, het heeft oock speck gelijck een vercken. Het vleesch werd gesouten en geroockt, en gelijck verckens en ossen vleesch, als in het eerste deel verhaelt is, hoe dat de Boeckaniers het vleesch toemaeckten. Een groote Manatin sal wel twee Tonnen vleesch sonder de beenen, en behalven het speck, uytmaken, sijn staert is klaer speck, de Rovers smelten dit spek, en gieten 't in Spaense potten, en eeten 't tot Mais, diese op de selve manier koocken als gort; heeft geen traenige smaeck, maer ter contrary smaeckt het veel beter als oly, of verkens vet. Dit is het geen dat ick van de Manantins kan schrijven, alsoo ick daer niet vorders van ondervonden heb. In dese Bay gekomen zijnde,

... ende maecken pottagledaer van.

vongen wy van dese Manantins soo veel als wy konden, doen souten wy het vleesch, ende beholpen ons van de afval tot onse dagelijcksche kost, te weten leever, long, darmen, nieren, en het vleesch dat aen het gebeente bleef. Op sekeren dagh, dat wy niet gevangen hadden, en evenwel ons soute vleesch niet wilden aentasten, resolveerden wy langs een Eylandtje, dat daer omtrent was, te gaen visschen, en vogels te schieten. Ondertusschen wierden wy een Indiaensche Canoes gewaer, in de welcke vier Indianen waren, die, soo haest sy ons saegen, naer de wal roeyden so sterck als se konden; maer wy waren sterker in 't roeyen als sy lieden, ende wy liepense nae, om te sien of 'er geen kans was om met haer yets te handelen, te weten van mondtkost; maer alsoo dese Indianen met geen Christenen willen handelen, liepen sy met hun Canoes aen de strandt, ende soo drae alse aen landt waren, namense hun Canoes mede; wy volghden haer soo kort nae, datse gedwongen wierden haer Canoes te verlaeten, diese evenwel twee hondert treeden in het bosch ghesleept hadden met hun vier; dese Canoes was wel twee duysendt ponden swaer, soo dat wy ons verwonderden over de sterckte van dese menschen; wy hadden genoegh te doen met ons elven, om de Canoes weder in het water te brengen. Doense sagen dat wy hun Canoes mede namen, begonnen sy heel hardt te schreeuwen; wy schooten daer omtrent daer wy de stemme gehoort hadden, maer wat effect dat het dee, konden wy niet weten, alsoo wy door het bosch niet dorsten loopen, om dat d' Indianen op dat Eylandtje seer sterck zijn. Onze Lootsman die ons daer gebracht hadde, en die daer verscheyde mael gheweest was, verhaelde ons dat hy daer met een geheele Vloot van Rovers hadde geweest, en dat 'er eenige Canoes onder de wal waren geroeyt, om aldaer te visschen, en te sien of 'er vogelen te schieten waren, eenige van dese Indianen waren op de boomen geklommen. Wanneer de Canoes in de Rivier quamen roeyen, soo spronghen sy van boven in 't water, ende namen met een groote snelheydt eenige van de Rovers wegh, loopende daer mede boschwaerdt in, eer dat d' andere Rovers vaerdigh waren om haer mackers te konnen helpen. 's Anderen daeghs gingh de Generael van de Vloot aen landt, met vijf hondert man, om dese Rovers, die d' Indianen wegh

genoomen hadden, weder te bekomen; maer hy was qualijck met sijn volck op het landt, of hy moest op het spoedigste, weder retireeren. Wy oordeelden, dewijle daer sulcken macht niet hadt konnen uytrichten, dat wy daer soo veel te minder souden hebben konnen doen, daerom maeckten wy ons met den eersten van daer, en vonden in haer Canoes anders niet als een net, omtrent vier vadem lang, en een halve vadem breed, op de wijs van een Zeege gemaeckt; daer by waren vier stocken, omtrent seven voeten lang, van Palmiste boomen. Wy oordeelden dat dit haer wapenen moesten zijn, aen het een eyndt waren seven of acht haecken, ende het ander eyndt was spits, en slecht, gelijck men hier sien kan.

Haer Canoes was van wildt Ceeder hout, en seer plomp gemaeckt, daer uyt wy presumeerde datse geen yser gereedschap hadden. Dit Eylandt, daer dese Indianen woonen, is seer kleyn, ja nauwelijcks drie mijlen in de rondte; en behalven dat hebben sy geen ander landt, want sy hebben oorlogh met de Indianen van de vaste kust, sy konnen malkanderen oock niet verstaen. Aen de vaste Kust dorsten wy oock niet komen, alsoo d' Indianen, die daer woonen, oock niemandt daer willen sien.

De oorsaeck van de wildigheydt deser menschen, mijns oordeels, is, dat wanneer de Spanjaerden in 't landt zijn gekomen, sy soo veel wreedtheydt aen d' inwoonders hebben gedaen, datse een schrick voor haer gekreegen hebben, en gevlucht zijn landwaert in, daerse leven in de wildernissen, en sonder de aerde te bouwen, maer alleen van de visch, die sy vangen in de Rivier, en van de vruchten, die d' aerde haer geeft, en hebben naderhandt haer aen geen blancke menschen durven vertrouwen, meenende dat het altemael Spanjaerden waren, selver niet aen andere Indianen, alsoo sommige de party van de Spanjaerden hebben gehouden, en haer Landtslieden wreedelijck geplaeght. Aldus gevlucht zijnde van verscheyden gewesten, heeft sulcken verandering van tael veroorsaeckt, en daer door vyandtschap; want daer en is niet,

dat daer meer vyandtschap kan brengen tusschen twee natien, als datse malkanderen niet verstaen, door dien het onmoogelijck is voor een gemeen mensch, iemandt te beminnen, of eenige genegentheydt toe te dragen, als hy hem niet verstaet. Hier door hebben dese wilde menschen tegens malkander oorlogh, sonder eenighe pretensie op den anderen te hebben, of van landen, die d' een den ander ontnoomen heeft, of om eenige eer, die den een van den ander pretendeert, of om eenige schulden, maer alleen om datse elckanderen niet verstaen; ende wanneer sy eenige gevangens van malkanderen krijgen, doen sy die de grootste Tormenten van de wereld aen, en maeckense dan noch tot slaven. Dit is het geen, dat ick heb konnen aenmerken wegens de wilde menschen in de Bay van Boca del Drago.

Eyndelijck resolveerden wy van dese Bay te vertrecken, alsoo wy geen middelen sagen, om victalie te bekomen, want wy hadden moeyte genoegh om slechts aen de kost te komen, soo veel als wy dagelijcks van doen hadden. Wy zeylden dan langs de Kust, westwaert aen; naer een etmael zeylens, quamen wy aen een plaets, genaemt Rio de Zuere, alwaer eenighe wooningen van Spanjaerden zijn, behoorende onder de Stadt Cartago : onse meeninge was aldaer Schilpadden te vangen, die in die tijdt daer komen haer eyeren te leggen; maer wy vonden niet, 't geen ons deed voorneemen de Spanjaerden te gaen besoecken, maer die hadden ons niet als de leege huysen gelaten, want soo alsse ons hadden sien komen, warense boschwaerdt in gevlucht; wij moesten ons belijden met eenige vruchten, die by de Spanjaerden Plantanos genoemt worden. Ick sal van dese vruchten niet spreecken, alsoose van yder een, die om de west geweest is, wel bekent zijn. Na dat wy ons vaertuygh by nae gevult hadden van dese Plantanos, zeylden wy langhs de Kust, om een goede haven te soecken, om ons vaertuygh te kielhaelen, alsoo het seer leck was, dat eenighe slaven geduerigh aen de pomp moesten staen, anders soude het gesoncken hebben, het water, dat daer uyt quam, was schoonder, als dat over boort was. Naer veertien dagen zeylens langhs de Kust, quamen wy in een groote Bay, by de Rovers genaemt de Bay Bleeckveldt. Dese naem is gekomen van een Rover, die daer

veel quam, om sijn Schip te repareeren : daer was seer goede gelegentheydt om ons vaertuygh te kielhaelen, alwaer wy oock op het spoedighste preparatie toe maeckten. Terwijl dat eenige van ons volck beesigh waren om het schip te kielhaelen, gingen d' anderen in 't bosch om te jagen : daer zijn wilde swijnen, die de navel op de rugh hebben, en werden navel verckens genoemt : daer zijn oock Dassen, maer niet veel : wy konden weynigh Verckens en Dassen bekomen, soo dat onse meeste jacht bestondt in Apen en Phaysante Vogels te schieten, waer mede wy ons volck dagelijcks spijsden, maer met Aapen het meest, alsoose se daer in groote meenighte waren. Hoewel wy in groote elende waren, lieten wy evenwel niet groot vermaeck te scheppen in 't schieten van d' Apen, want wy schooten altemets wel vijftien of sestien, dat wy 'er qualijck drie a vier van kreegen; want alsse niet mors doodt geschooten wierden, was het onmoogelijck om die te krijgen, door dien se haer by de staert vast houden aen kleyne tacken, en bestorven daer soodanig aen, dat, al warense dood, evenwel soo lang daer aen blijven hangen, tot datse begonnen te vergaen. De wijfjes dragen haer jongens op haer rugh als de Negerinnen haer kinders doen; ende als de moer dood geschooten wert, en het jong noch in 't leven blijft, sal het evenwel de moer niet verlaeten, het zy datse valt of niet, maer sal sich altijdt op de rugh van de moer vast houden. Wanneer men onder een boom passeert daer se op zijn, dan gooyense met haer eygen dreck, en breecken tacken van de boomen, en gooyen daer mede op het hooft der geener die onder de boomen zijn. Wanneer dat 'er op een troep van Apen geschooten wordt, en dat een van haer gequetst wordt, komen d' andere daer datelijck by, ende staen rondom hem, en ruycken aen sijn wonde, en wanneer der veel bloedt uyt komt, houden sy de wonde vast, op dat 'er het bloedt niet uytloopen sal ; andere neemen mos, dat op de boomen wast, en steecken dat daer in; andere soecken seekere kruyden, diese knauwen, en steecken die dan in de wondt. Ick heb dickwils met groote verwonderingh aengesien, hoe die Dieren malkanderen in de nood bystaen, en in perijckel van hun leven haer mackers soecken te helpen.

Wonderlijcke jacht op Apen.

Men soude hier over veel bedenckingen konnen maecken, maer

om den Leser niet te verveelen, sullen wy hier maer een eenvoudigh verhael doen wat ons voorgevallen is. Dese Apen zijn goed van smaek, en seer voedsaem, wy koockten, en bradender alle dagen soo veel Apen vleesch, dat wy het begonnen gewendt te worden, en het smaekten ons beter als de Phaysanten. Wy hadden omtrent acht dagen soo gheleeft, terwijl yder een ondertusschen beesigh was in sijn werck, eenige, als ick seyde, om het Schip te lossen en te kalafateren, en ander Scheepswerck te doen, de derde, om op de jacht te gaen. Wy hadden eenige slaven en slavinnen, die gebruyckten wy oock, de mannen om brandthout te kappen, en kalck te branden, om, in plaets van harpuys, het Schip mee te smeeren, en dicht te maecken, en de vrouwen, om water te haelen van seeckere putten, die wy op strandt hadden gegraven. Het Schip was haest klaer, en daer wierdt aen de slavinnen belast de vaeten op het spoedighste te vullen. 's Ander daeghs 's morgens met het aenbreecken van den dagh, gingen de slavinnen met haer potten om water te halen aen de bovengenoemde putten, en twee van haer liepen een weynigh achter d' anderen, en pluckten eenige zaetjens van boomen om't eeten.Terwijl sy hier mee doende waren, hoorden sy in het bosch haer medegesellinnen schreeuwen. Hierom dachten sy, datse van eenige ongedierten mochten gebeeten worden, en liepen daer na toe; eer sy daer by quamen, sagense een troep Indianen uyt het bosch komen; sy lieten terstond haer potten vallen, en begonnen te loopen en te schreeuwen, Indios, Indios. Wy namen datelijck, op het geroep van dese slavinnen, ons geweer, en liepen na haer toe, ter plaetse daer sy ons aenwesen datse de Indianen gesien hadden; daer gekomen zijnde, vonden wy de doode lichamen van dese twee Negerinnen, die elck met wel twaelf of dertien pijlen doorstoocken, diese noch in het lijf hadden; sy waren door het lijf, door de hals, en door de beenen geschooten; en het scheen of dese wilden haer vermaeck daer in hadden gehadt om die menschen met pijlen te doorsteecken, want van d' eerste pijl kondense wel gestorven zijn. Dese pijlen waren van een wonderlijck fatsoen, of maecksel, van slechte stocken gemaeckt, omtrent een vinger dick, en acht voet lang; aen het eene endt was een haeck van hout vast gebonden met een gesplitste

Slavinnen door d'Indianen vermoord.

draet, waer mede daer een vuursteen aen vast was, en aen het ander endt was een hout als een kooker, in de welcke eenige steentjes waren, die eenighsins geraes maekten wanneer de pijlen roerden; daer warender oock onder die van Palmiste boomen gemaeckt, en roodt geverwt waren, dat seer schoon stond, of het lackwerck hadt geweest. Wy oordeelden dat de sulcke pijlen zijn geweest van de Capiteynen, en wy bemerckten dat die pijlen in het middellijf van de Negerinnen staecken aldus waren.

Figuur van de Pijlen.

A. Een vuursteen, die aen de pijl vast gemaeckt is.
B. Een houts haeck, die mede aen de steen vast is.
C. Is de Pijl.
D. Is het kookertje, dat aen het endt van de pijl is.

Dese Pijlen zijn sonder eenigh yser gereedschap gemaeckt; want al watse snijden, latense eerst soo ver afbranden, alsse het hebben willen; daer na schraepen sy het af met vuursteenen. Dese Indianen zijn zeer snel in 't loopen door het bosch, want hoe nauw wy toesagen, konden echter geen voetstappen van haer sien, noch de minste teeckenen niet, datse door het bosch gheloopen waeren. Sy waeren oock soo voorsichtigh, datse de steentjes, die in haer koockertjes van de pijlen waren, met blaederen van boomen gestut hadden, op datse geen geraes souden maecken. Nae dat wy in 't bosch gesocht hadden, ofse nergens geen vaertuygh hadden liggen, ende niet gevonden hebbende, keerden wy weder naer ons vaertuygh, en rusten het selfde toe, ende scheepten ons goedt daer weder in. Ten laetsten gingen wy t' zeyl, alsoo wy ons aen landt niet langer vertrouwden, vreesende dat dese Indianen soo sterck mochten komen, datse ons altemael overweldight mochten hebben.

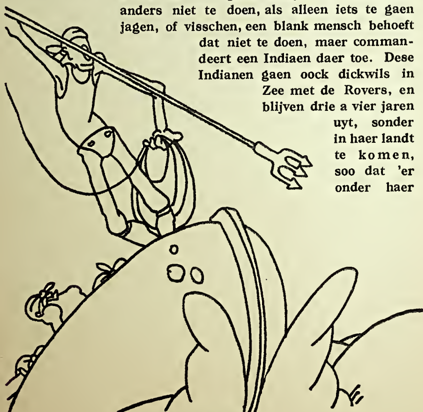
VIII. HOOFT-STUCK.

AENKOMST DES SCHRIJVERS DESER HISTORIE AEN CABO GRATIA A DIOS; HANDELINGH VAN DE ROOVERS MET DE INDIANEN DAER WOONENDE; MANIER VAN LEVEN DER INDIANEN, VERTRECK VAN DAER, AENKOMST AEN HET EYLANDT PINES, GELEEGEN AEN HET EYLANDT CUBA, EN SIJN AENKOMST IN JAMAICA.

DE groote schrick, die wy kregen door het dooden van onse slavinnen door d' Indianen, deed ons op het spoedigste van daer vertrecken, en setten onse kours naer Cabo Gratio a Dios, alwaer wy hoopten onsen troost te sullen vinden, te weten van sekerheydt van plaets, en gelegentheyt om victualie te bekomen, want daer woonen soodanige Indianen, die met de Rovers handelen, en haer wel tracteeren. Naer het verloop van ses dagen, quamen wy aen Cabo Gratia a Dios; is te segghen : Godt zy gedanckt; het geen wy oock seyden, gelijck een mensch, die in het water geleegen, en groot gevaer geloopen heeft van te verdrincken, en als hy daer uyt gekomen is, seydt hy : Godt zy gedanckt, dat hy my uyt dat perijckel verlost heeft. Wy danckten Godt oock, dat hy ons uyt drie groote noodt, daer wy in geweest waren, verlost hadde, en ons laten komen ter plaetse daer wy van d' inwoonders vriendschap konden genieten, nevens het geen dat wy van nooden hadden. Soo als wy daer ten ancker quamen, sagen wy aen de strandt twee Christenen, die ons wachten om ons welkom te hieten; want de Rovers hebben sulcken vriendtschap met die menschen gemaeckt, datse daer by haer bleeven woonen, sonder dat haer eenigh leedt geschiede, maer leefden sonder sorgh, want d' Indianen geven haer al watse van nooden hebben, en daer tegens ruylden sy aen d' Indianen anders niet

Manier van leven van de Rovers, by de Indianen aen Cabo Gratia Dios.

als oude messen, bijlen, en ander diergelijck ghereedtschap. Als de Roovers daer komen, koopen sy een Vrouw van d' Indianen voor een oude bijl, of voor een oudt mes, en daer voor blijft de vrouw soo langh by soodanigen Roover, tot dat hy wegh gaet, en indien het quam te gebeuren dat hy drie of vier jaren daer na weder quam, soo soude de selve vrouw weder by hem komen. Die daer een Indiaensche vrouw neemt, heeft niet te sorgen, want de vrouw brenght hem sijn dagelijksche kost, gelijck als se onder d' Indianen gewendt zijn ; de man hoeft anders niet te doen, als alleen iets te gaen jagen, of visschen, een blank mensch behoeft dat niet te doen, maer commandeert een Indiaen daer toe. Dese Indianen gaen oock dickwils in Zee met de Rovers, en blijven drie a vier jaren uyt, sonder in haer landt te komen, soo dat 'er onder haer

Seer goede Harpeniers

zijn, die seer goedt Engelsch en Fransch konnen spreecken, gelijck 'er oock veel Roovers zijn, die goed Indiaensch spreeken. Dese Indianen doen groot voordeel aen de Rovers, alsoo sy seer goede Harpeniers zijn, soo in 't schieten van Schilpadden en Manintins, als andere visschen, ja een Indiaen is bequaem om heel Scheepsvolck van hondert man te spijsigen, wanneer hy ter plaets is, daer wat te vangen valt. Doen wy aen de Cabo gelandt waren, quamen de Indianen ons te gemoet met alderhande vruchten, en met een om te sien ofse geen kennisse hadden. Wy hadden twee persoonen by ons, die haer tael wel konden, en daer langh gewoondt hadden. By dit volck bleven wy eenige tijdt om ons te vervarschen, alwaer ick geleegentheydt hadde om haer leven en manieren wel te ondersoecken, waer van ick hier een kort verhael sal doen.

Manier van Regeringe van d'Indianen aen Cabo Gratia Dios.

Dese Indianen houden haer als een kleyne Republijcque, sy hebben geen Opperhooft over haer, diese als Heer of Koningh kennen; haer landt, dat sy besitten, is omtrent dertigh mijlen in de rondte; sy hebben geen vriendschap met haer nageburen, noch ten minsten niet met de Spanjaerden, waer van sy groote vyanden zijn; sy zijn weynigh in getal, en niet boven vijftien a sestien hondert zielen sterck; onder haer zijn eenige Negers die se voor slaven houden, en die daer gekomen zijn van een Schip, dat van de Neegers afgeloopen wierdt, en daer te stranden quam. Dese Indianen maeckten aenstonds alle die Neegers tot slaven, van welcker geslachten daer noch heden zijn, sy zijn verdeelt in twee partyen, gelijck men hier seggen soude, twee Provintien; eenige daer van woonen boven in 't landt, en hebben daer haer plantagien; en d' andere woonen aen de zeekant : die in 't land woonen, zijn meer geneegen tot den arbeyd, als die gene welcke aen de zeekant woonen, want die zijn te luy om huysen voor haer tot wooning te maken; wanneer het reegent, hebben sy anders niet om haer daer voor te bevrijden, als een Palmiste bladt, datse tegen de reegen houden, en keeren haer altijdt nae de windt, met het bladt daer de regen van daen komt. Haer kleedingh is anders niet, als een gordel, daerse haer schamelheydt mee bedecken; sommige van die gordels zijn van bast van boomen, die

alleenlijck wat gheklopt en sacht gemaeckt zijn. Dit ghebruyckense meede om daer op te slaepen, en noemen die gordels, of Cabals; sommige hebben gordels van katoen gemaeckt, op de manier van de Guineesche kleeden; haer gheweer is Assagayen, met ysere punten, en oock met tanden van Hayen. Dese Indianen hebben eenige kennisse van d'almoogende Godt, doch sonder eenige Godtsdienst. Ick heb noyt bemerckt datse eenige Godtsdienst gepleeght hebben; sy gelooven niet aen de Duyvel, gelijck veel Indianen in America, en werden oock niet van hem soo geplaeght, gelijck d'andere Indianen. Haer levens middelen zijn meest vruchten, gelijck Bananos, Backoves, Anassen, Patatos, Casavi, Krabben, en visch, diese in zee gaen schieten : sy maecken veelderhande drancken die seer lecker zijn, en ghebruycken tot haer ordinaris dranck Achiock; dit werdt gemaeckt van seecker zaedt van Palmiste boomen, diese in warm water stampen, en daer een weynigh in laten staen; dan laten sy het sincken, en daer nae drincken sy het; 's is lieffelijck van smaeck, en seer voedsaem. Sy maecken oock seeckere dranck van Bananos, die rijp zijnde, laten die onder heete asch braden, en doen die dan, soo heet alsse van het vuer komen, in water, en kneedense met haer handen, soo dat het soo dick werd als pap, dit verstreckt haer tot eeten en drincken t' samen; sy maken oock wijn van die Plantanos, of Bananos, die soo sterck is als Spaensche wijn. Als dese Plantanos rijp is, kneedense die met kout water in groote Calbassen die sy daer hebben, en alsse wel gekneed is, laten sy die samen acht dagen staen, ende het gest en werckt soo sterck als Spaensche wijn; d' Indianen nooden haer vrienden op dese dranck te gast. Sy maken noch een andere dranck, die noch lieflijcker en beter is als dese, en geschied op dese manier, sy nemen Annassen, bradense half gaer, en kneedense op deselve wijs als ick van de Bananos verhaelt heb; en wanneer die wel ghekneedt is, doen sy daer een derde part wilde hooning onder, en laten dat te samen fermenteeren, tot het een koleur krijght als Spaensche wijn, dit is seer lieffelijck. Haer dranck is het beste datse hebben, want sy weten geen kost te koocken noch toe te maecken. Sy hebben oock een seer aerdige manier van gastmaelen te houden, en van haer vrienden t' onthaelen.

Haer spijs en dranck.

Wanneer een Indiaen wijn heeft gemaeckt, ghelijck hier vooren verhaelt is, soo gaet hy sijn vrienden daer op nooden, ende op de tijdt dat hy omtrent weet dat sijn vrienden komen sullen, laet hy sich kemmen, ende sijn hair smeeren met Oly van Palm, ende hy verft sich heel swart; sijn vrouw kemt haer oock, ende verft haer heel roodt, daer naer neemt d' Indiaen sijn wapen, dat drie a vier Assegayen zijn, en gaet omtrent drie of vier hondert schreeden van sijn huys, op de wegh daer hy sijn vrienden verwacht; ende als hyse siet komen, valt hy voor haer voeten op sijn aengesicht neder, en verroert hem niet meer als of hy doodt was, dan komen de vrienden, helpen hem op, en brengen hem naer huys; ende als sy omtrent het huys zijn, treedt hy eerst in, en alle de vrienden, die hy genoodt heeft, vallen als dan op haer aengesicht neder, gelijck als hy gedaen heeft, en hy helpt haer dan een voor een op, en brengtse in sijn huys, de vrouwen doen malkander geen eere aen, nae ick heb konnen bemercken. Als de vrienden altemael in huys zijn, word haer gepresenteert elck een kalbasje vol van gebraeden Plantanos, met water gekneedt, en dat soo dick als pap; dese kalbassen houden omtrent twee mingelen nat, dat moeten sy alle op eeten en drincken, ende als yder sijn kalbasse dranck op heeft, soo komt de hospes van het huys, ende neemt haer altemael de kalbassen af, ende spreeckt tegen haer, dit is (volgens onderwijs van die geene die haer tael konnen) het welkom hieten; daer nae drinckense van de dranck daerse op genoodt zijn, sonder yets anders te eeten, als eenige vruchten; ende als sy droncken zijn, singen en danssen sy, en maken veel liefkosingen aen hun vrouwen; en om te toonen datse tot de vrouwen geneegen zijn, neemen sy een van hun Assegayen, en steecken die door haer mannelijcke Roede, in presentie van hun vrouwen : dit heb ick dickwils van de Rovers hooren seggen, doch ick wilde het niet gelooven; maer ick heb het naderhandt selver ghesien. Dit doense oock, wanneerse een vrouwspersoon vryen, om te toonen datse tot haer geneegen zijn. Als sy droncken zijn, vechtense oock wel tegens malkanderen, en steecken den een den ander doodt, maer het gebeurt selden : sy onderhouden eenige Ceremonien wegens het trouwen, want een Indiaen magh

Haer Gasteryen.

Heer Houwelijcken.

onder haer geen dochter neemen sonder consent van haer ouders, of vrienden, en als 'er yemand van haer een dochter sal trouwen, wordt hy van Vader gevraeght, of hy wel jagen en visschen kan, of hy wel Assegayen maecken kan, of hy een harpoen maecken kan, ende of hy wel een lijn draeyen kan? en als hy op alles wel geantwoordt heeft, soo neemt de Vader van de dochter een kalbasje vol dranck, daer hy eerst uyt drinckt, daer naer geeft hy die aen de Jongman, en de Jongman aen sijn Bruydt. Het is een gebruyck onder haer, wanneer der aen yemandt van haer een Kalbasse dranck gepresenteert wordt, dat hy die moet uytdrincken; maer hier drinckense met haer dryen uyt, om te beteekenen datse bloedvrienden zijn. Dese selve Ceremonien geschieden oock, wanneer een Roover een Indiaensche vrouw tot sijn gebruyck neemt; maer in plaets dat hy van de Vader ondervraeght wordt, moet hy hem een mes en een bijl vereeren; ende als de Rover wegh gaet, brenght hy de vrouw weder tot haer Vader, en sy hebben daer geen ergernisse onder malkanderen van; een Indiaen sal daerom oock niet laten haer tot sijn vrouw te nemen, maer alsse getrouwt zijn, willen sy niet hebben datter een ander by haer wijf komt : de vrouwen houden geen kraem naer het baeren, noch de mannen oock niet, gelijck de Caribes doen, maer soo drae als sy gebaert hebben, gaen sy heen, en wasschen haer kind in de Rivier, of in ander water, en daer naer winden sy het in een van haer gordels, die se Cabale noemen, en doen haer werck als te vooren; hoe datse dat konnen doen, laet ick de vrouwen oordeelen, die beter ondervinding daer van hebben; dese Indianen hebben oock bysondere Ceremonien omtrent de dooden, wanneer dat 'er een man sterft, moet sijn vrouw hem selver begraven met alle sijn gordels, assegayen, vistuygh, en alle sijn juweelen, die hy aen sijn ooren, en om sijn hals draeght, en alle dagen moet sy op het graf, daer haer man leydt, kost en dranck brengen. Alle morgens brenght de vrouw eenige Plantanos, met een kalbasse dranck, en als dan de vogels daer aen komen picken, dan houdense voor goedt, soo datse alle dagen daer gaet om het geen, datse daeghs te vooren daer gebracht heeft, te vervarschen, dat duurt een geheel jaer langh; dit konnense reeckenen by de Maen, daer

Haer Cermonien omtrent de afgestorvene.

van sy vijftien voor een jaer reeckenen. Eenige Schrijvers hebben willen seggen, dat het eeten 't geen d' Indianen aen haer dooden brengen (gelijck de Caribes doen) van de Duyvel wordt afghehaelt, maer dit houd ick niet voor de waerheydt; ick heb het selver dickwils van de Indianen afgehaelt, alsoo de vruchten, diese daer brengen, de rijpste ende de leckerste zijn diese vinden konnen. Als 'er nu een jaer (naer haer reeckeningh) gepasseert is, soo gaet de vrouw, en ontgraeft haer man, ende neemt alle de beenen diese onder der aerden vindt, ende gaet die wassen, en laetse dan in de Son droogen; alsse dan gedrooght zijn, bindt syse by malkander in een Cabale, en draeght die soo langh op haer rugh, als sy onder der aerden geleegen hebben, te weten een gantsch jaer van vijftien maenden, sy slaept daer mede, sy werckt daer mede, soo dat sy die beenen altijdt draeght; en als de tijdt om is, hangense die aen de gevel van haer hutje, datse heeft, doch soo s' er geen heeft, dan worden die beenen aen de geevel van het huys van de naeste vrienden gehangen. De vrouw vermagh, volgens haer wetten, oock niet te trouwen voor dat die twee jaren om zijn, te weten een jaer om onder d' aerde te leggen, en een jaer om de beenen te dragen; die geene die onvry sterven, worden haer beenen niet gedragen, maer het eeten wordt op haer graf gebracht als op d' ander : aen man en draeght oock niet de beenen van sijn afgestorven vrouw. Wanneer dat een van de Rovers, die met een Indiaensche vrouw getrouwt is, komt te sterven, sijn beenen worden mede door haer gedragen op de selfde wijse als of hy een Indiaen hadt geweest. De Neegers, die by haer zijn, leven op haer manier in alle dingen : soo sy oorlogh hebben, en eenige van haer vyanden gevangen krijgen, die maeckense tot slaven. Dese Indianen zijn soo wel als de blancke menschen sware sieckten onderworpen, als bloedtloop, en kinder-pocken; en wanneer datse een heete koorts hebben, gaen sy in 't water leggen soo langh tot dat de koorts over is, en als 'er een sieckte onder haer komt, sterven sy by meenigte. Dit is het gene ick by dese Indianen heb konnen aenmercken in de tijdt dat ick daer geweest ben. Doen wy ons nu ververscht hadden, en versien waren van het geen d' Indianen ons konden mede geven, vertrocken wy van

daer, en stelden onse kours naer het Eylandt Cuba, alwaer wy veertien daghen daer nae aen het Eylandt Pines quamen, aen de zuydkant van het selve Eylandt Cuba geleegen; wy moesten noodtsaeckelijck daer een haven kiesen,om ons vaertuyg te verhelpen, want wy konden het selve niet langer boven water houden. Soo als wy daer quamen, hadden wy twee Indianen van Cabo Gratia Dios mede gebracht, die gingen uyt visschen, en eenige van ons volck gingen uyt jaegen, want op dat Eylandt zijn veel Koe-beesten, die de Spanjaerden daer gebracht hebben om voort te teelen. Wy hadden daer qualick vier uuren geleegen, of kregen soo veel visch en vleesch, als twee duysent menschen souden hebben konnen eeten, soo van Koe-beesten, Schildpadden, Manantins, als andere Zee visschen ; doen waren alle d' ongemacken, die wy geleeden hadden, vergeeten; wy noemden malkanderen doen

... alwaer wy aen het Eylandt Pines kwamen.

anders niet als broeders, maer doen wy niet te eeten hadden, als wy vijf a ses treeden van malkander passeerden, waren wy den een den ander in de wegh. Daer hadden wy goede gelegentheydt om ons vaertuygh te kielhalen, want wy hadden geen vyanden te verwachten, als de Spanjaerden; maer voor die waren wy niet bevreest, want wy sochten haer meer als sy ons, evenwel moesten wy by nacht goede wacht houden voor de Krokodillen, die daer in groote meenighte zijn; en als sy hongerigh zijn, ontsien sy geen menschen, ghelijck by ons gebleeken is aen een van ons volck, die alleen met een Neeger boschwaerdt in liep, en tradt onversiens op een Krokodil, die in een poel verborgen lagh, de Krokodil vatten hem by 't been, en haelde hem onder de voet; maer dese man was kloeck en sterck, trock sijn mes, en verweerden hem soodanigh dat hy de Krokodil dooden, doch door het geweldigh storten van het bloedt, dat uyt sijn gebeete wonden vloeyde, bleef hy in flaeuwte leggen. Sijn slaef, die van hem van gevlucht, quam weder by hem, en hielp hem tot omtrent een mijl van de Zeekant, alwaer wy hem met een hangmat van daen haelden : naderhandt dorst niemandt van ons sich alleen in 't bosch vertrouwen, maer wy gingen alle dagen met ons tien of twaelven sterck, alleenigh om Krokodillen doodt te slaen; 's nachts quamense aen boort van ons vaertuyg, en sloegen haer voorste pooten op de berckhouten, om daer op te klimmen, dan deeden wy haer een touw om den hals, ende hijstense binnen boort. Doen wy ons aldaer wel ververscht, en onse Vaertuyghen een weynigh gerepareert hadden, vervolghden wy onse Reys naer Jamaica. Aldaer gekomen zijnde, vonden wy het derde part van onse Vloot daer niet gearriveert.

Morgan wilde weder eenige Vaertuygen toerusten, om het Eylandt St. Cathalina te gaen in besettinge neemen, alsoo het guarnisoen daer van daen was, maer sijn voorneemen wierdt hem belet door een Engelsch Koninghs Schip, brengende order van de Koningh, dat de Gouverneur van Jamaica naer Engelandt moest, om te verantwoorden alle de schaeden, die de Roovers van Jamaica aen de Spanjaerden hadden gedaen; en op het selfde Schip was een ander Gouverneur : en Morgan ging mede naer Engelandt.

Dese nieuwe Gouverneur sondt aenstondts Scheepen in alle Spaensche Havens, om al de Spaensche Gouverneurs te verseeckeren van goede nabuerschap, en dat 'er geen meer Roovers van Jamaica souden varen. Ondertusschen negotieerde dese Gouverneur, onder pretext van vreede te publiceeren, seer sterck met de Spanjaerden, en gebruyckte tot sijn behulpmiddelen, om sijn negotie te bedecken, een party Joden, die op Jamaica woonen. Eenige Rovers, die noch niet binnen waren, dese tijding hoorende, quamen niet te voorschijn, maer bleeven rooven soo veel alsse konden. Sy hebben naderhandt een plaets aen de noordkant van het Eylandt Cuba genoomen, gemaemt la Ville de los Cayos, en hebben aldaer geen minder godtloosheydt gepleeght, volgens haer oude gewoonte. Maer dese nieuwe Gouverneur heeft met loosheydt soo veel te weegh gebracht, dat hy een of twee van dese Rovers kreegh, die hy heeft doen ophangen. d' Andere, wanneer sy dit saegen, zijn nae Tortuga onder de Franssen gevlucht, alwaer sy haer noch houden; want sy zijn dat Roven soo gewendt, dat het onmogelijck is haer te beletten; want als men haer de eene haven verbiedt, loopen sy weer in een ander, door dien die landen over al vol schoone Havens zijn, in de welcke sy de kost, en alle noodtsaeckelijckheden, die sy tot haer Scheepen van nooden hebben, in overvloedt konnen krijgen.

Verhael van een Schipbreuck, geleeden van M. Bertran d' Ogeron, Gouverneur van het Eylandt Tortuga, hoe dat hy met sijn volck in handen der Spanjaerden is vervallen : zijn listigheydt om sijn leven te salveeren; onderneemt een aenslagh op Puerto Rico, om sijn volck te verlossen, maer misluckt hem : wreedtheden van de Spanjaerden, gepleeght aen de Franse gevangens.

Ogeron formeert een vloot.

In het Jaer sestien hondert drie en seventigh, hadden d' Ingeseetenen der Eylanden, behoorende onder den Koningh van Vranckrijck, seeckere macht by een gebracht, om de plaetsen, onder 't gebied der Heeren Staten van Hollandt zijnde, te veroveren, en te ruineeren. Den Franschen Generael gaf Commissie, uyt de naem van den Koningh, aen alle de Scheepen, die haer doen tot

afbreuck van den vyandt wilden laten gebruycken. Hy selver hadde een Vloot geformeert soo van Oorlogh als Koopvaerdy Scheepen, uyt alle plaetsen ontbooden, en by een vergadert, om het Eylandt Curaçao te gaen inneemen. De Gouverneur van Tortuga was selver op een Oorlogs schip gegaen, dat doemaels op de Reede lagh, met vier a vijf hondert man die boschloopers, of Boeckaniers genoemt worden, die op het Eylandt Espanjola zijn, met voorneemen om sich te conjungeeren met de Generael van de Franse, om mede na Curaçao te gaen; maer hy wierd van sijn desseyn versteecken, door een ongeluck dat hem overquam aen de zuydkant van het Eylandt St. Juan de Porto Rico, alwaer hy by nacht door een swaere storm aengetast wierdt, en sijn Schip op de klippen dreef, omtrent d' Eylanden Guadanillas, geleegen aen de zuydkant van het boven gemelte Eylandt, en in korten tijdt aen stucken stiet, soo dat Mr. Ogeron gedwongen wierdt sich met sijn volck aen landt te salveeren. Lijdt schipbreuck.

Sijn Schip op de klippen dreef...

's Anderen daeghs, met het aenbreecken van den dagh, meende de Spanjaerden, dat dit volck was, die gekomen waren om het Eylandt af te loopen (gelijck sy wel van de Franse gewend waren) versamelden een bequame macht by een, en gingen ter plaetse daer de Franssen waren, die daer in een bedroefde staet waren, meer gedisponeert om quartier te eyschen, als om te vechten; want sy hadden niet gesalveert als alleen het leven, en het geen sy aen 't lijf hadden, dat niet meer was als een hembt met een linne broeck. De Spanjaerden quamen echter, met alle macht die sy hadden konnen by een brengen, op haer aen, onder de welcke alderhande slagh van menschen waren, soo Swarten als Indianen, en halve slachten, maer weynigh blancke menschen. Soo als de Franse haer sagen aenkomen, gingen sy de selve te gemoet, om quartier te versoecken, en haer te verschoonen met het seggen datse Europiers waren, en datse meenden in de Fransse Eylanden te komen, om hun negotie aldaer te doen, maer dat het ongeluck door quaed weer haer Schip tegen de klippen hadt doen aen stucken stooten. De Fransen hun klachten met alle ootmoedigheyt om quartier uytgestort hebbende, kreegen tot antwoord van de Spanjaerden : Ha porros Ladronnes no ay quartel paravos otros. Dat is : O jou hondtsche Dieven, daer is geen quartier voor jou; ende met een vielense op de Fransen aen, slaende een groot gedeelte van de selve dood. Nochtans, doen de Spanjaerden sagen dat de Franse geen tegenstand deeden, en selfs geen geweer by haer hadden, hielden sy op met moorden, sonder nochtans van ander gevoelen te zijn, of de Fransen waren daer gekomen om het Eylandt af te loopen. Sy namen van d' overghebleeven Fransen, en bonden die twee of drie aen malkander vast, ende brachtense aen de Savanas, dat is op een vlack veldt. Daer aenghekomen zijnde, vroeghen de Spanjaerden nae haer Opperhooft, maer sy antwoorden alle eenparigh dat hy verdroncken was, hoewel het niet waer was; maer Monsieur Ogeron hadde haer versocht sulcks te seggen, eer dat de Spanjaerden by haer ghekomen waren : de Spanjaerden wilden dat echter niet aenneemen, maer brachten eenige Fransen ter pijnbanck, om haer te doen seggen wie haer Opperhooft was, van de welcke eenige storven, die de pijn niet

Werden gevangen genomen.

uytstaen konden. Ogeron hield hem als of hy simpel was, en niet ter deegen spreecken konde, waer door de Spanjaerden hem lieten los gaen, sonder eenigh leedt te doen, ja selfs kreegh hy altemet een stuck eeten, daer d' andere honger moesten lijden : hun wierdt al te weynigh gegeven om sonder smerte te leven, en al te veel om te sterven. Als 'er yemandt van haer alle sieck wierdt, quamen de Spanjaerden, vreesende dat hy sterven soude, namen haer vermaeck daer meede, en bonden hem aen een boom vast, ende te paerdt sittende, liepen op hem met hunne Lancen om de prijs wie het beste schieten souden, makende aldus een Tournoy spel met haer.

Ogeron veynst hem simpel te zijn.

Monsieur Ogeron, de welcke een man was van goed verstand, en die sich veynsde onnoosel, en uytsinnigh geworden te zijn, siende de wreedheyt die omtrent sijn volck gebruyckt wierdt, resolveert sijn leven in gevaer te stellen, om de verlossinge van sijn volck te onderneemen. Alle de Fransen waren gebonden, soo datse nergens konden gaen, behalven dat 'er noch eenige Spanjaerden waren die hun bewaerden; nochtans haddense Ogeron, die hem als simpel hieldt, los gelaten, met sijn Barbier, genaemt Françoys la Faverye, die seeckeren dienst aen een Spanjaerdt hadt gedaen, daer door hy vryigheyt verkreegh van los te gaen : hy ging altijdt met Monsieur Ogeron op het veldt stoeyen, ghelijck men een geck somtijdts doet : soo dat de Spanjaerden selver hun vermaeck namen om dat aen te schouwen.

Ondertusschen Ogeron en de Barbier, leyden met malkander over, hoe dat sy best vluchten souden. Eyndelijck resolveerden sy naer de strandt te gaen, om aldaer een vlot te maecken, en over te vaeren naer het Eylandt Santa Crus, het welcke de Fransen toebehoort, en is geleegen aen d' oosthoeck van Porto Rico, zuydoost ten oosten omtrent tien mijlen. Naer datse dit samen vast ghestelt, en malkander bystandt hadden belooft, soo waerschouwden sy eerst hun volck, ende namense de reys soo aen, hebbende anders geen geweer als een hackmes, datse van de Spanjaerden genoomen hadde, de welcke by haer genoemt werdt Machetta. Sy marcheerden een heele dagh door 't bosch eerse aen de strandt quamen, alwaer sy naer een bequame gelegentheydt sochten om een

Soeckt het te ontsnappen.

vlot te maecken, maer sy marcheerden een wijle tijdts sonder datse daer toe konden komen. Ondertusschen begon haer de honger te quellen, want aen de strandt was niet te bekomen, om haer honger te verzadigen, gelijck sy in 't bosch gedaen hadden, met zaed van boomen. De nood, die een goede leermeestres is, doet practijk soecken aen die gene die by haer gehuysvest zijn, dit deed dese twee vluchtelingen mede omsien naer alle middelen om aen haer kost te komen. Sy sagen aen de strand een groote meenighte visschen, door de Spanjaerden genaemt Corlobados, die naer seeckere kleyne visschen joegen om te azen, en sy bemerckten dat dese kleyne visschen, vluchtende voor de groote, sommige van haer op het drooge zandt sprongen. Mr. Ogeron probeerden of het niet lucken wilde de grootste te krijgen alsse van hem gejaeght wierden, het geen geschiede tot hun groot ghenoeghen : sy maeckten dan jacht op de Corlobados, waer van sy een deel op de drooghte kregen; op dese wijse vongen sy soo veel visch alsse eeten konden : als se eenige ghevangen hadden, braeden sy die, om tegens een anderen dagh te bewaren: om vuur te maken, waren sy niet verleegen, want als men twee stucken hout een quartier uurs tegen malkander aenwrijft, soo bekomt met terstondt vuur. Als sy dan een party visch gevangen hadden, liepen sy boschwaerd in om die te braden, want aen de strandt en dorsten sy haer niet vertrouwen, uyt vreese van weder gevangen te werden, en dan sonder genaede te moeten sterven.

Ondertusschen begonnen sy aen hun vlot te arbeyden, en besigh zijnde om boomen te soecken die daer toe bequaem waren, soo wierdense een kleyne Canoes gewaer, die uyt ter Zee quam; sy verborgen haer terstondt in 't bosch, ende namen acht waer dat hy omtrent wilde landen : sy wisten niet wat voor volck dat daer in was, maer doen 't begon te naerderen, soo kondense sien dat 'er niet meer als twee mannen in waren, die sy oordeelden visschers te zijn, gelijck sy oock waren. Hier loerden sy geweldig om sich meester te maeken van de Canoes, al soude het haer leven kosten, en verstaken haer terstond in 't bosch, recht tegen over de plaets daer de Canoes meende te landen. Doen de Canoes aen de strandt was, sagense dat 'er niet meer als twee visschers in

waren, d' een was een Spanjaerdt, en den ander een half slagh, die de Spanjaerden Mulato noemen : het schijnt datse daer gekomen waren om water te halen, en 's nachts te gaen visschen tussen de klippen die daer omtrent zijn; want soo dra alsse daer gekomen waren, nam de Mulatos eenige kleyne Kalbasjes die sy hadden, om die te gaen vullen met varsch water aen een kleyne Rivier die niet ver daer van daen was. Onse vluchtelingen quamen voor den dagh, en overvielen hem, en kloofden hem de kop in met een hackmes dat sy hadden, en daer nae liepen sy na de Spanjaerd, die doende was om aen de Canoes wat te maeken, en het vischtuyg toe te taeckelen, die sy oock stracks om 't leven brachten, ende lieten hem in de Canoes leggen, en haelden oock het ander Lijck daer by, om die alle beyde t' zeewaerdt in te brengen, op dat de Spanjaerden daer geen kennisse van mochten krijgen; daer na haelden sy soo veel varsch water als sy in de Canoes konden bergen, ende voeren terstondt daer van daen nae een kleyne schuylplaets van een stilstaende water, om aldaer de nacht in te wachten, die oock soo drae niet aenquam, of sy namen hun kours langhs de kust van het Eylandt Porto Rico, tot aen Cabo Roxe, van waer sy overstaecken naer het Eylandt Espagniola, alwaer haer volck was : weer en windt diende haer doen oock soodanigh, datse in korte dagen quamen aen een plaets Samana, aen het Eylandt Espagniola, alwaer sy haer volck vonden; Ogeron liet de Barbier aldaer langhs de kust eenigh volck vergaderen, en vertrock self naer het Eylandt Tortuga, alwaer hy eenige Scheepen die op de Reede lagen, socht by een te krijgen, en gaf sijn desseyn te kennen, het welcke was om sijn volck te verlossen ende gaf daerenboven hoope van goede buyt, om soo veel te meer couragie te verwecken. De Barbier gingh mede langhs de Kust van Espagniola, aen alle plaetsen waer dat Fransse waren, encourageerende haer soo veel als mogelijk was, om haer medegesellen te willen verlossen, haer verseeckerende dat 'er een goede buyt was van daen te haelen, waer door hy in korten tijdt een goed getal by een vergadert hadde.

Ondertusschen hadt Ogeron veel Scheepen klaer gekregen, en het volck dat hy hadde konnen by een brengen, ingescheept, zeylde daer mede langhs de Kust van Hispagniola, om het volck

dat sijn Barbier vergadert hadde, mede in te nemen; hy moedighde haer aen, om couragieuselijck wraeck te gaen neemen over de onmenschelijcke wreedtheden die de Spanjaerden omtrent haer medegesellen gepleeght hadden : sy beloofden hem alle met een eenparige stem, datse hem volgen souden waer gy haer oock mochte leyden, betuygende mede een groot gevoel te hebben van het lijden van haer volck, onder het geweldt der Spanjaerden.

Ogeron siende dat sijn volck wel gemoedt was om sijn voorneemen te bewilligen, stelde sijn kours naer het Eylandt Porto Rico. Ende omtrent de Kust gekomen zijnde, zeylden even soo nae dat sy het landt sien konden boven van de Ree, en zeylden anders niet als met d' onderzeylen, op dat hy door de Spanjaerden niet ontdeckt soude worden, tot dat hy ter plaets gekomen waer, daer hy sijn aenslagh op hadde om te landen. Sijn voorsichtigheydt was evenwel vruchteloos, want sy waren op 't landt daer van verwittight, ende hadden langhs de strandt verscheyde Compagnien Ruyters om haer te observeren : en te sien waer haer meeningh was te landen. Ogeron dit siende, oordeelde dienstigh haer een weynigh tijdt te geven; en soo drae hy sijn Scheepen hadt gewaerschouwt om haer gereed te maken, om het volck aen landt te smijten, soo gaet hy soo dicht onder het landt als hy kon, en begon lustigh vuer te geven, om onder 't schieten sijn volck aen landt te doen brenghen, en de Spanjaerden onvoorsiens met een furie op het lijf te komen. Maer het viel anders uyt, alsoo de Spanjaerden haer in 't bosch verberghden, hebbende seer stil op haer buyck geleegen, terwijl dat de Schepen schooten; en soo als de Fransen meenden boschwaerdt in te gaen, quamen haer de Spanjaerden onvoorsiens overvallen, en versloegen de selve in een korten tijdt, soo dat de rest gedwongen wierd wederom na haer Scheepen te retireeren, soo als sy best konden, doch een groot deel bleeven op de plaets soo doodt als gequetst. Monsieur Ogeron salveerde mede sijn leven, hoewel hy van droefheydt soo goed als half dood was, dat sijn aenslagh hem misluckt was, denckende dat d' andere, die onder de handen van die Barbaersche menschen waeren, het souden moeten vergelden, evenwel daer en was geen middel voor hem om sijn volck te verlossen, alsoo hy te swack, en de schrick

onder sijn volck was; maer de plaets daer sy landen moesten, was soo onvoordelijck van die van buyten, dat een man aen landt soo goed was als tien die buyten waren, daerenboven waren de Spanjaerden ongelijck stercker als sy lieden, soo dat sy onverrichter saecken moesten vertrecken. De Spanjaerden bleven soo langh aen de strandt, tot dat Ogeron uyt het gesicht van 't landt was; de gequetsten die daer waren, sloegense voort doodt, ende sneeden de neus en ooren van de dooden, en brachten die in haer quartier, om die aen d' andere gevangens te toonen, tot een teecken van de victorie diese bevochten hadden : sy richten een groot feest aen, ende branden victorie, ende namen eenige van de gevangens, die se aen boomen vast maeckten, en daer een Tournoy-spel mee aen rechten, ende te paerdt sittende, liepen met haer Lancen op de gebondenen aen, die het best trof, kreegh de prijs, die sy daer toe stelden, sy lieten gebraede vleesch voor de gevangens setten, nae dat sy twee of drie dagen niet en hadden gegeten, ende als se yets van het vleesch wilden nemen, sloegen de Spanjaerden haer met hun hackmessen op de handen; sy smeeten haer de beenen voor, op datse kluyven souden, gelijck de honden doen, en wanneer de gevangens dit niet op raepten, seyden sy datse geen groote honger hadden. De Heer Jacob Binkes, die doenmaels in America zijnde als Commandeur van eenige Oorloghs Scheepen, en aldaer quam om eenige vervarsinge te haelen, is hier van getuyge geweest, ende heeft vijf of ses van die ellendige gevangens door medelijden op sijn Scheepen gesalveert, en hier te lande ghebracht. Doen de Spanjaerden dit bemerckten, vervoerden sy de rest naer de Hooftstadt, alwaer sy geemployeert wierden om kalck en steenen te dragen aen eenige Forten die gerepareert wierden. Doen begonnen de Franse gevangens een weynigh moedt te scheppen, want hoewel datse wercken moesten als slaven, waren sy evenwel haer leeven verseeckert, ende hoopten d' een of d' ander tijdt daer van daen te geraecken. Doen de Forten gerepareert waren, en dat aen de Stad niet meer te doen was, liet de Gouverneur van de Stadt haer nae Havana voeren, alwaer sy in de selve functie gebruyckt wierden, als op Puerto Rico; maer sy wierden korter gehouden; want alsse daeghs gewerckt hadden,

wierden sy 's avonds geboeyt en geslooten; want de Gouverneur vreesde datse de Stadt mochten bespieden, en alsse weder by haer volck quamen, dat sy de Stadt mochten komen verrasschen, gelijk se veel aenslagen daer op hadden gehad, en daerom socht de Gouverneur maer geleegentheydt om haer na Spanjen te senden. Alle de Scheepen die van Nova Hispania quamen, namen twee of drie van de Fransse, naer dat sy 'er van doen hadden op hun Scheepen, in de plaets van Matroosen die gestorven of wegh geloopen waren. Dit was 't geen de Fransen sochten, loovende Godt dat hy haer van hun slavernye verlost hadde.

Dit duerde niet lang, of sy waren altemael na Spanjen gevaren, alwaer sy weder by malkander quamen, en gingen t' samen naer Vranckrijck, alwaer sy haer gereedt maeckten om met d' eerste gelegentheydt weder nae het Eylandt Tortuga te gaen. Sy hielpen malkander soo veel als sy konden, die geene die geldt hadden, setten d' andere by die niet en hadden : sommige van haer hadden niet vergeeten 't geen sy onder de Spanjaerden geleeden hadden, lieten expres messen maecken, met tangen, om de Spanjaerden levendig te villen, en het vleesch af te knijpen, als syse maer kreegen, gelijck sy alle daegen gelegentheydt genoegh hebben. Met de eerste Scheepen die sy gevonden hebben, zijn sy weder tot Tortuga aengekomen, alwaer een deel weder op de Roof zijn gegaen, met een Vloot die doenmaels in Tortuga geequipeert wierdt, onder het beleydt van een Mr. Maintenon, zijnde een Fransman, ende hebben het Eylandt Trinidad, geleegen tusschen het Eyland Tabago en de Kust van Paria, ingenoomen, en gerantsoeneert op hondert duysent Rijckdaelders. Daer na waren sy van meening, om de Stadt Caraco, schuyn tegen over Curaçao geleegen, te gaen plonderen.

Eynde van de Historie der Zee-Rovers.

AANTEEKENINGEN

Bij blz. 1. — Habie de Grace: Het Fransche Le Havre, aan de kust van Normandië. De eerste Franschen, die in 1629 op Tortuga, « L'île de la Tortue », landden, waren Normandiërs, afkomstig uit Dieppe. Zij doopten het eiland toen « Nouvelle Normandie ».

Dienaers van de Compagnie: De tabakplanters op Tortuga lieten werkkrachten uit Frankrijk komen, die zich contractueel, meestal voor drie jaar, verbonden. Deze werkkrachten, « engagés » geheeten, werden aangeworven door speciaal voor dat doel uitgezonden wervers, die hen half overreed door mooie voorspiegelingen over de rijkdommen van Amerika, half gedwongen aan boord brachten en hun overtocht voor hen bekostigden. Maar eenmaal in dienst van de planters bevonden zij zich in een positie, niet ongelijk aan die van slaven : zij waren gedurende die drie jaar volkomen het eigendom van hun meesters, die hen slecht behandelen konden zonder dat de « engagés » eenig verhaal op hen hadden; zij konden ook tijdens hun dienstjaren aan anderen overgedaan worden, zooals Exquemelin zelf overkwam. Na afloop van hun diensttijd sloten deze « engagés » zich vaak bij de boekaniers aan en kregen dan gelijke rechten.

Bij blz. 7. — Espaniola: Hispaniola, « Klein Spanje », het tegenwoordige San Domingo.

Bij blz. 14. — Monsr. Ogeron: Bertrand d'Ogeron, van 1664-1665 gouverneur van Tortuga, door de Fransche West-Indische Compagnie daar aangesteld, nadat zij de Spanjaarden, die sinds 1654 weer in het bezit van het eiland waren gekomen, er van verdreven had.

Bij blz. 15. — Stukken van achten: Een stuk van achten had de waarde van ± 3 gulden Hollandsch (Volgens de Engelsche berekening 4 sh 6 d.)

Bij blz. 67. — Chase partije: Chasse partie, « verdeelde jacht ». Sommigen zien in dezen term ook een verbastering van « charte partie », cherte-partij, scheepvrachtcontract tusschen bevrachter en vervoerder.

Bij blz. 84. — Een seecker Mansveldt: Een Hollander, geboortig uit Curaçao. De Engelschen noemden hem Mansfield. Hij was de admiraal der boekaniers. Hij stierf in 1665, volgens het eene bericht aan den gelen koorts, volgens het andere te Porto Bello, door de Spanjaarden

V. Hooft-stuck. — Morgan wil het Eylandt St. Catalina tot een roofplaats houden, maar het misluckte hem. Landingh en Inneemingh van de Stadt El Puerto El Principe 140
VI. Hooft-stuck. — Morgan resolveert om de Stadt Porto Ville aen te tasten, rust sijn Vloot toe, en verovert de Stadt met weynigh Macht 150
VII. Hooft-stuck. — Verhandelinge van het inneemen van de Stadt Maracaïbo, geleegen op de kust van Nueva Venezuela, de Roveryen gepleeght in het Meer Maracaïbo, en het verdistrueeren van drie Spaensche Scheepen, die de Rovers het uytkomen wilden beletten 157

DERDE DEEL

I. Hooft-stuck. — Morgan komt aen het Eylandt Hispaniola om een nieuwe Vloot toe te maken, en daer mee op de Spaense Kust te gaen rooven 185
II. Hooft-stuck. — Verhael van het innemen van Rio de la Hache, en het voornaemste dat aldaer voorgevallen is 188
III. Hooft-stuck. — Vertrek van Morgan, met sijn Vloot, van het Eylandt Espagniola, en het inneemen van het Eylandt Santa Cathalina 195
IV. Hooft-stuck. — Verhael van het inneemen van 't Kasteel San Lorenço de Chagre, door vier hondert Man die van Morgan voor uyt gesonden zijn 203
V. Hooft-stuck. — Morgan vertreckt van het Kasteel Rio de Chagre met twaelf hondert Man van meeningh om Panama in te nemen 210
VI. Hooft-stuck. — Morgan sendt eenige Vaertuygen op de Roof in de Zuyd-Zee, het verbranden van de Stadt Panama, en het rooven door het heele Landt, met alle de wreedtheden die de Rovers daer bedreven, nevens haer Wederkomst aen het Kasteel van Chagre 225
VII. Hooft-stuck. — De Reysbeschrijver neemt sijn Reys langs de Kust van Costa Rica, en verhaelt wat daer voorgevallen is, alsmede wat hij aldaer langs die Kust waergenoomen heeft . . . 238
VII. Hooft-stuck. — Aenkomst des Schrijvers deser Historie aen Cabo Gratia a Dios; Handelingh van de Roovers met de Indianen daer woonende; Manier van leven der Indianen, Vertreck van daer, Aenkomst aen het Eylandt Pines, geleegen aen het Eylandt Cuba, en sijn Aenkomst in Jamaïca 249

Van dit boek werden gedrukt 20 exemplaren op Pannekoek, genummerd van I tot XX, en 800 exemplaren op featherweight, genummerd van 1 tot 800.

Dit is nummer 395

Drukkerij G. Michiels-Broeders, Tongeren